

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Første Afdeling.

Familieforhold, Skolegang, Tyendeforhold og Umyndighedsforhold, samt Værnepligt.

Første Kapitel.

Om Ægteskab og Vielse.

1. For at forhindre Giftermaal i en altfor ung Alder er der befalet, at intet Ægteskab maa sluttet førend Brudgommen er 20 Aar og Bruden 16 Aar; dog kan Justitsministeriet i saa Henseende meddele Dispensation. (D. L. 3die B. 16 Kap. 5 Art. Forord. 30te April 1824 § 3).

- Dersom Brudgommen ikke er 25 Aar gammel, eller, om han er yngre, har erhvervet Myndighedsbevilling, skal han desuden have Forældres eller Kurators Samtykke til Ægteskabet, og det samme udfordres for Bruden, der ikke er 25 Aar, med mindre hun er Enke, da hun saa Ingens Samtykke behøver. Om Piger, der ere over 25 Aar gamle, ligeledes behøve Forældrenes Samtykke til Ægteskab, er ugift, da Loven af 29de December 1857 nu har bestemt, at ugifte Qvinder med det 25de Aar skulle være myndige; formodentlig vil dog denne Forandring medføre samme Frihed for Brud som for Brudgom.

- Men naar Forældrene ville benytte sig af deres Ret til at gjøre Indsigelse imod deres Børns Giftermaal, maae de angive en gyldig Grund til Nægtelsen, og Øvrigheden (ikke Domstolene) har Ret til ved sin Resolution at afgjøre hvorvidt den angivne Grund kan tillægges saadan Gyldighed eller ikke. (D. L. 3 - 16 - 4). Et allerede indgaaet ulovligt Ægteskab kan dog blive staaende ved Magt, naar Hindringerne ikke ere af det Slags, der gjøre, at Ægteskabet ubetinget strider mod Sædelighed og Orden. (Coll. T. for 1820 Pag. 151).

- Dersom Brudgommen har nydt Understøttelse af Fattigvæsenet i Løbet af de sidste fem Aar, kan det ikke tilstedes ham at indgaae Ægteskab, med mindre den saaledes nydte Fattigunderstøttelse tilbagebetales, eller og Fattigvæsenets Bestyrelse i den Kommune, hvor Mandspersonen er forsørgelsesberettiget, erklærer, at der for dettes Vedkommende intet findes derimod at erindre (Lov af 29de Decbr. 1857). Derimod er det ikke mere nogen Hindring for Ægteskab, om Bruden har oppebaaret Fattighjælp og heller ikke om Manden tidligere har nydt samme, naar det blot ikke er skeet i Løbet af de 5 sidste Aar. Der kan saaledes heller ikke være Tale om at forbyde en Enke Ægteskab, skjøndt der i hendes forrige Ægteskab var tildeelt Familien Understøttelse, saameget mindre som denne maa betragtes som ydet til Manden, hvem Forpligtelsen til at underholde Kone og Børn paahvilede.

2. Med Hensyn til Ægteskab mellem Beslægtede kan Mærkes Følgende:
Giftermaal er uden Bevilling tilladt med sin egen eller sin afdøde Kones Broderdatter eller Søsterdatter, med sin afdøde Kones Søster, med sin Fasters

Første Afdeling.

Familieforhold, Skolegang, Tyendeforhold og Umyndighedsforhold, samt Værnepligt.

Andet Kapitel.

Om Barnefødsel, Jordemødre og Daab.

1. Frugtsommelige Qvinder skulle til deres og deres Fosters Frelse betjene sig af en examineret Jordemoder, og de maa under en Mulkt af 2 Mk. til 5 Rdr. til den autoriserede Jordemoder ikke lade sig betjene af et Fruentimmer, der ikke er examineret eller prøvet, med mindre det er beviisligt, at en autoriseret Jordemoder ikke har været at erholde. Med samme Mulkt straffes Fruentimmeret, der, uden i det nævnte Tilfælde, ulovligt har udført Forretningen. (Reglm. 21. Nov. 1810 § 33),

2. Derimod kan det ikke formenes Nogen at betjene sig af en anden oplært eller examineret Jordemoder, enten fra samme eller fra et andet Distrikt, istedetfor den ansatte; men den i Distriktet med Løn ansatte Jordemoder har da Ret til at fordrø en Fjerdedeel af den reglementerede Betaling, med mindre hun ei har været at erholde, da hun naturligviis Intet kan fordrø.

Den reglementerede Betaling er nu, udenfor Kjøbenhavn: for at betjene en Gaardmands Kone mindst 2 Rdr.; for en Huusmands Kone mindst 1 Rdr.; og for en Inderstes eller jordløs Huusmands Kone mindst 3 Mk. For alle andre, der opholde sig paa Landet, saavel som af Kjøbstad-Indvaanere, nyder Jordemoderen, Betaling eftersom de nærmest kunne sættes i Klasse med den ene eller den anden af de anførte Klasser.

For Betjening af Fattige nyder Jordemoderen 3 Mk, for hver, som udredes af Communen. (Lov af 8 Marts 1856 § 3. Reglem. 1810 § 19 - 22).

Naar Veiens Længde eller Omstændighederne kræver, at Jordemoderen maa betjene sig af Vogn, bør de, som begjere hendes Hjælp, enten selv lade hende afhente og hjemføre, eller og godtgjøre hende de Omkostninger, hun anvender paa den nødvendige Befordring.

Naar Jordemødrene i Landdistrikterne kaldes til at betjene Fattige, eller Huusmænds og Indersters Hustruer, der ikke selv have Heste og Vogn, paaligger det Distriktets Gaardmænd uden Betaling at afgive Befordring efter Omgang og paa Tilsigelse af Sognefogden eller Oldemanden.

3. Foruden denne for hver Forretning fastsatte Betaling, nyder enhver fast ansat Distriktsjordemoder endvidere en fast Lønning, som paa Landet beløber sig til 30

Rdr. aarlig i Penge, der efter 10 Aars god Tjeneste forhøies med 10 Rdr.; desuden 2 Favne Brænde eller et dertil svarende Quantum Tørv, et 4 a 5 Fag stort Bondehus med en liden Have, samt Græsning og Vinterfoder til een Ko, eller istedet derfor saamegen Jord som kan afgive saamegen Græsning og Foder. Skulde hun hellere attraae Huusleie, maa samme bestemmes til 6 Rdl. aarlig. (Lov af 10 Marts 1856 § 1 og Reglm. 1810 § 15).

I Kjøbstæderne, hvorunder ogsaa de Landboere høre, som ere henlagte under Kjøbstadens Kirker, er derimod en Jordmoders aarlige Løn bestemt til 50 Rd.. 2 Favne Brænde eller et dertil svarende Quantum Tørv, Græsning til en Ko, om Kjøbstaden eier Jorder og desuden fri Bolig, bestaaende af 2de Værelser med Kjøkken.

I de Distrikter paa Landet, hvor tilstrækkelig Jordlod til Sommergræsning og Avling af den fornødne Vinterfourage til en Ko ikke er tillagt Jordmoderen, bliver det Manglende at erstatte hende af Distriktet, enten ved Ydelse in natura, eller, hvis mindelig Forening derom ikke kan tilveiebringes, ved en Pengegodtgjørelse, der i Tilfælde af Meningsulighed mellem Distriktet og Jordmoderen fastsættes af Amdsraadet. Forsaavidt der efter Overenskomst istedetfor Græsning er tillagt Jordmoderen en fast Vederlag, bliver foranstaaende Bestemmelse uden Anvendelse, saafremt Vederlaget af Amdsraadet skjønnes, allerede at være saa rigeligt, at det tillige indeholder Godtgjørelse for Vinterfodring til en Ko, i andet Fald bestemmer Amdsraadet, i Mangel af mindelig Forening, den Forhøielse af Vederlaget, der bør indrømmes. (Lov af 8 Marts 1856 § 2).

Jordmoderboligen vedligeholdes for Distriktets Regning, og naar Distriktet istedetfor Græsning har overladt hende Jord, nyder Jordmoderen samme uden Byrde af Hegnsomkostninger og Skatter, med mindre ved speciel Forening anderledes maatte være bestemt (Rskr. 10 Dcbr. 1816). Boligen skal holdes assureret og Udgifterne derved afholdes af Distriktet (Rskr. af 25. April 1818). Da Jordmoderen tilkommer fri Bolig, bør en passende Kakkelovn anskaffes af Distriktet (Rskr. 15 Septbr. 1842). Til Jordmoderboligen bør vælges det Sted, der bedst convenerer det hele Jordmoderdistrikt (Rskr. 14 Mai 1846).

- Distriktet skal forsyne Jordmoderen med de Redskaber, som ere fornødne til hendes Bestilling, navnlig en Sneppert, et Sølvrør, et Klysteerapparat og et Rør til Luftindblæsning, samt i Kjøbstæderne tillige en Fødselsstol (Rskr. 12 Aug. 1817).

Naar Redskaberne første Gang ere anskaffede af Distriktet, overleveres de Jordmoderen ved Syn og tilbageleveres paa samme Maade; ere de en Gang anskaffede Redskaber uden Jordmoderens Forsømmelse blevne ubrugelige, anskaffes de paany af vedkommende Distrikt (Indenrigsm. Skr. af 6 Aug. 1850).

4. De paa Huset, samt Brændselens, Græsningens og Fouragens Anskaffelse m. m. nødvendige Omkostninger udredes af vedkommende Jordmoderdistrikt, og lignes alene paa Hartkornet (Rskr. 15 Juli 1847), hvorhos den vedkommende

Politimester skal udføre Repartitionen (Rskr. 24 Decbr. 1814) og Sognefogderne i Almindelighed opkræve Bidragene.

- Derimod skal Pengelønnen for samtlige i et Amt ansatte Jordemødre lignedes paa Amtets Hartkorn og udbetales af Amtsrepartitionsfondet.

5. Jordemødre paa Landet, som entlediges formedelst Alder eller Svagelighed, have Adgang til Pension, der udredes af Amtsrepartitionsfonden og i hvert enkelt Tilfælde bestemmes af Amdsraadet, dog saaledes, at den ikke maa overstige Beløbet af den faste Pengeløn, Alderstillægget tillige derunder indbefattet. (Lov af 8 Marts 1846 § 4).

Den almindelige Regel er iøvrigt, at en afskediget Jordemoder erhoder indtil 2/3 af Pengelønnen; og kun hvor den Paagjældende med Duelighed og Troskab har gjort Tjeneste i en særdeles lang Række af Aar gives den fulde Pengeløn (Coll, Tidende for 1834 Pag. 893).

6. Jordemødrene ere forpligtede til ufortøvet at indfinde sig hos enhver Barselkone i deres Distrikter, som maatte trænge til deres Hjælp, selv om den Fødende er angreben af en smitsom Sygdom (Rskr. 28 Nov. 1829); i Vægringstilfælde skal Jordemoderen første Gang af Politimesteren inden Retten gives en alvorlig Irettesættelse, anden Gang skal hun tiltales til sin Bestillings Forbrydelse. (Reglem. 1810 § 39.)

Dersom den i et Distrikt ansatte Jordemoder ikke er tilstede, som og i hendes Sygdom, bør nærmeste Distrikts Jordemoder uvægerligen indfinde sig for at betjene Den, til hvis Hjælp hun forlanges, efter at hun forud har anmeldt saadant for sin Øvrighed, dog maa hun i intet Tilfælde opholde sig over 24 Timer udenfor Distriktet. Vil en Jordemoder i andre end saadanne Nødstilfælde forlade sit Distrikt, bør hun først ansøge om Øvrighedens Tilladelse dertil. (35 36).

7. Naar Jordemoderen kaldes til en Barselkone, bør hun i Almindelighed ved Sindighed og anstændigt Forhold søge at vinde Vedkommendes Agtelse og Tillid (38); navnlig bør hun afholde sig fra al stærk Drik saavel før som efter Barnefødselen.

Hun bør vogte sig for at forskrække Konen, om hun finder hendes Tilstand tvivlsom, eller om hun mærker, at Fosteret er sygt, dødt, eller maatte have nogen Vanskabning. Bemærker hun nogen vanskelig Omstændighed, skal hun raadføre sig med en anden kyndig Jordemoder, om nogen findes der paa Stedet.

Hun maa ikke give eller anordne en Fødende noget utidigt Middel, af hvad Navn nævnes kan, især til at befordre Fødselen. (Instrux af 3die Mai 1836)

Hun maa ei i Haab om større Fordeel andetsteds forlade den Fattige, som hun først er kaldet til, og som nærmest trænger til hendes Hjælp; og naar Fødselen er begyndt, maa hun slet ikke forlade den Fødende, ei heller siden, om pludselig Død kunde befrygtes. (Forordn. 30 Nov, 1714),

8. Jordmoderen maa ikke give noget Fruentimmer, gift eller ugift, noget Medikament eller andet Middel, af hvad Navn nævnes kan, hvorved Fostret i Moders Liv kunde beskadiges, dræbes eller til Utide dødt eller levende uddrives, ei heller give Fruentimmeret selv eller Andre Anslag derpaa; gjør hun det, straffes hun med Tugthuusstraf for Livstid.

Hun maa ei kurere paa Barselkoner, spæde Børn, syge Qvindfolk eller Andre, med mindre de ere i stor Nød og ei kunne faae Hjælp hos nogen Læge,

Misbruger hun den Fortrolighed, som et ulykkeligt besvangret Fruentimmer viser ved at betroe sig til hende, straffes hun med sin Bestillings Fortabelse. Hun maa ei friste den Fødende til at nævne Barnefader og overhovedet ikke aabenbare Noget, som maatte betroes hende i Anledning af hendes Forretninger, eller som hun derved maatte faae at vide om et Fruentimmers Sygdom eller Legemsbræk. (Reglm. § 40 - 42 og Instr. af 3. Mai 1836.)

9. Det umiddelbare Opsyn med Jordmodervæsenet paaligger den underordnede Øvrighed paa ethvert Sted; ligesom det og er de beskikkede Lægers Pligt, enhver i sit Distrikt at anvende den yderste Opmærksomhed paa, om nogen Uorden i denne Henseende skulde finde Sted, og i saa Fald strax anmelde saadant enten for Stedets eller Amtets Øvrighed.

Ligeledes skal Stifts- eller Landphysikus ifølge Embedspligt føre Overopsyn over Jordmodervæsenet i alle de Distrikter, som ligge under hans Phystkat, samt med Beredvillighed oplyse og veilede Øvrigheden, naar denne i tvivlsomme Tilfælde henvender sig til ham.

Ved Forandringer i Jordmoderdistrikterne skal Sogneforstanderskabets Betænkning indhentes (Anordn. 13 Aug. 1841), men iøvrigt hører Jordmodervæsenet nærmest under Vedkommende Underøvrighed, dog at, forsaavidt der er Spørgsmaal om Foranstaltninger i denne Henseende, der kunne medføre Udgifter for Distriktet, Forstanderskabernes Betænkning bør indhentes, førend deslige Foranstaltninger bringes til Udførelse.

Navnlig er det ikke Sogneforstanderskabet, der skal skaffe Jordmoderen Bolig eller købe eller opbygge en saadan, ligesom det ikke heller kan afslutte en for Beboerne bindende Overenskomst om den Erstatning, der bliver at yde Jordmoderen, naar de tilkommende Emolumenter ei præsteres in natura; men det paaligger Politimesteren i denne Henseende at foranstalte det Fornødne efter Ordre fra Amtmanden, der herom har at konferere med Amtsraadet (Rskr. 25 Marts 1843 og 15 October 1844).

10. Ledige Jordmoderbestillinger besættes af Overøvrigheden (Amtmanden), naar Stedets Øvrighed efter Overlæg med Distriktets Læge har gjort Forslag desangaaende (§ 23). Paa gjort Forespørgsel i denne Henseende har Kancelliet den 15de Juni 1841 svaret, at Amtet vel bør indhente den lokale Øvrigheds Forslag, men at der ved Afgjørelsen dog væsentligen maa tages Hensyn til om der findes nogen examineret Jordmoder, der ei har anden Ansættelse, hvilken,

naar hun har den fornødne Duelighed, maa kunne anbringes i den vacante Plads, endog uden at være bragt i Forslag af den lokale Øvrighed,

Jordemødre, som forinden de endnu have faaet offentlig Ansættelse ville nedsætte sig og practisere, skulle først anmelde dette for Amtmanden og Stifts- eller Landphysikus, samt personligen henvende sig til Underøvrigheden og Distriktslægen, for hvem de skulle godtgjøre, at de ere berettigede til at udøve Fødselshjælp (Rskr, 3 April 1844).

11. Tilstundende Jordemødre skulle oplæres paa Fødsels- og Pleiestiftelsen i Kjøbenhavn, hvis Direction bekendtgjør i de offentlige Tidender naar Lærlinge sammesteds kunne optages.

Det Fruentimmer, der skal kunne antages til Oplærelse som Jordemoder, maa ikke være under 20 og ikke over 30 Aar; fremdeles bør hun have Beviis fra hendes Sjælesørger om hendes Sædelighed, og Attest fra en Læge om hendes physiske Bekvemhed, hvorved tillige maa iagttages, at hun ikke har nogen Legemsbræk eller Mangel, som kunde opvække Skræk eller Afskye hos den Fødende; ogsaa skal, under lige Beqvemhed til at bringes i Forslag, den nyde Fortrinet, som er (eller har været) gift og selv har født Børn; (Reglm. 1810 § 30).

Ved Kanc. Circulaire af 18 Juli 1843 er det derhos paalagt samtlige Amtmænd: ved Antagelse af Elever til Oplærelse paa Fødselsstiftelsen, hvad enten det er til gratis Underviisning eller til Oplærelse paa Amternes Bekostning, ikke blot strengt at paasee Tilstedeværelsen af foranførte Egenskaber, men og at have Vedkommendes Evner og Dannelse for Øie, og navnlig paasee, at der ved Attest fra vedkommende Præst eller paa anden Maade tilveiebringes Vished for, at de Paagjældende med Færdighed og forstandigen kunne læse og skrive, ligesom og Ingen antages som Elev, medmindre hun ved Attest fra vedkommende Physikus eller Distriktslæge godtgjør, at hun er fysisk beqvem dertil og at det ikke mangler hende paa de fornødne Anlæg.

Ved den Examen, som Lærlingene maa underkaste sig efter udstaaet Læretid, uddeles tvende forskjellige Karakterer med Hensyn til Enhvers Flid og Duelighed, hvilke Karakterer skulle indføres i Lærebrevene, og skal der ved Besættelsen af de ledige Jordemodertjenester tages Hensyn til disse Karakterer.

Naar Nogen befindes, som er i Besiddelse af alle fornødne Egenskaber, men ikke har Evne til selv at bekoste Oplærelsen, da er Overøvrigheden, naar den finder det efter Omstændighederne nødvendigt, bemyndiget til at foranstalte hende oplært paa det Offentliges Bekostning.

Omkostningerne paa en saadan Lærlings Ophold og Underviisning i Stiftelsen, samt paa hendes Hen- og Hjemreise skal, om hun er bestemt til at ansættes i et Landdistrikt, udredes af hele Amtets Hartkorn paa samme Maade som Jordemødrenes Pengeløn (Reglm. § 31).

12. Jordemødre udenfor Kjøbenhavn, der gjøre sig skyldige i et saadant Forhold, at Bestillingen ei længer kan betroes dem, kunne afskediges ved Resolution af Amtmanden, dog at Stifts- eller Landphysici og i tvivlsomme Tilfælde ogsaa Sundhedskollegiets Betænkning indhentes, naar Spørgsmaalet om Afskedigelse opstaaer i Anledning af Feil, begaaede i Udøvelse af Jordemoderens Kunst.

Saafrømt Jordemoderens Forhold maatte gjøre det nødvendigt, skal tilligemed hendes Bestilling ogsaa Rettigheden til at øve Jordemoderkunsten betages hende (f. Ex. i Tilfælde af grov Uvidenhed i Kunsten eller Drikfældighed), hvorimod det ellers ikke er ubetinget nødvendigt, at en saadan Jordemoder med Bestillingen tillige skal miste Rettigheden til at praktisere og derved Leiligheden til at ernære sig. (Pl. 27 April 1832).

Klager over Jordemødre, eller fra disse, indleveres til vedkommende Øvrighed, som i Overensstemmelse med de gjældende Love enten selv afgjør eller til Domstolene henviser de Sager, som angaae Overtrædelse af Anordningerne om Jordemodervæsenet. (§ 11).

13. Dersom et Fruentimmer føder i Dølgemaal, og ikke bruger de ordentlig beskikkede Midler, som hende og Fosteret kunde betjene, og samme bliver borte, eller paaskydes at være dødfødt eller i andre Maader forkommer, da skal hun agtes, som om hun sit Foster med Villie havde ombragt. (D. L. 6 - 6 - 8.) Forsætligt Barnemord straffes med Halshugning, og det ikke blot paa den Moder, der dræber sit Barn strax efter Fødselen, men og paa den, der fordriver det ufødte Foster ved indvortes Midler. (6 - 6 - 7).

14. Den, som henlægger enten sit eget eller Andres Barn paa vild Mark, hvor Folk ikke ere, eller lettelig formodes at komme, og der forlader det, skal agtes som Manddræber og have sit Liv forbrudt, omendskjøndt Barnet ved Guds Forsyn findes og bliver ilive.

Men lægges Barnet i Marken paa alfar Vei, eller saanær ved Byen, at Folk det lettelig kunne træffe, da straffes den, som sligt gjør, med Kagstrygning og Hensættelse til offentligt Arbeide for Livstid, og omtrent den samme Straf anvendes paa den, der henlægger Barnet i Huus eller By, hvor det strax af Folk kan findes og reddes. (6 - 6 - 10).

Om Daab.

15. Forældre ere ei, ved den verdslige Øvrigheds Tvang, forbundne til inden nogen vis Tid at lade deres Børn døbe, dog forventes det, at Ingen uden Nødvendighed udsætter deres nyfødte Børns Daab (Fr. 27. Juli 1771 Lov af 4de Marts 1837 § 1.)

16. Daaben bør, som Sacrament, ordenligviis altid forrettes af vedkommende Præst og i Kirken.

Dog bør det, naar Barnet formedelst beviisligt Sygdomstilfælde kunde være Fare undergivet ved at føres til Kirken, være tilladt at lade det døbe i dets Hjem, hvilket Præsten paa Forlangende skal forrette, men denne Hjemmedaab bør siden, naar det uden Fare for Barnet kan skeep, stadfæstes i Kirken. (Fr. 30 Mai 1828 § 2.)

Beviset med Hensyn til Barnets Svagelighed er overladt til Præstens Bedømmelse, der skal tage billigt Hensyn til Vedkommendes Kaar, Afstanden fra Lægen m. m., som gjør at Lægeattest ei altid kan finde Sted. (Rskr. 16 Septbr. 1829),

17. Naar et Barn saaledes hiemmedøbes, skal Daaben dog forrettes af vedkommende Præst, med mindre Barnet maatte være i saa øieblikkelig Livsfare, at det var umuligt at faae Daaben forrettet ved ham; thi da maa en anden ordineret Mand, en Skolelærer eller en anden vel oplyst Christen af sat Alder og gode Sæder døbe Barnet, ligesom Daaben da og kan meddeles af Barnets Fader.

Jordemødre eller andre Qvinder maa ikke bruges dertil, med mindre Barnets Svaghed, i Forbindelse med de øvrige Omstændigheder, skulde forhindre at faae en Mandsperson af foranførte Egenskaber til at forrette Daaben (Fr. 30. Mai 1818 § 3).

18. Naar Barnet døbes hjemme i Huset, er det Præsten tilladt at gjøre saadanne Afkortninger i den foreskrevne Formular, som Omstændighederne kræve. Dog maa ingenlunde forbigaaes, hvad der væsentligt hører til den christne Daab.

Hvor en Uordineret i Medhold af det Foranstaaende forretter Hjemmedaaben, bør han, efter at have ladet sig opgive Barnets Navn, blot navngive det, og ved at øse reent Vand paa dets Hoved, døbe det i Navnet Faderens, Sønnens og den Hellig Aands, samt derpaa læse Fader Vor.

Iøvrigt bør ved Hjemmedaaben al mulig Værdighed og Anstændighed iagttages. (§ 4).

19. Daaben og dens Stadfæstelse i Kirken tilfalder altid, hvor intet særskilt Regulativ deri gjør Forandring, Sognepæsten i den Menighed, hvortil Barnet hører paa den Tid, Handlingen forrettet (saaat, naar Barnet er født i eet Sogn, men Forældrene inden dets Daab flytte til et andet, Barnet da skal døbes i det sidste).

Til Hjemmedaab kan derimod, hvor flere Præster ere ansatte ved samme Menighed, enhver af disse bruges. Naar en Anden end en af Menighedens Præster har forrettet en Hjemmedaab, bør Faderen, eller naar denne er fraværende eller Barnet er født udenfor Ægteskab, den, der har forrettet Daaben, inden 24 Timer i en Kjøbstad og 4 Dage paa Landet, derom gjøre Anmeldelse til

Sognepræsten, for at denne kan foranstalte den fornødne Antegnelse i Kirkebogen.

Denne Anmeldelse bør indeholde en fuldstændig Forklaring om Aarsagen til at Barnet blev hjemmedøbt, og hvis Daaben er forrettet af en Uordineret Person, bør Præsten tillige forsikre sig om, at Barnet virkelig har modtaget den christne Daab, hvorom de tilstedeværende Vidner, saavel som den, der har forrettet Daaben, ere pligtige, ved Møde for Præsten, om det af ham begjeres, at afgive deres Forklaring.

Desuden skal enhver Hjemmedaab, hvad enten den forrettes af vedkommende Præst eller af Andre, inden foranførte Tidsfrister anmeldes for den Kirkebetjent, som tilligemed Præsten fører Bog over de ministerielle Handlinger. For Forsømmelse af denne Anmeldelse kan den Vedkommende, ansees med en Mulct af 1 - 5 Rdr. til Fattiggassen efter Øvrighedens nærmere Bestemmelse, og dersom det befindes, at Hjemmedaab er valgt uden tilstrækkelig Grund eller at man uden nogen af de i det Foranstaaende anførte Aarsager har ladet Barnet døbe af nogen anden end vedkommende Præst, bør enhver af de Skyldige tiltales til at erlægge en Mulkt af 2 til 10 Rdl. til Fattiggassen. (Fr. 30 Mai 1828 § 7., 8.)

20 Medens det, ifølge Loven af 4 Marts 1857 er overladt til Forældrene eller De, der ere i Forældres Sted, selv at bestemme Tiden, da deres Børn skulle modtage den christne Daab, uden at noget Tvangsmiddel i denne Henseende kan anvendes, er det derimod paalagt Forældrene, inden 1 Aar efter Barnets Fødsel, for Sognets Præst og Kirkebetjent at opgive det Navn, de ville have Barnet tillagt, til Indførelse i Kirkebøgerne, og, forsaavidt Barnet ikke senere maatte blive døbt, skal da en Udskrift af disse i alle borgerlige Forhold træde istedetfor Daabsattest.

For at undlade denne Anmeldelse kan Amtmanden mulktene Forældrene paa 1 til 5 Rdr. til vedkommende Fattiggasse, hvilken Mulkt paalægges for hver Uge de sidde Øvrighedens Tilhold overhørig, og hver fjerde Uge fordobles. Dersom Mulkten ei i Mindelighed erlægges, bør den hver Uge inddrives ved Udpantning, tilligemed samme Udpantningsgebyr, som for kongelige Skatter er bestemt. (Lov af 4. Marts 1857 § 2 og Forordn. 30. Mai 1828 § 5).

Om den i Fr. 30. Mai 1828 § 9 paabudne Anmeldelse om Barnefødsel, for vedkommende Kirkebetjent, paa Landet inden 8 Dage og i Kjøbstæderne inden 2 Dage, endnu kan fremtvings under Mulkt, er maaskee tvivlsomt.

21. To til tre Dage førend et Barn skal døbes i Kirken, eller dets Daab sammesteds bekræftes, skal Forretningen bestilles hos Sognepræsten. Ordenligviis bør, naar det er et ægte Barn, Faderen selv møde hos Præsten, men er det en bekjendt Mand, kan Begieringen og Anmeldelsen ogsaa skee skriftlig; og naar Faderen ei selv kan møde, samt naar det er et uægte Barn, kan en paalidelig Person sendes til Præsten, for at foranstalte og meddele det Fornødne.

Den samme Bestilling skal ogsaa skee hos vedkommende Kirkebetjent, hvis Pligt det er at indføre Daabsforretningen i sin Embedsbog, (§ 13).

- Ved et uægte Barns Daab eller dennes Bekræftelse i Kirken maa ikke spørges om Barnefaderens Navn, hvorimod der, naar Barnets Daab eller Hjemmedaabens Stadfæstelse bestilles hos Præsten og vedkommende Kirkebetjent, i Kirkebogen bør gjøres Forklaring om Barnefaderen, hvoraf der da kan meddeles enhver Vedkommende fornøden Udskrift. (Rskr. 4 Sept, 1830).

22. Naar Daaben eller Daabens Bekræftelse forefalder paa en Dag, da der er offentlig Gudstjeneste, foretages den først efter Prædiketjenesten, nemlig naar Psalmen efter Prædiken er sjungen, med mindre Altergang finder Sted, thi da forrettes Daaben først naar denne er forbi, men førend Velsignelsen messes og Slutningspsalmen synges.

I Kjøbenhavn, Odense og Ribe skeer Daaben først naar hele Høimessetjenesten er til Ende.

- Paa Søndage kan Daab ligeledes foretages, nemlig i Kjøbenhavn om Formiddagen indtil Kl. 2, men udenfor Kjøbenhavn bør Anordningen om Almueskolevæsenet iagttages, og Daaben for Skolegangens Skyld altsaa finde Sted Kl. 11 1/2.

- Naar flere Børn paa samme Dag skulle døbes, bør dette skee i den Orden, hvori Daaben er bestilt. (§ 14. Reskr. 10de og 16de Septbr. 1828).

- Daaben kan gjerne skee samme Dag som Moderens Kirkegang. (Rskr. 28 Juli 1821).

23. Naar Hjemmedaab forlanges hos Præsten, bør han saasart skee kan foretage denne Handling, dog bør Forældrene, hvor det behøves, skaffe ham Befordring til det Sted, hvor Daaben skal forrettes. (§ 15).

- Hvor det er tvivlsomt, om et Barn rettelig er døbt, bør det døbes paa samme Maade som ethvert andet Barn, hvilken Regel i Særdeleshed anvendes paa Hittebørn. (§ 16).

24. Ved enhver Daab, ogsaa enhver Hjemmedaab, bør være i det Ringeste 3 Faddere eller Vidner, men dog ei mere end 5 af Mands- og Qvindespersoner tilsammen.

Ingen maa antages til Fadder, som ikke bekjender sig til den christelige Religion, og heller ikke Nogen, som endnu ikke er konfirmeret, hvorhos de endvidere bør være ærlige og uberygtede Folk. (§ 17 og D. L. 2 - 5 - 6).

Under de tre Vidner kunne være mediberegnete den, der bærer Barnet og den, der holder Huen; ja de kunne endogsaa bestaae af begge Forældrene og Jordmoderen. (Rskr. 11. April 1826 og 16 Sept. 1828).

Skjøndt der ei maa være flere end 5 Faddere af begge Kjøen, den som bærer Barnet mediberegnet, maa der dog offres af Saamange man vil. (Reskr. 22 Jan, 1740).

At de samme Vidner, som vare tilstede ved Hjemmedaaben, ogsaa ere tilstede ved dens Stadfæstelse i Kirken, er vel passende, men ikke befalet. (Rskr. 16. Sept, 1828).

Naar Tvillinger døbes paa eengang, kunne de samme Personer være Faddere for dem begge. (Rskr, 16 Aug, 1831).

25. Præsten bør paasee, at intet upassende Navn gives noget Barn, og har det ved Hjemmedaaben faaet et saadant, maa det ei gjentages ved Daabens Stadfæstelse i Kirken.

Barnet bør ved Daaben benævnes baade med sit Fornavn og med det Familie eller Stammenavn, som det i Fremtiden skal bære.

- I de Familier, som endnu intet fast Familienavn have antaget, beror det paa Faderen, om han vil lade sit Barn kalde med det samme Tilnavn, han selv har baaret, eller lade dette Tilnavn danne af sit Fornavn paa den hidtil brugelige Maade, eller tillægge det et fast Navn efter det Sted, hvortil han hører; men har Faderen ældre levende Børn, bør de yngre gives samme Tilnavn, som de ældre allerede have, og det Tilnavn et Barn af Faderen eengang er tillagt, bør ogsaa være Regel for hans tilkommende Børn, samt vedligeholdes i Familien, hvis ingen Bevilling til Afgivelse erhverves.

Præsten maa ikke nægte at døbe et Barn med det Tilnavn Forældrene begjere, naar det kun er passende og dannet efter de almindelige Regler; dog kan et Pigebarns Tilnavn ei gives ved „Datter“, men bør være det samme som Brødrenes,

Det vedvarende Familienavn maa ogsaa afvexlende forenes med Faderens Navn, saaat naar Faderen hedder Hans Pedersen Krag, kan Sønnen hedde Jens Hansen Krag og Datteren Karen Hansdatter Krag (hvilket uidentvivel er den rigtigste Maade for Almuen at bruge Tilnavn paa, og desuden stemmende med ældgammel Skik).

Et uægte Barn maa uden Faderens Samtykke ikke døbes med hans Familienavn eller et saadant dannes af Faderens Fornavn; ønsker Moderen dette, bør hun forskaffe hans Samtykke, der helst bør gives skriftligt. Ellers bør det have Navn efter Moderen, hvilket kan dannes efter Barnets Fødested, Moderens Tilnavn og andre rimelige Former; vel og efter et af Moderens Fornavne, kun ikke ved at lægge „sen“ umiddelbart til Fornavnet, f. Ex. Karolinesen men ved at lade det kvindelige Navn gaae over til et beslægtet mandligt Navn, og deraf danne Tilnavnet, f. Ex Karlsen. (§ 18 Rskr, 4. October 1828, 15. Aug. og 22. October 1829), hvor der tilføies: at Lovgiverens Øiemed er at skaffe ethvert Individ et fast, og saavidt muligt paa hans Slægt henvisende Navn, samt at denne Sag ikke

lader sig ordne ved aldeles nøiagtige Lovregler, men maa betroes Præsternes Konduite og forstandige Veiledning.

Iøvrigt synes det, at Forpligtelsen til at optage Stammenavn er et forvidt gaaende Indgreb i Borgernes personlige Rettigheder, der efter Grundlovens senere Bestemmelser ikke vil kunne fremtvinges.

26. Efterat Daaben saaledes er ophørt at være en Tvangssag, er ligeledes den Bestemmelse i D. L. 5 - 2 - 30 og 31, og den nyere Lovgivning: „at udøbte Børn ikke ere berettigede til Arv” - hævet ved Lov af 1ste Decbr. 1857, saa al Undladelse af Daaben ikke længere medfører Fortabelse af Arveret, hvilket heller ikke finder Sted, dersom Vedkommende forsømme den lovbefalede Anmeldelse til Kirkebogen om Barnets Fødsel.

- Dette kommer dog ikke til Anvendelse, naar den Person, efter hvem Arv falder, allerede var afgaaet ved Døden inden nuværende Lov udkom, og heller ikke ved Arveberettigelse, der begrundes paa allerede dengang afdøde Personers Arveret, hvilke Tilfælde saaledes endnu skulle bedømmes efter den ældre Lovgivning, og navnlig efter Forordn. af 4de Juni 1828, hvorefter et Barn, der dør udenat have modtaget Daaben, dog ikke derfor skal udelukkes fra Arv, naar blot ikke den i Forordn. 30. Mai 1828 § 1 til Daabens Iværksættelse foreskrevne Tid er udløbet.

27. Til Slutning følger her Loven om Sognebaandets Løsning af 4de April 1855.

Efter den forrige Lovgivning var i Almindelighed ethvert Medlem af Folkekirken bundet til det Sogns Menighed, i hvilket han havde sit Hjem, og derfor pligtig til at lade ministerielle Handlinger, saasom Daab, Vielse og Jordpaakastelse m. m. foretage, af saavel som at søge sin Altergang hos denne Menigheds Præst, hvem han og i andre Henseender var pligtig at henvende sig til som sin Sognepræst.

- Dette var en saare følelig Indskrænkning i den personlige Frihed paa det aandelige Gebet, især naar den Præst, til hvem Vedkommende saaledes vare bundne, ikke var i Besiddelse af deres Agtelse, eller havde en anden religiøs Retning og Overbeviisning end de selv, eller der af andre Grunde fandt en saadan personlig Misstemning Sted imellem dem, som var til Hinder for det rette Forhold, som bør være mellem Sjælesørger og Sognebørn.

- Disse Betragtninger, i Forbindelse med det almindelige Ønske om Forandring i denne Henseende og Haabet om derved at modvirke den fordærlige Gjæring, der fandt Sted i de kirkelige Forhold, fremkaldte omsider ovennævnte Lov, som under Iagttagelse af visse Forskrifter tillader Enhver at slutte sig i kirkelig Henseende til hvilken som helst for en vis Menighed beskikket Præst, og som iøvrigt ikke har til Hensigt at løse Menighedsforbindelsen, men tvertimod at styrke den, ved at give den Frihed og Sandhed *).

See Mere herom i Motiverne til Loven, som findes i Departementstidenden for 1855. Nr. 16 og 17.

- Loven selv, om hvis Hensigtsmæssighed der kun kan være een Mening, er af følgende Indhold:

§ 1. Naar et Medlem af en Sognemenighed ønsker i kirkelig Henseende at slutte sig til en anden Præst end Sognets, bliver derved Følgende at iagttage:

§ 2, Den Paagjældende bør træffe fornøden Aftale om Sagen med den for en vis Menighed bestikket Præst, af hvem han ønsker de kirkelige Handlinger for sit Vedkommende udførte, og til hvem han overhovedet ønsker at vende sig som sin Sjælesørger.

Efter at have ordnet det Fornødne med denne, anmelder han Sagen for Provsten, som dernæst har at meddele vedkommende Sognepræst Underretning om det indtraadte Forhold. Ønsker han at vende tilbage til sit Sogns Præst, har han at gjøre Anmeldelse derom til Provsten, som derefter meddeler det Fornødne til begge Præster.

Friheden til at vælge en anden Præst til sin Sjælesørger end Sognets egen, er saaledes indskrænket til saadanne Præster, der have en bestemt Menighed, altsaa Sognepræster og residerende Kapellaner ved Kjøbstædmenigheder, hvorved de Paagjældende blive Medlemmer af den af dem antagne Præsts Menighed.

Derimod strækker Friheden sig ligesaa lidt til at kunne vælge ordinerede Kateketer og personelle Kapellaner, der ingen selvstændig Menighed have, som til at vælge hvilken Præst man vil til Udøvelse af forefaldende ministerielle Handlinger, under fuldkommen Opgivelse af Menighedsforholdet, (See Motiverne til selve Loven i Departementst. for 1855 Pag. 259).

§ 3. Fremdeles bør den Paagjældende meddele til Kirkebetjenten og til Præsten i hans eget Sogn alle til Kirkebøgenes Førelse fornødne Oplysninger angaaende enhver kirkelig Handling, som udføres af en anden Præst, idet Sognets Præst er forpligtet til at paasee, at Alt, hvad Lovgivningen kræver, bliver indført i Sognets Kirkebøger. Denne Meddelelse bør skee med vedlagt Attest fra den Præst, som har udført den kirkelige Handling, senest 8 Dage derefter, og Sidstnævnte bør tillige indføre Beretningen om den kirkelige Handling i sit Sogns Kirkebog, dog uden Nummer i vedkommende Rubrik, undtagen forsaavidt Konfirmationen angaaer. Forsømmelse af den omhandlede Meddelelse straffes, efter Øvrighedens nærmere Bestemmelse, med Mulkt til Distriktets Fattige fra 1 til 5 Rdr., med Tillæg af 1 til 5 Rdr. for hver Uge, denne Pligts Opfyldelse maatte være tilsidesat.

§ 4. Anmeldelse om Børns Fødsel (eller Navngivelse) gjøres for den Kirkebetjent, der fører det ene Exemplar af Kirkebogen, og af ham for Præsten i det Sogn, hvor Barnet er født.

Ligeledes tilkommer det Sognepræsten i det Sogn, hvor Bruden har sit Hjem, at foretage Lysning til Ægteskab, i hvilken Henseende Bestemmelserne i Forordn. af 30 April 1824 § 14, angaaende hvad der skal iagttages, naar Brudevielsen

efter Bevilling udføres af uvedkommende Præst, skulle komme til Anvendelse forsaavidt de lade sig forene med Indholdet af denne Lov.

- Skudsmaalsbøger autoriseres af den Præst, af hvem Barnet er konfirmeret, hvorimod den i Tyendeloven § 60 befalede Paategning af samme paa Landet skeer af Sognets Præst.

- Ligeledes paaligger det denne at gjøre de lovbefalede Indberetninger om Fødsler, Daab, Brudevielser og Dødsfald, samt at meddele Attester i Form af Udskrifter af Kirkebogen, undtagen forsaavidt Konfirmationen angaaer, hvorom Indberetning afgives og Attest meddeles af den Præst, der har foretaget den.

§ 5. Den i Forordn. af 18de Oktober 1811 foreskrevne Mægling i Sager angaaende Separation eller Skilsmisse mellem Ægtefolk foretages af den af dem i Medfør af denne Lov antagne Sjælesørger, hvem det tillige tilkommer at meddele de Vidnesbyrd, der maatte forlanges om de Paagældendes Vandel og Forhold, hvilke dog efter Omstændighederne bør fuldstændiggjøres af Sognets Præst.

§ 6. Det paagjældende Menighedsmedlem vedbliver fremdeles at yde sit eget Sogns Præst og Kirkebetjente alle kirkelige Afgifter, der hvile paa Eiendom og Næringsbrug i Sognet, saasom Tiende og Tiendes Vederlag, Smaaredsel, Nannest og deslige faste Indtægter paa Landet, saavelsom Præstepenge i Kjøbstæderne.

De nuværende Præster og Kirkebetjente vedblive derhos at oppebære Høitidsoffer samt kirkelige Accidentier ogsaa for de Handlinger, hvortil deres Tjeneste ikke begieres, saalænge de forblive i de vedkommende Embeder. Men efter deres Afgang fra disse erlægges Høitidsoffer og Accidentser alene til den Præst, til hvem de Paagjældende have sluttet sig, saavelsom til vedkommende Kirkebetjent i denne Præsts Sogn.

Det Tab, som et Skolelærerembede herved maatte lide, erstattes ved Ligning paa sædvanlig Maade.

- Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet bemyndiges til at udfærdige de Regulativer om Præstepenge i Kjøbstæderne, som denne Lov maatte gjøre nødvendige.

Kilde: Lovbog for Landmanden.
v/ M. Rasmussen, 5. udgave.
Odense, Miloske Boghandel, 1861.
Side 14 – 29

Første Afdeling.

Familieforhold, Skolegang, Tyendeforhold og Umyndighedsforhold, samt Værnepligt.

Tredie Kapitel. Forældres og Børns gjensidige Pligter

1. Ægtebørn ere de, som ere fødte af Forældre, der ere ægteviede med hinanden, omendskjønt de kunde være fødte, førend Forældrene kom sammen i Ægteskab (D. L. 5 - 2 - 32), hvilket endog gjælder, om Manden gifter sig med en Anden, og først efter dennes Død med Barnets Moder.

- Hertil kommer nu ogsaa Børn, hvis Forældre have indgaaet borgerligt Ægteskab, der naturligviis ere ægte Børn, da Forældrene, skjøndt ikke ægteviede, dog leve sammen i lovligt Ægteskab.

- Virkningen af Barnets ægte Fødsel er, at det tager Arv efter Fader og Moder (5 - 2 - 30), medens et uægte Barn i Regelen intet arver efter sin Fader, men tager derimod efter Moderen og hendes Slægtninge fuld Lod lige med ægte Børn; med mindre det er et Horebarn og avlet med en gift Kone; thi da arver det hverken Fader eller Moder.

2. Ifølge Danske Lovs 5 - 2 - 33 skulde det Barn ogsaa ansees for ægte, som fødtes af Fæstefolk, dersom de vare trolovede og Vielsen berammet, men Fæstemanden døde forinden, naar det derhos kunde bevises eller forfares, at Barnet var avlet efter at Forældrene vare af Præsten trolovede.

- Da imidlertid den høitidelige Trolovelse, hvortil her sigtes, nu ikke mere finder Sted, og Lovstedet saaledes ikke var anvendeligt, bestemmer Forordn. af 21 Mai 1845 istedet derfor: at et udenfor Ægteskabet født Barn skal være arveberettiget efter Fader og Fædrenesfrænder, saafremt Forældrene inden dets Fødsel, ved at bestille Tillysning til Ægteskab, eller at løse Vielsesbrev, eller, naar Manden henhører til Søetaten, ved at løse Friseddel, have tilkjendegivet den Hensigt at indgaae Ægteskab, men Vielsen er bleven forhindret ved Faderens kort efter indtrufne Død, eller anden ham utilregnelig og indtil hans Død vedvarende Hindring, saasom Sygdom eller Fangenskab. Dette gjælder imidlertid kun med Hensyn til den sædvanlige Slægtskabsarv og bliver uden Anvendelse paa de Familieeiendomme, med Hensyn til hvilke en særegen Arvefølge er indført, ligesom heller ikke det Barn, der er i fornævnte Tilfælde, kan gjøre Fordring paa de særdeles Rettigheder, som ifølge Faderens Stilling tilkommer hans ægte Børn. (Forordn. § 9).

Skjøndt Forordningen kun omtaler Faderens Død m. m. synes dog lignende Grunde fra Moderens Side, f.eks. hendes Død i Barselseng efterat Tillysning var bestilt, at kunne gøres gjældende til Fordeel for det uden foregaaet Vielse fødte Barn (Algreen-Ussings Haandbog. i Arveretten Pag. 47).

3. Det tilkommer Moderen at beholde og opdrage sit uægte Barn, og Faderen kan ikke imod hendes Villie tage det til sig.

- Dog skal Faderen tilligemed Moderen bære Omsorgen for dets Opdragelse, og efter hans Formue erlægge i det Mindste Halvdelen af de Omkostninger, som dets nødtørftige Underholdning, efter Øvrighedens Skjønnende, udfordrer, indtil det er 10 Aar gammelt. (Fr. 14 Oktober 1763 og 30 Mai 1794). Denne Forpligtelse er ved Pl. af 6 Dcbr. 1839 udstrakt indtil Barnet har opnaaet 14 Aars Alderen, dog at Bidraget for de sidste 4 Aar, men Hensyn til at Barnet da i Almindelighed kan begynde at erhverve Noget, kan ved Øvrighedens Resolution nedsættes under det, som for de første 10 Aar har været bestemt.

Dersom imidlertid Moderen enten er død, eller af anden Grund er ude af Stand til at deeltage i Opdragelsens Byrder, er Faderen endogsaa pligtig til ene at besørge sit uægte Barns Opdragelse, forsaavidt som han dertil har Evne, dog uden at de overordentlige eller positive Tvangsmidler, som Lovgivningen hjemler, i dette Tilfælde kunne anvendes (Fr. 6 Dcbr. 1839 § 3), hvorhos og et Reskript af 2 Novbr. 1742 og Anordn. af 29 Aug. 1755 udtrykkelig vise, at uægte Børns Opdragelse ikke vedkommer Fattigvæsenet, saalænge Forældrene ere istand til at opfostre dem.

- Dersom Moderen er død, og hendes Forældre ville beholde Barnet, kan Faderen vel ikke imod deres Villie tage det til sig, men er i dette Tilfælde heller ikke pligtig at udrede Opdragelseshjælp, naar han selv tilbyder sig at opdrage Barnet (Rskr. 7. Sept. 1834).

4. Vægrer Barnefaderen sig ved at betale Opfostringshjælp, skal Overøvrigheden (Amtmanden, men i Kjøbenhavn Magistraten) i det Distrikt, hvor Faderen opholder sig, bestemme Størrelsen af den Hjælp han aarlig bør yde til Barnets Underholdning, og forhjælpe Moderen til at erholde af Faderens Formue, Løn eller anden Indkomst det Bidrag han er pligtig at udrede. (Fr. 14 Oktober 1763 og 30 Mai 1794. samt Rskr. 21 Septbr. 1822).

Naar Moderen henvender sig til Øvrigheden om Opfostringshjælp af den udlagte Barnefader, uden at der dog haves Vished om, at denne med Rette kan ansees som saadan, bør Øvrigheden foranstalte Sagen behandlet ved den Politiret, hvorunder han henhører, hvilken, saafremt mindelig Afgjørelse ikke finder Sted, paa den for private Politisager foreskrevne Maade (uden Prokuratorers Mellemkomst) skal undersøge og paakjende Sagen, saavel som og modtage den Ed, der ifølge Forening eller Dom maatte blive at aflægge.

Dersom, efter Sagens Udfald, Opfostringshjælp bliver at fastsætte af Øvrigheden, har Retten at meddele denne fornøden Underretning om Alt, hvad der er foregaaet. I første Instants skal i slige Sager intet Gebyr betales til Dommeren, Skrивereren eller Stævningmændene. (Pl. 28 Mai 1825). Dersom Barnefaderen er fraværende, kan den Øvrighed, hos hvem Moderen søger Bistand, henvende sig til Øvrigheden paa det Sted, hvor den Paagjældende efter Rimelighed kan antages at være henreist, og sidstnævnte Øvrighed bør da sørge for Personens Opdagelse og Tilpligtelse at yde Hjælp.

5. Overøvrigheden skal bedømme, hvad der, uden at betage Barnefaderen og dem han ellers er pligtig at underholde det Fornødne, kan anvendes til hans uægte Barns Underholdning. (Rskr. 2 Juli 1827).

Skjøndt Barnefaderen i Almindelighed efter hans Vilkaar og Formue bør erlægge idetmindste Halvdelen af de Omkostninger, som Barnets Underholdning udfordrer, saa kan Øvrigheden dog ogsaa tage Hensyn til de særdeles Omstændigheder, som maatte forøge Barnefaderens og nedsætte Moderens Brøde, og ifølge heraf paalægge ham et større Bidrag end ellers, dog at Hensyn til Vilkaar og Formue ikke tilsidesættes. (Rskr. 14 Sept. 1830).

Hører Barnefaderen til den tjenende Klasse, bør der nøie vaages over at der hos vedkommende Huusbonde gjøres Beslag paa saameget af hans Løn, at Alimentationspengene deraf kunne udredes. (Rskr. 19 Oktober 1816). Naar Øvrighedsresolutionen, hvorved et Tienstetyende er tilpligtet at udrede Alimentationsbidrag, lovlig bliver forkyndt for Huusbonden, er denne pligtig, for Stævningmændene at opgive, hvad af den Paagjældende er betinget i Løn, saavel i Penge som i andre Emolumenter, og hvormeget deraf han for det løbende halve Aar allerede har oppebaaret. Det Opgivne skulle Stævningmændene tegne paa Resolutionen, og Huusbonden maa derefter ikke udbetale noget af Lønnen, eller afgive nogle af Emolumenterne til den Paagjældende, førend han beviislig har betalt Alimentationsbidraget, da Huusbonden ellers selv skal udrede samme for den Tid, Tyendet er i hans Tjeneste.

Naar Tyendet forlader hans Tjeneste, skal han derom gjøre Anmeldelse til Stedets Politimester, der igjen bør meddele Den, der nyder Alimentationspengene, Efterretning herom, for at denne hos den nye Huusbonde kan lade Resolutionen forkynde. (Rskr. 5 Decbr. 1820). Den, der saaledes har lagt Beslag paa Barnefaderens Løn, kan inddrive den hos Huusbonden med samme Ret som Barnefaderen selv, dog kan Huusbonden i intet Tilfælde komme til at afsone den. (Rskr. 2 Juni 1827).

Er Barnefaderen Soldat, kan Opfostringspengene indeholdes af hans Ducørpenge, men ei af hans Lønning. (Fr. 30 Mai 1794).

Dersom en Mandsperson har flere Uægte Børn, hvis Mødre gjøre Fordring paa Opdragelseshjælp uden at Faderens Løn eller øvrige Eiendele ere tilstrækkelige til at fyldestgjøre dem alle, vil det Fruentimmer være nærmest til at erholde den resterende Opdragelseshjælp, der først har gjort Forbud paa Barnefaderens Løn.

Denne Mening er antaget i Kancelliskr. af 12 Oktober 1830. som støtter sig paa L. 1 - 24 - 20: "*Dersom Flere paa een Tid begjere af Fogden at gjøre dem Nam eller Indførsel, da skal Fogden først være den følgagtig, som ældst Nams- eller Indførsels-Dom haver. Men forsømmer Nogen selv sin Ret, da maa den bekomme Nam eller Indførsel, som lovligen sin Sag forfølger*",

6. Naar Bidraget til et uægte Barns Opfostring af Øvrigheden er fastsat og bekendtgjort for Barnefaderen, maa han enten udrede det, eller taale Udpantning derfor, hvorimod Bidraget fra den forbigangne Tid, nemlig inden Barnemoderen har meldt sig hos Øvrigheden om Hjælp til Barnets Opdragelse, ikke har denne Forret, men bør ansees som betroet Gods. (Rskr. 23 Juli 1796). Dog bør den Øvrigheds-Resolution, som hjemler Udpantningen (hvilken uden slig hver Gang erhvervet Resolution fra vedkommende Over-Øvrighed ingensinde, end ikke om Fordringens Størrelse tidligere er bestemt ved Øvrigheds-Resolution, maa iværksættes), forud ved Stedets Stævnevidner kundgjøres den Paagjældende, hvilket, forsaavidt ikke Resolutionen fastsætter en længere Frist, bør skee idetmindste 3 Dage inden Udpantningen iværksættes. Forat udføre denne Kundgjørelse og derom give Attest, betales til hver af Stævnevidnerne 8 sk., hvilken Udgift, som bør godtgjøres af Den, der ved ei betimelig at have opfyldt sin Forpligtelse har foranlediget samme, bliver i fornødent Fald at inddrive tilligemed selve Fordringen og Udpantningsgebyret. (Fr. 2 Juni 1830 § 3).

Dersom Bidraget heller ikke ved Udpantning kan erholdes, skal det afsones med Fængsel paa Vand og Brød. (Fr. 10 Dcbr. 1790 og Fr. 26 Novbr. 1836 § 5).

Moderen er dog kun berettiget til at erholde Bidraget for det sidste Aar inddrevet ved Udpantning og Afsoning; men for den Opdragelseshjælp, som hidrører fra de forbigangne Aar, har hun kun personlig Tiltale til Barnefaderen (Pl. 28 Oct. 1805); dog er det nok, at Øvrighedens Hjælp til Inddrivelsen er begiert inden Aarets Udgang. (Rskr. 16 Novbr. 1822). Bidraget kan ikke fordres forudbetalt, derimod staaer det Øvrigheden frit for at bestemme i hvilke Terminer det bør erlægges, endog maanedlig og ugentlig; men Afsoningen kan i intet Tilfælde fordres for mindre end det, der staaer tilbage for et halvt Aar, om end Bidraget skulde være erlagt i kortere Terminer. (Kancelliskr. 23 Septbr. 1834 og Fr. 46 Novbr. 1836).

7. Naar Fattigvæsenet maa antage sig forladte Hustruer og Børn, faaer det derved Ret til at oppebære det Underholdnings-Bidrag, som de vedkommende Mænd eller Fædre ere pligtige at yde. Med Hensyn til den Fattigvæsenet saaledes tilkommende Ret til Erstatning, er ved Resolution af 12te August 1811 befalet: at den Ægtemand, der modvilligen unddrager sig fra at forsørge sin Hustru og de Forældre, som ligeledes modvilligen unddrage sig fra Opfyldelsen af deres Pligter mod deres Børn, og derved foranledige at Hustruen og Børnene falde Fattigvæsenet til Byrde, skulle tilbagebetale Fattigvæsenet de derved foraarsagede Bekostninger.

Nægte de at tilbagebetale eller afdrage paa denne deres Gjæld, skulle de paalægges at afdrage Gjælden ved at arbeide til Fordeel for Fattgvæsenet, uden at maatte imidlertid forlade Distriktet.

- Bestyrerne af Fattgvæsenet skulle bestemme, hvormeget den Paagjældende ugentlig skal afdrage, med Hensyn til hans Arbeidsførlighed, den gangbare Priis paa det Arbeide, han henvises til, og øvrige Omstændigheder.

- Forlader han Distriktet mod det givne Forbud, skal han tiltales for en Politiret og straffes med Fængsel paa Vand og Brød.

- Nægter den Paagjældende at arbeide, eller viser Dovenskab eller Skjødesløshed under Arbeidet, have Bestyrerne af Fattgvæsenet Ret til at hensætte ham i Fængsel paa Vand og Brød indtil han beqvemmer sig til at modtage Arbeidet og ved sammes ordentlige Udførelse afdrage paa sin Gjæld; dog maa dette Tvangsmiddel ikke anvendes for længere Tid end i det høieste 7 Dage hver Gang.

- Hertil er ved Resolution af 14 Mai 1828 føiet følgende Forklaring og nærmere Bestemmelse:

Vedkommende Fattigvæsen har desuden Ret til at anvende de samme Tvangsmidler imod dem, som nægte at betale Fattigvæsenet hvad de saaledes skyldte for dettes ydede Underholdning til Hustruer eller Børn, som ifølge Anordningerne af disse selv kunne kræves anvendte. Dog skal Fattigvæsenet, for saavidt muligt at komme til Erstatning, og for at tillige Anvendelsen af legemlig Straf kan blive saa sjælden som mulig, anvende følgende Fremgangsmaade:

Det bør sørge for, at Bidraget ikke opdynger sig og henstaaer uopkrævet i et længere Tidsrum; derimod bør det søge forud at sikre sig det ved Forbud paa den Paagjældendes Løn, Arbeidsfortjeneste eller deslige, og kræve det prompte til hver Forfaldstid, samt i Udeblivelsestilfælde strax requirere det inddrevet ved Udpantning. Naar det saaledes ikke kan erholdes, bør Fattigvæsenet overveie, om det ikke ved at skaffe den Paagjældende Arbeidsfortjeneste kan erholde Bidraget, og derhos nøie undersøge, om det er af Uvillie, Dovenskab eller af virkelig uafhjælpelig Uformuenhed at det ikke udredes, og først naar denne Undersøgelse er foregaaet, bør det under nøie Forklaring af alle Omstændigheder begjære Resolution om Afsoningen.

- Denne Resolution bliver udenfor Kjøbenhavn at afgive af Amtmanden, som efter nøie at have overveiet, og om fornødent gjøres, nærmere ladet alle Omstændigheder undersøge, resolverer om Afsoning bør finde Sted eller ikke; men i intet Tilfælde bør denne dekretes, hvor den Paagjældende uden egen Brøde, Dovenskab eller anden Forsømmelse fra sin Side ved virkelig Fattigdom er sat ud af Stand til at udrede Betalingen.

Om endog Moderen ved at modtage en Sum Penge een Gang for Alle har renunceret paa aarligt Bidrag, har dette dog ingen Retsvirkning for

Fattigvæsenets Vedkommende, da Moderen, om hun er uformuende, ikke kan frafalde Barnets eller Fattigvæsenets Ret. (Rskr. 15 Aug. 1815).

8. Forældrene ere pligtige at underholde Børnene indtil deres 18de Aar, med mindre de for kunne erhverve deres Underhold, og om dette end tidligere har været Tilfælde, men Børnene derefter atter blive trængende til Andres Hjælp, indtræder Forældrenes Forpligtelse paany.

- Dog er det Forældrenes Pligt at sørge for deres Børn, naar disse ved Afsindighed blive trængende til Hjælp, om end saadant Uheld indtræffer efterat Børnenes Opdragelse er tilendebragt og Fædremagten ophørt; ligesom og Børn, naar de dertil have Evne, ere pligtige at antage sig deres afsindige Forældre.

- Men vedkommende Øvrigheder skulle ved Anvendelsen af ovenanførte Bestemmelse nøie overveie de Paagjældendes hele oeconomiske Forfatning og iagttage, at der ei paalægges dem større Bidrag til deres afsindige Børn eller Forældre end de kunne taale, uden derved at sættes ud af Stand til at opfylde deres øvrige Pligter (PL. 19de Novbr. 1828 § 2 - 3).

Den, der gifter sig med en Enke, der har Børn, eller med et Fruentimmer, der har uægte Børn, paadrager sig ved Ægteskabet samme Pligt til at sørge for Børnenes Underholdning og Opdragelse, som om de vare hans egne Børn, og efter Faderens Død er en Stedmoder ligeledes forpligtet til at sørge for sine Stedbørns Underholdning og Opdragelse (Fr. 24 Jan. 1844 § 9), hvilken Forpligtelse i Tilfælde af nyt Ægteskab gaaer over paa hendes anden Mand (Indenrgsm. Skr. af 27 Juli 1849). Dog gjælder disse 2de sidste Bestemmelser ikke, dersom Vedkommendes Ægteskab er indgaaet før den 24de Januar 1844, idet den anførte Forordning ikke kan tillægges tilbagevirkende Kraft (Indenrigsm. Skr. af 12 Dcbr. 1849 o. fl.)

9. Forældrene have derimod igjen Ret til at beholde Børnene hos sig og at fordre Lydighed og Ærbødighed af dem; dog maa de ikke lade dem hengaae i Ørkesløshed, men skulle holde dem i Skole og sætte dem til ærlige Tjenester eller Haandværker (D. L. 3 - 18 - 7).

Det Barn, der slaar sine Forældre eller saarer dem, straffes med Forbedringshuusarbeide, eller efter Omstændighederne endog paa Livet, men den, der bander sine Forældre eller dem ublulig tiltaler, straffes med Fængsel paa Vand og Brød eller med Forbedringshuusarbeide. Desuden har det Barn, der er befunden skyldig i nogen af de forannævnte Fornærmelser mod det ene af sine Forældre, forbrudt sin Arveret efter dem begge, forudsat at Barnet har opnaaet Lavalder, som er 15 Aar; men den Skyldiges Børn træde i Dennes Sted, selv om den Skyldige endnu er i Live; dog staaer det til Forældrene, eller een af disse for sit Vedkommende, ved en bestemt og beviislig Villies-Ærklæring at gjengive den Paagjældende sin forbrudte Arv. (Fr. 4 Octobr. 1833 § 22).

Ogsaa for stor og vedvarende Ulydighed kunne Forældrene gjøre deres Børn arveløse, dog først efter foregaaende Dom. (D. L. 6 - 5 - 1). Omendskjønt

Ulydigheden kun er beviist mod den ene af Forældrene, forbrydes dog Arveretten efter dem begge, men den Arveløses Børn beholde den forbrudte Arv.

Forældre have vel Ret til at revse deres Børn for Ulydighed, men dersom denne Ret overdrives, eller udøves paa en saadan Maade, at Børnenes Liv og Helbred derved sættes i Fare. straffes det som om Forældrene havde gjort en Fremmed Skade (D. L. 6 - 5 - 5. 6), og paa Grund af den Kjærlighed og Omhu, Forældre ere. deres Børn skyldige, vil endog en mere skjærpet Straf kunne anvendes. (Fr. 4 Oct. 1833).

10. Naar Barnet har opnaaet sit 18de Aar er det berettiget til at forlade Forældrenes Huus (D. L. 3 - 17 - 38) og staaer saaledes ikke længere under Fædremagten.

- Paa den anden Side ere Forældrene ikke pligtige at beholde Børnene hos sig og forsørge dem længere end til det 18de Aar, og naar Børnene efter denne Tid blive trængende, er det Fattigvæsenets Pligt at antage sig dem, fra hvilken Regel blot gjøres Undtagelse i Afsindighedstilfælde. (Ny Coll. T, for 1844 Pag. 137).

11. Personer, der ei have Livsarvinger, kunne faae Tilladelse til, ved Adoption at antage Nogen i Barns Sted, saaledes, at den Adopterede maa føre Pleieforældrenes Navn og som ægte Barn tage Arv efter dem, dog kun forsaavidt deres egentlige Eiendom angaaer, men ikke med Hensyn til Grevskaber, Baronier og lignende Familieeiendomme. Det antagne Barn erholder ikke derved Ret til at arve Pleieforældrenes Slægtninger, men taber paa den anden Side heller ikke ved Adoptionen sin Arveret i den Familie, hvortil det ved Fødselen hører. (Resol. af 13 Dcbr. 1815).

- Den, der een Gang har adopteret et Barn, kan ei siden vilkaarligen frasige sig dets Opdragelse, og det beholder sine Rettigheder, om end Pleieforældrene senere erholve Livsarvinger.

- Om den Adopteredes Børn i hans Sted ere berettigede til at arve Pleieforældrene, beroer paa Bevillingens Indhold. Denne, der udfærdiges af Justitsministeriet mod et Gebyr af 16 Rdr. 5 Mk., kan naturligviis ikke blot erhverves af Ægtefolk, men og af enkelte Personer.

12. Et uægte Barn kan Faderen legitimere, som bestaaer deri, at Faderen til Thinge forkynder, at det er hans Barn, hvilken Handling maa finde Sted saavel ved Faderens som Barnets Værnething og formeentlig ogsaa kan bevirkes derved, at Faderen udsteder en skriftlig Declaration desangaaende og lader samme thinglæse. Dog erholder det legitimerede Barn ikke de samme Rettigheder som et ægte Barn og kan navnlig ikke tage fuld Arv efter Faderen.

"Dersom Fader fører Slegfredbarn til Thinge, og lyser og forkynder, at det er hans Barn. og skjøder det, hvad som han vil give det, da skal det saameget beholde som det skjød det vorder; dog at det ei er mere end halv Lod mod Ægtebarn. End lyser han det i Kuld og Kjøen, og skjøder det intet, da tager det

halv Lod mod Ægtebarn. Er ei Ægtebarn til, da tager Slegfredbarn, som thinglyst er, fuld Arv efter Faderen. Og fanger Slegfredbarn nogen Arv efter Faderen, da arver det og efter Sødskende og Fædrene-Frænder, halv saameget som Ægtebarn, uden Faderen forkyndte det paa Thinge, at Slegfredbarn skulde nøies med det, som Faderen gav det i Hænde, og da faaer det ei mere, enten efter Fader, eller Sødskende, eller Fædrene-Frænder. Det Barn, som af Fader thinglyst vorder, maa ingen vrage, at det jo holdes for Ægtebarn"
(D. L. 5 - 2 - 70).

Iøvrigt kan Faderen bedre og sikkrere see sit uægte Barn til gode ved Testament, idet han, naar han ikke har Ægtebørn, kan tillægge det saameget han vil, endog sin hele Bo, men, naar han har Ægtebørn, indtil en Trediedeel af denne.

Kilde: Lovbog for Landmanden. v/ M. Rasmussen, 5. udgave.

Odense, Miloske Boghandel, 1861.

Side 29 – 37.

Første Afdeling.

Familieforhold, Skolegang, Tyendeforhold og Umyndighedsforhold, samt Værnepligt.

Fjerde Kapitel.

Om Skolevæsenet paa Landet og om Konfirmation.

Det danske Almueskolevæsen har først faaet sin nuværende Skikkelse ved det provisoriske Reglement af 10de November 1806, der blev ophøiet til almindelig gjældende Anordning den 29de Juli 1814, hvilken dog senere er bleven forklaret, udvidet og tildels forandret ved en stor Deel Reskripter og Placater og nu senest ved Loven af 8 Marts 1856. Da imidlertid Anordningen af 29de Juli 1814 endnu i de fleste Tilfælde indeholder Hovedreglerne for Skolevæsenet, ville vi i det Efterfølgende i almindelighed anføre sammes Bud, forsaavidt de endnu ere gjældende, og i Forbindelse dermed anføre de Forandringer og Tillæg, der senere ere tilføiede Lovgivningen om Skolevæsenet paa Landet.

I. Om Skoledistrikter, faste Skoler og Omgangsskolehold.

1. For at ingen skal savne Leilighed til at blive underviist og oplært i Ungdommen, bestemmer Anordningen af 29de Juli 1814, at der overalt paa Landet skulde foretages en hensigtssvarende Inddeling i Skoledistrikter, og saavel i denne Henseende som og til Lærerenes anstændige Lønning skulde vedkommende Amtmand og Provst udkaste fuldstændige Planer og forelægge samme til det daværende Kancellies Approbation. Samtlige Degnekald skulde derhos, efterhaanden som de bleve ledige, nedlægges og deres Indkomster anvendes til Skolevæsenets Fremme Denne Inddeling i Skoledistrikter blev derefter i de følgende Aar med megen Nøiagtighed udført af de vedkommende Skoledirektioner under Kancelliets Overbestyrelse, saa at nu ikkun faa Lande have et saa velordnet Skolevæsen som vort Fædreneland.

Ifølge bemeldte Anordnings § 1 skal Skoledistrikterne, saavidt Stedernes Beliggenhed tillader det, være ordnede saaledes, at Børnene ikke have længere Vei dertil fra deres Hjem end 1/4 Miil. - Ved Inddelingen skal og tages Hensyn til de Unges Antal, saa at ikke flere henlægges til een fast Skole, end at det kan blive muligt for Læreren at have det fornødne Opsyn med Børnene og tilbørligt undervise dem. - Hvor Børnenes Antal er for stort for een Skole, medens det dog

ansees for bekosteligt at oprette en anden efter lige Plan, skal en Hjælpekole anlægges for nederste Klasse.

Naar nye Skoler skulle oprettes, hvilket ikke kan skee uden efter Ministeriets Resolution, skal det oplyses, om Laan kan erholdes, hvad Bygningernes Opførelse i det Høieste kan koste, hvilke Hjælpemidler dertil haves, samt hvad Byrderne, lignede paa Hartkornet, kunne blive for hver Tønde Hartkorn (Kancellicirculaire af 21 Novbr. 1815).

Hvor stort Børneantallet i en Skole i det Høieste bør være, bestemmer nu Loven af 8de Marts 1856 saaledes: Har Gjennemsnittet af Børnene i en Skole med een Lærer i et Aar, regnet fra 1ste Januar, været større end 100, skal enten en ny Skolestue indrettes og en Andenlærer ansættes; eller en heel ny Skole oprettes. Med Samtykke af Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet kunne dog Sogneforstanderskaberne lade Underviisningen af de Børn, der ere under 9 Aar, besørge ved hvem de dertil maatte finde skikkede, eller paa anden Maade drage Omsorg for, at Underviisningen ei lider ved et for stort Børneantal (Lovens § 1). - Denne Bestemmelse gjælder ikke for Skoler med 2 Lærere, fordi man der kan undgaae at optage Børn af forskjellig Modenhed i een og samme Klasse, hvorved Læreren sættes istand til med lige Virkning at undervise et større Antal Børn end ellers vilde være muligt.

Til Veiledning af Foranstaaende haves Kirke- og Underviisningsministeriets Circulaire af 25de Marts 1856. Gjennemsnitsantallet af Børnene bestemmes efter det Antal, der i Aarets Løb samtidigt har været indskrevet i Skolen, uden at der tages Hensyn til om Antallet af de skolesøgende Børn paa enkelte Dage har været mindre paa Grund af Forsømmelse. - Forsaavidt Børneantallet overstiger det foreskrevne Maximum, har Skoledirektionen strax at forlange Forslag fra vedkommende Sogneforstanderskab til Afhjælpning af de deraf flydende Ulemper paa en af de i Loven antydede Maader, og derefter herom at gjøre Indberetning til Ministeriet. - Ønsker den paagjældende Skolebestyrelse, at Børneantallet maatte formindskes ved at en Deel af de mindre Børn under 9 Aar anbringes i Pugeskoler, vil Tilladelsen dertil blive meddeelt, naar det oplyses, at der bliver sørget for disse Skolers forsvarlige Indretning, saavel hvad Lærerkraften som Locallet angaaer, dog vil Tilladelsen dertil enten blive begrændset til et vist Aaremaal eller knyttet til den Betingelse, at Børnenes Fremgang til enhver Tid befindes tilfredsstillende. - Ved Antydningen i Slutningen af Paragraphen: "*at der kan forventes Tilladelse til ogsaa paa anden Maade at drage Omsorg for at Underviisningen ikke lider ved et for stort Børneantal*", har Man nærmest tænkt paa at tilveiebringe den fornødne Forøgelse i Lærerkraften derved, at der gives Læreren til Medhjælper et eller andet begavet ungt Menneske, der maatte ønske at forberede sig til at indtræde paa et Seminarium eller at underkaste sig Adgangsprøve ved et saadant, hvilket lovligt kun kan finde Sted, hvor Læreren selv hører til de mere Dygtige.

2. I de Sogne, hvor Stederne ere saa adspredte, eenlige og langt fra hinanden beliggende, at det fornødne Antal Skolelærere, efter Forskriften i § 1, ikke kan ansættes uden alt for stor Byrde for Beboerne, maa Omgangs-Skolehold finde

Sted. Disse Sogne skulle desuagtet inddeles i visse Skoledistrikter efter de i § 1 fastsatte Bestemmelser, og Omgangsskoleholdet skal bestaae deri: at en og samme Skolelærer bliver anviist 2 eller i det høieste 3 Skoledistrikter, i hvilke han skal give Underviisning. En saadan Skolelærer skal, hvor det beqvemmost kan skeep, i eet af de ham anviste Distrikter forskaffes Skole og fast Bopæl for sig og Familie, i Overeensstemmelse med Anordningens Forskrifter. I hvert af de øvrige Skoledistrikter skal opføres en Skolestue paa 2 til 3 Fag efter Børnenes Antal; og skal Læreren, medens han giver Underviisning i de Distrikter, hvor han ikke selv har Bopæl, nyde fri Kost og Nattehold efter Omgang hos Gaardbeboerne, hvilke derfor bør nyde efter rimelig Beregning en passende Godtgjørelse, der udredes paa samme Maade som de øvrige Udgifter til Skolevæsenet i Sognet. (Anordn. 1814 § 2).

Naar der ved Skoleplanen er bestemt, at Omgangs- eller Biskolelæreren skal have Kost og Logie hos Skoledistriktets Beboere, bør Sogneforstanderskabet træffe Akkord med en eller flere af disse, saanær Skolen som muligt, om at forsyne Læreren med det Fornødne, og kun i det Tilfælde, at det ei er muligt paa billige Vilkaar at tilveiebringe sliq Akkord, bør Læreren paa Omgang forsynes med Kost, Natteleje m. m. De i denne Anledning til billig Godtgjørelse medgaaende Omkostninger bør udredes af hele Communen efter anordningsmæssig Ligning, og i Tilfælde at Omgang finder Sted helst saaledes, at det paagældende Distrikt paalignes saameget mindre eller aldeles fritages for Paaligning. (Rskr. 15de Dcbr. 1829).

Ved Kgl. Resolution af 29de Dcbr. 1837 er det bifaldet som almindelig Regel, at der i de Skoledistrikter, hvor Omgangsskolehold er indført, skal i Vinterhalvaaret gives Underviisning paa eengang for begge Skolens Klasser i Forening, saafremt Skolens hele Børneantal ikke overstiger 25. - Gymnastik bør ikke udelukkes fra Omgangsskoler, men ialtfald indskrænkes til saadanne Øvelser, der kunne foretages uden Apparater, samt til Badning (Rskr. 9 Marts 1833).

3. Fordrer Beliggenheden eller andre særdeles Omstændigheder, at Stykker af 2 eller flere Sogne maa inddrages under eet Skoledistrikt, bør dog ethvert Stykke forblive i samme Sogneforbindelse som før, og dets Beboere kun i Henseende til Skolevæsenet, og hvad der til samme skal ydes, henhøre til det Sogn, hvori Skolen er beliggende; men Offer og Akcidentser forblive ved det Kirkesangerembede, hvortil de fra andre Sogne henlagte Afdelinger forhen hørte (Anordn. 1814 § 5).

Hvad der saaledes er henlagt fra et Sogn til en Skole i et andet Sogn, bør i Henseende til Skolelønnens Udredelse, Skolebygningens Anskaffelse og Vedligeholdelse, og de øvrige Udgifter til Skolevæsenet regnes til det Sogn, hvori den Skole ligger, som det ved approberet Plan er henlagt til. - Det er kun de kirkelige Forhold, der vedbliver med det Sogn, hvortil de paagældende Beboere iøvrigt høre, og kun de Indtægter, som falde ved Kirketjenesten, forbliver ved hiint Sogns Kirkesanger-Embede; men Nannest, Degnetrave og de øvrige gamle Præstationer, som ved Degnekalds Nedlæggelse tilfalde Skolelærerne, skal ydes

til den Lærer, til hvis Skoledistrikt Yderne ere henlagte (Rskr. 7de Marts og 24de October 1818, og 3 October 1820).

4. For at Børnene uden Hinder og Fare til alle Aarstider kunne komme til Skolen, byder Anordningen af 29de Juli 1814 § 6: at det bør paasees, at der til hver Skole have beqvemme Veie og Stier, samt at disse istandsættes, vedligeholdes, og naar Sneer er falden, opkastes saaledes, at de Børn, der søge Skolen, kunne komme frem til denne. - Ifølge Lov om offentlige Gangstier af 4de Juli 1850 skal enhver Skolestie, ligesom alle andre offentlige Stier, være i det mindste 1 Alen bred. Sogneforstanderskabet tager Bestemmelse i alle Spørgsmaal angaaende Anlæggelsen, Retningen og Beskaffenheden af offentlige Gangstier, samt deres Forbedring og Udvidelse, dog kan den af Forstanderskabet tage Beslutning indankes for Amtsraadet. Vedligeholdelsen af alle offentlige Stier med Stenter, Laager og lignende Indretninger, som og den derved forefaldende Snekastning skal udføres for Communens Regning. (See iøvrigt under Veivæsenet).

II. Om Ungdommens Antagelse og Fordeling i Skolerne, og om Underviisningstiden.

5. Da en velordnet Skole ikke kan være Opholdssted for smaa Børn, der endnu trænge til Forældrenes Tilsyn, bestemmer Skoleanordningen af 1814 meget hensigtsmæssigt, at intet Barn maa antages i Skolen førend det har fyldt det 6te Aar; men det staaer til Forældrene eller dem, der træde i disses Sted, om de ville udsætte Barnets Skolegang indtil det er 7 Aar gammelt. - Hertil kommer endnu den foranførte Bestemmelse i Loven af 8 Marts 1856, at Sogneforstanderskaberne kunne, med Ministeriets Samtykke, ved overfyldte Skoler lade Børn under 9 Aar undervise i Pugeskoler ved dertil skikkede Personer, hvorved desuden den Fordeel opnaaes, at Læreren kan anvende sine samlede Kræfter paa de større Børns Underviisning.

Ligeledes bestemmer Anordn, af 1814, at Ungdommen skal antages i Skolen enten til 1ste Mai eller 1ste November efterat den offentlige Prøve er forbi. Paa andre end disse to fastsatte Tider antages den ikke, naar ikke særdeles Omstændigheder, saasom Opholdsstedets Forandring eller Barnets Sygdom, maatte gjøre en Undtagelse nødvendig (§ 7). - Dog kan, ifølge Bestemmelserne for den indbyrdes Underviisning, Børnene antages til enhver Tid af Aaret, hvor denne Underviisningsmethode er indført (Rskr. 3 Septbr. 1828).

6. Naar Underviisningen skal drives med den tilbørlige Orden, er det endvidere nødvendigt, at store og smaa Børn ikke paa een Gang søge Skolen. - Derfor bestemmer og den oftnævnte Skoleanordning af 29de Juli 1814, at Børnene i Forhold til deres Alder, samt Kundskaber og Færdigheder, skulle inddeles i to Klasser, i hvilke der skal gives særskilt Underviisning (§ 8). - Til første eller nederste Klasse høre alle smaa Børn (dog intet, som er yngre end 6 Aar), tilligemed de Børn, som endnu ikke have lært at læse tydeligt og at skrive Tal og Bogstaver, samt ikke have gennemgaaet Luthers Katekismus og de vigtigste bibelske Historier. I den anden eller øverste Klasse optages de, der have erhvervet forommeldte Kundskaber. Saafremt de imidlertid ere under 10 Aar,

overlades det til Skolekommissionens Skjønnende, hvorvidt de, denne unge Alder uagtet, kunne optages (§ 24). Hvor der ved een og samme Skole er ansat tvende Lærere, følger det af sig selv, at en saadan Skole kan deles i flere Klasser efter Børnenes forskellige Alder og Udviklingsgrad, hvorved Underviisningens Fremme meget befordres. -

7. Om Tiden til Underviisningen handler Anordningen i § 9 -13. - Læretimerne skulle være følgende: fra 1. Marts til sidste October, fra Klokken 8 - 11 om Formiddagen og fra Kl. 1 - 4 om Eftermiddagen; men fra 1 Novbr, til sidste Febr., fra Kl. 9 til 12 om Formiddagen og fra Kl. 1 til 3 om Eftermiddagen. Dog er det Skoledirektionerne, efter vedkommende Sogneforstanderskabs Forslag, tilladt at bestemme saadanne Forandringer i de daglige Skoletimers Berammelse, som, efter ethvert Steds særegne Beskaffenhed, maatte ansees meest passende; kun at ingen Afkortning skeer i det Timeantal, som efter Anordningen dagligen skal anvendes til Børnenes Underviisning. Skulde i et saadant Tilfælde Skoledirektionen og Sogneforstanderskabet være af ulige Meninger, da henstilles Sagen til Ministeriets Afgjørelse.

Desuden skal, naar den øvrige befalede Underviisning er tilendebragt, saavidt Veirliget tillader det, anvendes een Time daglig til gymnastiske Øvelser, saaledes, at hver Klasse af Skolebørnene heri nyder ugentlig Underviisning i 3 Timer, dog Børnene i øverste Klasse fra 1ste Juni indtil Høstferien ikkun 2 Timer ugentlig, og iøvrigt bør, saavidt Leilighed gives, om Sommeren nogle Eftermiddage anvendes til Svømmeøvelser, efter Sogneforstanderskabets paa de locale Omstændigheder grundede Bestemmelser (§ 23).

Ved Reskript af 19de Mai 1824 og Kgl. Resolution af 10de Octobr. 1837 er det befalet, at i de Skolers nederste Klasse, hvor den indbyrdes Underviisning drives, skal Underviisningen begynde en halv Time tidligere end Anordningen bestemmer, hvilken halve Time skal anvendes til Religionsunderviisning, og ikke maa regnes til Afgang i de øvrige til Underviisningen bestemte Timer, hvorved rigtignok den Synderlighed fremkommer, at de mindre Børn faae en længere daglig Skoletid end de ældre.

For at Skolegangen ikke skal afbrydes ved Liigfærd, Barnedaab eller Brudevielser, bør i alle Distrikter, hvor Skolelæreren forretter Kirkesanger-Embedet, Ligene være paa Kirkegaarden Kl. 11 1/2, til hvilken Tid de øvrige nævnte Kirkeforretninger ligeledes skulle berammes. Læsningen i Skolen skal da ophøre Kl. 11 om Formiddagen og først igjen begynde om Eftermiddagen Kl. 1 1/2. (§ 21).

Endelig er det Læreren tilladt, at lade Børnene gaae ud af Skolen een Gang om Formiddagen og een Gang om Eftermiddagen, hver Gang eet Qvarteer for at forfriske sig (Instrux for Lærerne § 19)

8. Hver Klasse bør søge Skolen 3 fulde Dage om Ugen; dog maa det, hvor særdeles Omstændigheder tale derfor, tillades, at den ene Klasse søger Skolen om Formiddagen og den anden om Eftermiddagen, naar Sogneforstanderskabet

foreslaaer saadant og Skoledirektionen deri er enig; i Tilfælde af ulige Meninger indstilles Sagen til Kultusministeriets Afgjørelse (Anordn. § 10). For Børnene i øverste Klasse skal om Sommeren, fra 1ste Juli indtil Høstferiens Begyndelse, ikkun holdes Skole 2 fulde Dage om Ugen. hvilke Dage bestemmes af Skoledirektionen, efter Sogneforstanderskabets derom gjorte Forslag (§ 13).

9. I disse den ældre Skoleanordnings Hovedbestemmelser er der imidlertid senere tilstaaet betydelige Lettelser, hvad Sommerskolegangen angaaer. Disse indeholdes fornemmelig i Placat af 27de Aug. 1818 og Loven af 2. Mai 1855.

Da der var ført Klage over, at den vedholdende Sommerskolegang berøvede Forældrene den nødvendige Hjælp til Kreaturvogtning og gjorde det besværligt for fattige Børn at erholde Tieneste forinden Konfirmationen, hvorfor disse maatte falde enten Forældrene eller Fattigvæsenet til Byrde, gav dette Anledning til Plakaten af 27de Aug. 1818, der tillader enhver Skoledirektion, naar et Landsbyskoledistrikt ønsker det, efter Sogneforstanderskabets Forslag, at bestemme Skolegangen paa den Maade, at Børnene af øverste Klasse i Sommermaanederne (hvoriblandt Ferien naturligviis ikke medregnes) ikkun søge Skolen 1 heel eller 2 halve Dage ugentlig, imod at de ligesaa lang Tid af Vinteren søge Skolen 4 fulde Dage ugentlig; og at Børnene af nederste Klasse søge Skolen i Sommermaanederne, med Undtagelse af Ferien, 4 hele Dage i hver Uge, og i ligesaa lang Tid af Vinteren ikkun gaae i Skole 2 fulde eller 4 halve Dage; saaledes at der nøie holdes over, at hver Klasse nyder Skoleunderviisning i det hele ved Anordningen af 29 Juli 1814 befalede aarlige Timetal (§ 1).

Endvidere bemyndiger samme Placat Skoledirektionerne til at tillade Drengene, som fare til Søes og have fyldt deres 10de Aar, samt ere optagne i Skolens øverste Klasse, naar Skibet, hvormed de fare, ikke ligger hjemme, at udeblive fra den daglige Underviisning i Skolen fra Skibsfartens Aabning om Foraaret indtil Skibene oplægges om Efteraaret, imod at de om Vinteren, og naar de ellers ere hjemme, søge Skolen saameget flittigere, at de i det Hele saavidt muligt nyde Underviisning saamange halve Dage om Aaret, som Anordningen af 29 Juli 1814 bestemmer (§ 2).

I Aarene 1854 og 55 kom Sagen om Sommerskolegangen atter under Forhandling i Rigsstænderne. hvorefter da udkom Loven af 2den Mai 1855, der i § 2 bestemmer Følgende: Det skal være de communale Skolebestyrelser paa Landet tilladt at ordne Skolegangen saaledes, at Underviisningen for øverste Klasse ophører om Sommeren fra Mai til September, begge disse Maaneder medregnede, naar samme Klasse om Vinteren har havt 4 hele Dages Underviisning ugentlig og Ferien i Pløietiden er bortfalden. Yngste Klasse skal da om Sommeren have 5 Dages Underviisning ugentlig. Denne Lov ledsagedes iøvrigt af følgende Circulaire fra Kirke- og Underviisningsministeriet til samtlige Skoledirektioner af 4 Juli 1855: Da det af de aarlige indkommende Beretninger om Skolevæsenets Tilstand paa Landet fremgaaer, at Sommerskolegangen paa mange Steder er meget forsømt, og at Sogneforstanderskaberne ikkun ugjerne gribe til at anvende de lovbefalede Tvangsmidler for at bevirke et stadigere Skolebesøg paa denne Aarstid, hvor især de større Børn kunne være Forældrene

til Nytte ved deres Arbeide, har Ministeriet troet, ikke at burde modsætte sig Bestemmelserne i denne Lov, idet det er gaaet ud fra den Forudsætning, at jo mere Lovgivningen rettes efter Forholdenes Natur og Beboernes Tarv, desmere tør man forlade sig paa, at der ei bliver seet igjennem Fingre med Forældres Ligeegyldighed for deres Børns Underviisning, men at man med Alvor og Samvittighedsfuldhed vil efterkomme de Lovbestemmelser, som ere givne for at fremme en stadig Skolegang. Ministeriet anmoder derfor samtlige Skoledirektioner om at tilkjendegive Sogneforstanderskaberne, at da der ved nærværende Lov er skjænket Forældre og Værger al ønskelig Frihed til at benytte Børnenes Kræfter i den travle Aarstid, forventer man, at Forstanderskaberne ville lade det være sig magtpaaliggende, ved de Midler, som Lovgivningen hjemler, at virke til at Børnene flittigen og uafbrudt besøge Skolen i den øvrige foreskrevne Tid.

10. Endelig er ogsaa Skolegangen ikke lidet indskrænket ved Ferier. I 4 Uger, fra Kornhøstens Begyndelse at regne, ophører Skolegangen, paa det at Børnene i den Tid kunne være deres Forældre eller Huusbonder til Hjælp ved Høstarbeidet, og Skolelærerne tillige have Leilighed til at udvide deres egne Kundskaber (§ 12). - De Forældre og Huusbonder, som ere Gaardbrugere, have desuden Ret til at beholde deres Børn og Tyende, som ere over 10 Aar gamle og beviisligen bruges til Markarbeide, hjemme fra Skolen 2 til 3 Uger i Sædetiden om Foraaret, og 3 til 4 Uger om Efteraaret, alt efter Sogneforstanderskabets paa locale Omstændigheder grundede Bestemmelser (§ 12). Denne Frihed er dog senere, ved Resolution af 29de Dcbr. 1837, hvad Foraarsferierne angaaer, forandret saaledes, at den ei skal være indskrænket til Gaardbrugeres Børn.

Ligeledes maa Forstanderskaberne i saadanne Sogne, hvor Kartoffelavlens er saa almindelig udbredt, at enhver Gaardmand i Regelen kan antages at bruge den, tilstaae Huusmænds og Indsidderses Børn af begge Klasser Fritagelse for Skolegang i 14 Dage af October Maaned til Optagelse af Kartoffler; dog at Forstanderskabet efter de locale Omstændigheder bestemmer, naar denne Frihed skal begynde og ende (Rskr. 2den Septbr. 1823).

Ferierne i Sædetiden om For- og Efteraaret bør for alle Børn, som have Ret til samme og ønske at afbenytte dem, bestemmes fra en vis Dag og uafbrudt fortsættes, saa at Forældre og Huusbonder ikke kunne beholde deres Børn eller Tyende hjemme naar de finde for godt, derefter i enkelte Dage lade dem søge Skolen, og atter beholde dem hjemme, indtil de foreskrevne Uger ere benyttede. - Sogneforstanderskabet har ved Stemme fleerhed, efter de locale Omstændigheder, hvergang at bestemme den Dag, fra hvilken Forældre eller Huusbonder kunne fordre Skoleanordningens § 12 bragt i Anvendelse, og ligeledes den Dag, med hvilken dette ophører, saaledes at Dagen bliver een og den samme for alle Skolens Børn, hvorhos det er en Selvfølge, at Børn, som ikke ere over 10 Aar gamle, eller ikke bruges til Markarbeide, i den saaledes bestemte Tid ligefuldt bør søge Skolen og i Udeblivelsestilfælde behandles i Overensstemmelse med Anordningens Bud. - Ligeledes tilkommer det Forstanderskabet, ved Stemme fleerhed, at afgjøre naar Høstferien skal begynde og naar den skal ophøre. - Hvad Frihed for Læreren angaaer, da kan Sognepræsten i

Almindelighed meddele ham Fritagelse for at holde Skole en enkelt Dag; men naar Læreren ønsker sig i længere Tid fritagen, bør han dertil have Sogneforstanderskabets Samtykke (Rskr. af 2 Febr. 1843 og Kirke- og Underviisningsministeriets Skr. af 4. Febr. og 15 October 1852).

III. Om Udeblivelse fra Skolen og om Børnenes Skolegang.

11. De Børn, som have smittende Udslet, maa ikke, forinden de ere helbredede, besøge Skolen, og bør, om de der indfinde sig, strax af Skolelæreren hjemvises; ligesom denne og har at anmelde saadant for Sogneforstanderskabet, som bør drage Omsorg for, at saadanne Børn vorde helbredede, hvorfor det og er bemyndiget til at mulktene de Forældre eller Huusbønder, som vise sig forsømmelige i Henseende til saadanne Børns Helbredelse, fra 2 Mk. til 2 Rd. ugentlig, hvilke Mulkt tilfalde Skolekassen. For uformuende Forældre skal den til Børnenes Helbredelse fornødne Bekostning udredes af Fattigkassen (Anordn. 29 Juli 1814 § 14).

Bliver noget Barn sygt af Kopper, Mæslinger, Forraadnelsesfeber, Blodgang, Kighoste eller nogen anden saadan smitsom Sygdom, da maa det ikke komme i Skolen, førend 3 Uger efter at det er helbredet og Sygdommen er ophørt i Huset (§ 15).

12. Paa det at intet Barn ved at flytte fra et Sogn til et andet skal kunne unddrage sig fra den anordnede Skolegang, ere de vedkommende nærmeste Foresatte pligtige til, inden 8 Dage at melde for et af vedkommende Skolekommissions (nu Sogneforstanderskabs) Medlemmer ethvert Barn, der maatte komme til dem fra en anden Sognekommisions Distrikt, og ligeledes ethvert Barn, der kommer fra dem andetsteds hen, under en Mulkt af 2 Mk. til 2 Rd. ugentlig, efter Forstanderskabets Bestemmelse (§ 16).

Intet skolepligtigt Barn bør derhos, ifølge Kancelliecirculaire af 16 Novbr. 1816, udslettes af Journalen for den Skole, det forlader, førend Vedkommende have bragt Skolelæreren behørig Attest fra Præsten i det Sogn, hvortil det er kommen, om at det er anmeldt og henviist til Skolegang, samt indført i den Skoles Journal, hvortil det skal henhøre, hvilken Attest Læreren, efter at have bemærket Barnets Afgang i Skolejournalen, har at fremlægge i næste Skolekommissionsmøde. Saalænge denne Attest ikke er tilveiebragt, ansees det bortflyttede Barn som endnu henhørende til det Skoledistrikt, det forlader, og Vedkommende mulkteres som for Skoleforsømmelse, om det end søger Skolen andetsteds.

Naar Børn saaledes gaae over fra et Sogn eller Skoledistrikt til et andet, ansees det hensigtsmæssigt, at Følgesedler udstedes, og at deri anføres baade de Karakterer, Barnet har erholdt ved den sidst afholdte Examen, og i hvilken Klasse det var, samt, hvis den indbyrdes Underviisning bruges i den Skole det forlader, Tabellerne, ved hvilke det stod ved dets Udtrædelse af Skolen. (Rskr. 22 Septbr. 1819).

13. Da Børnene i enhver Klasse skulle undervises paa een Gang, og Skolens Indretning ikke tillader, at det, som til bestemt Tid bør læres, særskilt kan vorde gennemgaaet med dem, som udeblive fra den fælleds Underviisning, saa er det nødvendigt, at alle Børn, dersom de skulle have Nytte af deres Skolegang, flittigen og uafbrudt besøge Skolen i den foreskrevne Tid. For at denne Hensigt kan opnaaes, bør Præsten hvert Halvaar, den første Søndag efterat Examen i Skolen er bleven holdt, fra Prædikestolen advare Forældre, Værger og Huusbonder om at holde deres Børn og Tyende til stadig Skolegang, og paa en passende Maade forestille Menigheden Nyttens af denne Foranstaltning. - De Forældre, Værger eller Huusbonder, som desuagtet uden beviislig gyldig Grund holde deres Børn eller Tyende fra Skolen, skulle, efter Skolekommissionens Sigelse, bøde 3 sk. første Gang for hver Dag Barnet eller Tyendet er udeblevet, men vedblive de saadan Overhørighed, da skal Bøderne, for gjentagne Forsømmelser, forhøies af Kommissionen til 6, 12 og 24 Sk. daglig for hvert Barn, som er holdt fra Skolen.

Som gyldige Grunde for Udeblivelse fra Skolen antages Sygdom, haardt Veir og ufremkommelige Veie.

Dem, som ei formaae at betale Mulkterne, foranstalter Amtmanden, efter Sogneforstanderskabets Anmeldelse derom, straffede paa Kroppen efter Forordningen af 6 Dcbr. 1743, første og anden Gang med Fængsel paa Vand og Brød, og for oftere gjentagen Forseelse med Tvangsarbeide.

Skulde det Tilfælde indtræffe, at et skolepligtigt Barn aldeles ikke var at bringe til stadigen at søge Skolen, bør Skoledirectionen indberette saadant til Ministeriet, som foranstalter det videre Fornødne i denne Henseende (Anordn. 29 Juli 1814 § 17).

Naar et Barn, som ved Sogneforstanderskabets Møder er befundet at have forsømt Skolen, saa at Forældrene eller Huusbonden derfor er mulkteret. ved det næste maanedlige Møde findes at have søgt Skolen stadigt i den afvigte Maaned, bør ikke derefter dicteres mere end den ringeste Mulkt, 3 Sk. daglig, naar Barnet atter udebliver, men dersom Forsømmelsen fortsættes, bør Bøderne efter Anordningen forhøies til 6, 12 og 24 Sk. daglig, hvilken høieste Mulkt da vedbliver for hver forsømt Dag indtil stadig Skolegang bevirkes. Iøvrigt er det Sogneforstanderskabet overladt at bedømme, hvorvidt de gyldige Grunde, som Anordningen nævner, have fundet Sted eller ikke (Rskr. af 23 Mai 1836). - Enhver Udeblivelse fra Skolen bør, uden Hensyn til om det er hele eller halve Dage, der forsømmes, ansees med de anordnede Mulkter af respektive 3, 6, 12 eller 24 Sk., og halve Mulkter for halve Dages Udeblivelser maa ikke finde Sted (Rskr. 5 Juni 1849).

De for Skoleforsømmelser dicterede Mulkter bør uopholdelig indfordres, og, forsaavidt de ei godvillig erlægges, bør strax erhverves Autorisation til deres Inddrivelse ved Udpantning, og denne uden Henstand requireres hos Fogden, da Vedkommende, ved hvis Forsømmelse Listen ei i behørig Tid indsendes, ellers

af Amtmanden kan paalægges selv at tilsvare Skolekassen Mulkternes Beløb mod privat Regres til de Skyldige. (Rskr. 19 Marts 1849).

Ifølge den ældre Skoleanordning skal Mulkter for Skoleforsømmelser dicteres i Skolekommissionernes maanedlige Møder, men da Sogneforstanderskaberne, til hvem Skolekommissionernes Forretninger nu ere overdragne, i Regelen kun samles hver anden Maaned, og det dog maa ansees hensigtsmæssigt, at Skoleforsømmelserne maanedligen undersøges, og, om nødvendigt ansees, mulkteres, samt Mulkterne fordobles efter de hidtil gjældende Regler, saa bør, saa ofte Anledning dertil gives, forholdes efter § 21 i Landcommunalanordningen, hvorefter Sogneforstanderskabet skal samles, naar dette af Præsten for Fattig- eller Skolevæsenets Skyld skriftligen begjeres. (Rskr. 11 Jan. 1842).

Forældre eller Huusbønder kunne ikke affordres Lægeattest eller andet formeligt Beviis for deres Børns Sygdom, men dersom Forstanderskabet finder Grund til at tvivle om Rigtigheden af det angivne Sygdomsforfald, bør det selv indhente nøiere Underretning derom (Rskr. 4 October 1836).

Med Hensyn til Inddrivelse af Skolemulkter, der ikke i Mindelighed betales, kan mærkes Rskr. af 12 Octbr. 1830, hvorefter vedkommende Forstanderskab først bør underrette den Paagjældende om Mulkten og opfordre ham til Betaling, men naar denne da ikke i Mindelighed erlægges, vil være at forholde efter Fr. af 2 Juni 1830. Den approberede Mulkliste skal da ved Stedets Stævnevidner kundgjøres for de Paagjældende idetmindste 3 Dage før Udpantningen finder Sted, hvorfor hver af Stævnevidnerne erholder 8 Sk., som inddrives tilligemed Mulkten og Udpantningsgebyret.

Da en Herredsfoged havde affordret vedkommende Sogns Skolebestyrelse Betaling for en efter Forstanderskabets Requisition forgjæves afholdt Auction over Gods, som var udpantet for Skolemulkter, reskriberede Justitsministeriet under 21 Juni 1830, at naar Forstanderskabet har tilstillet Fogden en approberet Restanceliste over Skolemulkter, maa det være denne Embedsmands Pligt at besørge alt videre fornødent til disses Inddrivelse og Beløbets Indbetaling til Sogneforstanderskabet, uden nogen Udgift for dette, samt at han ved slige Mulkters Inddrivelse i Eet og Alt har at forholde sig som ved Inddrivelse af Skatterestancer og Mulkter, ikjendte ved Dom i offentlige Sager.

Naar Mulkter for Skoleforsømmelser skulle afsones med Fængsel paa Vand og Brød, hvorved nu iøvrigt maa mærkes Forordn, af 12 Juni 1816 og 16 Novbr. 1836, vil det beroe paa, om Manden eller Konen kan ansees som den egentlige Skyldige. Naar Manden ikke er hjemme, og Forsømmelsen saaledes ikke kan tilregnes ham, bør Konen afsone Mulkten (Rskr. 12 Juni 1813). - Omkostningerne ved slige Mulkters Afsoning skulle, naar de Paagjældende ikke selv kunne betale dem, afholdes paa samme Maade som Omkostningerne i Delinqvent- og Justitssager. (Kancellicirculaire af 1 Juni 1839 til samtlige Skoledirectioner).

Da en Gaardmandsenke, som var hildet i Mormonernes Vildfarelser, nægtede at lade sin 12aarige Datter søge Skolen, tilskrev Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet under 8 Febr. 1855 vedkommende Skoledirection i denne Anledning Følgende: Da Loven af 13 April 1851 ikkun tillader, at Sektereres Børn maa fritages for Deeltagelse i Religionsunderviisningen i de offentlige Skoler, og det endda kun under Betingelse af, at de udenfor Skolen modtage fornøden Oplysning om de moralske og almindelige religiøse Begreber, hvilket vedkommende Skolebestyrelse skal paasee, saa er det en Selvfølge, at de i Lovgivningen hjemlede Tvangsmidler kunne bringes i Anvendelse for at tvinge vedkommende Forældre til at lade deres Børn søge Skolen i de øvrige Lærefag udenfor Religionsunderviisningen, hvorhos Ministeriet ogsaa antog, at Skolebestyrelsen maa være berettiget til at lade slige Børn indkalde til Overhøring, for at forsikre sig om, at de ikke savne Oplysning om de moralske og almindelige religiøse Begreber, og saafremt dette befindes at være Tilfældet, at paalægge dem at deeltage i Religionsunderviisningen i Skolen under Anvendelse af de almindelige Tvangsmidler. - Ved en lignende Leilighed, da en Fader nægtede at lade sin Søn gaae i Skole, eftersom denne som Mormon skulde sendes til Amerika, yttrede Ministeriet, at Proselytmageri, øvet mod Umyndige, er strafbart efter Lovgivningen, og henstillede til Amtmanden at lade Vedkommende, efter fornøden Advarsel, saggive ved Domstolene (Min. Skr. af 27 Marts 1854).

14. Forpligtelsen til at lade Børn eller Tyende søge Almueskolerne bortfalder for dem, som ved en Student, seminaristisk oplært Skolelærer, eller paa anden Maade, saaledes drage Omsorg for deres Børns, Myndlingers eller Tyendes Underviisning, at Skoledirectionen, efter indhentet Oplysning fra Sogneforstanderskabet, finder anden Skolegang ufornøden (Anordn. af 29 Juli 1814 § 18). Denne Frihed har nu ved Loven af 2 Mai 1855 faaet en større Udstrækning; thi efter sammes § 1 bortfalder Forpligtelsen til Skolegang for de Børn, hvis Forældre eller Værger erklære: selv at ville sørge for deres Underviisning, og derefter regelmæssigen, efter Tilsigelse, lade dem møde i Districtets Skole ved enhver ordentlig Examen, saalænge som Børnene ved disse Prøvelser af Skolebestyrelsen, navnlig Sogneforstanderskabet, skjønnes at besidde samme Grad af Kundskab og Færdighed i de foreskrevne Underviisningsgjenstande, som Børn af samme Alder opnaae i Skolen. Dog kræves Skolebestyrelsens Indvilligelse, for at saadan Fritagelse for Skolegang paany kan gives Børn, der ved Prøven i Skolen ere befundne utilstrækkeligt underviste, eller uden beviislig uovervindelig Hindring ere udeblevne fra Prøven, og en saadan Indvilligelse af Skolebestyrelsen er ligeledes fornøden for de Børn, der ere vedblevne at søge Skolen indtil det fyldte 12te Aar.

Forskjellen mellem det ældre og det nyere Lovbud bestaaer altsaa hovedsageligen deri, at det forhen var Skoledirectionen, der havde at afgjøre om den private Underviisning var af den Beskaffenhed, at anden Underviisning derved gjordes ufornøden; medens nu Forældrene selv kunne, uden nogen forudgaaende Indvilligelse, bestemme, at de ville lade deres Børn nyde Underviisning hjemme, hvorefter det er Sogneforstanderskabets Sag siden at bedømme, om den meddelte Underviisning er tilstrækkelig eller ikke. - Iøvrigt

kan mærkes Kancelliskrivelse af 18 Jan, 1834, hvorefter Sogneforstanderskabet og in specie Sognepræsten er beføiet til at forskaffe sig al den Oplysning, som ansees fornøden, angaaende hvorledes de af Menighedens Medlemmer, hvis Børn, Myndliger eller Tyende ikke søge Skolen, drage Omsorg for disses Underviisning og de Vedkommende ere pligtige at lade Børnene møde til Prøvelse, naar de derom tilsiges, hvilken Prøvelse iøvrigt efter Omstændighederne kan foretages i Børnenes eller Sognepræstens Hjem, eller i Distriktets Skole. Ved Prøvelsen maa tages billigt Hensyn til om saadanne Børn ved at undervises efter en særegen, i sig forstandig, Plan maaskee i enkelte Dele kunne være noget tilbage for de fremmeligere Børn i Almueskolen, medens de derimod i andre Dele kunne være skredne videre frem, da de saa alligevel kunne fritages for at søge Skolen, naar Forældrene ikkun lade Underviisningen saaledes fortsætte, at det, hvori de staae tilbage, i Forbindelse med deres øvrige Dannelse efterhaanden vil blive erstattet.

Da en Sognepræst havde anholdt om Ministeriets Resolution om, hvorvidt Sogneforstanderskabet var berettiget til at fordre, at en Seminarist, som for nogle enkelte mere formuende Familiers Børn havde oprettet en privat Skole der i Sognet, og som lod holde halvaarlige Examina med disse Børn i Sognepræstens og Forældrenes Overværelse, desuagtet skulde være forpligtet til at lade Børnene møde til Overhøring i Almueskolen, - svarede Ministeriet under 11te Mai 1855, at det ikke skjønnede at Sogneforstanderskabet kunde gjøre Fordring paa at udøve en saadan kontrollerende Myndighed i det paagjældende Tilfælde.

15. Skolelæreren bør virke hen til, at Børnene tidlig faae Begreb om Gudstjenestens Vigtighed og Hellighed, samt efter Evne befordre Børnenes Kirkegang. Om denne paabyder Anordn. af 29 Juli 1814 Følgende: Forældrene kunne selv tage de mindre Børn med sig i Kirken; men de som høre til den øverste Klasse i Skolen, og ere over 12 Aar gamle, skulle om Søn- og Helligdagene møde Skolelæreren ved Kirken og følge ind med ham, samt forblive, der, saalænge Gudstjenesten varer. Forsømmer nogen af disse Børn 2 Gange efter hinanden Kirkegangen, maa, efter Sogneforstanderskabets Bestemmelse, de samme Mulkter anvendes som for Skoleforsømmelser. Iøvrigt skal Skolelæreren anvise saamange af dem Plads i Choret, som foruden Konfirmantbørnene der kunne rummes; og han bør dertil især vælge dem, som have de bedste Stemmer. Til Brug for Skolebørnene bør Kirkepatronen forsyne Choret med de fornødne Bænke (§ 19). - Naar Forældre eller Huusbønder undertiden maatte behøve et Barn om Søn- eller Helligdagene for at have Tilsyn i Huset, er det dem tilladt at beholde det hjemme; dog saaledes, at det Barn, som har været hjemme den ene Søndag, kommer den næste i Kirken, hvormed Skolelæreren skal have behørigt Tilsyn.

IV Om Underviisningen, og Børnenes offentlige Overhørelse, samt Udgang af Skolen.

16. Grundsætningen for Underviisningen i Almueskolerne indeholdes i den 22de og 23de § af Anordningen af 29de Juli 1814. - Ved Børnenes Underviisning skal der i Almindelighed tages Hensyn til at danne dem til gode og retskafne

Mennesker, i Overensstemmelse med den evangelisk-christelige Lære, samt til at bibringe dem de Kundskaber og Færdigheder, som ere nødvendige for at blive nyttige Borgere i Staten (§ 22). - Der skal i Skolerne undervises i Religion, Skrivning og Regning; ogsaa bør Skolelæreren veilede Børnene til ordentlig Sang. Ved Læsningen skal fornemmelig saadanne Bøger benyttes, som kunne give Anledning til at danne Børnenes Sindelag, og som indeholde et kort Begreb om deres Fædrelands Historie og Geographie, samt meddele dem Kundskaber, der kunne tjene til Fordommens Udryddelse og blive dem til Nytte i deres daglige Haandtering; og bør der ved al Underviisning søges Leilighed til passende Forstandsøvelser for de Unge. Ogsaa skal Børnene veiledes til gymnastiske Øvelser, saasom Løbe- Springe- Klavre- Svømme- og militaire Øvelser, hvortil, naar den øvrige befalede Underviisning er tilendebragt, saavidt Veirliget tillader det, daglig bør anvendes een Time, og desuden nogle Eftermiddage om Sommeren til Svømmeøvelser (§ 23).

17. Mere specielle Forskrifter for de forskjellige Underviisningsgjenstande indeholdes i den med Anordningen af 29de Juli 1814 forbundne Instrux for Lærerne.

a. Ved Underviisningen i Religion skal Læreren især beflitte sig paa et til Sagens Vigtighed svarende værdigt Foredrag. Religionens Sandheder bør ei alene forklares for Forstanden, men tillige lægges Børnene paa Hjertet. Læreren bør derfor især udbrede sin Underviisning over de fatteligste Lærdomme og Grundsandheder, og af samme Aarsag ved de smaa Børns Underviisning ikke opholde sig ved den 4de og 5te Part af Catechismus fordi de Sandheder, som deri indeholdes, ikke passe til denne Alders Fatteevne. (§ 14). - Fremdeles bør Læreren søge at anvende enhver i Underviisningen forekommende Leilighed til at lede og danne Børnenes moralske Tænkemaade. (§ 13). - Underviisningen begyndes altid med andægtig Sang og Bøn og endes med en kort Bøn og et Vers. Sangene bør vælges med Overlæg og saaledes, at Børnene kunne forstaae dem. Bønnen forretter saavel Læreren som Børnene staaende. (§15).

Ved Reskript af 3die Debr. 1791 ere Balles Religionslærebog og Luthers lille Catechismus anordnede til almindelig Brug i Danmark, saavel i Skolen som ved Konfirmationen; men istedetfor den Første er det nu ved kongelig Resolution af 29 Septbr, tilladt at bruge "Luthers Catechismus med en kort Forklaring af Balslev", naar Præst og Skolelærer derom ere enige, og der ikke fra Fleertallet af Skoledistriktets have Børn gaaende i Distriktets Skole, derimod skeer Indsigelse, hvorhos det ligeledes er Præsterne tilladt, at lægge denne Bog til Grund ved Forberedelse til Konfirmation af de Børn, der tidligere ere blevne underviste efter samme.

b. Ved Læsningen bør paasees, at Børnene læse rigtigt, tydeligt, og saaledes, at det kan skjønnes, at de vel forstaae Meningen. I Henseende til Bøger, Tabeller, Landkort, Forskrifter o. s. v. tilkommer det Sogneforstanderskabet at bestemme, hvilke af disse Læreren skal betjene sig af. Ønsker Læreren at betjene sig af en eller anden Bog, som ei endnu er anordnet til saadan Brug, har Forstanderskabet at indgive hans Forslag derom, tilligemed sin Betænkning, til Skoledirectionen.

Om Valget af Læsebøger og Bibelhistorier indeholder Kancelliskrivelse af 23 Marts 1844 Følgende: Da Valget af Læsebøger maa ansees for at være af særdeles Vigtighed i Almueskolerne, saa bør dette ikke ganske overlades til de communale Autoriteter, medens der dog paa den anden Side bør indrømmes dem saamegen Frihed i denne Henseende som uden Skade for Sagen kan tilstaaes dem. Biskopperne i Forbindelse med Provsterne bør derfor for ethvert Stift forfatte en Fortegnelse over de Læsebøger, som maatte ansees for de meest hensigtssvarende, og blandt disse kunne da de communale Autoriteter uden videre Forespørgsel vælge dem, som de maatte finde meest tjenlige til Brug i de dem underlagte Almueskoler. Skulde ellers nogen af de communale Autoriteter ønske at benytte en Læsebog, som ikke findes paa Fortegnelsen, eller den troer at burde anbefale Lærerens derom fremsatte Begjering, har den derom at gjøre Indstilling til Skoledirectionen, af hvem Sagen bliver at afgjøre, saafremt Biskoppen erklærer sig enig med denne; men i Tilfælde af disses forskjellige Mening bør Sagen forelægges Ministeriet til Afgjørelse.

Samme Foranstaltning - fandt Kancelliet - burde træffes med Hensyn til Bibelhistorier, men da Forandring heraf kan være betænkelig saavel for Lærer som for Børn, bør denne, selv indenfor den forfattede Fortegnelse, ikke skee uden Skoledirectionens Samtykke og under de nærmere Bestemmelser, som denne maatte finde Anledning til at foreskrive, navnlig med Hensyn til de Børn, som allerede vare bevandrede i den hidtil brugte Bibelhistorie.

Ved enhver Skole bør være et saa stort Antal Læsebøger, at, foruden et Æxemplar til Læreren, ikke flere end to Børn læse samtidig i een Bog. Alle Læsebøger i een Klasse bør ikke vare af samme Slags, men der bør vare en større for de fermere og ældre Børn, og en mindre og fatteligere for de øvrige (Rskr. 1 Juli 1845).

Ifølge Skrivelse fra Kirke- og Underviisningsministeriet af 19 Mai 1855 er det nærmest Sognepræsten, der har at paasee, at Skolerne ere forsynede med de fornødne Apparater, saa at han, naar han finder at noget mangler, maa henvende sig til Sogneforstanderskabet om dets Anskaffelse, og dersom dette vægrer sig ved at opfylde hans Begjering, bør han andrage Sagen for Skoledirectionen, som da har at tage endelig Bestemmelse derom.

c. Ved Skrivningen bør paasees, at Børnene skrive saadanne Ting, som kunne hjælpe til at udvide deres Kundskaber, i Forbindelse med det, som ved Underviisningen er foredraget, samt at de ikke sidde i en Stilling, som kan være Helbreden skadelig. Saa bør og de ældre Børn flittigen øves i selv at føre i Pennen, hvad de have lært i Skoletimerne.

d. Under Regneøvelserne søger Læreren tillige at vænne Børnene til at gjøre Beregninger i Hovedet uden Hjælp af Tavle eller Skrift. Paa Tavlen derimod bør de øves i at opsætte Regninger og Overslag, som kunne vorde anvendelige i det daglige Liv.

e. Med Underviisningen i Geographien forbindes en kort Oversigt over Landenes, og især Fædrelandets, Historie, ligesom og over deres Natur- og Kunstprodukter.

f. Ifølge Placat af 25 Juni 1828 skal Gymnastikken øves ved alle Landsbyskoler, dog i forskjellig Grad, efter vedkommende Lærers Evne til at meddele Underviisningen, samt Stedets Leilighed til at anskaffe de fornødne Apparater. - Det er, under de Tvangsmidler, som ellers ere anordnede for Skoleforsømmelser, Pligt for alle stolepligtige Drengbørn at deeltage i denne Underviisning. Hindres en enkelt Elev ved en eller anden Legemsfeil eller Svaghed fra at deeltage i alle Legemsøvelserne, bør han dog, hvis han ikke er vanfør, eller ved noget Legemsmeen hindret deri, deeltage i enkelte ikke anstrængende eller for ham skadelige Øvelser.

Ved enhver Skole bør, saavidt Omstændighederne tillade det, anskaffes en Plads paa 800 til 1200 kvadrat Alen, som jævnes, og ved Belægning med Sand eller paa anden hensigtssvarende Maade gjøres skikket til de gymnastiske Øvelser (Anordn. af 29 Juli 1814 § 23). - Apparaterne bør eftersees hvert Foraar om de ere i saadan Stand, at de uden Fare kunne benyttes, og i andet Fald deres Istandsættelse betimeligen besørjes. - Øvelserne bør ingenlunde foretages af Børnene uden behørigt Tilsyn. Badning bør anvendes allevegne, hvor Leilighed dertil gives, og saavel med Hensyn hertil som til Svømning ansees en halv Miils Afstand fra Vandet ikke hinderligt. Svømning og Badning bør helst foretages i Vandsteder, som have Sandbund og ligge paa aaben Mark, saaledes at de ere udsatte for Vinden fra alle Sider; men derimod bør de ikke foretages i Tørvegrave, eller paa Steder, hvor Vandet er urent eller muddret (Rskr. 14 Febr. 1832, 9 Marts 1833, 14 Januar 1834. 9 Febr. 1836).

Ved Circulaire fra Kirke- og Underviisningsministeriet af 27 Septbr. 1856 er anordnet en ny Lærebog i Gymnastikken, hvorhos det paalægges Sogneforstanderskaberne at føre nøie Tilsyn med at Gymnastikunderviisningen overalt i Skolerne fremmes paa behørig Maade overensstemmende med de i denne Lærebog indeholdte Forskrifter, samt drage Omsorg for at de til Underviisningen henhørende Apparater, saavel som Øvelsespladsen, til enhver Tid ere i tilbørlig og god Orden.

Ifølge samme Ministeriums Skrivelse af 23 Dcbr. s. A. gives der nu, efter den nye Gymnastiklærebogs Indførelse i Skolerne, ikkun 2de Gradationer i denne Underviisning; nemlig: den fuldstændige Underviisningsgrad, hvor Skolerne ere forsynede med Klattreapparater, og hvor alle de i Lærebogen fastsatte Øvelser blive foretagne, dog at naar en Skole af Mangel paa passende Leilighed ikke har Svømme- eller Badeøvelser, dette ikke udelukker den fra at henhøre under den fuldstændige Grad; og den mindre fuldstændige Underviisningsgrad, hvor Skolerne ikke ere forsynede med Klattreapparater, men derimod have de øvrige til Underviisningen hørende mindre bekostelige Redskaber.

18. Børnene skulle tvende Gange om Aaret, nemlig i April og October Maaneder, offentlig overhøres i Skoleforstanderskabets Nærværelse og gjøre

Rede for hvad de have lært. Ved denne offentlige Prøvelse, der bør afholdes paa den af Skoledirectionen opgivne Maade, og i alle Skoler være fuldført inden 1ste Mai og 1ste Novbr., skal det paaskjønnes, hvilke der i hver Klasse have lært meest, og hvis Flid, Sæder og Opførsel have været de bedste, saavel som hvorvidt de, der ville udskrives af Skoleprotokollen, have erhvervet de fornødne Kundskaber, eller om de behøve at forblive endnu længere i Skolen. Ordenen, hvorefter Børnene skulle sidde i Skolen, bestemmes ved Examen efter de derved meddelte Karakterer for Flid og Fremgang, saavel som for sædelig Opførsel, hvorved iagttages, at Dreng og Piger sættes paa særskilte Bænke. - Lister over Examens Udfald indsendes til Skoledirectionen. For modtvillig Udeblivelse fra de halvaarige Overhørelser, saavel som fra Bispe- og Provstevisitatser, kan Vedkommende mulkeres med 2 Mk. indtil 1 Rdr. for hvert Barn, som udebliver, (Anordn. 29 Juli 1814 § 25. 26). - Dagen, da Examen skal afholdes, bestemmes af Præsten i Forening med Skoleforstanderne, hvorefter Sogneforstanderskabet gennem dets Formand derom bliver at underrette. (Rskr. 2 Mai 1843).

Ved disse halvaarige Examinere, som afholdes i Sogneforstanderskabets Overværelse, kan Skolelæreren begynde Examinationen i de ham betroede Fag, hvorved hans Gaver og Methode bedst kan bedømmes; men, hvis nogen af Forstanderskabets Medlemmer forlanger det, bør han standse, da Enhver af disse maa have Adgang til - hvad iøvrigt Præsten meest passende kan paatage sig - selv at prøve Børnene med Spørgsmaal, som, skjøndt anderledes fremsatte end Lærerens, dog ligge indenfor Kredsen af de Kundskaber, som bør være Børnene meddelte (Rskr. 25 Marts 1837).

19. For at et Barn skal kunne udskrives af Skolen, maa det kunne gjøre tilstrækkelig Rede for hvad der er befalet at læres i Skolerne (Anordn. 1814 § 27), hvorhos det ved Rskr. af 19 Mai 1827 er paalagt Skolekommissionerne og i særdeleshed disses geistlige Medlemmer nøie at paasee, at intet Barn udskrives, førend det i Religion, Skrivning, Regning og Læsning har opnaaet tilstrækkelig Kundskab og Færdighed. Heri er ved Lov af 2 Mai 1855 § 4 skeet den Indskrænkning, at ethvert Barn, som har fyldt sit 15de Aar skal (uden Hensyn til dets Kundskaber) fuldstændigt udskrives af Skolen og meddeles det nødvendige Vidnesbyrd derom, naar dets Forældre eller Værge forlanger det. Forhen maatte for Børn, der havde opnaaet denne eller en højere Alder, uden at have erhvervet tilstrækkelige Kundskaber, erhverves højere Tilladelse.

Ligeledes er den ældre Skoleanordnings Bestemmelser "at intet Barns Skolegang maatte ophøre, førend det havde været til Confirmation" bleven forandret ved Loven af 2 Mai 1855, der i § 3 bestemmer: Ethvert Barn kan, naar det har fyldt sit 13de Aar, fuldstændigt udskrives af Skolen og faae det nødvendige Vidnesbyrd derom meddeelt, saafremt dets Forældre eller Værge forlanger det, og Barnet af Skolebestyrelsen ansees for at have opnaaet det Maal af Kundskaber og Færdigheder, til hvilket Skolen bør føre Børnene. - Iøvrigt mærkes Rskr. af 30 Decbr. 1841 og 10 Febr. 1842, hvorefter Børnenes Udskrivning ved den halvaarige Examen, som gaaer forud for Konfirmationsforberedelsen, bør forstaaes saaledes, at Skolegangen ikke maa ophøre og den egentlige Udskrivning af Skolen ikke finde Sted førend Barnet har

været til Konfirmation, eller dog kun en kort Tid førend Konfirmationssøndagen, hvorimod der ved den foregaaende Examen kun skal bedømmes, om Barnet har de nødvendige Kundskaber inde for at kunne udskrives af Skolen og antages til Konfirmation, skjøndt den egentlige Udskrivning ei endnu finder Sted. Spørgsmaalet: om et Skolebarn under dets Konfirmationsforberedelse endnu skal søge Skolen paa samme Maade som før, vil dog nu være at bedømme efter om det ved den forudgaaende Examen har de befalede Kundskaber fuldkommen inde, eller om den Tilvæxt af Kundskaber, som det under Konfirmationsforberedelsen kan modtage, er taget med i Betragtning ved dets Udskrivning.

20. Ethvert Barn, som udskrives af Skolen, skal af Sognets Skolebestyrelse meddeles en Attest, saavel om de Kundskaber, det i Skolen har erhvervet sig, som om dets Opførsel under Skolegangen. Paa denne Attest, som meddeles paa det for Skudsmaal anordnede stemplede Papiir, skal tillige anføres Vidnesbyrd fra Sognepræsten om Barnets Flid og Forhold under Konfirmationsforberedelsen, saavelsom de fremtidige Skudsmaal, som Præster eller Huusbonder i Overensstemmelse med Lovgivningen skulle meddele. (Anordn. af 1814 § 26). - Ifølge den senere Lovgivning skal denne Attest, som altid bør indeholde Attestation om naar og hvor Personen er døbt, samt konfirmeret, meddeles i de anordnede Skudsmaalsbøger, med mindre det, fordi Barnet ei er bestemt til den tjenende Klasse, forlanges, at den udstedes paa et særskilt Stykke stemplet Papir, der bør være af 4de Klasse Nr. 10 til 10 Sk. Fattige Børn erholde Skudsmaalsbogen paa Fattigkassens Bekostning.

21. For den Ungdom, som har været til Konfirmation, men desuagtet ønsker at blive ved at besøge Skolen for der at øve sig videre i Skrivning eller Regning, eller tage Deel i anden nyttig Underviisning, skal der efter Overlæg med Sogneforstanderskabet holdes Vinterskole 2de Gange om Ugen, og bør der hertil anvendes een Time hver Gang, saaledes, at der gives een Time ugentlig Underviisning til Mandspersonerne om Aftenen og een Time ugentlig til Pigerne om Dagen, alt efter Forstanderskabets nærmere Bestemmelse. (§ 28).

Ved Circulaire af 28 Mai 1846 har det daværende Kancellie anmodet samtlige Skoledirectioner om at opfordre Sogneforstanderskaberne til at virke til Aftenskoler Oprettelse, samt at gjøre disse opmærksomme paa, at medens Lys og Varme til slige Skoler ville være at bestride som de øvrige Udgifter ved Skolevæsenet, vilde det tillige være ønskeligt, om Skolelærerne kunde gives en Opmuntring til Vinterskolehold for den konfirmerede Ungdom, ved at gives et lidet Tillæg til deres Løn saalænge slig Skole holdtes, og ialt Fald for at anvende flere Timer ugentlig til denne Underviisning, end de efter Anordningen ere pligtige til.

Ifølge Loven af 8 Marts 1856 § 5 kan der af Skolefonden ydes Bidrag til Haandgjerningsskoler for ukonfirmerede Piger og til Aften- eller Søndagsskoler, samt i Kjøbstæderne til Tegneskoler for den konfirmerede Ungdom af Mandkjønnet. Hvor der paa Landet ere flere Forældre, der have Evne og Lyst til at gjøre Opoffrelser for at skaffe deres Børn en høiere Underviisning end den, der

kan blive dem til Deel i Almueskolen, kan der af Skolefonden ydes Bidrag til Oprettelsen af en Skole, hvori en saadan Underviisning meddeles. Den kan da søges saavel af den konfirmerede som ukonfirmerede Ungdom; forsaavidt den alene er bestemt for den førstnævnte, kan den indrettes til kun at meddele Underviisning om Vinteren. Befindes det hensigtsmæssigt, kan den knyttes til en Almuestole paa Landet eller til en Kjøbstadskole, naturligviis under Forudsætning af vedkommende Sogneforstanderskabs eller Borgerrepræsentations Samtykke.

V. Om Skoledisciplinen.

22. Børnene skulle møde i Skolen til de bestemte Tider, reenligen og sømmeligen paaklædte, samt medbringe de Bøger, som de der bruge, saasom Abcbogen, Luthers Catechismus, Religionslærebogen, eller hvilke andre Bøger, der i Fremtiden maatte anordnes (Anordn. 29 Juli 1814 § 29).

23. Naar Skolebørn ikke holdes reenlige, bør deres Forældre, Værger eller Huusbønder, ifald disse befindes at have Skyld deri, betale en Mulkt af 4 til 8 Sk. efter Sogneforstanderskabets Sigelse, for hver Gang de i denne Henseende befindes i Brøde (§ 30). Dersom det skjønnes at være Barnets egen Skyld, kan Læreren afsondre det fra de andre Børn og anvise det en særegen Plads i Skolen, hvorhos Børnenes Foresatte bør gives Underretning derom.

24. Børnene skulle vise Skolelæreren Ærbødighed og Lydighed, og nøie rette sig efter de Forskrifter, han maatte give i Henseende til god Ordens Vedligeholdelse i Skolen (§ 31). Skolelæreren har at agte paa, at Børnene bevise ham den tilbørlige Ærbødighed; derfor skal Børnene hilse ham staaende, naar han kommer ind i Skolen, og ligesaa naar de efter fuldendt Skoletid adskilles. - For at Børnene kunne vænnes til Orden, bør Læreren paasee, at de, hver Gang de forlade Skolen, forvare deres Bøger og Tavler paa det bestemte Sted, og tillige bør han have Tilsyn med at Bøgerne holdes ordentlige og reenlige.

25. Alle haarde Straffeinstrumenter i Skolerne skulle afskaffes og ingen Mishandling mod Børnene finde Sted. - Skulde nogen Skolelærer forsee sig ved at bruge haard og vilkaarlig Adfærd mod et Barn, da have dets Forældre, Værg eller Huusbønde i dette som i andre Tilfælde, hvor de maatte finde sig beføiede til Anke over Skolelæreren, at henvende sig til Sogneforstanderskabet, som efterat have undersøgt Klagens Rigtighed drager Omsorg for at Skolelæreren, saafremt han findes skyldig, straffes med Irettesættelse, Mulkt eller Afsættelse efter Omstændighederne (§ 32). Ved den ham betroede Skoletugt skal Læreren omhyggeligen vogte sig for Partiskhed, Lidenskab og Overilelse. Han bør afholde sig fra al saadan Behandling, som kunde have skadelig Indflydelse paa Børnenes Legemer; og navnlig maa han ikke give Børnene Ørefigen, Stød eller Slag med Haanden, knibe dem eller bruge Skjeldsord imod dem. - Heller ikke maa han indføre nogen Skambænk eller Skamkrog; og i det Hele ikke betjene sig af vanærende Straffe, som kunne qvæle Barnets Æresfølelse, og mere tjene til at forhærde end forbedre det. - Naar et Barn begaaer nogen Feil, bør han søge at rette det ved Formaninger, og naar dette ikke frugter, ved at nægte det at tage

Deel i Legetimerne. De Børn, som ere under 10 Aar, har han desuden Ret til at straffe med et lidet Riis; de større med en tynd Tamp. uden Knuder. I Tilfælde, hvor Læreren anseer de ham tilladte Straffe efter Forseelsens Beskaffenhed for utilstrækkelige, bør han indberette det til Sogneforstanderskabet og af dette vente nærmere Forholdsregler. - Børn, som oftere komme forsildigt, eller udeblive fra Skolen, kan Læreren, naar det er Barnets egen Skyld, udelukke fra Deeltagelse i de Fornøielser og Friheder, som tillades de andre Børn. Bliver Barnet ved dermed en heel Uge, skal Læreren desuden, efter Omstændighederne, flytte det een eller flere Pladser ned; og dersom dette endnu ikke hjælper, skal han anmelde det for Forstanderskabet, som nærmere bestemmer, hvorledes et saadant Barn bør straffes.

Skolelæreren maa om Vinteren ikke holde enkelte Børn tilbage i Skolen efter endt Skoletid, da deres Udebliven kunde foranledige Uro hos Forældrene, eller de i Mørket kunne tage fejl af Veien. Om Sommeren derimod kan en Udstrækning af Skoletiden tillades, dog i det Høieste kun een Time, i hvilket Tilfælde Børnene bør være under det fornødne Opsyn. (Rskr. 2 April 1831).

VI. Om Skolelærernes Beskikkelse.

26. Ingen maa antages til Skolelærer, med mindre han besidder de fornødne Egenskaber til vel at forestaae et saadant Embede og allerede er indtraadt i sit 21de Aar. Til den Ende bør Enhver, som ønsker at blive Skolelærer, med paalidelige Attester godtgjøre sin Alder, sin Duelighed og gode Forhold (Anordn. 29 Juli 1814 § 44).

Naar et Skolelærerembede bliver ledigt, skal den Kaldsberettigede dertil udvælge en af de Seminarister, der ere dannede paa det i Stiftet værende Seminarium, hvilket dog ifølge Rskr. af 23 Novbr. 1834 maa forstaaes saaledes, at det er tilstrækkeligt, naar den Kaldende er dimitteret fra et af de offentlige Skolelærer-Seminarier, uden Hensyn til, om det ligger i eller udenfor det Stift, hvorunder det ledige Embede hører. Undtagelse herfra kan kun finde Sted til Fordeel for en allerede bestikket Skolelærer, der har nydt Underviisning ved en af de Præster, som det er overdraget at give allerede ansatte Skolelærere en bedre Dannelse. (Anordn. af 1814 § 45).

Efter indgivet Forespørgsel har Kancelliet under 17 August 1830 tilkjendegivet Vedkommende: at Enhver, der er dimitteret fra et kongeligt Skolelærerseminarium, eller forundt særdeles Bevilling til at betragtes lige med Seminarister, eller endelig ved at underkaste sig Dimissionsexamen lige med Seminaristerne har erhvervet sig Dimissionsattest, nyder Godt af den Fortrinsret, som § 45 første Passus omhandler, men at den Undtagelse, der indeholdes, i Slutningen af samme § til Fordeel for Andre, kan ikke komme til Anvendelse, saalænge saadanne Fortrinsberettigede ere forhaanden.

27. Ifølge Lov af 8 Marts 1836 § 9 er Rettigheden til at kalde Skolelærere til ledigtblevne Embeder i Almindelighed overgaaet til Biskopperne og Skoledirektionerne. - Dog gjælder endnu Bestemmelserne i § 49 a og b af den

ældre Skoleanordning, hvorefter Kaldsretten tilkommer dem, der have funderet Skoler, som de selv underholde, og hvis Lærere de selv lønne, uden at de øvrige Hartkornseiere eller Brugere bidrage noget dertil; og ligeledes dem, der have bygget eller bygge anordningsmæssige Skoler, som baade indeholde Plads for Ungdommen og Bolig for Læreren, hvilket Sidste dog er at forstaae saaledes, at det kun er Den, der har bygget Skolen, der har Kaldsret til samme, men ikke hans Eftermand i Besiddelsen.

I Anordningen af 29 Juli 1814 § 50 bestemtes, at naar et Degnekald nedlagdes, og dets Indkomster henlagdes til Skolerne, skulde den, der havde Kaldsret til Degnekaldet, for Fremtiden kalde Skolelærer i det Distrikt, hvor Degnen før boede. - Denne Kaldsret til de fordums Degneembeder var forhen deelt imellem Bisperne og de adelige Kirkeieiere. men da Grundloven af 1849 afskaffede alle til Adel, Titel eller Rang knyttet Forrettigheder, bortfaldt de privilegerede Kirkeieieres Kaldsret og gik over til Biskopperne, der saaledes nu i Almindelighed have Ret til at kalde Skolelærere og Kirkesangere i alle de Distrikter, hvor der forhen boede Degne. - I alle øvrige Distrikter, med Undtagelse af de foranførte sjældnere Tilfælde, kalder vedkommende Skoledirection, der navnlig udøver den Lodseiere paa 32 Tønder Hartkorn forhen tilkommende Kaldsret, ligesom den og altid kalder Andenlæreren ved en Skole, selv om Biskoppen kalder Førstelæreren.

28. Denne Skoledirektionerne og Biskopperne tilkommende Kaldsret taber imidlertid det meste af sin Betydning ved den vedkommende Communalbestyrelse tilkommende Indstillingsret. Naar et Skolelærerembede bliver ledigt, skal, ifølge Loven af 8 Marts 1855 § 9, Skoledirectionen eller Biskoppen, ifald Kaldsretten tilkommer denne, uopholdelig offentliggjøre Beretning om Vacancen og de Embedet tillagte Indtægter i den Berlingske Tidende og vedkommende Stiftstidende. De inden 6 Ugers Udløb indkomne Ansøgninger tilstiller Skoledirectionen eller Biskoppen vedkommende Sogneforstanderskab, som derpaa i et Møde har at gjøre Forslag til Embedets Besættelse, ved at indstille tre af Ansøgerne til dette, hvoraf den Kaldsberettigede da udnævner Een. Finder Skoledirectionen eller Biskoppen imidlertid ingen af de Foreslaaede skikket eller værdig til Embedet, saa tilbagesendes Forslaget til Sogneforstanderskabet, med Angivelse af de Grunde, hvorfor det er forkastet. Finder Samme efter at have gjort sig bekjendt med disse, ikke Anledning til at opsætte et nyt Forslag, saa tilkommer Afgjørelsen Ministeriet, til hvilket samtlige Ansøgninger og Acter da indsendes. Enhver Skolelærer ved Almueskolerne skal aflægge Embedseed for Provsten, hvorefter han af Biskoppen meddeles Collats. Ligeledes bør enhver Skolelærer meddeles Kaldsbrev, hvilket skrives paa stemplet Papiir af 4de Klasse Nr. 6 (1 Rd. 72 Sk.), hvorimod Collatsbreve skrives paa Papiir af 4de Kl. Nr. 5 (84 Sk). Da Collats udstedes saavel til Efterretning for Menigheden, af hvilken Aarsag den skal forelæses i Kirken, som til Sikkerhed for Lærerne selv, saa beholde disse Originalerne i deres Værge, hvorimod Provsten bør meddeles en af Præsten verificeret Gjenpart deraf til Bevaring i Provstiets Archiv. (Rskr. 7de Dcbr. 1799).

VII. Om Skolernes Bygning og Vedligeholdelse, samt om Skolelærernes Lønning.

29. Skolestuen bør være rummelig og af en med Skolebørnenes Antal passende Størrelse. Den bør idetmindste være 4 Alen høi fra Gulvet til Bjælkerne. Tag, Dørre og Vinduer bør være tætte, og de sidste saaledes indrettede, at de kunne lukkes op. Grunden, paa hvilken Gulvet lægges, bør være opfyldt med Gruus eller stridt Sand, indtil 1/2 Alens Høide over den udvendige Jords Overflade. - Foruden de fornødne Indretninger af Borde, Bænke og Boghylder, skal der i enhver Skole anskaffes en sort malet Trætavle af 2 Alens Høide og 25 Alens Brede, der skal ophænges ved Lærerens Plads, ligesom der og til denne selv skal indrettes en saadan Forhøining, at et Bord og en Stol kunne staae derpaa (Anordn. 29de Juli 1814 § 52. 53).

Naar en ny Skole opføres, skal der drages Omsorg for, at der i Skolestuen idetmindste bliver 90 Kubikfod Rum for hvert af Børnene, som antages samtidig at ville blive underviste i samme. I Skolestuen skal være Brædegulv og en Ventil, og ved samme skal indrettes en Forstue, der idetmindste har 1/10 af Skolestuens Størrelse og er forsynet med Knager og Hylder. Vinduerne bør anbringes saa høit, at deres øverste Rand ikke er over eet Qvarteer under Bjælkerne, og de skulle være deelte i en øverste og en nederste Deel, der særskilt kunne oplukkes; i hvert øverste Vindue anbringes en Trækrude. Omkring Skolebygningen skal være et brolagt Fortoug af mindst 1 Alens Brede, og Gaarden bør ligeledes være brolagt, forsaavidt Sogneforstanderskabet anseer det for gavnligt. Gymnastikpladsen henlægges saavidt muligt saa nær ved Skolen, at den tillige kan benyttes som Legeplads. Ved Skolen bør være en Brønd og 3 Latriner. (Lov af 8 Marts 1856 § 2).

Foruden Skolestuen bør Skolelæreren have anstændigt Huusrum for sig og Familie, samt den fornødne Leilighed til 2 Køer og 6 Faar, saa og til at bevare sit Foder og Brændsel, samt den ham tillagte Jords Avling. (Anordn. 1814). - Hertil har nu Loven af 8de Marts 1856, hvad Beboelseslejligheden angaaer, føiet følgende nærmere Bestemmelser.

For Lærerne paa Landet bør idetmindste indrettes 3 Værelser med Brædegulv og Kakkellovn, Kjøkken, Pige- og Spisekammer. Lærerens tre Værelser bør idetmindste være 4 Alen høie fra Gulvet til Bjælkerne, og tilsammen bør de være 120 Qvadratalen store. - En Andenlærer paa Landet bør idetmindste have eet Værelse, 4 Alen høit og 40 Qvadratalen stort, med Brædegulv og Kogekakkellovn, samt den fornødne Leilighed til at opbevare det ham tillagte Brændsel.

- Dersom den nye Skole, der opføres paa Landet, paa Grund af Sognets Formuesforfatning kun beregnes paa en ugift Lærer og ikke er tillagt nogen Jordlod, skal der for ham indrettes to Værelser af samme Beskaffenhed som for Andenlærere. - I Regelen bør Kakkellovne være Vindovne. Bilæggerovne kunne kun anskaffes naar Brændselets særegne Beskaffenhed gjør det nødvendigt (§ 2).

Ere de alt opførte Skolebygninger, med hvad dermed staaer i Forbindelse, af ringere Beskaffenhed end ovenfor er bestemt, skal der i det Hele arbeides hen paa, at de fornødne Forandringer blive gjorte. Forsaavidt vedkommende Sogneforstanderskab ikke indvilliger i saadanne Forandringer, kunne disse kun finde Sted med Samtykke af Skoleraadet. Skolestuen bliver dog i alle Tilfælde at udvide, naar den ikke idetmindste har 50 Kubikfod Rum for hvert af Børnene, der samtidigt undervises i den (Lov af 8 Marts 1856 § 3).

Ved det, som i Loven af 8 Marts 1856 er foreskrevet om Skolestuen, ere Bestemmelserne i Anordn. af 29 Juli 1814 § 52 ikke satte ud af Kraft, idet den eneste Forandring, som deri er foregaaet, er den, at Gulvet i Skolestuen for Fremtiden altid skal være af Brædder. Ved Opførelsen af nye Skolebygninger, som iøvrigt skeer under Approbation af Skoledirectionen, bør derfor omhyggeligt paasees, at hvad derom er paabudt, saavel i Anordningen af 29 Juli 1814 som i Loven af 8 Marts 1856, strengt iagttages. (Circulaire fra Kirke- og Underviisningsministeriet af 25 Marts 1856).

Ved Skolebygningen skal, saavidt Omstændighederne tillade, anskaffes en Haugeplads af 1/2 til 1 Skjeppe Lands Størrelse, til Brug for Skolelæreren. Den fornødne Bygge- og Haugeplads maa i de Byer, hvor Gaderne ikke ere udskiftede iblandt Beboerne, tages af Gadejorden, naar den dertil er beqvem. Paa de Steder, hvor Bygge- og Haugeplads skal kjøbes, bør Landvæsenskommissionen, i Overværelse af Provsten, udsee den fornødne Plads og søge at mægle Forlig med Vedkommende om dens Afstaaelse for billig Betaling; men hvis saadan Forening ikke kan opnaaes, bør den udseete Plads, forsaavidt den nødvendigt udfordres til Bygningen, vurderes af 2de ved Retten udnævnte Mænd, og Vedkommende ere da pligtige at afstaae den for den af disse Mænd fastsatte Priis; dog kunne de forlange Omvurdering ved et dobbelt Antal af Retten udmeldte Mænd (Anordn. af 1814 § 52).

Spørgsmaalet om, hvormeget Udhuus der ansees fornødent til en Landsbyskole, maa afgjøres efter ethvert Steds Omstændigheder saaledes, at Læreren faaer Plads saavel til den Fourage, der ydes ham, som til det, han kan avle paa Skolens Jordlod, samt Ildebrændsel og Kreature. (Rskr. 14, October 1837). Iøvrigt ere Communerne pligtige at vedligeholde Skolebygningens Udhuse, deriblandt Tærskeloen, samt det Indvendige og Udvendige af Lærerens Værelser, og at indrette Svinestie og Hønsehuus, ligesom ogsaa Reengjørelsen af Skoleskorstenene bør afholdes af Kommunen (Rskr. 4 Juli 1835, 14 October 1837, 3 Febr. 1844). Skolebygningerne skulle holdes assurede i den almindelige Brandforsikkring og Betalingen udredes af dem, hvem Bygningernes Vedligeholdelse paaligger (Rskr. 1 Apr. 1817).

Paa de Steder, hvor Beboerne hidtil have leveret Sand til Skolerne, er det fremdeles Pligt for dem at besørge denne Leverance efter Omgang blandt Distriktets kjørepligtige Beboere, saaledes at det tilkommer Sogneforstanderskaberne at bestemme, hvormeget Sand der skal præsteres, samt til hvilken Tid det skal leveres (Rskr. 27 Marts 1817).

Med Hensyn til de anordnede Brandredskaber bemærkes Rskr. af 23 Mai 1843, hvorefter Skoledistrikterne, som vedligeholde Skolebygningerne, ogsaa ere pligtige at anskaffe de i Anordn. af 23 Mai 1793 ommeldte Stiger, men ikke Spande og Kar, som kun skulle anvendes til Brandredskaber forsaavidt dette Huusgeraad findes hos enhver Familie, altsaa og hos Skolelæreren.

30. Skolelærernes Lønning og Emolumenter paa Landet, saaledes som disse ere bestemte i Anordningen af 29 Juli 1814, med nogle senere Indrømmelser, og senest ved Loven af 8 Marts 1856, ere, foruden Bopæl og Huusrum, Følgende:

a. Enhver Skolelærer bør nyde som Lønning: 6 Tønder Rug og 10 Tønder Byg, der leveres ham i Skjeppen, samt 25 Tønder Byg, som betales efter hvert foregaaende Aars Kapitelstaxt, dog kan efter Omstændighederne fastsættes en noget højere eller noget lavere Indtægt. Derhos bør opgives, efter en rimelig Beregning, hvad de nærværende Indtægtskilder, saasom Degnetrave, Offer og Accidentser m. v. beløbe sig til, hvilket for Fremtiden skal tjene til Regel saaledes, at ikkun det Manglende bliver at ligne paa Sognebeboerne. (Anordn. 1814 § 55 a).

Paa det at Skolelærernes Løn, uden alt for stor Byrde for Landboerne, kan forbedres, skal efterhaanden som de nuværende Degne afgaae, Degneindkomsterne fordeles mellem Skolelærerne i Sognet, saaledes at Enhver nyder Degneindkomsterne for hans Skoledistrikt (§ 61). - Dog skal, hvor der er 2 eller flere Skolelærere i et Sogn, Høitidsofferet deles lige mellem dem alle, hvorimod der tilkommer enhver Skolelærer for sig det Offer og øvrige Indtægter, som falde ved ministerielle Forretninger af det Skoledistrikt, hvor han er Skolelærer (Rskr. 19 Marts 1833).

Herved kan mærkes Danske Lovs 2den Bog 15 Kap. 10 Artikel, der indeholder: "*at Degnene skulle nyde deres Offer paa de 3 store Fester, til Bryllupper, Barnedaab og Barselqvinders Kirkegang, saa og den sædvanlige smaa Redsel, Brød, Kage, Flesk, Gaas og Æg, som Bønderne hidindtil have givet. Item deres Degnetraver, hvor Degnetraver hidindtil have været givne, som skal være den tredie Deel saameget som Præsten bekommer; men hvor det hidtil har været brugeligt, at Degnen istedetfor Degnetrave har bekommet Korn i Skjeppen, der bør det derved at forblive.*" Hvad der saaledes har været ydet til de ældre Kirke- og Skolebetjente, er det, som ifølge Anordn. af 1814 skulle anslaaes til et rimeligt Beløb, saaledes, at dette Beløb skulde afdrages i den ved Anordningen bestemte Kornlønning, men iøvrigt Indtægterne selv ydes efter gammel Skik. Hvor der imidlertid i et Sogn ikkun var een Lærer og Beløbet af de forhaanden værende Skole- eller Degneindtægter enten vare ligesaa store eller større end den anordningsmæssige Løn, skulde disse Indtægter ansees som Æquivalent for Lønnen, uden at Læreren skulde afgive noget deraf som Overskud (Rskr. af 19 Marts 1833). Den Afgift af de forhenværende Degnekald, der svarede til det lærde Skolevæsen og under Navn af Degnepension paalaae Skolelærerembederne, er bortfalden ved Lov af 23 April 1850.

Ved Plakat af 22 Mai 1839 bestemtes endvidere: at forsaavidt det efter indhentet Betænkning fra vedkommende Skoledirection og Skolekommission befandtes, at Sognet eller Pastoratet kunde taale den forøgede Byrde, kunde det forventes bevilget af Kancelliet, at den Afkortning i den fastsatte Løn, som efter den approberede Skoleplan skulde finde Sted for Offer og Akcidentser, maatte bortfalde, samt at saadan Afkortning, under samme Forudsætning, maatte bortfalde i senere approberede Skoleplaner. Den Forbedring, der saaledes under visse Betingelser blev tilstaaet Skolelærerembederne, er nu ubetinget fastsat ved Loven af 8 Marts 1856 §15, hvorefter det Vederlag, som de Skolelærere, der besørge kirkelige Forretninger, herfor oppebære, fra Udgangen af 1856 ikke kommer til Afdrag i deres Løn. Hvor Omstændighederne tale derfor, kan Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet, efter Andragende fra vedkommende Sogneforstanderskab, bevilge Udsættelse af denne Bestemmelses Udførelse; men Andragendet maa da være indgivet inden 1 October 1856, da det ellers ikke kan komme i Betragtning.

Efter Overeenskomst med Sogneforstanderskabet, Skolelærerne og Fleertallet af de Ydende, kan Skoledirectionen samtykke i, at Qvægtiende, Nannest og andre lignende gamle Degneindtægter, der under forskjellige Navne ydes Skolelærerne, forandres for samtlige Ydere af disse Præstationer til en Afgift i Byg, der svares efter Kapitelstaxt. - Den Pengeindtægt, hvortil disse Præstationer ere ansatte i Planerne, skal fremtidig afkortes i den Sum, hvortil den planmæssig bestemte Bygindtægt, der betales efter Kapitelstaxt, beløber sig, og paa samme Maade skal fremtidigt forholdes med Afkortning for Indtægter af Legater, samt Offer og Akcidentser, forsaavidt samme vedbliver (Lov af 8 Marts 1856 § 17).

Skolelærernes aarlige Pengeløn skal beregnes efter den Kapitelstaxt, som i det løbende Aar er sat for det foregaaende Aars Afgrøde (Rskr. 3 Dcbr. 1836). Lønnen bør beregnes fra Nytaar til Nytaar, men paa hvad Tid af Aaret den skal udbetales, beroer paa Sogneforstanderskabet, og kun saafremt dette skulde træffe aldeles u hensigtsmæssige Bestemmelser i saa Henseende, vil der være Anledning for Skoledirectionen eller Ministeriet til at indskride. Iøvrigt finder Ministeriet det billigt, at Skolelærerne erholde den Deel af deres Løn, som udredes i Penge, udbetalt i visse aarlige Terminer, kvartalsviis eller i alt Fald halvaarsviis, medens Kornlønnen bør ydes dem om Efteraaret. (Kultusministeriets Skrivelse af 25 October 1855, i Pastor Friis's Haandbog for Skolebestyrelser og Skolelærere Pag. 97).

Ere Skolelærerne i et Sogn derom enige, besørger Sogneforstanderskabet de Naturalydelse, der tilkommer Skolelærerne, opkrævede og afleverede til disse skolelærernes Ret til selv at oppebære Naturalydelse af Yderne bortfalder ved Vacance. Naar Sogneforstanderskabet og Skolelærerne derom ere enige, bortfalder Naturalydelse af Korn, og Erstatning ydes i Penge efter den for Distriktet gjældende Kapitelstaxt. Ved Vacance bortfalder Naturalydelse af Korn mod forannævnte Vederlag (Lov af 1856 § 18).

Da der var forespurgt, om de saakaldte gamle Degneindtægter (Degnetrave, Julerente m. m.) kunde antages at være bortfaldne ved Loven af 20 Juni 1850,

saaledes, at alle Udgifterne til Skolevæsenet skulde udredes ved Ligning, svarede Kultusministeriet under 30 Marts 1852, at Loven af 20 Juni 1850 § 18 ikkun angaaer de Ydelser, der ere Gjenstand for Ligning eller Fordeling efter Hartkornet, hvorfor den ikke kan finde Anvendelse paa de gamle Degneindtægter, der ikke grunde sig paa Ligning, men fra Arilds Tid have været svarede med noget Vist af hver Gaard. Heller ikke kunde disse Ydelser, der før Hartkornsegaliseringen ikkun svarede af det ufrie Hartkorn, nu overføres paa det forhen privilegerede, men der maatte ved Udredelsen heraf forholdes paa samme Maade som før, med mindre samtlige Beboere, paa hvilke Ligningen vilde falde, gave deres Samtykke til Forandringen. - Ifølge Kultusministeriets Skrivelse af 24 Juli 1855 maa, naar en Gaard udstykkes og en Hovedparcel deraf bliver tilbage, Læreren, eller hvem Opkrævningen af de gamle Degneindtægter iøvrigt tilkommer, for deslige Ydelser af den samlede Gaard kunne holde sig til Hovedparcellisten; men hvis der ved Udstykningen ingen Hovedparcel er bleven tilbage, maa de Vedkommende holde sig til de enkelte Parcellister, dog at Sogneforstanderskabet bør udfærdige en Fortegnelse over Ydelsernes Fordeling paa Parcellisterne.

31. (b). Kirkesangerløn m. m. - Dersom der er flere Skolelærere i et Sogn, skal den af dem, som Sogneforstanderskabet finder bedst skikket til at være Kirkesanger, beskikkes dertil, og derfor nyde 10 Rd. mere, end hvad ham ellers som Skolelærer tilkommer (Anordn. af 1814 § 61). Disse 10 Rdr. tilkommer Kirkesangeren, om han endog er eneste Skolelærer i Sognet, (Pl. 22 Mai 1839). men kan iøvrigt kun tillægges een Skolelærer i hvert Sogn. I det Tilfælde, hvor en Skolelærer nyder et heelt Degnekalds gamle Indtægter uforandrede, tilkommer der ham ingen Kirkesangerløn. (Rskr. 1 Febr. 1840).

For de i Anordningen af 29 Juli 1814 Bilag A. § 39 Kirkebyens Skolelærer paalagte Forretninger (Klokkernes Ringning, Kirkens Reengjørelse, Antegnelse til Skriftemaal m. m.) tilstaaes ham en aarlig Godtgjørelse af idetmindste 10 Rd. - Er Godtgjørelsen i Skoleplanen ansat høiere, skeer heri ingen Nedsættelse. Finder Skoledirectionen, at 10 Rd., eller hvilket større Beløb der planmæssigt maatte være bestemt, ei afgiver tilstrækkeligt Vederlag for de Læreren ved disse Forretningers Besørgelse paaførte Udgifter, da er Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet berettiget til at forhøie denne Godtgjørelse med Sogneforstanderskabets Samtykke, eller, hvis dette nægtes, Skoleraadets. (Lov af 1856 § 16).

Ved Loven af 8 Marts 1856 § 12 blev det paalagt Skoleraadet at undersøge de til Skolevæsenet henlagte Legater, samt andre lignende Gaver, og afgive Indberetning derom til Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet inden Udgangen af Aaret 1856. Legaterne og deslige skulle kun da komme Communens Skatteydere tilgode, naar det klarligen sees, at det har været Fundators Villie at lette Communen den Byrde, som Udgifterne til Skolevæsenet ellers vilde paaføre samme. Hvor dette ikke er Tilfældet, bliver deres Beløb enten at anvende til at forbedre Communens Skolevæsen udover det lovbestemte Minimum, eller til at forøge Læreren Løn, alt efter hvad der skjønnes at have været Fundators Villie. Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet er dog,

efter Andragende fra Sogneforstanderskabet, bemyndiget til at udsætte denne Bestemmelses Gjennemførelse, eller bevirke den gennemført efterhaanden, hvor det maatte findes, at billigt Hensyn til stedfindende særegne Forhold tilraader dette.

32. (c). Skolepenge. Skolelærerne tilstaaes derhos et Tillæg til deres Løn, der enten, beregnet til 3 Mark for hvert Barn, som ved Aarets Begyndelse søger Skolen, paalignes Beboerne efter de samme Regler som de øvrige Communalafgifter og under Eet med disse, eller tilveiebringes ved Skolepenge, der af Skoleraadet fastsættes efter Forslag af Sogneforstanderskabet til fra 1 til 2 Rdr. om Aaret for hvert Barn; dog at den, der har to skolesøgende Børn, betaler halvt for det ene, og den, der har tre eller flere betaler kun for to. Sogneforstanderskabet kan vedtage Nedsættelse af eller Fritagelse for Skolepengene for saadanne Beboere, som behøve Lettelse. Forsaavidt den saaledes tilveiebragte samlede Sum af Skolepenge til Læreren maatte være mindre end 3 Mk. for hvert Barn, der ved Aarets Begyndelse søger Skolen, paalignes det Manglende Beboerne efter samme Regler som de øvrige Communalafgifter og under Eet med disse.

Paa hvilke af de anførte Maader dette Tillæg til Skolelærernes Løn skal tilveiebringes i de enkelte Communer, afgjør enhver Communes Sogneforstanderskab for sin Communes Vedkommende, hver Gang for et Tidsrum af fem Aar.

Ere flere Lærere ansatte ved samme Skole, da fordeles dette Tillæg mellem dem. i Forhold til det Antal Timer, i hvilke de meddele Underviisning i Skolen. Timelærere faae derimod ikke nogen Deel i dette Tillæg. (Lov af 8 Marts 1856 § 11).

33. (d). Alderstillæg. Der skal i enhver Skoleraadskreds oprettes visse Portioner Alderstillæg for Skolelærerne. Den Sum, som Skolefondene ere pligtige til at anvende hertil, bestemmes for Amtets Vedkommende til 1 Rdr. (paa Bornholm 4 Mk. 8 Sk.) for hver 12 Tdr. Hartkorn, hvortil Amtets Jorder ere ansatte ved den nye Matricul, og for Kjøbstæderne til et Beløb, der staaer i samme Forhold til Amtets Bidrag, som det, der er mellem Kjøbstæderne og Landets Befolkning. Den samlede Sum deles dernæst i Portioner paa 50 og 25 Rdl., saaledes at der af de lavere Portioner bør være et større Antal end af de høiere; de nærmere Bestemmelser træffes af Ministeriet ved et Regulativ, som udarbejdes af Skoleraadet. Til disse Alderstillæg ere Lærerne i Skoleraadskredsen berettigede i Forhold til Længden af deres Embedstid i det offentlige Skolevæsens Tjeneste, dog saaledes, at de, der kun om Vinteren meddele Underviisning i en Skole, ved at undervise i to Vintre kun faae eet Aars Anciennitet, hvorhos de kun skulle have Adgang til Alderstillæg forsaavidt der ei har været nogen Afbrydelse i denne deres Virksomhed, (Lov af 8 Marts 1856 § 10).

Ved Circulaire af 13 Aug. 1856 har Ministeriet for Kirke- og Underviisningsv. tilskrevet samtlige Amtsskoledirectioner og Skoleraad Følgende:

1. at Ansættelse som Hjælpelærer ikke skjønnes at kunne komme i Betragtning ved Spørgsmaal om Adkomst til Alderstillæg, men at en Skolelærers Tjenestetid først kan regnes fra den ham meddeelte Collatses Dato, dog at den Tid, hvori han maatte have været constitueret i et Embede, forinden han erholdt fast Ansættelse, bør medregnes til Arbeidstiden, forsaavidt han ikke maatte have været constitueret i en anden Lærers Sted.

2. at Alderstillæggene i Regelen bør udbetales halvaarsviis ved hvert Halvaars Slutning, men at dog ved indtræffende Vacance i Halvaarets Løb, enten ved Afskedigelse eller Dødsfald, den Fratrædende eller hans Bo maa være berettiget til at oppebære Alderstillægget indtil Afskedigelsen eller Dødsfaldet.

3. at Amtsskoledirectionen bestemmer hvilke Lærere i Amtsraadskredsen der kunne ansees berettigede til at aspirere til Alderstillæg, og ved indtrædende Vacance afgjør hvo der staaer for Tour til at rykke op.

34. (e). Brændsel. Som Brændsel til hans og Skolens Fornødenheder nyder Skolelæreren 6 Favne Bøgebrænde aarligen, eller saameget af andet Brændsel eller Tørv, som Skoledirectionen finder at være af lige Værdi dermed. Dette Brændsel skulle vedkommende Jordegodseiere eller Selveiere (hvortil og regnes Arvefæstere med Ret til at sælge og pantsætte) udrede i Forhold til det Hartkorn, som er underlagt Skoledistriktet; men Bønderne i samme skulle være pligtige at skjære, skrue og hjemføre Tørvene, samt at skove og hjemkjøre Brændet til Skolen. - Valget mellem Bøgebrænde og andet Brændsel eller Tørv tilkommer Yderne. - Naar Jordegodseiere paa egen Bekostning have opbygget eller herefter opbygge anordningsmæssige Skoler, og vedligeholde disse uden nogen Udgift for Distrikternes Beboere, maa Værdien af det Brændsel, som skal leveres til disse Skoler, lignedes paa Skoledistrikternes Beboere paa samme Maade som de øvrige Udgifter til Skolen (Anordn. af 29 Juli 1814 § 55 b).

Det er Skoledistriktets Grundeiere, nemlig ikke blot Jordegodseiere, men og de mindre Selveiere, der ere pligtige at anskaffe Skolebrændsel, hvorimod Behandlingen og Transporten deraf tilkommer Distriktets Bønder, hvorved forstaaes: ikke blot Fæstebønder, men og Selveiere og Arvefæstere, som forøvrigt selv deeltage i Brændselets Ydelse (Rskr. 28 Septb. 1830). - Men ifølge Loven om Hartkornets Liighed af 20 Juni 1850 § 14 og 16 er endvidere selve det privilegerede Hartkorn paalagt at deeltage i de Arbeider og Kjørslers til Skolevæsenet, som det før var fritaget for; og Skovning, Tørvegravning og Hjemkjørsel af Brændselet skal saaledes nu, forsaavidt det besørgeres in natura, besørgeres. saavel af privilegerede som uprivilegerede Hartkornsbrugere; dog at Huusmand og Inderster, der forhen deeltog efter Omgang med Gaardmændene i Brændselets Bearbejdelse, nu ifølge Forordn. af 27 Mai 1818 ere fritagne derfor. - Derimod har Loven af 20 Juni 1850 ingen Indflydelse paa Grundeierens Forpligtelse til at udrede Skolebrændsel, og dettes Anskaffelse paaligger saaledes endnu samtlige Hartkornseiere i Skoledistriktet, nemlig saavel Godseiere som Selveiere i Forhold til deres eiende Hartkorn, men derimod ikke Fæstere (Min. Skr. af 27 Aug. 1852 og Rskr. 22 Dcbr. 1840).

Derimod kan Godseieren, uden Godtgjørelse til Fæsterne, udvise Skoletørven i de Moser, som findes paa hans Fæstebønders Lodder, naar disse Moser desuden ere tilstrækkelige til Fæsternes eget fornødne Brændsel. Dersom ingen Tørvemose findes i Skoledistriktet, vedkommende Godseier tilhørende, ere de vedkommende Beboere pligtige at skjære, røgte og hjemføre Tørven fra de nærmeste Moser, som Godseieren kan disponere over, hvilket, saafremt han vælger at levere Brænde, ogsaa gjælder med Hensyn til Skoven. Naar Godseieren saaledes anviser fornøden Skjæreplads til Tørv, eller den bestemte Brændsel til Skolen saa nær som muligt, samt forsvarlig og tilstrækkelig, staaer han iøvrigt ikke (uden for sin Andeel) til Ansvar med Hensyn til Behandlingen; men Skolepatronen skal i Tilfælde af Forsømmelse holde sig til Bønderne selv (Rskr. 20 Juli 1819). I Tilfælde, hvor der til Hovedgaarden eller Godset ingen Skov eller Tørvemose hører, er Godseieren alligevel pligtig at levere Brændsel i Forhold til det Godset underliggende Hartkorn (Rskr. 2 Febr. 1843).

Forhen vare Præsterne fritagne for at udrede Skolebrændsel af Præstegaardshartkornet; men dette er nu hævet ved Lov af 8 Marts 1856 § 8, saa at de ikke blot ere pligtige til at bidrage til Brændselets Udredelse, hvad Materialet angaaer, men og at deeltage i sammes Behandling og Befordring.

Vedkommende Ydere skulle blot hjemkjøre Brændselet og aflevere det ved Skolen, hvorimod Læreren ikke kan forlange Tørven indbaaren eller sat i Stak, og Brændet kan kun fordres leveret i Favnestykker, men ikke smaa hugget til Forbrug, i hvilken Henseende der ingen Forskjel kan gjøres mellem det til Skolens og det til Lærerens eget Brug bestemte Brændsel (Rskr. 21 Juni 1817, 15 Octobr. 1836, 22 Dcbr. 1840, 3 Febr. 1844). Brændselet bør ydes in natura og ikke godtgjøres med Penge (Rskr. 8 August 1829). - Paa Spørgsmaalet om Tiden, da Brændet bør leveres, har Kancelliet under 28 Aug. 1842 svaret: at da Aaret med Hensyn til Brændsel, ifølge Skoleanordningens § 64 Littra c skal regnes fra 1ste November til 1ste November, bør Brændet være skovet og tilkjørt idet Seneste inden Brændselaarets Begyndelse.

Valget mellem Bøgebrænde og andet Brændsel, saasom Birk, Ell og andre bløde Træsarter, samt Tørv efter Egnens Beskaffenhed, er ubetinget overladt til Yderne; og der kan ei forlanges videre, end at samme er af lige Værdi med det bestemte Quantum Bøgebrænde, hvilket, saavel som Brugbarheden deraf (f. Ex. om der leveres Tørv), Sogneforstanderskabet maa kunne bedømme og Skoledirectionen afgjøre (Rskr. 27 Aug. 1836).

Kancelliet har ved Cirkl. af 6 Novbr. 1838 bekiendtgjort efterstaaende Tabel over de i Danmark til Brændsel meest brugelige Træarters Hedeevne, som Maalestok, hvorefter Skolelærernes Brændselsquantum kan beregnes, tilligemed følgende Bemærkninger: Træ, der i rund Tilstand holder fra 3 til 5 Tommer i Diameter, henregnes til Fagotter, og kun det, der holder over 5 Tommer, kan flækkes og henregnes til Kløvtræ; naar imidlertid Træ af saa ringe Dimensioner anvendes til Kløvbrande, flækkes det i Regelen kun eengang og dette saakaldte eenkløvede Brænde kan som Handelsvare betragtet ikke holde Priis med Brænde af sværere Dimensioner. Tørv regnes i Forhold til Brænde almindeligviis

saaledes, at 6 Læs gode Tørv, 500 Stkr. pr. Læs, Tørvene 10 Tommer lange, 5 Tommer brede og 3 Tommer tykke, ansees lige med 1 Favn Bøgebrænde. (Asp. Haandbog i Lovg. om Skolevæsenet Pag. 196).

Tabel

over de Træarters Hedeevne, som i Danmark hyppigst bruges til Brændsel.

(Synes lidt speciet til at bringes her. Hvis der ønskes en tabel til dybtgående studie kan jeg sende som pdf-fil.)

35. (f.) Fremdeles tilkommer Skolelæreren fornøden Jord til 2 Køers og 6 Faars Græsning; samt af Vinterfoder til Kreature 4 Læs Hø a 32 Lispund og 8 Læs Halm a 24 Lispund, som af Yderne tilføres ham (Anordn. 29 Juni 1814 § 53 d og c).

Allerede før Udskiftningen fandt Sted vare Degne og Skoleholdere paa de fleste Steder berettigede til nogen Græsning paa de fælles Bymarker og erholdt da rimeligviis ogsaa Vinterfoder til Kreature. Da Forordningen om Fællesskabets Ophævelse udkom, foreslog denne, at der istedetfor Græsning skulde tildeles dem Jord paa et beleiligt Sted. Størrelsen af denne Jordlod, saavelsom den Erstatning, som det hele Skoledistrikt burde yde til den eller de Lodseiere, der afgave Jorden, skulde bestemmes af "*de uvillige Mænd, der ved enhver Byes Udskiftning bleve af Retten udmeldte til at taxere og klassificere Jorderne under Landinspecteurs Bestyrelse*" (Forordn. 7 Octobr. 1781).

Senere bestemte Plakat af 25 Novbr. 1801, at alle Degne, som tillige holdt Skole og alle faste Skoleholdere paa Landet skulde ved Udskiftningen udlægges fornøden Jord til 2 Køers og 6 Faars Græsning, forsaavidt de ikke allerede vare forsynede dermed; og de skulde desuden nyde hvad de hidtil havde nydt af Vinterfoder til deres Kreaturers Underhold. I allerede udskiftede Byer, hvor dette ikke var skeet, skulde Skoleholderen ligeledes tillægges fornøden Jord til 2 Køers og 6 Faars Græsning, saa nær ved Skolen som muligt, der i Overeensstemmelse med Fr. af 8 Juni 1787 § 1 kunde tages fra de udskiftede Gaarde, imod Godtgjørelse til vedkommende Lodseiere, som skulde udredes af Skoledistriktet.

Videre bestemtes i Placat af 18 April 1804: at Beboerne i de Byer, som vare saalangt fra den Hovedskole, hvorunder de henhørte, at deres Børn ikke kunde søge den, skulde naar formedelst saadan Hovedskolens Fraliggenhed særskilte faste Skoler oprettedes, være fri for at udlægge Jord in natura til Hovedskolen eller derfor give Vederlag i Penge; de vare saaledes alene pligtige til at anskaffe Jord til deres egen Skole, ligesom de Beboere, hvis Børn søgte Hovedskolen, uden Hjælp fra hine vare pligtige at afgive Jord til Hovedskolen. - I Overeensstemmelse hermed indeholder Rskr. af 25 Octobr. 1823: Et Skoledistrikt, som har udlagt Jord til dets egen Skole, kan ikke paalægges at bidrage til Jords Udlæg for et andet Skoledistrikt, som oprettes i Sognet, med mindre Beboerne i det nye Skoledistrikt maatte have ydet Bidrag i Jord eller Penge til Skolejords Anskaffelse for Skolen i det Distrikt, hvorfra de adskilles, i hvilket Tilfælde det er billigt og overeensstemmende med Pl. af 18 April 1804, at

Beboerne i det gamle Skoledistrikt bidrage til Jords Anskaffelse for det nye Skoledistrikt, idetmindste med saameget som Beboerne i dette have bidraget til Jords Anskaffelse for det Distrikt, hvorfra de adskilles.

Da Anordn. af 29 Juli 1814 § 63 foreskriver, at de Degneembederne tilliggende Jorder, som ikke behøvedes til de reglementerede Skolelodder, skulde sælges eller bortleies til Fordeel for Hjælpekassen, saa blev paa mange Steder, hvor slige større Jordlodder fandtes, det overskydende Areal bortsolgt, hvorved i Regelen de bedre Skolelærerembeder betydeligt forringedes, og dette var saa meget mere beklageligt, som disse Salg i almindelighed skeete paa en Tid, da Jorderne stode i saare lav Priis. Paa enkelte Steder ere dog endnu Skolelodder bevarede, som betydeligt overstige den reglementerede Størrelse, og om disse byder nu Loven af 8 Marts 1856 § 7: at den Degnejord, der ikke er bortsolgt, kan fremtidigt ei sælges, men den skal anvendes til efter Omstændighederne at forbedre en enkelt, eller alle Skolelærernes Kaar i Communen.

Landsbyskolelærerne ere fritagne for alle Skatter, Bankrenter og andre offentlige Afgifter, forsaavidt disse hvile paa den anordningsmæssige Skolelod, saa at Beløbet udredes af Sognets eller Pastoratets Beboere, i Forbindelse med hvad der ellers i Overeensstemmelse med Skoleanordningens § 56 paalignes disse. Hvor Skolelodden er tiendepligtig, bør Communen ligeledes udrede Vederlaget, ligesom den og har at betale Brandforsikkringspræmien for Skolebygningen. (Pl. 22 Mai 1839 § 1). Ligeledes ere Skolelærerne fri for Veiarbeide, der, forsaavidt Skolelodden angaaer, præsteres af Communen (Rskr. 2 Aug. 1828), samt for at deeltage i Snekastning, med mindre Læreren foruden sin Embedsjord endnu er i Besiddelse af saa megen Jord, at han for at kunne benytte den i Forbindelse med sin Embedsjord maa holde Tjenestekarl (Rskr. 6 Mai 1841). - Den ommeldte Fritagelse for Skolelodden gjælder ei alene om de Bidrag, som efter Lovgivningen opkræves alene af Hartkornet, saasom Kjørsler, Veiarbeide, Bidrag til Jordemødre og Amtsrepartitionsfonden m. m.; men ogsaa om de Bidrag, som lignes deels efter Hartkorn deels efter Formue og Leilighed, saasom Bidrag til Fattig- og Skolevæsenet, saaledes at Communen ogsaa med Hensyn til disse har at udrede den Deel, som falder, paa Hartkornet. - Om Communerne skulle bære Skatter og Afgifter af hele Skoleloddens Hartkorn, naar denne er større end Anordningen bestemmer, vil beroe paa, om Lodden er tillagt Læreren som Skolelod efter Anordningen, da Communen saa bør udrede Skatterne, om Lodden endog maatte være noget større end hvad der efter Lovgivningen strengt udkræves. Hvor derimod Skolelæreren er tillagt en større Lod end Anordningen bestemmer, for at den overskydende Deel skal være Æquivalent for andre Dele af Ligningen, skal Communen kun bære Skatter og Afgifter af den overskydende Deel af Hartkornet, naar Bestemmelsen, hvorved samme er bleven Læreren tillagt, er skeet efterat Placaten af 22 Mai 1839 er udkommen, hvorimod Læreren selv bør betale Skatter og Afgifter for det overskydende Hartkorn, naar dette tidligere under den forannævnte Forudsætning har været ham tillagt (Indenrigsm. Skr. af 3 Febr. 1852).

Hegnet omkring Skolernes Jordlod, Gaard og Have skal reises og vedligeholdes af Distriktets gaardbrugende Beboere og fordeles efter

Vedkommendes Hartkorn. (Skoleanordn. § 54 og Rskr. 8 Juni 1843), der naturligviis er at forstaae saaledes, at Skolejordens Naboer skulle opføre og vedligeholde deres anordningsmæssige Halvdeel af bemeldte Hegn foruden den Part, der tilfalder dem som Beboere af Skoledistriktet (Rskr. 31 Jan. 1843). I Anledning af det Spørgsmaal: om Distriktets Beboere, som vedligeholde Skolehegnet, have Ret til Gjerdselhugst paa samme, har Kancelliet under 6 October 1842 reskriberet: at den Gjerdsel, som voxer paa Skolehegnet, bør anvendes til dettes Vedligeholdelse, og hvad dertil ei benyttes, bør tilhøre Skolelæreren som Produkt af Skolelodden; dog kan, forsaavidt Hegnet vedligeholdes efter Deling mellem Beboerne og ikke ved Omgangsarbeide mellem dem, den Ene ikke være berettiget til at benytte Gjerdsel fra den andens Part, hvorimod Enhver paa sin Part er berettiget til at beplante Hegnet for at gjøre det des fuldkommere, og Læreren bør afholde sig fra Hugst af Væxterne paa Hegnet, forsaavidt de behøves til Hegning (Rskr. 20 October 1820 og 6 October 1842). Ogsaa Præsterne ere nu pligtige at deeltage i fornævnte Hegningspligt.

Skolelæreren maa ikke sælge af den Tørv eller Tørvemasse, der muligen findes i den ham tillagte Jordlod; ei heller, under Nogetsomhelst Paaskud, lade sliig Tørv bortføre til Forbrug af Andre, om den end ikke sælges for Penge; men hvor der findes betydeligt Tørveskjær paa Jordlodden, kan Tilladelsen til at sælge meddeles gennem vedkommende Ministerium, efter foregaaende Undersøgelse af kyndige Mænd (Pl. 31 Juli 1819 og Skr. af 6 Novbr. 1832). - Heller ikke maa Sæd i Straaet, Græs eller Kløver, Hø eller Halm, som avles paa en Skolelod, ligesaa lidt som den af Distriktet leverede Fourage, bortsælges eller afhændes, da det tilhører Embedet. Skulde der være noget enkelt Tilfælde, hvori Undtagelse billigen og uden Skade for Lodden kan gjøres, ere Amtmanden og Præsten bemyndigede til at tilstaae saadan Undtagelse. Dog maa den ved Skolehuset samlede Gjødning i intet Tilfælde afhændes eller bortføres: Alt under en Mulkt af 5 til 50 Rd., der endog kan skærpes til det Dobbelte, hvorhos Eftermanden desuden er berettiget til at søge Erstatning for den Skade, der saaledes er tilføjet ham af hans Formand (Fr. 9 Febr. 1831).

Vinterfouragen, der skal udredes distriktsviis, fordeles nu paa alt Hartkornet uden Undtagelse, saavel Bondehartkorn som det forhen privilegerede, hvortil Præstegaardshartkorn medregnes, hvorhos er at mærke, at Bidraget fra dette sidste kommer det Skoledistrikt tilgode, hvori Præstegaardsjorderne eller det øvrige vedkommende privilegerede Hartkorn er beliggende (Skr. fra Kirke- og Underviisningsm. Af 30 Marts 1852). Naar Halmen, der ydes Skolelæreren i Fourage, baade i Qvantitet og Qvalitet er forsvarlig, og som Foder betragtet almindelig god, tilkommer Yderne Valget af det Slags Halm, som de ifølge Egnens Dyrkningsmaade og de øvrige Omstændigheder see sig istand til at levere. Navnlig er det Yderne overladt, om de ville præstere Rug, Byg eller Havrehalm, og Skolelæreren kan ikke fordre Fouragen ydet med 1/3 af hvert Slags (Rskr. 4 Novbr. 1826, 5 Dcbr. 1829, 15 Marts 1836). Resterende Fourage kan anskaffes af Sogneforstanderskabet og i Mangel af mindelig Betaling kan Beløbet inddrives ved Udpantning.

36. For hvert Skolelærerembede bestemmer Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet en Reguleringssum. Ved sammes Fastsættelse beregnes Offer og Akcidentser efter hvad de have udgjort i de sidste ti Aar. Kornets Priis ansættes efter de for hvert Sted gjældende Kapitelstaxter i samme Aaremaal; andre Naturalpræstationer, Brugen af Fribolig og Embedsjord, anslaaes til Penge efter hvad der skjønnes i samme Tidsrum at have været de gjængse Priser paa Egnen. Hvert tiende Aar foretages en Omregulering, og ville da Skolepengene eller det i sammes Sted trædende Tillæg ligeledes være at beregne efter hvad det har udgjort i de sidste 10 Aar (Lov af 8 Marts 1856 § 19).

37. Ved en Kirkesangers og Skolelærers Afgang fra Embedet, bliver Indkomsterne at dele mellem hans Enke eller Arvinger - og den tiltrædende Kirkesanger og Skolelærer saaledes:

a. Af den i Anordningens § 55 a ommeldte Korn- og Pengelønning nyder den Fratrædende, hans Enke eller Arvinger, saamange Tolvte dele, som han har tjent Maaneder i det løbende Aar, beregnet fra Nytaar til Nytaar.

b. Samme Grundsætning følges i Henseende til de særegne Indkomster for Kirkesangerembedet, som omhandles i Anordningens § 61 (de gamle Degneindkomster og Kirkesangerlønnen) samt Produkterne af Jordlodden; dog at i sidste Henseende Omkostningerne paa Jordens Dyrkning, Besaaening og Indhøstning forlods godtgjøres efter uvillige Mænds Skjøn.

c. Af det i Anordningens § 55 b bestemte Brændsel beregnes de to Trediede dele paa Vintermaanederne, nemlig fra Novbr. til April Maanedes Udgang, og den øvrige Trediedeel paa de andre Maaneder i Aaret, som i denne Henseende bør regnes fra 1 Novbr. til 1 Novbr. Den afgaaede Skolelærer, hans Enke eller Arvinger, nyder deraf den forholdsmæssige Andeel for saamange Maaneder, som han har tjent af det løbende Aar, hvorimod det øvrige for Aaret leverede Brændsel bør afgives til hans Eftermand i Embedet.

d. I Henseende til det Skolelærerne efter § 55 c tilkommende Vinterfoder, bør Tiden regnes alene fra November til April Maanedes Udgang, og den fratrædende Skolelærer, hans Enke eller Arvinger nyder deraf 1/6 Deel for hver Maaned af ovenmeldte Tid, hvori han har tjent; det øvrige, for Vinteren, leverede Foder bør afgives til Eftermanden.

Den fratrædende Skolelærer, hans Enke og Arvinger skal beholde Indkomsterne til Udgangen af den Maaned, i hvilken Vacance indtræffer, og være berettigede til at beboe Skolebygningen indtil Ejermanen er kaldet (§ 64 d).

- Disse Bestemmelser ere imidlertid ved Kgl. Resolution af 29 Dcbr. 1837 saaledes forandrede: at enhver fratrædende Skolelærer, saavel som en Afdøds Enke og Arvinger maa beholde Embedets Indkomster indtil Eftermandens Kaldsbrevs Datum, naar Kaldelsen skeer inden den i Anordningen bestemte Tid af 6 Uger, og vedkommende Sogneforstanderskab er derhos bemyndiget til, efter

Omstændighederne, at tilstaae Skolelæreres Enker og Børn Brugen af Skolebygningen indtil 12 Ugers Dagen efter Mandens Død, imod at der indrømmes den tiltrædende Skolelærer et Værelse sammesteds for sin Person, og at han imidlertid erholder samme Ret for sin Familie i den Skolelærerbolig, han forlader, som den, der saaledes tillægges den afdøde Skolelærers Enke og Børn i den, hiin tiltræder. Sogneforstanderskabet skal endvidere, saavidt muligt, drage Omsorg for, at den afdøde Skolelærers Enke kan erholde en passende Bolig, naar hun udflytter af Skolebygningen, hvilket dog, ifølge Rskr. 8 Dcbr. 1846 ikke kan forstaaes saaledes, at Communen skal udrede Huusleien, men kun at Forstanderskabet skal være Enken behjælpelig med at erholde Bolig.

Ifølge Rskr. af 23 Apr. 1844 bør en afdød Skolelærers Enke, der indtil Eftermandens Udnævnelse oppebærer Kaldets Indtægter, ogsaa overtage den dermed forbundne Byrde, som Embedets Besørgelse i denne Tid medfører og saaledes, dersom en Hjælpelærer i Forveien var ansat, lønne denne, hvorimod det er en Selvfølge, at hun da ogsaa maa nyde godt af den tidligere tilstaaede Understøtelse af Skolefonden til Hjælpelærerens Lønning.

Skjøndt Alderstillægget ellers udbetales halvaarsviis, maa dog, ved indtræffende Vacance, den Fratrædende eller hans Bo være berettiget til at oppebære Alderstillægget indtil Afskedigelsen eller Dødsfaldet. (Kirke- og Underviisningsmin. Skr. af 13 Aug. 1856).

Dersom det vacante Skolelærerembede staaer ledigt længere Tid end Anordningen bestemmer, er Skolefonden, der nu hæver Hjælpekassens forrige Indtægter, ikkun berettiget til under Vacancen at oppebære den Embedet ifølge Skoleanordningen § 55 a tillagte Korn- og Pengeløn; men Produktet af Jordlodden, Brændsel og Fourage tilfalder Communen, der maa ansees pligtig at bestride de med Embedets Besørgelse under Vacancen forbundne Udgifter; men forsaavidt disse overstige det af Communen modtagne Beløb, maa det Manglende udredes af Skolefonden. (Kirke- og Underviisningsmin. Skr. af 12 Jan. 1852).

En suspenderet Kirkesanger og Skolelærer bør i Suspensionstiden, indtil endelig Dom er falden, nyde den halve Deel af Embedets Indtægter, og dersom Embedets Forretninger ikke kunne besørges for den øvrige Deel, bliver det Manglende at tilflyde af Skolelærerhjelpekassen (nu Skolefonden). Under Suspensionen constituerer Skoledirectionen (nu efter Forslag fra Sogneforstanderskabet) en Seminarist eller i Mangel deraf en anden duelig Person, som kan varetage Embedet og lønnes paa ovenanførte Maade. Ingen Embedsforretning, ei heller Embedsbøgerne, kan, uden Directionens Tilladelse, betroes den suspenderede Skolelærer og Kirkesanger, saalangt hans Suspension varer (Rskr. 31 Jan. 1824).

Hvor der paa Grund af Omstændighederne ansættes Hjælpelærer ved en Skole, maa denne kun antages og afskediges med Skoledirectionens Villie og Samtykke, og uden Nødvendighed maa Skolelæreren ikke gives Tilladelse til at holde Hjælpelærer (Kirke- og Underviisningsmin. Skr. af 11 Jan. 1850).

38. Fast ansatte Skolelærere. som have været i det offentlige Skolevæsens Tjeneste i 10 Aar, ere berettigede til Pension, naar de faae Afsked paa Grund af en dem utilregnelig Aarsag. Pensionen bestemmes endelig af Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet overensstemmende med Pensionsloven af 5te Januar 1850; dog saaledes, at de Tjenestear, der gaae forud for vedkommende Lærers fyldte 30te Aar, ei komme i Betragtning ved Pensionens Beregning, og at Pensionen beregnes efter Reguleringssummen for de Embeder, hvori Skolelæreren i de sidste 5 Aar har tjent. Med samtykke af Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet kan Skoleraadet ogsaa bevilge passende Understøttelse til entledigede Lærere, der ikke ere pensionsberettigede, dog beholde de allerede nu ansatte, forsaavidt de have Adkomst til Pension efter de tidligere Regler, Ret til en Understøttelse af Skolefonden, hvorved deres Krav fyldestgjøres (Lov af 8 Marts 1856 § 20).

Pensionens Beregning skeer efter Loven af 5 April 1851 saaledes:

Fra 10 til 20 Aars Tjeneste gives Halvdelen af Reguleringssummen i Pension.

Her følger en tabel vedrørende pension for 21 – 28 års tjeneste

Ved Tjeneste i over 29 Aar ydes 2/3 i Pension.

Den der har fyldt sit 70de Aar, er berettiget til at forlange sin Afsked med Pension efter foranstaaende Lov. Forbrydelse af Embedet medfører Forbrydelse af Pension.

39. Skolelæreres Enker, hvis Mænd ere døde efter Emanationen af Loven af 8 Marts 1856, ere berettigede til at oppebære i Pension 1/8 Deel af deres afdøde Mænds Embeders Reguleringssummer; dog kan der, naar Omstændighederne maatte gjøre det fornødent, tilstaaes en saadan Enke en noget højere Pension, ligesom der ogsaa af Skolefonden kan bevilges Understøttelse til Lærernes efterladte uconfirmerede Børn. Hvis der ikke efter Lovens § 20 tilkommer en Lærer Ret til Pension, da er hans Enke heller ikke pensionsberettiget, med mindre hun var det efter de tidligere Bestemmelser, og hendes Mand var ansat som Skolelærer inden 8 Marts 1856.

Pensioner saavel til Skolelærere som til Skolelærerenker udredes nu af Skolefonden, og det ikke blot de Pensioner,

der ere bestemte ifølge Loven af 8 Marts 1856, men og saadanne , som vare bevilgede inden denne Lov udkom. Som Følge heraf svares hverken af Skolelærerembederne eller Communerne nogen Pension i denne Henseende (Lov af 8 Marts 1856 § 5 b).

40. Derimod skulle Skolelærerne, ligeoverfor den forannævnte Enkepension, i Livrente- og Forsørgelsesanstalten sikkre deres Hustruer en Overlevelserente, der, afpasset efter de for Anstalten gjældende planmæssige Bestemmelser, beløber sig til en Ottendedeel af deres Embeders Reguleringssum, og ved

Forflyttelse til bedre Embeder ere de pligtige at forhøie Overlevelsrenten. Hvad Skolelærerne have at udrede til Livrente- og Forsørgelsesanstalten, indsendes til samme igjennem Skoledirektionerne, der føre Tilsyn med at det efterkommes, som Loven foreskriver. Forsømmer en Lærer at opfylde den ham paahvilende Forpligtelse, udredes hans Bidrag forskudsviis af Skolekassen, og skal da fremtidigt Sogneforstanderskabet indeholde saameget af hans Løn, at hans Forpligtelse til Livrente- og Forsørgelsesanstalten dermed kan fyldestgjøres. Den Porto, som Skoledirektionerne komme til at erlægge for Forsendelser til tidnævnte Anstalt, godtgjøres dem af Skolefonden.

Dersom en Lærer paa Grund af sin Helbredstilstand ei kan erhverve sin Hustru nogen Overlevelsrente fra Livrente- og Forsørgelsesanstalten, da indtræder Skolefonden ganske i Livrente- og Forsørgelsesanstaltens Sted. Ønsker en, før Loven af 8 Marts 1856 ansat, Skolelærer sig fritagen for at sikkre sin Hustrue Overlevelsrente, kan han derfor fritages, naar han aarligen udreder til Skolefonden 1/40 Deel af sit Embedes Reguleringssum, og skal hans Enke i saa Tilfælde være berettiget til at oppebære af Skolefonden, foruden den i det Foregaaende omhandlede Pension, en Understøttelse, hvis Størrelse bestemmes overeensstemmende med de paa ethvert Sted forhen gjældende Regler for Understøttelse til Skolelæreren af den forrige Hjælpekasse, og med en passende Forhøielse paa Grund af det forøgede Bidrag fra Læreren. - Hvis imidlertid en Lærer indgaaer Ægteskab efter 8 Marts 1856, skal han altid sikkre sin Hustrue den forannævnte Overlevelsrente, selv om han før den Tid var ansat. Har en Lærer foretrukket at yde Bidrag til Skolefonden, skal han vedblive at yde det, selv om hans Hustru afgaaer ved Døden, og dette Bidrag ophører kun naar han ved Indgaaelse af nyt Ægteskab forpligtes til at sikkre sin Hustru Overlevelsrente. - Har Skolelæreren gjort Indskud i den almindelige, eller i nogen anden, med kongelig konfirmeret Fundats forsynet Enkekasse, bør den Pension, som i saadan Kasse er tilsagt hans eventuelle Enke, træde istedetfor eller komme til Afdrag i den Pension, han efter nærværende Lov er forpligtet at forsikkre (Lov af 8 Marts 1856 § 21).

VIII. Om Tilveiebringelsen og Paaligningen af Udgifterne til Skolevæsenet, samt om Skolefonden.

41. Alle de Udgifter, som efter approberet Plan udfordres til Skolebygningernes Opbyggelse, Forbedring og Vedligeholdelse, og til de øvrige ved Skolerne befalede Indretninger, samt til Skolelærernes Lønning, bør for ethvert Sogn, eller efter Omstændighederne for ethvert Pastorat, udredes af samtlige dets Beboere paa lige Maade, som for Udgifterne til Fattigvæsenet er fastsat; nemlig ved Ligning efter Beboernes Hartkorn, deres Formues tilstand og deres Leilighed. Ligningen, som forhen skulde udføres af Sognets Skolekommission tilligemed 4 af de hæderligste Mænd i Sognet og derefter indsendes til Skoledirectionens Approbation, skeer nu af Sogneforstanderskabet, der selv kan tage endelig Bestemmelse om Ligningen, uden at samme Først behøver at indsendes til høiere Approbation; dog saaledes, at dersom Nogen finder sig misfornøjet med den af Forstanderskabet gjorte Ansættelse, kan han indanke samme for Amdsraadet (Anordn. 29 Juli 1814 § 56 og 13 August 1841).

Ved Ligningen af Skole- og andre communale Bidrag bør en bestemt Deel repareret paa Hartkornet alene efter Enhvers Besiddelse og ligeledes en bestemt Deel paa Formue og Leilighed. Hvor stor en Part der skal lignedes paa Hartkornet og hvormeget paa Formue og Leilighed er ikke foreskrevet i Lovgivningen, men maa overlades ethvert Sogneforstanderskabs egen Bestemmelse efter Sognets locale Forhold, eftersom de fleste af Beboerne enten ere Hartkornsbrugere, eller Kapitalister og andre Næringsdrivende. Dog bør Forholdet, som Totalbeløbet af Ligningen paa Formue og Leilighed vedtages at skulle staae i til Totalbeløbet af Ligningen paa Hartkornet, være passende og der bør i saa Henseende tages Hensyn til den Maalestok, som bruges i Amtets øvrige Communer. Ved Bedømmelse af en Mands Formue og Leilighed bør ikke blot tages Hensyn til, om han er i Besiddelse af rede Penge eller Obligationer, men vedkommende Yderes samtlige Eiendele, selve Jordejendomme med iberegnete, skal tages i Betragtning (Indenrigsm. Skr. af 21 Marts 1849, 13 Dcbr. 1851, 26 Dcbr. 1853).

Den forhen bestaaende Frihed for det saakaldte privilegerede Hartkorn for at deeltage i visse Skatter og Afgifter er hævet ved Lov af 20 Juni 1850. Som Følge heraf paalignes nu Hovedgaardsjorder, Præstegaardsjorder m. m. i alle Henseender det samme Beløb til Skolevæsenet og andre communale Indretninger som Bønderjorder, hver efter sit Hartkorn, hvorhos bemærkes, at de paa Skoleloddernes Hartkorn faldende Byrder udredes af hele Communen (Lov af 20 Juni 1840 § 14). Præsterne, som forhen vare fritagne for at yde Bidrag til Skolevæsenet, have ved den nyere Lovgivning mistet denne Begunstigelse, deels ved Loven af 20 Juni 1850 hvad Hartkornsbyrderne angaaer, deels ved Lov af 8 Marts 1856 § 8, hvorved deres øvrige Frihed for Andeel i Skolebyrder ligeledes er hævet, saa at Præsterne nu paalignes Bidrag ogsaa efter Formue og Leilighed paa samme Maade som Communens øvrige Beboere, ligesom de navnlig ere pligtige at deeltage i at udrede Brændsel til Skolerne, at vedligeholde Skolehegnet og anskaffe Vinterfourage. Hvad Præsterne saaledes ere pligtige at udrede, kommer, ved saadanne Bidrag, der udredes distriktsviis, det Skoledistrikt tilgode, hvori Præstegaarden er beliggende.

Derimod ere Skolelærere fri for at betale Bidrag til Skolevæsenet, saaledes nemlig, at Communen bærer de Skolejorden paaliggende Byrder og der ikke paalignes Skolelæreren Bidrag efter Formue og Leilighed, med mindre han eier privat Formue, dog at i saa Tilfælde hans Embeds indtægter ikke komme i Betragtning, hvad Skolebidrag angaaer (Rskr. 20 Apr. 1844). Tjenestetyende ere ikke i Almindelighed fritagne for at paalignes Bidrag; men det er overladt til Sogneforstanderskabet paa ethvert Sted at bedømme, hvorvidt de enkelte Tjenestetyende kunne medtages paa Ligningen eller ikke (Rskr. 19 Mai 1821). - Aftægtsfolk kunne kun beskattes af den Formue, de besidde udenfor det, der ved Aftægtskontrakten er dem tilstaaet (Rskr. 4 Aug. 1842).

Den, der eier Hartkorn i et Sogn, men boer i et andet, skal svare Bidrag efter sit Hartkorn til det Sogn, hvor Jorden er beliggende, men af sin Formue svarer han Bidrag paa det Sted, hvor han opholder sig. Men dersom det saaledes i et andet Sogn beliggende Hartkorn er bortfæstet eller bortforpagtet, svarer Fæsteren eller Forpagteren det Hartkornet paalignede Bidrag. (Pl. 5 Dcbr. 1813). - Ved

Hartkorn forstaaes ikke her Tiendehartkorn, men Konge- og Kirketiende maa henføres til den øvrige Formue, der i Forhold til den virkelige Indtægt. den giver, tages med ved en Sognebeboers Ansættelse til Bidrag (Rskr. 18 October 1825).

Som forhen anført kunne de forrige Degneindtægter, der fra Arilds Tid have været svarede med noget Vist af hver Gaard, ikke blive Gjenstand for Ligning eller Fordeling efter Hartkornet, men maa svares efter det oprindelige Forhold, ligesom de heller ikke kunne overføres paa det forhen privilegerede Hartkorn. Derimod kan, naar Sogneforstanderskabet, Skolelærerne og Fleertallet af de Ydende ere enige derom, og Skoledirectionen samtykker deri, Qvægtiende. Nannest og andre lignende Degneindtægter, der under forskjellige Navne ydes Skolelærerne, for samtlige Ydere af disse Præstationer forandres til en Afgift af Byg. der svares efter Kapitelstaxt.

42. De Bidrag, enhver af Sognets Beboere ifølge den approberede Ligning ere pligtige at erlægge til Skolen og dens Lærer, bør udredes til den ved Repartitionen Bestemmende Tid; i andet Fald inddrives de ved Udpantning efter Amtmandens Ordre (Anordn. 29 Juli 1814 § 58). - Dog ansees Bidragene forældede og kunne ikke inddrives ved Udpantning, dersom Inddrivelsen ikke skeer inden eet Aar efterat de ere forfaldne til Udbetaling (Plac. af 25 Juni 1819). Forsaavidt en særskilt Opkrævning af Skoleafgifterne finder Sted, kan det paalægges vedkommende Skoleforstandere at opkræve disse; dog at det ikke kan paalægges dem at indfinde sig meer end een Gang hos nogen Yder, med mindre de dertil ere villige, hvorefter Listen over de resterende Bidrag afgives til Sogneforstanderskabet til videre Foranstaltning (Rskr. 6 Octobr. 1825). Der er Intet til Hinder for at Bidragene til Skole- og Fattigvæsenet paalignes under Eet (Rskr. 1 Apr. 1845).

43. De Materialier, som behøves til Skolernes Bygning og Vedligeholdelse, ere de gaardbrugende Beboere pligtige at tilføre. Disse bør tillige forsvarligen vedligeholde Hegnet omkring Skolens Gaard, Hauge og Jordlod. Huusmændene og Indsidderne i Skoledistriktet bør derimod, efter rigtig Omgang, forrette alt Haandlangerarbeide ved Skolernes Opbyggelse og Vedligeholdelse (Anordn. 29 Juli 1814 § 54). Foranførte Kjørseleer og øvrige Arbeider i Skolevæsnets Anliggender skulle, hvad Hartkornet angaaer, nu udredes af alt Hartkorn, dog saaledes, at de paa Skoleloddernes Hartkorn faldende Byrder udredes af Communen. Iøvrigt skulle Skolekjørseler ikke udredes sogneviis men distriktsviis, nemlig for hvert enkelt Skoledistrikt, der efter Omstændighederne kan være enten en Deel af et Sogn, eller et heelt Sogn, eller og Dele af forskjellige Sogne, hvorfor Tilsigelser dertil ikke bør skee ved Sognefogden, men ved Skoleforstanderne, som dog hver Gang slige Kjørseleer forrettes, bør give Sognefogden Underretning derom, for at denne kan antegne dem paa den Liste, han efter Forordningen af 26 Juni 1844 har at føre, hvorved Sogneforstanderskaberne ogsaa sættes istand til at føre det dem sammesteds paalagte Tilsyn (Rskr. 16 Juni 1829 og 26 Septbr. 1846).

Ifølge Rskr. af 20 Septbr. 1831 maa den Pligt, der saaledes paaligger Gaardmændene i Skoledistriktet til at tilføre de fornødne Bygningsmaterialier,

ogsaa hvile paa de Gaarde, som en andetsteds Boende maatte besidde og drive for egen Regning, ligesom og den, der bruger en Jordlod i Skoledistriktet, der er Parcel af en Gaard, maa bære sin Andeel af den paa denne Gaard hvilende Kjørepligt, uagtet han ei boer i Skoledistriktet. Hvad det Tilfælde angaaer, at en Mand, der har sin Gaards Bygning beliggende i eet Skoledistrikt, har en Deel af det til samme hørende Hartkorn liggende udenfor samme Distrikt, da, ligesom hans Børn maa høre til det Distrikts Skole hvori han boer, vil han og alene kunne komme til at forrette Kjørseler for denne Skole, siden Kjørepligten hviler paa hele Gaarden som saadan og ikke repareres paa dens Hartkorn. - Saavidt fornævnte Kancelliskrivelse. - Da imidlertid nu Skolekjørseler skulle betragtes som Sognereiser for ethvert Distrikts Vedkommende (Fr. 26 Juni 1844 § 5) og disse ifølge Lov af 20 Juni 1850 skulle udredes af samtlige Kjørepligtige, saaledes at hver af disse ansættes til een eller flere Kjørseler i Omgangen i Forhold til Gaardens Hartkorn, synes den sidstnævnte Bestemmelse at maatte bortfalde, saa at der nu formeentlig bør udredes Skolekjørseler til den Skole, i hvis Distrikt Jorden er beliggende, uanset at Eieren boer i et andet Distrikt, hvilket ogsaa synes at stemme med Indenrigsministeriets Skrivelse af 31 Juli 1851.

Huusmændenes Pligtarbeide ved Skolerne er, ligesom det øvrige Arbeide i offentlige og communale Øiemed. der forhen paalaae Huusmændene efter Omgang uden Fællesskab med Gaardmændene, bortfalden ved Forordn. 27 Mai 1848, saaledes nemlig, at Sogneforstanderskabet har Valget imellem: enten at bibeholde Huusmændenes almindelige Deeltagelse i Sneekastningsarbeide, i hvilket Tilfælde aldeles intet andet Pligtarbeide kan fordres af Huusmændene; - eller istedetfor Sneekastningsarbeide i det Hele at affordre disse 3 Arbeidsdage om Aaret, som da kunne anvendes til det Arbeide, som forhen paalaae Huusmændene alene, uden Fællesskab med Gaardmændene. Har Forstanderskabet valgt det sidste Alternativ, kunne Huusmændene, ligesom før, anvendes til Pligtarbeide ved Skolerne, forsaavidt de 3 Dage efter rigtig Omgang med de forskjellige Arbeider ville tiltrække i samme Aar; har det derimod valgt den Udvei at lade Huusmændene deeltage i det almindelige Sneekastningsarbeide, bør deres øvrige Pligtarbeide, altsaa og Skolearbejde, tilveiebringes ved leiede Folk, hvortil Bekostningerne blive at ligne paa den hele Commune og ikke paa hvert enkelt Skoledistrikt. ligeledes bør, naar 3 Dage ere bibeholdt til Pligtarbeide, dette for Skolernes Vedkommende ikke mere udføres distriktsviis; men efter Omgang i den hele Commune. - Hvor der paa Grund af at Stykke af et Sogn er henlagt til et Skoledistrikt under et andet Sogn. opstaaer Vanskelighed ved de 3 Pligt-dages Fordeling mellem Bopælscommunen og Skoledistriktet, bliver Spørgsmaalet at forhandle med Amtsraadet, under fornøden Recurs til Ministeriet (Indenrigsmin. Skr. af 22 Novbr. 1852). - Huusmændene kunne ikke anvendes til andet Arbeide, end til det, der før Fr. 27 Mai 1848 paalaae dem, altsaa f. E. ikke til at hugge Gjerdsel eller gjerde Skolens Hegn, eller til at modtage og opsætte Tørv i Skolens Tørvehuus, hvilket Sidste Skolelæreren selv skal besørge.

44. Hvor Skoler findes at være funderede (d. e. hvor Nogen udenfor Lovens Bydende har skjenket virkelige Gaver til Skolevæsenet) skal det, i Henseende til

Indtægterne og sammes Anvendelse, forblive ved de oprettede Fundatser, naar Skolehuset af de til Skolen skjenkede Midler kan vedligeholdes, og Skolelæreren deraf lønnes ligesaa vel som andre Skolelærere; men dersom Noget mangler heri, da skal det, saavidt muligt, tilveiebringes i Overensstemmelse med denne Anordning, og ved de i samme foreskrevne Midler. Og skal Biskopperne paa deres Visitatser nøie erkynnde sig, om Fundatserne efterleves, og i modsat Fald indberette det til Ministeriet (Anordn, af 27 Juli 1814 § 60).

Herved maa nu mærkes § 21 i Loven af 8 Marts 1856, hvorefter de til Skolevæsenet henlagte Legater samt andre lignende Gaver kun da skulle komme Communens Skatteydere tilgode, naar det klarligen sees at det har været Fundators Villie at lette Communen den Byrde, som Udgifterne til Skolevæsenet ellers vilde paaføre samme; men deres Beløb i andet Tilfælde enten bliver at anvende til at forbedre Communens Skolevæsen udover det bestemte Minimum, eller til at forbedre Lærernes Løn, alt efter hvad der skjønnes al have været Fundators Villie.

45. Skulde et Sogn findes saa fattigt, at det ikke formaaer at afholde alle Udgifterne til sit Skolevæsen efter Anordningen, bør saadant af Skoledirectionen indberettes til Kancelliet, som er bemyndiget til at skaffe et saadant Sogn Understøttelse ved Ligning paa Amtet (Anordn, af 1814 § 4). Denne Amtets Forpligtelse at komme fattige Sogne til Hjælp, er nu, ifølge Loven af 8 Marts 1856 § 4, overtaget af Skolefonden. Ved Bedømmelsen af Trangen skal ikke alene tages Hensyn til det Forhold, hvori de communale Byrder i et saadant Sogn staae til hvad der er det Almindelige i Amtet, men ogsaa til Beboernes Evne til at bære saadanne Byrder. Understøttelserne kunne dels tilstaaes for et vist Aaremaal, dog ikke over 10 Aar ad Gangen, dels een Gang for Alle til større Bygningsforetagender, og Anskaffelse eller Forstørrelse af Skolelodden.

De Sogne, som maatte ønske saadant, kunne af de offentlige Stiftelsers Midler forvente sig Laan til den anordningsmæssige Jords Indkjøb, saavel som og til de fornødne nye Skolers Opførelse, eller til de nuværende Skolers anordningsmæssige Udvidelse og Forbedring, hvilke Laan, med Renter, blive at afbetale i en efter Omstændighederne fastsat Tid (Anordn. 1814 § 57). I Anledning af deslige Laan, der kun kunne skee efter Tilladelse af Kirke- og Underviisningsvæsenet, kan udstedes Obligation paa ustemplet Papiir (Fr. af 3 Dcbr. 1828 § 72) og i samme den fornævnte Sikkerhed gives ved den Klausul, at forfaldne Renter og Afdrag kunne i Mangel af Betaling inddrives ved Udpantning hos Communens Beboere (Rskr. 25 Juli 1835).

46. Ved Anordningen af 29 Juli 1814 § 66 - 70 oprettedes særegne Skolekasser, hvis Bestemmelse fornemmelig skulde være: Anskaffelse af de fornødne Bøger og Skrivematerialier til Skolerne. - Til disse specielle Skolekasser henregnes nu følgende Indkomster:

a. De saakaldte Kirke-Lysepenge d. e. Penge, som i den catholske Religions Tider bleve anvendte til Lys i Kirkerne, og som senere ere fastsatte til 3 Rd. 2 Mk. af hver Kirke. (Anordn. 29 Apr. 1740), hvilke udredes af Kirkeieieren.

- b. Frivillige Gaver, som tilligemed Givernes Navne skal optegnes i en dertil indrettet Bog.
- c. De, der eie eller ere beneficerede med Kirketiender, skulle betale 1 1/2 Sk. for hver Tønde Hartkorn, hvoraf de oppebære Tienden. Afgiften beregnes efter den nye Matriculs Hartkorn (Rskr. 4 Juni 1844) og tilfalder Skolekassen i det Sogn, hvorunder det tiendeydende Hartkorn i Henseende til Skolevæsenet hører (Tetens Haandbog 2 Udgave Pag. 123).
- d. Endelig tilhøre Bøder, som Nogen maatte vorde tilpligtet at udrede formedelst Overtrædelse af Anordningens Bud, altid Skoleklassen i det Distrikt, hvor Forseelsen er begaaet (§ 66).

Af Skolekassen skal udredes:

- a. Den befalede Afgift til Skolefonden (see denne).
- b. Udgifterne til de nødvendigeste Lærebøger for fattige Børn, hvorunder Psalmebøger ogsaa blive at regne, hvis Forældre, Værger eller Huusbønder ikke kunne bekoste samme. Disse Børn maa ved Udgangen af Skolen beholde de brugte Religionsbøger (Rskr. 8 Febr. 1824).
- c. Papiir, Penne og Blæk til samtlige Børn i Skolen, samt Regnetavler; dog bør ikkun de Fattige have disse Skrivematerialier for Skolekassens Regning; men for de Formuendes Børn bør Skolekassen, efter Sogneforstanderskabets Bestemmelse, nyde Godtgjørelse for sit Udlæg.
- d. Bibler og saadanne Læsebøger, af hvilke der behøves flere til Underviisningen i Skolen.
- e. Bøger, som Skolelæreren behøver for at udvide sine Kundskaber, samt Landkaart og andre Ting, som udfordres til Børnenes Underviisning, hvilket alt forblive ved Skolen som dens Inventarium og Eiendom. (§ 67).

Enhver Beboer, der paalignes Bidrag til Communens Skole- og Fattigvæsen, bør for sine skolesøgende Børn refundere Skolekassen dens Udlæg til Skrivematerialier. Tavler m. m., saa at kun de Fattige, der forbigaaes ved Ligningen, erholde disse Materialier for intet. Refusionen kan hensigtsmæssig skee saaledes, at det hele udbetalte Beløb reparerer paa samtlige Skolebørn, hvorved da udfindes hvormeget hvert af de Formuendes Børn har at refundere Skolekassen (Rskr. 1 Juni 1830. 4 Juli 1837).

Skolekassen skal af Sogneforstanderskabet bestyres saaledes, at deraf først bestrides de Udgifter, som ere uundgaaelig nødvendige, dernæst de nyttige Udgifter, forsaavidt Kassen tilstrækker, hvortil regnes Bøger, som ere gavnlige, uden at være aldeles nødvendige, samt Kaart, Instrumenter, og Belønninger for Børn, som udmærke sig ved Flid og Sædelighed. - Ved Anordningen om Landcommunalvæsenet af 13 Aug. 1841 er det imidlertid tilladt Sogneforstanderskaberne, med Amsraadets Samtykke at inddrage den specielle Skolekasses Indtægter under Skolevæsenets almindelige Indtægter, imod at der af Communen forsvarlig sørges for de Fornødenheder, som ellers skulde bekostes af den fornævnte Kasse, saa disse særskilte Kasser efterhaanden ville aldeles ophøre. Forsaavidt de endnu hist og her bestaae, skal det aarlige Regnskab for dem aflægges til Sogneforstanderskabet af vedkommende Skoles Patron.

47. Endskjøndt Almueskolerne nærmest ere oprettede hver især til den enkelte Communes Gavn, kan det paa den anden Side ikke nægtes, at Folkeunderviisningen og Folkeoplysningen maa betragtes som en Sag, der angaaer det Hele, eller Staten i Almindelighed. Af denne Grund, saavel som for at adskillige af de med Skolevæsenet forbundne Udgifter, der vilde falde de mindre formuende Communer for besværlige at udrede, kunde ligeligt fordeles over et større Distrikt, er ved Loven af 8 Marts 1856 oprettet saakaldte Skolefonds for hvert Amtsradsdistrikt. saaledes som i det Efterfølgende indeholdes.

For enhver Amtsradsreds med de i samme beliggende Kjøbstæder oprettes et Skolefond (Loven af 8 Marts 1856 (§ 4), hvortil de forhenværende Skolelærerhjælpekassers Capitaler og Indtægter ere henlagte. I Forening hermed har Skolefonden følgende

Indtægter.

a. Oprindeligt var ved Anordningen af 29 Juli 1814 paabuden en Afgift til Skolelærerhjælpekassen af 1 Rdr. af hvert Sogns Skolekasse, hvorved er at bemærke, at om flere Sogne vare sammenlagte til eet Skoledistrikt, svaredes dog kun 1 Rdr., da de i saa Fald kun havde een Skolekasse tilfælles. Senere blev, ved Reskript af 22 Dcbr. 1826, paalagt en Afgift af 2 Rd. af hver fast Landsbyskole, som først var bestemt til Tabellers Anskaffelse eller Fornyelse i de Skoler, hvor den indbyrdes Underviisning var indført; men senere, ved Plakat af 22 Marts 1843, bleve disse 2 Rdr. tillagte Hjælpekassen. Ved samme Plakat blev endvidere paalagt enhver Præst 1/4 af sidstnævnte Afgift, altsaa 3 Mk. for hver i hans Embedsdistrikt værende fast Skole, der skulde ydes paa Grund af Præsternes Fritagelse for Afgifter til Skolevæsenet, men da denne deres Begunstigelse hævedes, gik denne sidste Afgift over til Communen, og der bliver saaledes nu ialt at udrede: 1 Rdr. af hvert Sogns specielle Skolekasse; de næste 2 Rdr. af hver fast Skole, om endog et Sogn har flere Skoler, dog at der for de mindre faste Skoler eller Hjælpekasser, hvor Læreren ikke har alle i Skoleanordningens 55 § a - d omhandlede Emolumenter og navnlig ingen Jordlod, ikke svares dette Bidrag; og endelig 3 Mk. for hver saadan fast Skole. Ved Loven af 8 Marts 1856 ophævedes Hjælpekasserne og de forannævnte Afgifter svares nu til Skolefonden.

b. I Lighed hermed svares af Kjøbstædernes Skolekasser: for hvert Sogn 5 Rdr. (Anordn. for Kjøbst. af 29 Juli 1814 § 59), samt 2 Rdr. for hver Skole, hvortil de fornødne Midler tilveiebringes ved Ligning paa Kjøbstadens Indvaanere, der skal svares om endog flere Skoler holdes i samme Bygning og have fælles Lærere, saafremt hver Afdeling har sine Børn, og Oprykning ikke finder Sted fra den ene til den anden (Rskr. 17 October 1843).

Derimod er Skolelærernes forrige Bidrag til Hjælpekassen ophørt, dog saaledes at de Lærere, der vare ansatte før 8 Marts 1856, have Valget imellem at sikkre deres Hustruer Overlevelserente i Livrente- og Forsørgelsesanstalten, eller at betale 1/40 af deres Embeders Reguleringssum til Skolefonden.

c. Til Skolelærerhjelpekasserne var endvidere henlagt Provenuerne af Embedsboliger for Chordegne og Klokkere, samt Degneboliger med tilhørende Jorder, hvilke forsaavidt de ikke nødvendigt behøvedes til Skolevæsenets Organisation skulde sælges eller bortleies til Fordeel for Hjælpekassen - endvidere Halvparten af hvad Blyet af nedtagne Kirketage udbringes til mere end det nye Steentag koster. Forsaavidt deslige Indtægter endnu gives, tilhøre de nu Skolefondet, der ogsaa forøgedes med de af Hjælpekasserne opsparede Kapitaler. Dog maa overflødige Degnejorder for Fremtiden ikke mere sælges, men de skulle anvendes til Fordeel for Skolelærerembederne i Communen.

d. Naar, ved Vacancer i Kirkesanger eller Skolelærerembeder, disse staae ledige ud over den anordnede Tid, falder sammes faste Indtægter til Skolefonden, forsaavidt de ikke behøves til Embedets Besørgelse.

Desuden oppebærer Skolefonden følgende nye Indtægter ifølge Loven af 8 Marts 1856 § 7.

e. Et fast Tilskud fra Statskassen af 50000 Rdr., der af Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet fordeles mellem Skolefondene efter den Pensionsbyrde, der hvert Aars 1 ste April findes at paahvile dem.

f. Den Understøttelse, der ved Statens aarlige Budgetter maatte bevilges af Sorø Academies Overskud til Oprettelse og Vedligeholdelse af høiere Folke- eller Bondeskoler, hvilken fordeles mellem Skolefondene efter nærmere Bestemmelse af Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet.

g. Det Bidrag, der af Skoleraadet paalignes Amtet og Kjøbstæderne, og som fordeles saavel mellem Amtet paa den ene og Kjøbstæderne paa den anden Side, som mellem disse indbyrdes, efter Folketallet. - Skoleraadet kan dog ikke uden speciel Lov paaligne høiere Bidrag end 24 Skilling for hver Tønde Hartkorn og det dertil svarende Beløb for Kjøbstædernes Vedkommende. - Hvad den enkelte Kjøbstad har at udrede, paalignes sammes Beboere efter de for Bidrag til Kjøbstædernes Skolevæsen fastsatte Regler og udbetales til Skolefonden igjennem Kæmnerkassen, ligesom Amtets Bidrag betales gjennem Amtsrepartitionsfonden.

48. Skolefondens Udgifter ere ifølge Lov af 8 Marts 1856 § 5, følgende:

a. Den udreder Alderstillæg for Skolelærerne. Den Sum, som Skolefondene ere Pligtige at udrede hertil, bestemmes for Landets Vedkommende til 1 Rdr. (paa Bornholm 4 Mk. 8 Sk.) for hver 12 Tønder Hartkorn, hvortil Amtets Jorder ere ansatte ved den nye Matricul, og for Kjøbstæderne til et Beløb, der staaer i samme Forhold til Amtets Bidrag, som det, der er imellem Kjøbstædernes og Landets Befolkning. - Alderstillæggene udbetales i Regelen ved hvert Halvaars Slutning.

b. Endvidere udreder Skolefonden den hele Pension saavel til Skolelærere som til Skolelærerenker, saaledes, at saavel Skolelærerembederne som Communerne fritages for at yde noget Bidrag i saa Henseende.

c. Bidrag til Lønning af Medhjælpere ved de Skoler, som maatte behøve samme.

d. Understøttelse til værdige Skolelærere, som formedelst Sygdom eller andet saadant tilstødt Uheld uden egen Skyld ere geraadede i en øieblikkelig Trang.

e. Skolefonden overtager endvidere den Amtet efter Anordn. af 29 Juli 1814 paahvilende Forpligtelse at komme fattige Sogne til Hjælp ved Udredelse af Udgifterne til Skolevæsenet, hvilket i lignende Tilfælde ogsaa paaligger den med Hensyn til Kjøbstæderne.

f. Af Skolefonden kan ydes Bidrag til Haandgjerningsskoler for uconfirmerede Piger, til Aften- og Søndagsskoler, samt i Kjøbstæderne til Tegneskoler for den confirmerede Ungdom af Mandkjønnet, og paa Landet til Oprettelse af Skoler, hvor en høiere Underviisning meddeles, dog at vedkommende Participianter selv deeltage i Omkostningerne.

g. Fremdeles kan ydes Bidrag til Anskaffelse af Landkaart, Afbildninger af historiske og naturvidenskabelige Gjenstande, samt andre Apparater, der maatte ansees fremmende for Underviisningen.

h. Endelig kan der af Skolefonden ydes Understøttelse til begavede unge Mennesker, der af Fattigdom ikke kunne forskaaffe sig en høiere Underviisning, samt til dem, der maatte vise Lyst til Skolevæsenet. medens de forberedes hos dygtige Skolelærere.

Med Samtykke af Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet kan Skolefonden yde Bidrag til andre Foranstaltninger end de her nævnte, naar de maa antages at have Betydning for Kredsens Skolevæsen.

En aarlig Beretning om Fondens Virksomhed indsendes af sammes Bestyrelse til Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet og offentliggøres i Stiftstidenden.

49. Skolefonden bestyres, med Hensyn til Anvendelsen af dens Midler, af en Amtsskoledirektion, der bestaaer af samtlige Skoledirektioner i Amtsrads kredsen.

Ved Siden af Amtsskoledirectionen skal der oprettes et Skoleraad, uden hvis Samtykke ingen Udgift af Skolefonden kan finde Sted, og som bestyrer sammes Capitaler. - Skoleraadene skulle bestaae af Amtsradsmedlemmerne og nogle af Borgerrepræsentationerne for 6 Aar valgte Mænd, der skulle have de samme Qualificationer, som udfordres for at være Borgerrepræsentant, og hvis Antal skal staae i det samme Forhold til Amtsradsmedlemmernes, som Kjøbstadsbefolkningen staaer i til Befolkningen i Amtsrads kredsen, dog

saaledes, at Antallet ei bliver mindre end 2, dersom der i Amtsraadet er 7 valgte Medlemmer, og ikke mindre end 3, hvor de valgte Amtsraadsmedlemmer ere 9 eller derover. Findes der flere Kjøbstæder i en Amtsraadskreds, bestemmes Antallet af de Skoleraader, der skulle vælges af hver Kjøbstads Borgerrepræsentanter, efter Forholdet mellem Kjøbstædernes Befolkning. Naar, paa Grund af det ringe Folkeantal, flere Kjøbstæders Borgerrepræsentanter deeltage i Valget af een Skoleraad, samles de i et Antal, der svarer til Kjøbstædernes Befolkning, for at foretage Valget paa et bekvemt liggende Sted, der bestemmes af Amtmanden. Paa Bornholm er Amtsraadet tillige Skoleraad, Skoledirectionen tillige Amtsskoledirection.

Amtsskoledirectionen træder samme idetmindste een Gang aarlig, for at udarbejde en Plan for Skolefondens Virksomhed for hvert Aar, der regnes fra 1 Juli til 30 Juni og skal denne Plan indeholde et Overslag over Fondens Indtægter og Udgifter i det kommende Aar. Denne Plan meddeles derpaa enten trykt eller i Afskrift ethvert af Skoleraadets Medlemmer, og i et Møde, der afholdes mindst 4 Uger efter at dette er skeet, forhandler Amtsskoledirectionen med Skoleraadet om Planens Vedtagelse. Skoleraadet er berettiget til at foreslaae Forandringer i Planen, men i samme kunne kun de Poster bibeholdes eller optages, hvortil Samtykke gives saavel af Skoleraadet som Amtsskoledirectionen, dog saaledes, at hvis sidstnævnte Myndighed nægter sit Samtykke til en Post, kan denne optages i Planen, naar Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet indvilliger deri efter Indstilling til samme fra Skoleraadet. Dette kan dog ikke nægte at bevilge de Summer, som udfordres til Alderstillæg for Lærerne og til de lovbestemte Pensioner for Lærere og Læreres Efterladte. De Møder, hvori Fondens Virksomhedsplan forhandles saavel af Amtsskoledirectionen ene, som af denne i Forbindelse med Skoleraadet, afholdes i de første tre Maaneder efter Paaske. Dagen for disse Møder bestemmes af Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet.

Overskoledirekteuren, eller hvem samme Ministerium dertil maatte bemyndige, er berettiget til at være tilstede ved disse Møder og deeltage i Forhandlingerne, ligesom han og, forsaavidt en Skolefond nyder Understøttelse af Staten, er forpligtet til at gjøre Indsigelse mod en Foranstaltning, der maatte forekomme ham uhensigtsmæssig, og som vilde medføre Udgifter for Staten. Bifalder Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet saadan Indsigelse, kan Foranstaltningen ikke træde i Kraft, medmindre Skoleraadet gjør Afkald paa Statskassens Bidrag til de Udgifter, Foranstaltningen vilde medføre.

Skoleraadet bestemmer selv sin Forretningsorden og vælger en Formand for 3 Aar. Naar Skoleraadet maatte ønske det, skal der indtræde i enhver af Amtets Skoledirektioner et af Skoleraadet i eller udenfor dets egen Midte valgt Medlem. For Skolefonden udvælges en Regnskabsfører af Skoleraadet, og kan han, om fornødent gjøres, tilstaaes et Vederlag af Fonden. Regnskabet besørgeres revideret af Skoleraadet, der deciderer Udsættelserne og meddeler Regnskabsføreren Qvittance.

IX. Skolelærerens Pligter.

50. Skolelæreren bør paa det Nøiagtigste holde sig Anordningerne om Almueskolevæsenet paa Landet efterrettelig og efterkomme Alt, hvad ham, i Overeensstemmelse med samme, af hans Foresatte befales til Skolevæsenets Fremgang. De af hans Foresatte, som skulle have Tilsyn med hans Embedsførelse, bør han villigen gaae tilhaande i deres Forretninger ved Skolevæsenet; og naar der maatte møde Vanskeligheder eller Hindringer i Henseende til Skolevæsenets Fremme, bør han indberette saadant til Sogneforstanderskabet, og tillige gjøre Forslag om de Midler, ved hvilke han formener, at de kunne borttryddes (Instrux for Lærerne § 1 og 30).

Med den ham anbetroede Ungdoms Forældre eller andre Foresatte bør Skolelæreren stedse søge at leve i god Forstaaelse. Han bør ved givne Leiligheder underrette dem om deres Børns Opførsel og gjorte Fremskridt, samt efter Evne være dem behjælpelig med gode Raad i Henseende til Børnenes Opdragelse. Naar de besøge Skolen, bør han venlig modtage dem, og tillade dem at være tilstede ved Underviisningen; dog at denne ikke derved i nogen Maade afbrydes (§ 29).

Han bør stedse foregaae Ungdommen med Exempel paa et christeligt og sædeligt Forhold, samt ved beskeden Opførsel, lærerig Omgang og nyttig Veiledning søge at forskaffe sig Agtelse, som ene kan give Underviisningen den sande Virksomhed og Kraft. - I sit Forhold til Børnene bør han forene Kjærlighed med Alvorlighed og rette sig efter Børnenes Fatteevne og Gemytsstemning, samt vogte sig for at afskrække dem ved ublid Behandling; dog uden at forglemme sin Værdighed og Anseelse som Lærer (Instrux § 2 og 3).

Han bør omhyggelig paasee, at Børnene holde sig reenlige; finder det Modsatte Sted, skal han, om det er Barnets egen Skyld, først advare dette; og naar saadant ikke frugter, kan han afsondre Barnet fra de andre Børn og give det en særegen Plads i Skolen, hvorhos Forældrene eller Huusbonden bør gives Underretning derom. - Er Skylden hos disse, søger han at formaae dem til en bedre Omsorg for deres Børn eller Tyende; men dersom de alligevel vise sig forsømmelige, anmelder han det for Sogneforstanderskabet. - Ligeledes bør han vænne Børnene til Orden, og derfor paasee, at de, hver Gang de forlade Skolen, forvare deres Tavler, samt Skrive- og Læsebøger paa et bestemt Sted. - Fremdeles har han at agte paa, at Børnene vise ham den tilbørlige Ærbødighed, hvorfor de skulle hilse ham staaende, naar han kommer ind i Skolen, og ligesaa, naar han og de, efter fuldendt Skoletid adskilles (§ 4. 5. 6.).

Skolestuen bør til alle Tider holdes reenlig, og idetmindste feies to Gange om Ugen. Naar Skoletiden er forbi, bør Vinduerne lukkes op og Stuen udluftes (§ 8).

51. I de bestemte Tider skal Læreren, hver Søgnedag, holde Skole for den Ungdom, som hører til hans Distrikt (§ 7), og han er, naar ikke Nødstilfælde fordrer det, uberettiget til at hæve Underviisningen nogen Dag uden at havt

erhvervet Præstens, eller, saafremt Hindringen varer flere Dage, Sogneforstanderskabets Tilladelse dertil (Rskr. 21 Octbr. 1845).

I Henseende til Børnenes Underviisning i 2 Klasser, ligesom i alt Andet, Underviisningen og Skoletiden vedkommende, har Læreren paa det Nøieste at efterkomme Anordningens Forskrifter. Ordenen, efter hvilken Børnene skulle sidde i Skolen, bestemmes ved de anordnede Examina efter de derved meddeelte Karakterer for Flid og Fremgang, saavel som for sædelig Opførsel, hvorved iagttages, at Dreng og Piger sættes paa særskilte Bænke (§ 9 og 18).

Læreren bør med lige Omsorg og uden Forskjel antage sig alle Børns Underviisning og Dannelse (§ 10).

Da Underviisningen bør skee efter en bestemt Plan, saa skal Skolelæreren udkaste en Tabel, som indeholder hans Forslag til de Dele af Underviisningen, han formener at være de meest passende til hver Dag i Ugen, i de bestemte Timer, fra 1ste Mai til 1ste November, og fra 1ste November til 1ste Mai, hvilket Forslag, med Sogneforstanderskabets Betænkning, indsendes til Skoledirectionens Approbation eller Forandring. Den approberede Tabel skal derefter opslaaes i Skolestuen, og Læreren maa ikke uden vigtige Aarsager afvige derfra, og naar saadant skeer, bør han antegne det, tilligemed Aarsagen dertil, i sin Journal. Ved Tabellens Affattelse bør, foruden en god Afvexling af Læregjenstandene, paasees, at Børnene ikke beskæftiges med de samme Ting i længere Tid end een Time ad Gangen (§ 12 og 17).

52. Hvorledes den Methode eller Fremgangsmaade bør være beskaffen, som Læreren ved Underviisningen har at følge, kan naturligviis ikke være Gjenstand for Lovgivningen, og Anordningen af 29 Juli 1814 har derfor ikkun foreskrevet enkelte almindelige Regler derom. Læreren bør saaledes, fremfor alt, søge at opvække Lærvillighed hos Børnene; deels ved fattelige Anmærkninger over det som læses, deels ved Samtaler om enkelte Ting i Naturen, som falde i Sandserne; deels endelig ved lærerige Fortællinger, som vække Indbildningskraften og øve Hukommelsen; samt ved at gjøre Børnene opmærksomme paa den nyttige Anvendelse, de i sin Tid ville kunne gjøre af de Kundskaber og Færdigheder, der erhverves i Skolen. En saadan Læremaade bør især iagttages ved de mindre Børn i 1ste Klasse, som mere behøve Veiledning til at tænke, end Underviisning i Ordets egentlige Bemærkelse. - Fremdeles bør Læreren søge at anvende enhver i Underviisningen forekommende Leilighed til at lede og danne Børnenes moralske Tænkemaade, og navnlig ved at fremstille passende Exempler paa gode og onde Handlinger vise dem, hvilke følger disse drage efter sig. - Han bør beflitte sig paa et tydeligt Foredrag og nøie lægge Mærke til, hvorvidt Børnene have fattet det, som gennemgaaes eller læses (§ 11. 12. 13). I denne Anledning har Ministeren for Kirke- og Underviisningsvæsenet i et Circulaire af 2 Marts 1851 advaret mod et Misgreb, som ikke sjældent finder Sted i Almueskolerne, det man lader Børnene læse deres Bøger, navnlig Religions lærebøgerne, ordret udenad, uden at gjøre dem Indholdet indlysende og indtrængende ved noget mundtligt Foredrag.

53. Det paaligger Skolelæreren at paasee, at Børnene ikke forsømme Skolen eller Kirken. For at kunne opfylde denne Pligt, skal han føre en Journal, hvori der skal an føres, naar et Barn er kommet forsildigt eller ganske udeblevet af Skolen, ligesom og: om det har været flittigt og anstændigt, eller gjort sig strafskyldig. I denne Journal, som føres efter et af Skoledirectionen meddeelt Schema, anføres tillige: naar Skolen ikke er bleven holdt og af hvad Aarsag. Journalen maa altid være i Skolen, og efter Forlangende forevises i Sogneforstanderskabet og til de Medlemmer af samme, eller andre Foresatte, som begjere at see den, ved deres Besøg i Skolen (§ 21).

Skolelæreren skal føre Regnskabet over Skolens Inventarium og aflægge dette til Sogneforstanderskabet 2 Gange om Aaret, nemlig til 1ste Mai og 1ste November, da det af Forstanderskabet revideres og decideres) og bør Stedets Præst paa Regnskabet attestere, at han har efterseet alle Inventaristykkerne, samt i hvad Tilstand han har befundet samme. (Forordn. af 29 Juli 1814 § 69).

Om Børnenes Ophold i Skolestuen udenfor Underviisningstiden indeholder en Skrivelse fra Kirke- og Underviisningsministeriet af 4 Mai 1852 Følgende: Da Inventariet i Skolen let udsættes for Beskadigelse, og Uorden vanskelig kan forebygges, naar Børnene opholde sig i Skolestuen i Middagstiden uden Opsigt, saa var det ønskeligt, om man kunde undgaae at aabne Skolestuen for Børnene udenfor Underviisningstiden. Men paa den anden Side taler Billigheden for, at Børn, som have deres Hjem udenfor den By, hvori Skolen ligger, eller dog saalangt fra denne, at de ikke kunne gaae hjem for at spise til Middag, om Vinteren, og i den øvrige Aarstid i ondt Veir, tilstedes i Middagstiden at opholde sig i Skolestuen; og Sogneforstanderskabet maa derfor kunne give saadanne Børn Tilladelse til, imellem Formiddags- og Eftermiddags-Skoletiden at opholde sig i Skolestuen, imod at de vedkommende Forældre eller Huusbønder, som ønske at benytte denne Tilladelse, forinden fremføre deres Ønske for Forstanderskabet og Skolelæreren, hvorhos de blive pligtige til in solidum at erstatte den Skade, som Børnene muligen maatte forvolde.

54. Skolelærerens Pligter som Kirkesanger. Dersom der er flere Skolelærere i et Sogn, skal den af dem, som Sogneforstanderskabet finder bedst skikket dertil, forestaa Kirkesangen, og derfor nyde 10 Rdr. mere, end hvad ham ellers som Skolelærer kunde tilkomme (Anordn. af 1814 § 6), hvilken Kirkesangerløn, ifølge Rskr. 29 Aug. 1846 skal udredes ved Ligning paa hele Sognet efter dets geistlige Omfang, uden Hensyn til, om enkelte Dele af samme i Henseende til Skolevæsenet kunne være henlagte til andre Sogne.

Derimod skal enhver Skolelærer alene forrette hvad der i hans Distrikt forefalder om Søgnedage ved ministerielle Forretninger, saasom ved Bryllupper, Liigbegængelser m. m. Sang ved Begravelser henhører saaledes, naar den forlanges, til de Forretninger, enhver Skolelærer for sit Distrikt har at besørge, ligesom der og tilkommer denne en passende Betaling derfor, som det er overladt til Vedkommende at give efter deres Formue og Leilighed; men naar Fattigvæsenet bekoster Begravelsen, maa dette ikke bebyrdes med Udgift for nogen Sang (§ 33 og Rskr. 27 Febr. 1845).

Den Skolelærer, som tillige er Kirkesanger, bør selv forrette alt det Øvrige, som forhen vedkom Degneembedet; dog skal, hvor der ere flere Skolelærere i eet Sogn, disse skifte hver sin Uge med:

- a. at læse Bønnen i Chordøren før og efter Gudstjenesten;
- b. besørges Tillysningen og Bedeseddelen for de Syge, førend Tjenesten begynder, henlagte paa Prædikestolen, og lade Præsten vide naar der synges paa det sidste Vers for Prædiken (§ 33).

55. Følgende Forretninger skulle ikke besørges af Kirkesangeren som saadan, men derimod af Kirkebyens Skolelærer, hvorved forstaaes den Skolelærer, til hvis Skoledistrikt Kirkebyen hører, uden Hensyn til, om han fungerer som Kirkesanger eller ei.

a. Han fører den ene Ministerialbog, medens Præsten fører den anden; og enhver af Sognebeboerne, der har at gjøre Anmeldelse til Sognepræsten om ministerielle Forretninger, bør derfor ligeledes gjøre Anmeldelse til Kirkebyens Skolelærer (Rskr. 19 Marts 1833 4 Post). Det Exemplar af Kirkebogen, Skolelæreren saaledes har at føre under Præstens Opsigt, bekostes af Kirkeeieren og autoriseres af Præsten.

b. Ligeledes fører Kirkebyens Skolelærer Communionbogen, som han selv skal bekoste og opbevare. Han antegner, efter Prædiken, de Folk, som agte sig til Alters, og er tilstede ved Skriftemaalet. Ligeledes fører han den ugentlige Tillysningsbog, i hvilken han indfører alt, hvad det Almindelige angaaer, saasom: hvad Menigheden efter Sædvane bør tilkjendegives om første og sidste Tjeneste, Skriftemaal, Altergang, Catechisation, Skolegang, Visitatser, saavelsom hvad der ellers skal kundgjøres i Overeensstemmelse med Anordningerne. Naar Tillysning til Ægteskab, eller Lysning for Kirkegangskoner, eller Bøn for Syge er at foretage, antegnes derimod saadant af enhver Skolelærer for sit Distrikt i en dertil indrettet Bog.

c. Kirkebyens Skolelærer besørges alene Klokkernes Ringning Morgen og Aften, samt til sædvanlig Gudstjeneste, saavelsom Kirkens Reengjørelse, Alterklædernes Vadsk og Kirkeuhrets Optrækning (§ 34). - Hvor 2 Sogne kun have een Skolelærer, bør denne besørges Ringningen for det Sogn hvor han boer, men i det andet Sogn bør Sognemændene selv foranstalte Ringningen besørges (Rskr. 11 Juli 1837). Det paaligger dog ikke Kirkebyens Skolelærer at forrette eller besørges Ringning til Liigbegængelser, da hans Forpligtelse ei gaaer videre end til at besørges Ringningen Morgen og Aften, samt til sædvanlig Gudstjeneste; men det maa være Kirkeeierens Sag, hvem han vil overdrage Udførelsen af dette Arbeide til (Rskr. 1 Juli 1834). Naar der ved Kongens eller Dronningens Død, eller i lignende Tilfælde, paabydes almindelig Ringning, skal Kirkeeieren vel tillade Klokkernes Brug uden Betaling, men Ringningen selv skal besørges af Menigheden efter Omgang eller ved leiede Folk (Rskr. 13 Mai 1797).

For de forannævnte Kirkebyens Skolelærer paalagte Forretninger nyder han et aarligt Tillæg i Løn; herom see Pag. 70.

56. Bekjendtgjørelser ved Kirkestævne. Al Oplæsning af Love og Anordninger fra Prædikestolen eller Bekjendtgjørelse om deres Indhold, er afskaffet ved Forordn. af 8 October 1824. - Men saadanne Anordninger, som umiddelbart

vedkomme Almuen, skulle, foruden at læses til Thinge, som er den almindelige og for Alle forbindende Bekjendtgjørelsesform for Love og Anordninger, tillige paa Landet efter Gudstjenesten læses paa Kirkegaarden, hvilken Læsning skal forrettes af Kirkesangeren; og Præsten skal, naar Prædiken er sluttet, erindre Menigheden om i dette Øiemed at blive tilstede paa Kirkegaarden. Hvad der i adskillige Anordninger er befalet om Kundgjørelser og Tillysninger fra Prædikestolen om verdslige Gjenstande, er ligeledes ophævet, hvorimod deslige Kundgjørelser og Tillysninger ligeledes paa Landet skal besørge af Kirkesangeren, som uden Betaling har at kundgjøre og tillyse paa Kirkestævne, hvad Øvrigheden eller Rettens Betjente lade ham tilstille (Forordn. 8 October 1824 § 1.2), saavel som og hvad Fattig- og Skolevæsenet er angaaende. - Naar Kirkesangeren har tilendbragt de ham paaliggende Læsninger, kan Kirkegaarden ogsaa benyttes af Sognefogden til at tillyse, saavel hvad der efter Anordningernes særdeles Bestemmelser af ham skal læses, som hvad der ellers af vedkommende Øvrighed tilstilles ham til Læsning, hvorved kan bemærkes: at det isærdeleshed tilkommer Sognefogden at kundgjøre Tillysninger om Skifter og Auctioner, hvorved han nyder 20 Sk. for hver Bekjendtgjørelse. - Hvor en privat Mand, i Tilfælde hvor offentlig Kundgjørelse ei er foreskrevet, ønsker noget kundgjort for Almuen, staaer det til ham selv, om han vil lade det læse ved Kirkesangeren eller ved Sognefogden, dog at i første Tilfælde Præstens, i sidste Øvrighedens Tilladelse forud maa være erhvervet, da disse skulle paasee, at intet Upassende bekjendtgjøres. For saadanne private Tillysninger kan, forsaavidt ingen Anordning indeholder en særegen Regel derfor, tages 20 Sk. ifølge Sportelreglm. § 147. - Ved aldeles frivillige Auctioner beroer det paa den Sælgende selv, om han ved Sognefogden eller paa anden Maade ønsker at bekjendtgjøre disse, og Sognefogden kan derfor i slige Tilfælde ikkun fordre Betaling, naar Vedkommende dertil forlange hans Tjeneste. - Iøvrigt har ingen Andre end Kirkesangeren og Sognefogden Adgang til at foretage Bekjendtgjørelse ved Kirkestævne (Rskr. 30 Mai 1826 og 20 Septbr. 1823).

57. Degnen bør paa de Dage, da Præsten formedelst pludselig paakommen Sygdom eller andet lovligt Forfald hindres fra at besørge Gudstjenesten, i Degnestolen læse en Prædiken eller anden religiøs Afhandling; dog at Valget af den Prædiken eller Afhandling, som skal oplæses, ei overlades Degnen, med mindre denne selv er berettiget til at bestige Prædikestolen, men samme, eller dog idet Ringeste Nogen, hvoraf den skal tages, vælges af Præsten. - Skulde ogsaa Degnen være syg, kan dette forrettes ved en anden skikkelig Mand af Sognet, eller og Kirketienesten i saadant Tilfælde afholdes alene ved at synge de sædvanlige Psalmer. - Dersom Degnen eller Kirkesangeren forsømmer det ham af Præsten i denne Henseende paalagte, eller han uden Competence bestiger Prædikestolen, kan en passende Mulct paalægges ham, ligesom han i intet Tilfælde uden Præstens Forevidende maa sende nogen anden til at forrette Tjenesten i sit Sted (Rskr. 28 Jan. 1809). For denne Forretning tilkommer ikke Kirkesangeren nogen Betaling.

58. Skolelæreren skal iagttage de i Anordningerne om Vaccinationen bestemte Forskrifter, samt efter bedste Evne fremme Skoleungdommens Vaccination (Instrux f. L. § 23). Hertil hører, at ingen maa antages til Confirmation, som ei er

vaccineret eller og har havt de naturlige Kopper, hvorfor Distriktslægerne bør, nogle Gange om Aaret, møde i deres Distrikts Almueskoler for, efter Aftale med Præsten og Skolelæreren at vaccinere. Ifølge Skr. fra Kirke- og Underviisningsministeriet af 30 Novbr. 1852 bør Skolestuerne paa Landet indrømmes Distriktslægerne til deri at foretage den offentlige Vaccination; dog at den fornødne Requisition derom betimeligen udgaaer til vedkommende Sogneforstanderskaber.

X. Om Bestyrelsen af Skolevæsenet.

59. Det nærmeste Tilsyn med Almueskolevæsenet paaligger nu Sogneforstanderskabet og Sognepræsten, saaledes nemlig, at Anordningen af 13 August 1841 om Landcommunalvæsenet har overdraget til hvert Sogns Forstanderskab de Pligter, der ifølge Anordn. af 29 Juli 1814 paalaae Skolekommissionen i dens Heelhed, medens Sognepræsten har beholdt de ham ifølge samme Anordning paaliggende specielle Pligter, og derhos, selv om han ikke er bleven valgt til Medlem af Sogneforstanderskabet, alligevel har Sæde og Stemme i dette, saaofte Sager behandles, der angaae Skolevæsenet og Fattigvæsenet. Ifølge heraf paaligger der Sogneforstanderskabet i dets Heelhed følgende almindelige Pligter med Hensyn til Skolevæsenet.

- a. Det har at vaage over, at den tilvoxende Ungdoms Dannelse befordres, i Overeensstemmelse med de derom udgange Love og Anordninger.
- b. Samtlige Medlemmer af Sogneforstanderskabet bør derfor drage Omsorg for, at Anordningerne om Skolevæsenet efterleves, at Skolelærerens Embede holdes i Agt, og at han nyder den Løn, ham tilkommer for sit Arbeide. De bør flittigen besøge Skolerne i Sognet, veilede Skolelæreren med deres Raad, opmuntre ham, naar han troligen efterkommer sine Pligter, og advare ham, naar han feiler.

Har Skolelæreren begaaet nogen Feil af Betydenhed, er Forstanderskabet bemyndiget til at indkalde ham, og enten give ham en alvorlig Irettesættelse, eller paalægge ham en Mulct af 1 til 2 Rdr. - Forandrer han ikke derefter sit Forhold, eller viser han kjendelig Efterladenhed i sit Kald, eller forbryder sig mod sin Embedspligt, bør Forstanderskabet andrage Saadant for Skoledirectionen, som kan dictere ham høiere Bøder, indtil 10 Rdr. - Men dersom ogsaa denne Straf er uden Frugt, bør Skolelæreren, efter Directionens Foranstaltning, tiltales paa sit Embede, fra hvilket han imidlertid af Skoledirectionen bliver at suspendere.

Denne Sogneforstanderskaberne Pligt, at have Opsigt med Skolelærernes Embedsførelse, er endvidere indskjærpet ved Skrivelse fra Kancelliet af 28 April 1840 og senere ved Skrivelse fra Kirke- og Underviisningsministeriet af 14 Febr. 1849 saaledes: Ministeriet er ikkun bemyndiget til med Pension at entledige saadanne Skolelærere, som efter Indberetning fra vedkommende Forstanderskab og Skoledirection savne tilstrækkelige Kundskaber, eller formedelst Alder og Svaghed ere uduelige til deres Kald. Naar derimod en Skolelærer har viist vedvarende Skjødsløshed og Forsømmelse, og uagtet gjentagne Formaninger ikke har været at formaae til at opfylde sine Pligter, da kan Ministeriet ikke ved Resolution frakjende en saadan Skolelærer sit Embede, hvorimod slige Sager maa afgjøres ved Provsteret, der baade volder Tidsspilde og Besværlighed for de

Embedsmænd, af hvilke Retten skal beklædes, og som oftest ikke ubetydelige Bekostninger for det Offentlige; hvortil endnu kommer at slige Sager, der ikke sjældent først finde endelig Afgjørelse ved Høiesterets Dom, i Almindelighed kun udfalde til en Mulct for den Tiltalte, fordi Sogneforstanderskabet ikke behørigen har efterkommet Buddet i Anordn. af 29 Juli 1814, som foreskriver: at Præsten, naar en Skolelærer har gjort sig skyldig i en Forseelse af nogen Betydenhed, bør indberette saadant til Forstanderskabet, som da er bemyndiget til at indkalde Skolelæreren og enten give ham en alvorlig Irettesættelse eller paalægge ham en Mulct af 1 til 2 Rdr.; samt at Sagen, hvis han alligevel ikke forandrer sit Forhold, bør andrages for Skoledirectionen, som kan dictere ham Bøder indtil 10 Rdr., og at Skolelæreren. hvis denne Straf ogsaa er uden Frugt, bør tiltales paa sit Embede, fra hvilket han imidlertid bliver af Skoledirectionen at suspendere. - Ministeriet henleder derfor samtlige Skoledirectioners Opmærksomhed paa denne Gjenstand og anmoder dem om, at indskjærpe Sogneforstanderskaberne, nøie at efterkomme Skoleanordningens foranførte Bud, for at Skolevæsenet ikke paa Grund af Udeladelse heraf, længere end nødvendigt skal betynges med saadanne Skolelærere, der ikke med den skyldige Iver og Nidkjerhed varetage deres vigtige Kald.

c. Sogneforstanderskaberne, der i Regelen ikkun samles hver anden Maaned, og ellers saa ofte Formanden finder det fornødent, eller Halvdelen af Medlemmerne forlanger det, skulle dog ogsaa holde Samlinger, saa ofte det af Præsten med Hensyn til Fattig- og Skolevæsenets Anliggender skriftligt begjeres, og navnlig forsaavidt det maatte ansees nødvendigt for Skolegangens Skyld maanedligt at bestemme Mulcter for Skoleforsømmelser. Forstanderskabets Møder kunne holdes i Skolestuen, dog udenfor Skoletiden; men forsaavidt Møderne ikke kunne holdes til saadan Tid, og det fornødne Locale heller ikke kan erholdes uden Godtgjørelse, kan, mod billig Betaling, leies et passende Locale.

d. Sogneforstanderskabet bør i sine, hver eller hver anden Maaned holdende Samlinger eftersee de Protocoller, enhver Skolelærer ifølge sin Instrux bør holde, undersøge den af Børnene siden sidste Samling gjorte Fremgang, og lade sig af Læreren give Underretning om, hvormeget han af hvert Slags Underviisning i den forløbne Tid har foretaget, samt hvad han derefter agter at foretage. I Henseende til Bøger, Tabeller, Landkaarter, Forskrifter m. m. paaligger det Forstanderskabet at bestemme, hvilke af disse han efter Omstændighederne skal betjene sig af. Ved Forslaget om, hvad der i Skolerne skal undervises i, bør der altid tages Hensyn til Lærerens Evner, og hellere paalægges dem færre Ting at undervise i, end at der skulde fordres af dem at undervise i det, hvori de ikke besidde fornøden Kundskab.

e. For desbedre at underrette sig om Underviisningens Tilstand, bør Forstanderskabet fra Tid til anden lade sig forelægge Børnenes Prøveskrift og Regnebøger, samt 2 Gange om Aaret bivaane de i Anordningen befalede Examina, og bedømme, hvilke Børn der kunne opflyttes og hvilke der aldeles kunne udskrives af Skolen.

f. Skoleforsømmelserne bør ved Forstanderskabets Møder undersøges, efter en af Læreren forelagt Fortegnelse, og Mulcten bestemmes, naar ingen gyldige Grunde tale for Fritagelse. Ligeledes skal Forstanderskabet bedømme og bestemme, hvilke Belønninger og Opmuntringer der maa gives de Børn, som have udmærket sig ved Flid og god Opførsel, samt lade sig give Underretning om de Opmuntringer og Straffe, Læreren har tilkjendt Børnene. Findes noget Barn at have viist sig saa modtvillig, ulydigt, eller i andre Maader at have opført sig saa slet, at de Straffe, som det er Skolelæreren tilladt at bruge, ansees at være utilstrækkelige efter Forseelsens Beskaffenhed, da bør Forstanderskabet, efter foregaaede Undersøgelse, indberette Sagen til Skoledirectionen, for at det nærmere kan blive bestemt, hvorledes med et saadant Barn skal forholdes.

g. Sogneforstanderskabet har at paasee, at der holdes vedbørlig Rigtighed over Skolens Inventarium og Skolekassens Indtægter, at Skolen forsynes med de fornødne Bøger, Regne- og Skrivetavler, og at Skolestuen bliver forsynet med det fornødne Brændsel.

h. Hvert halve Aar, nemlig først i Juni og først i December Maaned bør Forstanderskabet tilstille Skoledirectionen in duplo saavel de befalede Examenslister, som og Indberetning om hvad der ellers Skolevæsenet betræffende, i det forløbne halve Aar er forefaldet af Vigtighed, for at der efter Omstændighederne, enten af Skoledirectionen, eller efter sammes Indberetning til Ministeriet kan føies de nødvendige Foranstaltninger.

60. Skoleforstandere og Skolepatroner. Sogneforstanderskabet vælger nogle af dets Medlemmer til som Skoleforstandere og Skolepatroner at udføre de disse efter Anordningen af 29 Juli 1814 paaliggende Pligter (Anordn. om Landcommunalvæsenet af 13 August 1811 § 14).

Skoleforstandere, hvoraf der for hver Skole skal være een eller to, og som skulle vedblive denne Bestilling idetmindste i 2 Aar, skulle saa ofte som muligt, og idetmindste een Gang hver 14de Dag, indfinde sig i de Skoler, som ere betroede til deres Opsyn, for at tilsee, om alting er der i vedbørlig Orden. Hver Gang skulle de antegne deres Besøg i Protocollen; og saafremt nogen Mangel befindes, bør de erindre Vedkommende om, at raade Bod derpaa. Men dersom Feilen desuagtet ikke afhjælpes, bør Skoleforstanderne indberette det til Forstanderskabet. Fremdeles tilkommer det Skoleforstanderne at indkræve de Bøder, som dicteres for Skoleforsømmelser, m. m.

For Skolepatronen, der ifølge Lov af 22 Marts 1855 ligeledes udnævnes ved Valg af Sogneforstanderskabet iblandt dets Medlemmer og idetmindste 2 Aar skal vedblive sin Bestilling, er det isærdeleshed Pligt at paasee, at Skolernes Bygninger holdes i forsvarlig Stand, og at nye opføres, naar samme ansees fornødne. I sidste Tilfælde bør han gjøre Anmeldelse derom i Forstanderskabet, og dette indstille hans og sit Forslag til Skoledirectionens Overveielse og Bedømmelse. Han bør drage Omsorg for, at Skolens Inventarium stedse holdes vedlige, og at Skolelærerens Indtægter ikke ulovligen formindskes, men tvertimod, i Overeensstemmelse med Anordningerne forøges. I Særdeleshed bør

han paasee, at Skolelæreren erhoder den for ham bestemte Lønning, Brændsel m. v. i rette Tid, og af forsvarlig Godhed og Maal. (Anordn. af 29 Juli 1814).

Skolepatronen bør naturligviis aflægge et ordentligt Regnskab over de af ham modtagne Summer til Skolebygningernes Opførelse og Vedligeholdelse, og til de øvrige Udgifter ved Skolevæsenet. Regnskabet gennemgaaes af det hele Sogneforstanderskab, som dog kan overlade til et enkelt Medlem først at gennemsee det aflagte Regnskab og derved gjøre sine Bemærkninger, og saafremt Erindringer fremsættes, hvis Rigtighed Regnskabsføreren ikke vil erkjende, vil Anken være at afgjøre af Amtsraadet (Anordn. af 13 Aug. 1841). - Da imidlertid Skolepatronen eller Regnskabsføreren nu udnævnes af Forstanderskabet, og denne Bestilling saaledes ikke som forhen er en Rettighed, men en paalagt Forpligtelse, saa hviler Ansvar for rigtigt Regnskab (nemlig for de anvendte Summers lovlige Anvendelse) paa det hele Sogneforstanderskab, der ogsaa er ansvarligt for de Kapitaler. Activer og andre Eiendomme, der tilhøre Sognets communale Indretninger. Iøvrigt bliver det reviderede Regnskab, efter forudgaaet Bekjendtgjørelse, at fremlægge i 14 Dage paa et passende Sted til Sognebeboernes Indseende, hvorefter det indsendes til Amtsraadets Eftersyn (Anordn. 13 August 1841). Skjøndt saaledes ingen Revision eller Decision af Skoleregnskabet mere finder Sted af Skoledirectionen, bør dog, samtidigt med Regnskabets Indsendelse til Amtsraadet, en Gjenpart meddeles vedkommende Provst, dog uden Bilag (Rskr. 11 Juni 1844).

Iøvrigt indeholder en Skrivelse fra Indenrigsmin. af 5 Febr. 1850 med Hensyn til Skolepatronens Forhold til det samlede Sogneforstanderskab Følgende: Naar Skolepatronen ved de af ham foretagne Udbetalinger holder sig indenfor det vedtagne Overslag over Udgifterne til Skolevæsenet, der ifølge Anordningerne af 29 Juli 1814 og 13 Aug. 1841 aarlig bliver at affatte under hele Sogneforstanderskabets Medvirkning eller Control, behøver hver enkelt Regning ikke at anvises til Udbetaling ved Paategning af det øvrige Sogneforstanderskab, men paa den anden Side kan Skolepatronen ikke være berettiget til paa egen Haand at lade andre eller flere Arbejder udføre end de, der ere optagne i Overslaget, dog saaledes, at han, naar Tilfælde indtræffe, der kræve Foranstaltninger, som ikke kunne udsættes til Sogneforstanderskabets næste Møde, maa kunne træffe disse paa eget Ansvar, mod uden Henstand at sætte Sogneforstanderskabet i Kundskab derom. - Disse Regler have imidlertid Hensyn til Tilstanden før 1855, da det tilkom en af de større Lodseiere at være Skolepatron, hvorimod Ministeriet antager, at hvor Skolepatronen og den dermed forbundne Regnskabsførsel er anbetret en af Sogneforstanderskabets Medlemmer efter Valg (hvilket nu efter Loven af 22 Marts 1855 finder Sted overalt), der maa Sogneforstanderskabet, med særdeles Hensyn til det Ansvar, der paaligger hele Sogneforstanderskabet for den udnævnte Skolepatrons Regnskabsførsel, være berettiget til, ialtfald med Sanction af vedkommende overordnede Autoriteter, at træffe den ovennævnte eller anden Foranstaltning, som det til sin yderligere Betyggelse maatte finde nødvendigt og passende.

61. Det tilkommer Sognepræsten, imellem Sogneforstanderskabets Møder at varetage alt hvad der vedkommer Skolevæsenet, saaledes som Anordningen af

29 Juli har bestemt. - Selv om Præsten ikke er bleven valgt til Medlem af Forstanderskabet, har han dog Sæde og Stemme i dette, saa ofte der forhandles Sager, der angaaer Skole- og Fattigvæsenet, ligesom han og skriftligt kan forlange Forstanderskabet sammenkaldt, naar han i disse Anliggender finder et Møde fornødent. Under Møderne har Sognepræsten, uanseet at en Anden maatte være Formand, at foredrage saadanne Sager, som angaae Skolevæsenet, samt i dettes særegne Protocol at overføre, hvad der i den almindelige Forhandlingsprotokol maatte være indført, bemeldte Sager betræffende, ligesom det og kan vedtages, at Forhandlingerne desangaaende umiddelbart af Præsten indføres i Skoleprotocollen, i hvilket Tilfælde der i den almindelige Forhandlingsprotocol blot derom gjøres en almindelig Bemærkning.

Ligeledes tilkommer det altid Sognepræsten, uagtet han ikke er Formand, i alle Sager, som angaae Skolevæsenet. at bringe Sogneforstanderskabets Beslutninger i Udførelse, og at besørge den Skolevæsenet vedkommende Correspondence, ligesom det og tilkommer ham at opbevare alle Protocoller, Breve og andre Papirer eller Documenter, der vedkomme Skolevæsenet, dog med Undtagelse af Documenter, der angaae Capitaler, Activer og andre Eiendomme, som opbevares af Formanden (Anordn. 13 Aug. 1841).

Herved maa dog bemærkes, at Sogneforstanderskabets Formand ogsaa betragtes som Formand i de Sager, i hvilke Præsten saaledes er tillagt Referat, Correspondence og Udførelse (Rskr. 22 Juli 1842). - Naar Breve i Fattig- og Skolesager angaae Sager af den Beskaffenhed, at der udkræves det samlede Forstanderskabs Afgjørelse, bør de tilstilles Formanden og aabnes af denne. Forsaavidt derimod de Sognepræsten ifølge Anordningen af 29 Juli 1814 og Fattigreglm. af 5 Juli 1803 særligt paaliggende Pligter kræve Correspondence, er det denne, der har at tilskrive Vedkommende, og til hvem Breve i samme Anledning adresseres. (See videre i Rskr. 9 Mai 1843). Fattig- og Skolesager bør ikke tages under Behandling under Præstens Fraværelse (Rskr. 9 Septbr. 1847).

Ifølge Anordn. af 29 Juli 1814 paaligger det Sognepræsten at vejlede Skolelærerne i deres Embedsførelse. Han bør idetmindste hver 14de Dag besøge enhver Skole i sit Sogn, og dels ved at høre paa Underviisningen, dels ved Samtale med Børnene, og ved at lade sig forevise disses Skrift, samt ved at eftersee Skolejournalen underrette sig om Børnenes Fremgang. Ligeledes bør han opmuntre de Børn, som udmærke sig ved god Opførsel og Flid, samt formane dem, der findes efterladne, saavelsom de Forældre, Værger og Huusbønder, der ikke opfylde deres Pligter i Henseende til Børnenes Skolegang og Reenlighed. Hvergang han har besøgt Skolen, skal han i Journalen antegne saadant; og derefter ved næste Samling i Sogneforstanderskabet anmelde hvad han maatte finde fornødent at erindre. Har Skolelæreren feilet i et eller andet mindre betydeligt, da bør Præsten, forinden saadant andrages for Forstanderskabet, med Godmodighed advare Skolelæreren om at rette Feilen; men dersom denne Advarsel bliver frugtesløs, bør Forstanderskabet derom underrettes. Er Forseelsen derimod af Betydenhed, bør Præsten uden foregaaende Advarsel indberette samme til Forstanderskabet.

62. Opsynet over eet eller flere Herreders Skolevæsen paaligger hvert saadant Distrikts Skoledirection, som bestaaer af Amtmanden og Districtsprovsten. Hver Skoledirection skal samles paa Amtmandens Bolig een Gang hvert Fjerdingaar, med mindre indtrufne Omstændigheder oftere maatte gjøre dens Samling nødvendig, (Anordn. 29 Juli 1814 § 34 og 35).

Det paaligger Skoledirectionerne, enhver i sit Embedsdistrikt, at vaage over alt, hvad der kan bidrage til Almueskolevæsenets Fremme, og med Nidkærhed paasee, at Hensigten af de vedkommende Anordninger og Love opfyldes, til hvilket Øiemed de have Ret til at kræve Betænkninger af Sogneforstanderskaberne, Skolevæsenet vedkommende, i alle Tilfælde, hvor samme maatte behøves (Bilag C § 1. 2.)

Skoledirectionens Medlemmer, fornemmelig Provsten, skulle flittigen besøge Skolerne, og paasee at Skolelærerne, saavel som Sogneforstanderne, troligen opfylde deres Pligter. Provsten bør og paa sine Reiser jævnlig i Kirkerne overhøre Ungdommen for at erfare dens Fremgang i Christendom. Skoledirectionen bør især paasee, at ingen antages til Skolelærer, med mindre han besidder de Egenskaber og Færdigheder og har aflagt de Prøver, som i Anordningerne ere forskrevne, saavel som at Vedkommende har tilveiebragt paalidelige Attester om sin moralske Character (§ 6. 7.)

Dersom noget Forstanderskab, eller et enkelt Medlem af samme, forsætlig tilsidesætter sine Pligter i Henseende til Skolevæsenet, er Skoledirectionen bemyndiget til at dictere den Paagjældende Mulct af indtil 10 Rdr., og ifald Forseelsen er grov eller gjentages, kan den fordoble Mulcten. (Anordn. 29 Juli 1844 § 40 og Rskr. 2 Apr. 1844). Iøvrigt ere de Kjendelser, som Skoledirectionen har Ret til at afgive, inappellable, naar de ikke angaae et høiere Beløb end 10 Rdr., men dersom Gjenstanden er større, bør Sagen, saafremt de Paagjældende begjere det, andrages for vedkommende Ministerium til videre Resolution.

Ogsaa Biskopperne skulle have nøie Tilsyn med samtlige Skoler i de dem anbetroede Stifter og ere pligtige at undersøge disses Tilstand, saavel ved deres Visitater som ved enhver anden Leilighed. De ere og berettigede til, fra Directionen, og gennem disse fra Sogneforstanderskaberne at indhente alle de Efterretninger, som i denne Anledning maatte ansees fornødne. Iøvrigt bør de vaage over, at Skolevæsenet i Overeensstemmelse med Anordningerne fremmes, og at mødende Hindringer efter Mulighed ryddes af Veien. Ogsaa skulle de paa deres Visitater overhøre Ungdommen, og til Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet indsende Beretning om, hvorledes de have befundet enhver Skoles Ungdom underviist (Anordn. 29 Juli 1814 § 42).

63. Bestyrelsen af det hele Almueskolevæsen i Danmark er underlagt Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet. Ved Resolution af 28 Febr. 1855 er der beskikket en egen Overskoledirecteur for Borger- og Almueskolevæsenet, der ifølge sin Instrux er Ministeriets Organ og derfor har at rette sig efter de ham

saavel i Almindelighed som for hvert enkelt Tilfælde af Ministeren givne Forskrifter. (§ 1).

Han har at udarbejde og til Ministeriet at indgive Forslag til de Forbedringer i Borger- og Almueskolevæsenet, hvortil han maatte finde at der er Trang. Over de af Ministeren ham forelagte Sager har han at afgive Betænkning, samt at udarbejde i det Enkelte de Planer, hvortil Grundtrækkene meddeles ham af Ministeren (§ 2).

Seminarierne i Kongeriget besøge han idetmindste een Gang om Aaret, og har da at erhverve sig en paa umiddelbar Erfaring grundet Kjendskab til deres Tilstand, hvorfor han er berettiget til at overvære Underviisningen, forlange Examination afholdt af Lærerne over opgivne Gjenstande, selv at rette Spørgsmaal til Lærlingerne, og meddele Seminarieforstanderne og Lærerne de Bemærkninger, som han maatte have at gjøre. Seminarieforstanderne skulle, under hans Nærværelse paa Seminarierne træffe de Foranstaltninger, som af ham maatte ansees nødvendige til i kort Tid at komme til nøie Kundskab om Seminariernes Tilstand. Med Ministerens Approbation kan Overskoledirecteuren ved sine Besøg paa Seminarierne medtage Mænd, der ere særdeles sagkyndige i enkelte af Underviisningsfagene, og skal der da gives dem samme Leilighed som Overskoledirecteuren til at begrunde deres Mening om den Maade, hvorpaa Underviisningen i disse Fag drives. Forsaavidt han kan, skal han tillige være tilstede ved Seminaristernes Dimissionsexamen, men hans Virksomhed indskrænker sig, naar han ved denne Leilighed er tilstede, til Deeltagelse i Censuren, og til at virke hen til, at denne bliver eensartet ved alle Seminarier (§ 3).

Med Skolevæsenets Tilstand, saavel paa Landet som i Kjøbstæderne og Kjøbenhavn, skal Overskoledirecteuren gjøre sig bekjendt, saavidt muligt ved umiddelbar Iagttagelse af enkelte Skoler i hvert af Provstierne i Kongeriget. De Besøg i Skolerne, som han til den Ende har at foretage, skulle skee deels efter deels uden foregaaende Anmeldelse Ved Besøgene af sidstnævnte Art skal det være hans Øiemed at lære at kjende Skolerne saaledes som de vise sig i deres daglige Skikkelse, hvorimod han ved de forud anmeldte Skolebesøg skal lade det være sig magtpaaliggende at sætte sig i Forbindelse saavel med Skolernes Lærere som med de Mænd, der have det umiddelbare Tilsyn med Skolerne. Til den Ende skulle derfor disse Mænd, forsaauidt de henhøre til det samme Provstie, som den Skole, der skal besøges, betimelig underrettes om, naar og hvor et saadant Skolebesøg af Overskoledirecteuren vil finde Sted, og der skal gives dem Leilighed til at overvære Undersøgelsen af Skolen. Hvis Forældrene dertil give deres Samtykke, kunne Lærerne tillige medtage nogle af deres egne Skolers Børn og lade dem deeltage i Prøverne. Efterat Undersøgelsen af Skolen er endt, skal Overskoledirecteuren forhandle med de tilstedeværende Lærere og Tilsynshavende om de Skolen vedkommende Gjenstande, som enten af disse eller af ham selv maatte ønskes bragte under Overveielse.

§ 4. Paa de Inspectionsreiser, Overskoledirecteuren foretager, skal han, naar han maatte ansee det fornødent, personlig forhandle saavel med

Skoledirectionerne og Sogneforstanderskaberne som med Amtsraadene; og han skal tillige ved personlig Iagttagelse skaffe sig Kundskab til de, stedlige Forhold vedrørende, Spørgsmaal, der foreligge til Ministeriets Afgjørelse, og om hvilke Autoriteterne ere af forskjellig Mening. Paa Inspectionsreiser er han forpligtet til at anvende idet Mindste 6 Uger om Aaret. (§ 5).

IX. Konfirmation.

(Fr. 13 Jan. 1736, 25 Mai 1759, 23 Marts 1827).

1. Konfirmationen er i Danmark anordnet af Kong Christian den Sjette ved Fr. af 13 Januar 1736, der befaler, at Børnenes Konfirmation og Indvielse, samt offentligt Examen og Prøvelse skal være en almindelig Pligt for alle Børn i Menigheden, samt at ingen Børn maa antages til Konfirmation, med mindre de tilforn ere holdte til Skole og underviste i de nødvendigste Christendomsstykker. - For Børn, der ikke høre til de af Staten anerkjendte Troessamfund, skal Udskrivningen af Skolen træde istedetfor Konfirmation med Hensyn til alle til denne knyttede borgerlige Rettigheder. - Forsaavidt de ikke have besøgt nogen offentlig Skole, kunne de, efterat have naaet den lovbefalede Alder, indstilles til Prøvelse i den Almueskole, til hvilken de efter Opholdsstedet nærmest høre, paa den regelmæssige Examenstid, og saafremt de befindes at besidde den til Udskrivning fornødne Modenhed og Kundskab, erholde de en Attest derom, som da træder istedetfor Udskrivning af Skolen. (Lov af 13 April 1851 § 11)

2. For at et Barn skal kunne antages til Konfirmation, maa det have fyldt 14 Aar inden April Maanedes Udgang om det skal konfirmeres om Foraaret, og inden October Maanedes Udgang om det skal konfirmeres om Efteraaret (Fr. 25 Mai 1759 og Kgl. Resolution af 27 October 1817), samt derhos af vedkommende Skolebestyrelse være befunden at have tilstrækkelige Kundskaber til at kunne udskrives af Skolen, med mindre Barnet er 15 Aar gammelt, da det saa, om dets Foresatte forlanger det, skal udskrives af Skolen, uden Hensyn til dets Kundskaber. - Men fordi slige forsømte eller enfoldige unge Mennesker med deres 15de Aar udgaae af Skolen, følger deraf dog ingenlunde, at de strax skulle konfirmeres, enten de have fornøden Kundskab eller ikke, da det meget mere kommer an paa Præstens Undersøgelse og Ansvar om Barnet er tilbørlig underviist til at antages til Konfirmation (Forordn. 25 Mai 1759), hvor den yderste Grændse, inden hvilken Ungdommen bør være confirmeret, ansættes til det fyldte 19de Aar. "*Gaaer nogen hen over den Tid, skal Præsten anmelden det for Provsten, der skal lade et saadant Menneske komme til sig og selv overhøre samme; ligeledes kan Biskoppen meddele sit Raad desangaaende*". - Iøvrigt skal Biskoppen, naar et Barn er over den anordnede Konfirmationsalder, uden at besidde de befalede Kundskaber, meddele Tilladelse til dets Konfirmation, dersom det formedelst svage Evner, eller af andre, hverken det selv eller dets Forældre tilregnelige Aarsager ikke har kunnet skaffe sig bemeldte Kundskaber, men det dog er i Besiddelse af saadanne religiøse Følelser og Begreber, at det kan stedes til at nyde den hellige Nadvere. (Pl. 4 April 1843). - Paa den anden Side er det ikke Præsten formeent, at nægte at stede et Barn til Konfirmation, om det end ellers maatte kunne udskrives af Skolen, naar han paa

Grund af dets Forhold under Konfirmationsforberedelsen eller dets Mangel paa Indsigt i Troens Lærdomme, ikke troer at kunne forsvare for sin Samvittighed at konfirmere det (Rcirc. 18 Aug. 1840).

3. Ligeledes er Biskoppen bemyndiget til at bevilge et Barns Antagelse til Konfirmation, uagtet der maatte mangle noget i den befalede Alder af 14 Aar. Slig Undtagelse bør imidlertid ei tilstedes, undtages hvor særdeles Grunde, hentede af Forældrenes Kaar eller Barnets Bestemmelse, anbefale samme som en for dettes Velfærd vigtig Gjenstand. Ogsaa bør det nøie paasees, at Barnet tilfulde har alle i Skoleanordningerne foreskrevne Kundskaber inde, samt at der i dets Sæder og Opførsel Intet er, som kan være til Hinder for slig Begunstigelse. Endelig maa og kun en kort Tid eftergives og selv under de meest anbefalende Omstændigheder ikke mere end 6 Maaneder. Førend Biskoppen meddeler Tilladelsen, bør vedkommende Præsts og Provsts Erklæring være erhvervet. (Fr. 23 Marts 1827 § 1).

4. Dersom et Barn har søgt Skolen i et andet Sogn, skal det dog konfirmeres i det Sogn, hvor det har sit Ophold. (Rskr. 4 Jan. 1817). Dog bør ifølge kongelig Resolution af 25 Juni 1842 vedkommende Præster ikke nægte deres Samtykke til, at et Barn af deres Sogn konfirmeres i et andet Sogn, naar Forældre eller Værger ønske det; kun at ingen Præst maa fra et fremmed Sogn antage til Konfirmationsforberedelse noget Barn, som er forpligtet til at søge offentlig Skole, med mindre det ved den Halvaarsexamen, som gaaer forud for Antagelsen, er paa den i Skoleanordningerne for Kjøbstæderne og paa Landet befalede Maade befundet at kunne udskrives af Skolen; ligesom vedkommende Præst, saafremt han finder det fornødent, er berettiget til at fordrø, at ogsaa de Børn, der ere fritagne for Skolegang, forinden skulle i Skolekommissionens Overværelse underkastes en Prøve, om de ere i Besiddelse af de befalede Kundskaber. Finder en Præst sig beføiet til at nægte saadant Samtykke, og den Paagjældende vedbliver sin Begjering, da skal Præsten strax igjennem Provsten andrage Sagen for Biskoppen, som, hvis han finder, at Samtykket uden tilstrækkelig Grund er nægtet, kan meddele den fornødne Tilladelse, men i modsat Fald indberettes Sagen til Ministeriets Afgjørelse. - Den Præst, der saaledes konfirmerer et udensogets Barn, bør strax efter Konfirmationen, foruden at indføre det i sin egen Kirkebog, gjøre Anmeldelse derom til Præsten i det Sogn, hvor Barnet har hjemme, til Indførelse i Kirkebogen der paa Stedet.

5. Ved et Barns Antagelse til Konfirmation udfordres Vished for at det er døbt, samt at det enten har havt de naturlige Kopper eller er vaccineret. (Pl. 19 Novbr. 1811). Dersom det Tilfælde indtræffer, at Daaben er forsømt, skal en Saadan, efter at have aflagt Prøve paa de fornødne Kundskaber, døbes, men behøver da ei at konfirmeres. (Rskr. 5 Novbr. 1814). Har Vedkommende ingen Vaccinationsattest, kan han henvende sig til en autoriseret Læge, der efter Beskaffenhed af det tilbageblevne Ar bedømmer om Vaccination er skeet (Fr. 19 Novbr. 1811), hvorhos Præsten i Nødsfald ogsaa kan nøies med Attest fra tvende gode Mænd eller fra Barnets Forældre. - Konfirmanderne skulle møde til Forberedelse i Præstens Huus; hvormange Uger dette skal skee, overlades Præstens Skjønsmhed, men idetmindste skal det skee 1/4 Aar forud og 2 Gange

ugentlig. Finder Præsten efter noksom Underviisning noget Barn ikke istand til at blive konfirmeret, bør han i al Venlighed forestille det og dets Forældre saadant, og raade dem til at sætte et saa vigtigt Værk op til næste Tid; ville de ikke lade sig bevæge med det Gode, kan han vise det bort, dog kan Barnet eller dets Forældre paa behørige Steder besvære sig over Præsten, om de troe sig forurettede. (Fr. 13. Jan. 1736).

6. Konfirmationen skal efter den første Kirkes Exempel holdes paa den første Søndag efter Paaske, og hvor Menighederne ere store, kan endnu første Søndag efter Michaelis dertil bestemmes. (Fr. 13 Jan. 1736). - Ved Lov af 9 Mai 1855 er imidlertid nu bestemt, at Konfirmationen for Fremtiden bliver at afholde to Gange om Aaret ogsaa i det Pastorat, hvor den hidtil kun har fundet Sted første Søndag efter Paaske, naar det overveiende Antal af de der til Folkekirken hørende Familiefædre finde det tjenligt.

Naar Sognets Beboere for det Meste leve af Søfarten, og det derfor med Hensyn til Søefartens tidligere Begyndelse kan være adskillige af disse vigtigt, at Konfirmationen holdes førend Søndagen efter Paaske, kan Biskoppen tillade, at den skeer 3 a 4 Uger tidligere. - Dersom et enkelt Barn, enten fordi det skal fare tilsøes, eller af andre Aarsager udsættes for mærkeligt Afbræk i sin Velfærd, hvis det skulde oppebie den sædvanlige Konfirmationsdag, kan Biskoppen ligeledes give det Tilladelse til at blive konfirmeret en særskilt Søndag, eller en anden Dag, hvorpaa der er Gudstjeneste, - hvilket og kan skee, dersom et Barn formedelst Sygdom ei kan fremstille sig paa selve Konfirmationsdagen. Bliver Præsten syg, kan Biskoppen tilstede at Konfirmationen udsættes, dog ei over 3 Uger, da den ellers bør udføres af en Anden. (Forordn. 23 Marts 1827 § 2). - Konfirmationen skal ordenligviis forrettes i Kirken, men er et Barn Krøbling i den Grad, at det ikke uden Besværlighed kan fremstille sig i Kirken, eller dette formedelst Barnets vedvarende sygelige Tilstand ei uden Fare kan skee, eller Barnet har en saa betydelig Lyde, at dets Fremstilling og Afhørelse i Kirken kunde være til Anstød, kan Biskoppen tillade, at det konfirmeres hjemme i Huset i Vidners Overværelse (Fr. 23 Marts 1827 § 3).

7. Naar Børnene ere konfirmerede, skulle de strax næste Søndag derefter søge Alterens Sacramente, og Præsten skal Dagen tilforn lade dem komme til sig, og paa ny indskærpe dem den vigtige Pagt, de have fornyet med Gud. Slige Konfirmander skulle ikke gaae i Tjeneste før Tirsdagen efter deres Altergang. (Fr. 25 Mai 1759).

8. Præsterne maa ikke forskrive, hvad Forældrene skulle give for deres Børns Konfirmation, men overlade til Enhvers Godvillighed, hvad de ville give (Kirkeinspektionsskr. 19 Juli 1742) - og af Fattige maa de Intet modtage. (Reskr. 6 Novbr. 1744).

Kilde: Lovbog for Landmanden. v/ M. Rasmussen, 5. udgave. Odense, Miloske Boghandel, 1861.

Side 38 – 117.

Første Afdeling.

Familieforhold, Skolegang, Tyendeforhold og Umyndighedsforhold, samt Værnepligt.

Femte Kapitel.

Om Umyndige og Mindreaarige, samt om Bestyrelsen af Umyndiges Midler.

1. Saavel Mandspersoner som ugifte Qvinder ere umyndige indtil deres 18de Aar, fra dette Tidspunkt af indtil det 25de Aar myndige under Kurator og med det fyldte 25de Aar fuldmyndige. (D. L. 3 -17 og Lov af 29 December 1857). - Forhen vare ugifte Qvinder i Regelen stedse umyndige, men dette er nu forandret ved foran anførte Lov, der fra 1 Mai 1858 at regne tillægger dem samme Rettighed over deres Gods m. v. som ellers efter Loven tilkommer Mandspersoner. En Enke antages at være myndig uden Hensyn til hendes Alder, og kan selvstændigt bestyre sit Gods; dog har det hidtil været almindelig antaget, at hun til Kontrakter af nogen Vigtighed behøvede en selvvalgt Laugværger Raad og Underskrift. Men ogsaa denne Formalitet synes nu i Analogie med Loven af 29 December 1857 at maatte bortfalde; dog er det, saalænge dette Spørgsmaal ikke er definitiv afgjort, raadeligst at iagttage den ældre Bestemmelse.

2. Den Umyndige kan ikke retsgyldig paadrage sig nogen Gældsforpligtelse, og i det Hele taget ikke paa egen Haand indgaae nogen Contract eller Accord af Vigtighed; men staaer i Eet og Alt under Værgemaal.

Umyndige Børns Værge efter Moders Død er Fader. Efter Faders Død er Broder, som har endt sine fulde fem og tyve Aar. Er der flere Brødre, Fuldblødre til de Umyndige, da er den nærmest til at være Værge, som er ældst. Men ere de Halvbrødre, da skal den være Værge, som er næst paa fædrene Side. Er ikke Broder til, da er Farfader næst til at værge. Er ei Farfader, da er Morfader næste Værge. Er ei han, da er Morbroder. Er ingen af dem til, da skal den næste i Byrd være Værge. Faderens Frænder ere nærmere til at være Værge end mødrene Frænder, om de ere lige nær i Byrd og ville vel værge. - Men er det venteligt, at nogen født Værge skulde ilde værge, eller er uvederhæftig, eller ingen født Værge er til, da sætter Øvrigheden med Overformyndernes Samtykke, hvor de

ere forordnede, dem til Værge, som de sikkert Børnegodset kunne betro, saasom de agte selv at svare til (D. L. 3 - 17 - 2).

Værgen maa have fyldt sine 25 Aar (D. L. 3 - 17 - 8). og simple Tjenestekarle, Mindremænd, eller Umyndiggjorte kunne ikke være Værger. (3 - 17 - 13). - Den fødte Værge maa derhos, for at kunne fordre sig Værgemaal overdraget, "*eie saameget, som han tager under sit Værgemaal, paa det, at dersom noget ødes eller forkommes af det Gods, han er Værge over, han da af sit eget Gods igjen kan oprette Skaden. Eier han ikke saameget, bør han stille Borgen for sig; men kan han hverken stille Forlover eller give Forsikkring, men han dog er en fornuftig, flittig og ærlig Mand, da kan Børnegodset (med Øvrighedens Samtykke) hannem nok betroes*" (D. L. 3 - 17 - 5. 6. 7.). - Disse 3de sidste Artikler, som i ældre Tider vare af megen Vigtighed, have endnu kun Betydning med Hensyn til de mindre Summer, der ikke modtages i Overformynderierne, men gives Værgen umiddelbart i Hænde.

3. Dersom ingen født Værge er til. og heller ikke, enten ifølge dertil erhvervet kgl. Bevilling, der maa søges i Justitsministeriet, eller ved lovligt Testament nogen er udnævnt, eller naar Øvrigheden af gyldige Grunde vrager den fødte Værge, indsættes eller udnævnes en Værge. hvilken Udnævnelse paa Landet tilkommer den ordinaire Skifteret, som enten virkelig forretter eller dog efter Loven var berettiget til at forrette Skiftet efter den Afdøde (Fr. 19 Aug. 1735 § 25, 23 Aug. 1793, Rskr. 17 Marts 1821). - I Kjøbstæderne udnævnes saaledes Værgen af Magistraten, dog med Overformyndernes Samtykke (D. L. 3 - 17 - 2), men i Kjøbenhavn, hvor der er anordnet en egen Skolekommission, udnævner denne blot Interimsværger til at paasee de Umyndiges Tarv under Skiftebehandlingen, hvorefter de egentlige Værger ved Skiftets Slutning beskikkes af Magistraten, (Reskr. af 1 Oktober 1772).

4. I ældre Tider var det Værgen, der havde den umiddelbare Bestyrelse af den Umyndiges Midler, hvorom mange Artikler i Christian den Femtes danske Lov bære Vidne; men ved den nyere Lovgivning er Bestyrelsen gaaet over til Overformynderierne, under Overøvrighedens Tilsyn og med nogen Deeltagelse af Værgen. Paa Landet ere Skifteforvalterne tillige Overformyndere, og efter at den med Besiddelsen af visse Godser forbundne Ret til Skiftehold ved Lov af 23 April 1850 er ophævet og overgaaet til Herredsfogderne. er det saaledes disse, og paa enkelte Steder Birkedommere, der forestaae Bestyrelsen af Umyndiges Midler. I Kjøbstæderne besørger denne Forretning af 2de dertil af Magistraten udnævnte Mænd, og i Kjøbenhavn bestyres Overformynderiet nu af en egen Overformynder, dog saaledes, at Borgerrepræsentanterne udnævne 2de Mænd, som deeltage i Afgjørelse af alle Laanesager.

5. Udlaanet af den Umyndiges Kapitaler besørger af vedkommende Overformynderie dog skal, naar den Sum, der skal udlaanes, udgjør 200 Rdr. eller derover, og tilhører enten en enkelt Umyndig, eller flere Umyndige, der have samme Værge, og hvad enten Kapitalen udlaanes særskilt eller i Forbindelse med andre Kapitaler, Værgen altid høres derover, og naar han gjør Indsigelse mod den af Overformynderiet foreslaaede Sikkerhed, bør saadant, ved

Indsendelsen af den over Pantet optagne Taxationsforretning indberettes til Amtmanden, som har at afgjøre, om denne Sikkerhed ikke desto mindre findes antagelig. (Fr. 7 Juni 1827 § 6). Dersom den en Umyndig tilfaldende Formue ikkun udgjør 100 Rdr. eller derunder, skal den, ifølge Lov af 29de December 1857 ikke indsættes i Overformynderiet, med mindre den Umyndige tidligere i samme har indestaaende en større Kapital, hvormed den kan forenes, hvorimod en saadan mindre Sum bliver at udbetale til den Umyndiges Værgen, der forsaavidt den ikke behøves til den Umyndiges Fornødenheder, har at foranstalte den udsat til Forrentning paa betryggende Maade og i sin Tid at aflægge Regnskab herfor til Myndlingen, naar denne bliver myndig (§ 1). - Selv de allerede før 1 Januar 1858 indestaaende Kapitaler paa 100 Rdr. eller derunder skulle efterhaanden søges udbetalte, dog kan Værgen i Løbet af 3 Aar, fra 1 Januar 1858 at regne, ikke fordre saadan Udbetaling, hvorimod vedkommende Overformynderibestyrelse er berettiget til i dette Tidsrum at udbetale deslige Kapitaler, naar det kan skee ved Hiælp af nye i Overformynderiet indkomne Midler, eller Kapitaler, der ere opsagte til Udbetaling, i hvilket Fald Værgen skal underrettes derom et Fjerdingaar forud (§ 2).

For 1858 var derimod - ifølge Reskript af 7 Febr. 1794 - Grændsen for Størrelsen af slige Kapitaler sat til 20 Rdr., saa at, naar den beholdne Hovedstol ikkun var 20 Rdr. eller derunder, denne ikke skulde indbetales i Overformynderiet, men gives Værgen i Hænde for at bruges til den Umyndiges Fornødenheder, med mindre den Umyndige allerede forud havde nogen foregaaende Arv indestaaende, hvormed den kunde forenes. - Men af flere Grunde, og navnlig med Hensyn til Pengenes nuværende mindre Værdie, er denne Grændse for Kapitaler, der ikke skulle undergives Overformynderiets Bestyrelse, ikke længere anset passende og derfor ved foranstaaende Lov forhøiet til 100 Rdr. Med Hensyn til Renterne af de Umyndige tilhørende Kapitaler, bestemmer Reskript af 7 Febr. 1794, at dersom der af disse Noget bliver tilovers fra det, som Myndligerne behøve, da bør med samme forholdes ligesom med Kapitalerne; dog at det ikke skal være nogen Nødvendighed, at Renter, som kunde overstige 20 Rdr. (hermd sammenlign foranstaaende Lov) altid skulle gjøres frugtbringende, da tilfældige og locale Omstændigheder maa i denne Henseende komme i Betragtning, og i Overeensstemmelse dermed af Overformynderne med Øvrighedens Samtykke en nærmere Bestemmelse herom paa ethvert Sted fastsattes. - Iøvrigt kan Amtmanden og i Kjøbenhavn Magistraten udstede Bevilling til at udbetale af de Umyndiges Arvekapitaler saameget som der behøves til deres Opdragelse, eller i andre Maader til deres Gavn, saasom i Sygdoms- eller andre trængende Tilfælde; dog med det Vilkaar, at baade Værgerne og Overformynderne ere enige i, at det, der saaledes bevilges udbetalt, er til virkelig Fordeel og Nytte for den vedkommende Myndling; men dersom disse ere af ulige Meninger, indstilles Sagen til Ministeriets Afgjørelse. (Fr. 23 Mai 1800).

Dersom Myndlingen ei har større Formue, end at Indkomsterne medgaae til hans Underholdning og Opdragelse, er Værgen pligtig at forrette sin Bestilling for Intet; men bliver noget tilovers af Indkomsterne efterat alle Omkostningerne ved Godsets Bestyrelse og den Umyndiges Underholdning ere fradragne, kan

Værgen fordre en Trediedeel af Overskuddet for sin Umage, men han skal da svare Rentes Rente af Overskuddet, hvilket ikke kan fordres af ham, dersom han nogen Værgenpenge forlanger. (D. L. 3 - 17. - 28).

6. Naar der skiftes mellem en Afdøds umyndige Børn eller Børnebørn og den Efterlevende af disses Forældre eller Bedsteforældre, maa Arven, naar den ei kan udredes uden at sælge det af Boets løse eller faste Gods, som den Afdødes Egtefælle behøver, enten til sin Næringsdrift eller til dagligt og uundværligt Brug, blive indestaaende hos den Længstlevende af Forældrene eller Bedsteforældrene, imod at der til Sikkerhed for samme gives thinglæst Udlæg i Boets løse og faste Eiendomme, hvilke betroes den efterlevende Ægtefælle til Brug, dersom denne ansees for vederhæftig og paalidelig, eller og skaffer antagelig Sikkerhed (Reskr. 7 Febr. 1794 §2). Dog skal formelig Panteobligation ikke affordres den Længstlevende, men en Extrakt af den i Skiftebrevet gjorte Repartition og Udlæg kan udfærdiges paa slet Papiir og thinglæses med Betaling af en Trediedeel imod Skjøder efter Summens Størrelse (Rskr. 10 Febr. 1798. Sportelreglm. 23 Marts 1814 § 67 og Rskr. 21 Septb. 1822). Naar den Umyndiges Underholdning og Opdragelse besørger af den efterlevende Fader eller Moder, svares ingen Rente af den udlagte Hovedstol. Døer den Længstlevende, efter igjen at have indladt sig i nyt Ægteskab, kan saavel hiin Arv, som den, der endvidere falder efter den Længstlevende, fremdeles blive henstaaende imod samme eller lige Sikkerhed hos den efterlevende Stedfader eller Stedmoder, Stedbedstefader eller Stedbedstemoder, naar saavel vedkommende Værgen som Overformynder finder, at denne ei kan skaffe større Sikkerhed, og at de Umyndige ere bedre tjente med at lade deres Arv indestaae i Boet imod saadan Sikkerhed, end at tvinge Stedfaderen eller Stedmoderen, Stedbedstefaderen eller Stedbedstemoderen til Realisation. Saafremt Overformynderen finder Betænelighed ved at stadfæste saadan Værgens Mening, andrages Sagen for Amtmanden til Resolution (Pl. 19 Aug. 1823). Disse Bestemmelser ere ved Pl. af 13 April 1824 udvidede til ogsaa at gjælde for Kjøbenhavn, og forøvrigt maa her nu ogsaa mærkes den nyere Fr. af 21 Mai 1843, der vil blive meddeelt paa sit Sted.

Da der paa Skiftet efter en afdød Proprietair var bleven bestemt, at den umyndige Datters betydelige Arvelod skulde forblive indestaaende i Boets faste Eiendomme, opstod senere det Spørgsmaal: om Moderen, der paany havde giftet sig, var pligtig at oplægge den Deel af Renterne, der ikke behøvedes til en efter Barnets Stilling passende Opdragelse og Underholdning. Justitsministeriet, hvis Resolution i denne Anledning forlangtes, formeente, at saalangt den ene af Forældrene var ilive, maatte Forskrifterne i Reskriptet af 7 Febr. 1794 § 2 umiddelbart komme til Anvendelse, hvorefter der ikke kunde paastaaes Renter af den Umyndiges Fædrenearv førend fra Barnets 18 Aar, eller fra det Tidspunkt, da det forlod Fædrehjemmet, med mindre Moderen forinden maatte afgaae ved Døden; - men iøvrigt var der intet til Hinder for at Spørgsmaalet indbragtes til Afgjørelse ved Domstolene.

I et andet Tilfælde - hvor der nemlig var Spørgsmaal: om en Stedfader, efter at hans Hustru, de vedkommende umyndige Børns Moder, var afgaaet ved

Døden, (og altsaa ingen af de virkelige Forældre ilive), var pligtig at tilsvare Renter af Stedbørnenes hos ham indestaaende fædrene og mødrene Arv, forsaavidt disse Renter ikke kunde antages at medgaae til Børnenes Underholdning og Opdragelse - resolverede Ministeriet: at der ikke i Lovgivningen fandtes Hjemmel til i dette Tilfælde at indrømme Stedfaderen Fritagelse for at svare Renter af den hos ham indestaaende Arv. forsaavidt disse Renter udgjorde et større Beløb, end der af Værgen og Øvrigheden fandtes at kunne ansees som et billigt Vederlag for Børnenes Underholdning og Opdragelse, hvorfor det Overskydende burde udbetales til Værgen, som derfor paa sædvanlig Maade havde at aflægge Regnskab. - Medens nemlig Reskriptet af 7 Febr. 1794 tillader den efterlevende Ægtefælle under visse Forudsætninger at beholde de umyndige Børns Arvepart indestaaende hos sig, og derhos fritager denne fra at svare Renter af disse Børnemidler, udvider Placat af 19 August 1823 denne Bestemmelse til ogsaa at gjælde for de efterlevende Stedforældre, naar begge Forældre ere døde, men ikkun hvad Sikkerheden for Værnemidlerne angaaer, hvorimod denne Plakat ikke, saaledes som Reskriptet af 7 Febr. 1794, fritager for at svare Renter af saadan Arv (Justitsm. Skr. af 3 Novbr. 1837).

7. Ifølge Circulaire fra Justitsministeriet af 1 Juli 1857 ere Overøvrighederne bemyndigede til, istedetfor Justitsministeriet, paa Umyndiges Vegne at approbere Overeenskomster paa Skifter, som gaae ud paa:

a. at en fast Eiendom, eller Løsøre, eller begge Dele tilsammen uden Realisation udlægges en myndig Medarving for Vurderingssummen;

b. at der ligeledes for Vurderingssummen gives Udlæg:

1. til Piger over 25 Aar, een eller flere i Forening, af en mindre betydelig fast Eiendom, i hvilken Henseende en Hartkornsansættelse af indtil 4 Skpr. for et Huus paa Landet og en Assurancesum af indtil 1000 Rd. for en Kjøbstadeiendom bliver Grændsen, dog at en lovformelig Taxationsforretning forinden optages, samt med den nærmere Bestemmelse, at de til en saadan Eiendom hørende Besætnings- og Inventariegenstande tillige kunne udlægges de Paagjældende efter den under Skiftet satte Vurdering.

2. til Umyndige i Almindelighed af Løsøre, saasom enten enkelte Effecter, Haandværksredskaber o. desl., der efter Vedkommendes Alder og Livsstilling kunne være dem gavnlige, eller en større Deel Effecter til Udstyr til Piger, naar der er Sandsynlighed for at de snart ville blive gifte.

c. at Værgerne, naar deres Myndlinge ere uforsørgede og der ingen er ilive, hvem deres Forsørgelse efter Lovgivningen paahviler, renuncere paa den deres Myndlinge tilfaldende Arv, imod at der af Medarvinger som Vederlag tillægges dem forsvarlig Underholdning og Opdragelse indtil den Alder, da de kunne sørge for sig selv, dog under Betingelse af, at de Arvelodder, hvorpaa der renunceres, ikke vilde være tilstrækkelige til de Umyndiges Underhold, og at den Medarving, der overtager Forsørgelsen, stiller tilbørlig Sikkerhed for Opfyldelsen af de Pligter han paatager sig.

d. at en umyndig Arvings Lod, som i Overensstemmelse med Reskript af 7 Febr. 1794 §2 forbliver indestaaende hos en længstlevende Egtefælle, sikres ved Udlæg ikke i det hele Boe, men i enkelte Dele deraf, som skjønnes at afgive tilstrækkelig Betyggelse, navnlig i sammes faste Eiendomme, hvis Værdie da bør godtgjøres ved en lovlig Taxationsforretning;

e. at en umyndig Arvings Lod i det Hele eller for en Deel udlægges i sikre udestaaende Fordringer, naar Saadant i de Umyndiges Interesse foretrækkes fremfor at søge Fordringen inddreven under Skiftebehandlingen.

f. at en uden Iagttagelse af de lovlige Former oprettet testamentarisk Disposition, som er anerkjendt af de myndige Arvinger, maa tages til Følge for de Umyndiges Vedkommende, naar Gjenstanden derfor er af forholdsmæssig ringe Betydning i Forhold til Boets Status, og det efter Omstændighederne maa antages, at den Umyndige vilde have givet sit Samtykke dertil, hvis han havde været myndig.

For at Overenskomsten i samtlige ovennævnte Tilfælde skal kunne approberes af Overøvrigheden, er det imidlertid en Betingelse, at baade Værgen og Skifteforvalteren deri ere enige; hvorhos det i de under Littra a. b. nævnte Tilfælde specielt bliver at tage i Betragtning, at Arrangementet i det Hele skjønnes at være til de Umyndiges Gavn, saasom at der enten derved sikres dem Opdragelse og Underholdning i Fædrengaarden, eller at deres Arvelod forøges.

I begge Tilfælde maa det først og fremmest paasees, at Vurderingen er paalidelig, og dernæst, med Hensyn til Tilfældet under Littra a., at de Umyndiges Arvelodder, hvis de ei udbetales, behørigt sikres, samt hvad det under Littra b. nævnte Tilfælde angaaer, at de udlagte Ting efter de Umyndiges Alder og Stilling kunne være dem til sand Nytte, hvorhos Overformynderiet, i Analogie med Fr. af 5 Mai 1830 § 2, bør have Tilsyn med, at slige til Umyndige in natura udlagte Gjenstande blive i Behold og forsvarligen bestyres.

8. Endvidere ere Overøvrighederne ligeledes paa Justitsministeriets Vegne bemyndigede til, efter vedkommende Værges og Overformynders Indstilling at approbere:

a. Indbetaling til Overformynderiet af en Umyndig tilhørende Kapital uden foregaaende lovlig Opsigelse fra Debitor, under Betingelse af, at den Umyndige holdes skadesløs for Rente indtil den Termin, hvori Kapitalen kunde fordres modtagen af Overformynderiet efter lovlig Opsigelse af Debitor, samt at der drages Omsorg for, at Kapitalen snarest muligt bliver frugtbargjort paa anordningsmæssig Maade;

b. Forandringer i den Umyndige ved thinglæst Skifteextract i Medfør af Reskript af 7 Febr. 1794 § 2 m. fl. Anordn, givne Sikkerhed hos Fader eller Moder, Bedstefader eller Bedstemoder, Stedfader eller Stedmoder, Stedbedstefader eller Stedbedstemoder, saasom naar enkelte mindre Dele af de pantsatte faste Eiendomme afhændes, medens andre lignende indkjøbes for at forenes med

Hovedeiendommen, dog at det nøie paasees, at Sikkerheden ved saadanne Forandringer ikke forringes;

c. Relaxation af enkelte Dele af de til Sikkerhed for Umyndiges Midler stillede Pant, naar Debitor ved en lovformelig Taxationsforretning godtgjør, at den tilbageblivende Deel af Pantet yder anordningsmæssig Sikkerhed, eller ialt Fald en Deel af det deri sikkrrende Beløb afbetales;

d. at en Umyndig tilhørende Kapital, som er udlaant mod Pant i en fast Eiendom, forbliver uden ny Taxation indestaaende i denne, naar den skifter Eier, dog at Værgen og Overformynderen samtykke deri, og det derhos godtgjøres, at Eiendommen ikke er forringet siden den sidst foretagne Taxation;

e. at Umyndiges Midler, der have indestaaet hos Forældre eller Stedforældre, Bedsteforældre eller Stedbedsteforældre, fremdeles efter dissers Død forblive - dog med Udstedelse af formelig Panteobligation - indestaaende hos Stedfaders, Stedmoders, Stedbedstefaders eller Stedbedstemoders efterladte Ægtefælle, eller hos de Umyndiges Sødskende, naar disse Personer have overtaget samtlige faste Eiendomme, Løsørengstande og Fordringer, hvori Arvemidlerne hidtil have været sikkrere, og de iøvrigt kunne give de Umyndige ligesaa betryggende Sikkerhed i de ommeldte Eiendele som de forhen havde, samt naar dette Arrangement iøvrigt kan skjønnes at være til de Umyndiges Tarv;

f. at de Umyndige tillagte Præstationer af enkelte Løsøreffecter, fri Bryllup, Huusly og desl., afløses med et passende Pengevederlag, naar saadant paa Grund af Afhændelsen af en Eiendom, hvor Præstationerne hidtil have været sikkrrede, den Forpligtedes Død eller andre lignende Omstændigheder, maa antages at være til de Umyndiges Fordeel;

g. at de Umyndige tilhørende faste Eiendomme bortleies eller bortforpagtes for et længere Tidsrum, dog ikke over 9 Aar, hvorhos det maa iagttages, at en saadan Disposition over Eiendommene ikke straktes ud over den Tid, da de Umyndige ved Opnaaelsen af Mindreaarighedsalderen blive raadige over deres Midler;

h. Optagelse af Laan i Umyndiges faste Eiendomme, naar dette paa Grund af særegne indtrufne Omstændigheder maatte være tilraadeligt for at afholde særdeles Bekostninger i Anledning af Beskadigelser paa Eiendommen, eller til Forebygelse af dens yderligere Deterioration;

i. Anvendelse af den Umyndiges Kapital til at sikkr ham eller hende enten Underhold for Livstid ved at indgaae en Fledførings- eller Aftægtscontract, naar saadan Forsørgelse efter Vedkommendes særegne Forhold maa ansees ønskelig, eller en høiere Rente gennem Livsforsikkringsanstalten;

k. Salg af Umyndiges Eiendele, være sig løse eller faste, ved Auction.

Om Salg underhaanden af Umyndiges Eiendele bliver derimod som hidtil at gjøre Indstilling til Ministeriets Approbation, hvorhos det i Slutningen af

Circulairret bemærkes, at dettes Bestemmelser ikke skulle medføre nogen Indskrænkning i den friere Dispositionsret, der antages at tilkomme Værgen for en Umyndiggjort over dennes Anliggender, men at de paa den anden Side, forsaavidt de i visse Tilfælde maatte gjøre Ministeriets Mellekomst uforføden, ogsaa skulle finde Anvendelse paa Dispositioner over Umyndiggjortes Eiendomme.

9. Naar Umyndiges eller andre under offentlig Bestyrelse eller Tilsyn staaende Midler skulle udlaanes, bør dette ordentligviis ikkun skee mod første Prioritets Sikkerhed i faste Eiendomme; dog maa ifølge Rskr. af 3 Jan. 1843 slige Midler ikke anbringes i jordløse Huse paa Landet, om end disse efter lovlig Taxation forøvrigt kunne afgive den anordningsmæssige Sikkerhed. - Overformyndere og Øvrigheds personer, samt Andre, der ifølge Embedspligt have Bestyrelse eller Tilsyn med Umyndiges eller offentlige Midler, maa ikke til sig annamme eller indesidde med deslige Midler, ihvor tilstrækkeligt Pant de end kunne give derfor. (Fr. 31 Aug. 1774. 14 Febr. 1821). Ligesaalidt maa Bestyrerne af slige Midler bevilge Udlaan deraf til Nogen, der er dem beslægtet eller besvogret saa nær som Sødskendebørn, men hvis der maatte findes særdeles Grund til at anbefale en Saadan til slikt Laan, bør derom gjøres Forestilling til vedkommende Ministerium. (Rskr. 17 Juni 1828).

De Umyndiges eller offentlige Midler, der ikke efter Opbydelse til Thinge og i Stiftets Aviser kunne paa anden Maade i sikkert Pant blive udlaante, maa anbringes i Statskassen, som for Beløbet udsteder opsigelige Obligationer; dog maa, ifølge Lov af 28 Marts 1855 ikke modtages under 100 Rdr. for hver enkelt Umyndig eller Stiftelse og af de modtagne Summer svares kun 3 p. e. - Ifølge forannævnte Circulaire fra Justitsministeriet kunne Overøvrighederne meddele Skifteforvalterne Tilladelse til at anbringe de contante Penge, der maatte forefindes i Boer, hvori umyndige Arvinger ere interesserede, i de med flere Begunstigelser fra det Offentliges Side oprettede Sparekasser eller Laane- og Discontokasser, navnlig naar det oplyses, at vedkommende Kasse udlaaner sine Midler med Varsomhed og mod tilbørlig Sikkerhed, og den befalede Anbringelse i Statskassen paa Grund af Omstændighederne vanskelig lader sig udføre, samt naar iøvrigt Værgen Intet derimod har at erindre.

10. De Eiendomme, hvori Sikkerhed for Umyndiges eller andre under offentlig Bestyrelse og Tilsyn staaende Midler tilbydes, bør uden Hensyn til Assurance vurderes efter de gangbare Priser i Kjøb og Salg; og af den Værdie i Sølv, hvortil Eiendommene saaledes ere ansatte, maa ei udlaanes mere end to Trediedele. Dog er særskilt Vurdering uforføden, naar Laanet hjemles ved den i Reskr. 7 Febr. 1794 § 11 antagne Værdie, nemlig 80 Rdr. pr. Tde. Hartkorn bebygget Bøndergods, og Hovedgaardstaxt beregnet til det Dobbelte. Paa anden, tredie eller følgende Prioriteter maa ikke udlaanes, med mindre det er en uopsigelig Kapital, som indestaaer paa ældre Prioriteter, eller og det opsigelige ældre Prioritetslaan ei er større, end at det, sammenlagt med det nye Laan kun udgjør i det ringeste den halve Deel af Eiendommens paa forannævnte Maade bestemte Værdie (Fr. 7 Juni 1827 § 1 - 3). - Iøvrigt kan her og mærkes Reskr. 7 Febr. 1791

§ 8, hvorefter Pantet, om det er Bygninger og Huse, bør være assureret idetmindste for den Sum, som derpaa udlaanes.

Til at vurdere Eiendommen, som bydes til Pant, skal (efter Reskr. 7 Febr. 1794 Overformynderne i Kjøbstederne og paa Landet Værgerne), men nu i Regelen Eieren af Pantet begjere af vedkommende Rettens Betjente kyndige Mænd udmeldte. Den afholdte Vurderingsforretning skal derefter inden Retten afhjemles saaledes, at Vurderingsmændene edeligen bekræfte, at de hverken for Vild eller Venskab, eller af nogen anden Bevæggrund have taxeret Eiendommen anderledes, end de troe dens sande Værdie at være; men dersom Vurderingens Paalidelighed af vedkommende Værger, Overformyndere eller Øvrighed drages i Tvivl, maa den ei beediges, men i dette Tilfælde kan Omvurdering begjeres ved et dobbelt Antal af udmeldte Mænd, hvilken sidste Forretning bør edelig afhjemles, forinden Laanet paa Grund af den bliver at bevilge (Reskr. 7 Febr. 1794 § 6).

Ved disse anordnede Taxationer skulle følgende Regler iagttages:

a) Dommeren bør altid nøie indskjærpe Taxationsmændene, at de have at tage Hensyn til Eiendommens virkelige Værdie i Handel og Vandel, og ikke enten til Assurancen eller til hvad Bygningen kan have kostet at opføre, saalidet som til det, Eiendommen under heldige Konjunkturer har været og kan forventes igjen at ville blive værd. Ved Afhjemlingen bør og Taxationsmændene udtrykkelig beedige, at hiin Regel af dem er iagttaget.

b) Den, der attraaer Laanet, bør for Mændene opgive den Sum, hvorfor Eiendommen sidst er solgt. Dersom han dertil behøver en Attest af Pantebogen, bør derfor i Gebyr til Retsskriveren ei betales mere end 24 sk.; men der bør da gives Attesten den Paategning, at den kun maa bruges til hiin Hensigt. - Hvis Eiendommen ikke er solgt i en saadan Periode, at der kan sluttes noget fra Kjøbesummen, bør Mændene tage Hensyn til hvad andre lignende Eiendomme koste, hvilket heller ikke i det modsatte Tilfælde bør tabes af Sigte.

e) Mændene skulle tillige tage de Indtægter i Betragtning, som Eiendommen efter Rimelighed kan give af sig naar den udleies, og de særdeles Byrder, som hefte paa samme.

d) Naar den sum, der udlaanes, overstiger 500 Rdr. Sølv, bør Rettens Skriver overvære Forretningen, veilede Mændene og føre Forretningen i Pennen, hvorved han bør sørge for, at den bliver motiveret og nøiagtig i alle sine Dele.

e) Forsaavidt de Midler, hvoraf Udlaan skal gjøres, ei umiddelbart bestyres af en Overøvrighed, bør Taxationsforretningen, inden den afhjemles, indsendes til Amtmanden, eller hvem der ellers har Overtilsynet med hine Midler. Den saaledes foresatte Autoritet er beføiet til at nedsætte den Sum, der bevilges udlaant, under det, der ifølge Forretningens Udfald kunde udlaanes, hvis der findes Betænkelighed ved at udlaane den fulde Sum.

f) Saavel ved Mændenes Udnævnelse som ved Forretningens Afhjemling bør Dommeren iagttage den størst muelige Omhu for at tilveiebringe en paalidelig Vurdering (Fr. 7 Juni 1827 § 2).

For at udmelde Mænd til de nævnte Taxationsforretninger, samt for at modtage Forretningens Beedigelse, skal betales til Dommeren 72 Sk. Sølv, naar kun to Mand udnævnes, men, naar flere udmeldes, endvidere 24 Sk. for hver af disse; og til Skrивeren erlægges for Udskriften sædvanlig Arkebetaling 36 Sk. for hvert Ark samme udgjør. Desuden betales til hver af Rettens Betjente 24 Sk. for Forretningens Bekræftelse (Pl. 17 December 1823 § 1). Dersom Rettens Skrивer paa Grund af at den Sum, der skal udlaanes, overstiger 500 Rdr., er tilstede ved Taxationsforretningen, nyder han endvidere, foruden fri Befordring, den samme Betaling som er tilstaaet Dommeren for Udnævnelsen og Afhjemlingen, og hvis Summen er over 1000 Rdr. det Dobbelte (Fr. 7 Juni 1837 § 2). - Enhver af de udmeldte Mænd nyder, uagtet der til Forretningen maatte fordres særdeles Sagkyndighed, kun den i Sportelreglm. § 248 bestemte enkelte Betaling, nemlig for hver halve Dag, Forretningen varer, 54 Sk., samt for at møde i Retten og beedige Forretningen, 14 Sk., med mindre Forretningens Gjenstand er en Jordejendom af mere end 8 Tdr. Hartkorn, eller en Bygning, der er forsikkert i Brandkassen til 10000 Rdr. Selv eller derover, da der i saa Fald tilkommer dem den dobbelte Betaling. - Ved Dagsbetalingerne regnes indtil 4 Timer for en halv, over 4 indtil 8 Timer for en heel, og over 8 Timer for 1 1/2 Dag. - Naar den, der begjerer en Forretning afholdt, erklærer, at det Laan, han derved søger at erholde af offentlige Stiftelsers eller Umyndiges Midler, ei skal udgjøre over 200 Rd. Sølv, erlægges der, saavel til Dommeren og Skrивeren som til Mændene, kun halv Betaling, men i saadant Tilfælde kan Forretningen heller ikke paa nogen Maade bruges som Hjemmel for større Laan end det angivne. (Pl. af 17 Dcbr. 1821. § 1. 2. 3).

11. Til vedvarende Betyggelse for de udsatte Kapitaler skulle Panterne, forsaavidt de bestaae i Huse og Gaarde, hvis Bygninger udgjøre deres eneste eller fornemste Værdie, hvert tredie Aar paa Debtors Bekostning omvurderes, med mindre de Umyndiges Værger tilligemed to i Nærheden af de pantsatte Eiendomme bosatte gode Mænd give Attest til vedkommende Overformynder om at Pantet er tilstrækkeligt, eller og, at Debitor derfor stiller antagelig Kaution, i hvilke Tilfælde Taxationen i det Høieste to Gange maa gaae over. (Reskr., 7 Febr. 1794 § 9). - Ved Pl. af 1 Marts 1842 er dernæst anordnet, at foranstaaende Bestemmelse i Reskr. af 7 Febr. 1794 fremdeles maa afgive den almindelige Regel for den successive Kontrol med Tilstrækkeligheden af de deri omhandlede Panter for Midler, der staae under offentlig Forsorg, hvorhos det dog, for at Omvurdering paa Grund af Attester fra gode Mænd i Overensstemmelse med bemeldte Paragraphs Indhold kan bortfalde, udfordres, forsaavidt Umyndiges Midler angaaer: at vedkommende Overformynder og i Kjøbenhavn tillige Magistraten, og forsaavidt andre under offentlig Varetægt staaende Midler angaaer, den nærmeste locale Bestyrelse for disse Midler, erklære, at de ikke have nogen Anledning til at tvivle om Attesternes Rigtighed - ligesom, hvad Umyndiges Midler angaaer, lige Paategning bør gives af Værgerne for de Umyndige, som Obligationerne tilhøre eller som i alt Fald have Andeel i samme

for i det mindste 200 Rdr. - De omhandlede Attester kunne imidlertid aldeles bortfalde, naar de ovennævnte Vedkommende attestere, at de efter deres personlige Kundskab til Panterne ere overbeviste om, at samme endnu ere tilstrækkelige, eller at de ved anstillet Undersøgelse derom have overbeviist sig, ligesom ogsaa ovennævnte Reskripts Bestemmelse om Kaution som Middel til at undgaae Omvurdering fremdeles gjælder. - For at lette den Byrde, som er forbunden med deslige Omvurderinger, er ved Pl. af 13 April 1831 befalet, at flere til en offentlig Stiftelse eller et Overformynderie pantsatte Eiendomme maa, forsaavidt de høre under samme Jurisdiction, foretages, afhjemles og beskrives under Eet, samt at Beskrivelsen maa skee paa stemplet Papiir af 4de Kl. til 42 Sk., og at de en saadan samlet Omvurderingsforretning i det hele vedkommende Udgifter skulle fordeles paa samtlige Debitorer.

12. Laanet af Umyndiges Midler bør ei fuldbyrdes, førend det derfor udstedte Gjælds brev med Thinglæsningspaategning er indleveret til Overformynderiet (Rskr. 12 Mai 1827). Obligationen skal indeholde den udtrykkelige Betingelse, at saafremt Renten ikke betales i rette Tid, skal Kapitalen til samme Tid være forfalden til Betaling (Reskr. 7 Febr. 1794 § 12); at Kapitalen ei af Debitor kan opsiges med ringere end eet Aars Varsel; at deelviis Opsigelse af Kapitalen kan skee fra Overformynderiets, men ikke fra Debtors Side; samt at Debitor skal underkaste sig den hurtige Retsforfølgning efter Forordn. af 25 Jan. 1828. - Naar udenfor Kjøbenhavn flere Umyndiges Kapitaler udlaanes under Eet, bør Obligationen ikke lyde paa Umyndiges Midler i Almindelighed (hvilken Fremgangsmaade før brugtes), men den bør udtrykkeligen indeholde, hvilke Umyndiges Midler deri ere anbragte. - Naar nogen, der er Interessent i en saadan Obligation, udtræder af Overformynderiet, kunne andre i Overformynderiet indkomne Kapitaler benyttes til at udbetale ham, og disse igjen anbringes i hiin Obligation, hvorom der blot behøver at gives Paategning paa samme, hvilket dog ikke maa skee, hvor den udgaaende Myndling eier hele Summen (Rskr. 26 Oktbr. 1841). Dog bliver der at drage tilbørlig Omsorg for at Pantet endnu har vedligeholdt en saadan Værdie, at den Kapital, der saaledes træder i den udbetaltes Sted, deri er anordningsmæssig sikkert, uden at det herved ansees tilstrækkeligt, at Pantet paa den Tid, Obligationen blev udstedt, afgav lovlig Sikkerhed. Dersom den saaledes substituerede Sum overstiger 500 Rdr., skal en ny Taxation af Pantet finde Sted; er den derimod ikkun 500 Rdr. eller derunder, kan Amtmanden tillade, at Taxationen undlades, naar Overformynderne, samt i Kjøbstederne tillige Magistraten, udtrykkeligen og bestemt erklære, at Pantet ikke ved indvortes Foringelse eller ved Konjunkturerne er saaledes nedsat i Værdie, at det ei længer afgiver den tilbørlige Sikkerhed; dog at vedkommende Væрге ogsaa giver sit Samtykke dertil, forsaavidt der under samme Værgemaal hører en Sum af 200 Rdr. eller derover.

Den, der har Lod i en slig Obligation, kan, naar han ved sin Udtrædelse af Overformynderiet ønsker det og Debitor deri er enig, beholde sin Andeel i samme, i hvilket Tilfælde han, imod behørigt Afkalds Meddelelse af Overformynderiet erholder en verificeret Gjenpart af Obligationen, forsynet med Overformynderiets Paategning om, hvor stor en Andeel der overlades ham til fri Raadighed, saavel som Paategning af Debitor om, at han for Eftertiden vil direkte

udbetale til den udtraadte Interessent Renterne af hans Andeel, samt at denne særskilt kan opsiges med det bestemte Varsel. (Fr. 7 Juni 1827 § 7. 8. 9).

Dog er Overformynderiet, naar den udtrædende Myndling forlanger det, i Regelen pligtig til kontant at udbetale ham sine Arvemidler, hvorfra kun undtages det Tilfælde, da Obligationer paa Skiftet ere Myndlingen udlagte og modtagne i Overformynderiet som henhørende under hans Arv. - Først naar Overformynderiet gjør vedbørlig Rede og Rigtighed for den modtagne Kapital, har det i Regelen Ret til at fordre Afkald og Qvittering for dets Administration (Rskr. 15 Juli 1845).

13. Naar de foreskrevne Regler i Henseende til Vurdering af Pantet m. m. ere iagttagne, samt naar derhos ved Panteobligationens Thinglæsning fremlægges Beviis for, at alle paa den pantsatte Eiendom heftede Skatter og andre Byrder ere erlagte, og derefter tilbørligt Opsyn haves med, at Pantet ikke forringes, maa alle Vedkommende være angerløse i Tilfælde af uformodet Tab. (Reskr. 7 Febr. 1794 § 8), hvilket da heller ikke lettelig synes at kunne indtræffe. - Hvad Kjøbenhavns Overformynderie angaaer, er ved Reskr. af 31 Jan. 1794 anordnet, at om der skulde indtræffe Tab paa Panter, hvori Umyndiges Midler ere anbragte, efterat alle i Anordningerne foreskrevne Forsigtighedsregler ere iagttagne, da maa saadant Tab i Overeensstemmelse med D. L. 3 - 17 - 40 være uden Ansvar for Overformynderiet og derhos fordeles paa den hele fra Overformynderiet udsatte Masse af Umyndiges Penge (med nogle navngivne Undtagelser), hvorfor og i de fra dette Overformynderie udstedte Obligationer ei skal nævnes, hvilke Umyndige den udsatte Kapital tilhører, men derimod over Obligationerne holdes en Designation, hvori skal anføres. hvad enhver Myndling deri er deeltagende for.

Hvis derimod en Umyndig ved sine Midlers slette og ulovlige Bestyrelse lider noget Tab paa disse, er det en naturlig Selvfølge, at Vedkommende, der er Skyld i Tabet, bør erstatte samme, og da hvad rede Penge angaaer disse staae under Overformyndernes Bestyrelse, er det og nærmest disse, hvem Erstatningspligten paaligger; i Mangel af Betalings Erholdelse af disse bør Værgen drages til Ansvar, forsaavidt Tabet kan tilregnes ham. - Ifølge Fr. af 8 Juli 1840 haves derfor og stiltiende Panteret hos samtlige Magistratspersoner, Byfogder, Herredsfogder og Birkedommere for al den private Formue, der kommer under deres Varetægt som Skifteforvaltere og Overformyndere, hvilket ligeledes gjælder om alle andre, til hvis Embede Skifteforvaltning eller Overformynderibestyrelse hører.

14. Naar en ifølge sin Alder ellers myndig Person enten formedelst høi Alderdom, Vanvittighed, Ødselhed, eller af andre Aarsager ikke kan varetage sit eget Gavn, kan han af Øvrigheden erklæres for umyndig og en Værgе beskikkes ham (D. L. 3 - 17 - 5). I Kjøbstæderne er det Magistraten, men paa Landet Amtmanden, der afgjør, hvorvidt nogen skal erklæres umyndig eller ei, men efterat Umyndigheds-Resolutionen er falden, er det vedkommende Skifteforvaller, der udnævner Værgen. - Dersom nogen sinder sig forurettet ved, at Øvrigheden enten bevilger eller afslaaer en Persons Umyndiggørelse, maa

Besværingen desangaaende indgives til vedkommende høiere Autoriteter og kan ikke indbringes for Domstolene.

Naar Øvrigheden saaledes ved sin Beslutning sætter en Person ud af den Myndighedstilstand, hvori han før befandt sig, skal den beskikkede Værge uopholdelig kundgjøre dette ved det Thing, hvorunder den Paagjældende har sit Hjem. Saa bør og i Forbindelse hermed iagttages, hvad Plakaten af 27 Novbr. 1839 foreskriver for at sætte den Paagjældende ud af Stand til at udøve Raadighed over de faste Eiendomme, som han enten paa den Tid maatte besidde, eller senere maatte erhverve, nemlig: at den Øvrighedserklæring, hvorved han gjøres umyndig, skal thinglæses ved den Jurisdiction, hvorunder Eiendommen er beliggende, - hvorhos Værgen ved Paategning paa Dokumentet skal opgive de faste Eiendomme, som den Umyndiggjorte eier under den Jurisdiction, hvor Læsningen skal foregaae, ligesom han og, hvis denne senere erhverver flere Eiendomme under samme Jurisdiction, paa lige Maade bør opgive dette for vedkommende Rettens Betjent: Alt for at Dokumenterne paa vedkommende Register kunne bemærkes som vedkommende Raadigheden over forbemeldte Eiendomme (Pl. 27 Novbr. 1839 § 1). - Iøvrigt bør, forat en saadan Persons Umyndighedstilstand saavidt mueligt kan bringes til almindelig Kundskab, den beskikkede Værge herom indføre en Bekjendtgjørelse, hvad Kjøbenhavn angaaer, i den Berlingske Tidende, og udenfor Kjøbenhavn, i Berlingske Tidende og vedkommende Stiftsavis, hvor en saadan gives; men hvis den Paagjældende hører til Landalmuen, træder Læsning ved Kirkestævne istedetfor Indførelse i Aviserne. Dog skal, i Overeensstemmelse med Lovens almindelige Grundsætninger, Dekretets juridiske Virkning alene være afhængig af dets Thinglæsning. - Det følger af sig selv, at Mangelen af den foreskrevne Kundgjørelse kun kan komme den tilgode, der i utilregnelig Uvidenhed maatte indlade sig med en Person, der er gjort umyndig, ligesom og den, der vidende om Umyndiggjørelsen søger at benytte Mangelen af den foreskrevne Kundgjørelse til at erhverve Rettigheder imod ham, bliver at straffe efter Fr. af 11 April 1840, som handler om Tyverie, Bedragerie m. m. (Pl. 10 April 1841 § 1 og 4).

Den, der beskikkes til Værge for en Umyndiggjort, bør foranstalte dennes Bo taget under Behandling af Skifteretten som Værgemaalsbo, hvorpaa denne, efterat have registreret Boet, atter extraderer samme til Værgen med Undtagelse af Kapitalerne, der bør indsættes i Overformynderiet. Dog kan Forsømmelse af at optage en formelig Status over Boet ikkun bevirke, at Værgen bør staae til Ansvar, saafremt det bevises, at nogle af den Umyndiges Eiendele formedelst denne Forsømmelse ei vare blevne tagne under hans Administration og Skade derved var forarsaget. (Dom i Jur. Tidssk. 14 Bd. 2 h. Pag. 202).

Ifølge Kancelliskr. af 16 Juli 1817 og 12 Juni 1845 ere de i Lovgivningen foreskrevne Regler for Umyndiges Midler ikke anvendelige paa Værgemaalet for en Umyndiggjort, men det maa i det Hele være overladt til Værgen for en Saadan, efter bedste Skjønnende at behandle hans Anliggender, saaledes som det efter disses Beskaffenhed findes hensigtsmæssigt, og som han trøster sig til at kunne forsvare i Tilfælde af Paatale. Dette er dog efter Rskr. af 12 Octbr. 1847 kun at forstaae om den beskikkede Værges Myndighed til at træffe saadanne

Arrangements og Transactioner, som af ham skjønnes fornødne for at bringe Orden i Formuen; men med Hensyn til Værgens Bestyrelse af den Umyndiggjortes Kapitaler gjælder derimod Bestemmelserne i Resk. af 7 Febr. 1794 § 23, hvorefter Værgen er pligtig aarlig at afgive sit Regnskab til vedkommende Overformynder, for at denne kan revidere samme. Ved en Overrettsdom, som findes indført i juridisk Ugeskrift for 1851 S. 136, blev Værgen for en Umyndiggjort paalagt at udrede Erstatning, da en Kapital, som han havde udlaant uden Iagttagelse af Bestemmelserne i Fr. 7 Juni 1827 om Sikkerhed for Umyndiges Midler, var gaaet tabt.

15. Mandspersoner og ugifte Fruentimmere mellem 18 og 25 Aar kaldes Mindreaarige og ere myndige under en Kurators Tilsyn indtil det 25de Aar, da den fuldkomne Myndighedsalder indtræder. Dog kunne Personer, der have opnaaet en Alder af idetmindste 22 Aar, erholde Bevilling til at være fuldmyndige, hvilken af Amtmanden kan udleveres i Kongens Navn, naar det med troværdige Vidnesbyrd er oplyst, at Vedkommende have opnaaet en saadan Modenhed og Fasthed, at det ikke er at befrygte, at de ville misbruge Bevillingen, i hvilken Henseende den fødte eller satte Værges eller Kurators, samt vedkommende Øvrigheds og Sjælesørgers Erklæringer i Særdeleshed kommer i Betragtning, ligesom det og tilstrækkeligt bør godtgjøres, at Bevillingens Meddelelse vil være til sandt Gavn for den Paagjældende. Ligeledes bør og Amtmanden nøie iagttage, at han ikke ved slig Bevilling giver Nogen Adgang til, førend den opnaaede Fuldmyndighedsalder efter Loven, at nedsætte sig paa en Næring, der allerede paa det Sted, hvor han vil nedsætte sig, drives af saa stort et Antal, at en Forøgelse ei kan ansees ønskelig for Kommunen (Fr. 23 Marts 1827). - Fuldmyndighedsbevilling for Mandspersoner, der ere under 23 Aar, maa søges i vedkommende Ministerium, men meddeles kun under særdeles Omstændigheder og naar den Paagjældende er nær ved den nævnte Alder.

Naar en Umyndig har fyldt sit 18de Aar, skal det af Værgen anmeldes, i Kjøbstæderne for Magistraten, men paa Landet for den ordentlige Skifteforvalter, der tillige er Overformynder, som strax beskikker ham eller hende en Kurator, der tilligemed den Mindreaarige modtager dennes Midler og derfor giver Afkald, der læses til Thinge paa Udstederens Bekostning, hvorefter dette Værgemaal udgaaer af Overformynderiet. - Ifølge D. L. 3 - 17 - 34, der nævner "*Værgen eller en anden god Mand*", synes Værgen altid at være nærmest til at blive Kurator, i hvilket Tilfælde ingen ny Bestikkelse behøves. - Dersom en Pige inden fornævnte Tidspunkt er bleven gift, skal hendes Midler tilligemed Regnskabet for Værgemaalet overleveres hendes Mand, der og udsteder Afkaldet (Reskript 7 Febr. 1794 § 21).

16. Den Mindreaarige annammer selv sit Gods at forestaae; men den beskikkede Kurator skal fremdeles have Tilsyn med ham indtil han bliver fem og tyve Aar, at han ei Godset unyttig tilsætter. Og bør derfor intet Pant eller anden Forskrivning agtes, som af den Mindreaarige sættes eller gives, uden det skeer med Kurators Samtykke (D. L. 3 - 17 - 34). - Dersom derfor den Mindreaarige uden gyldig Grund stiller sig ved nødvendigt eller nyttigt Løsøre, er Salget ugyldigt, og hans Kurator kan med Øvrighedens Bistand tvinge Besidderen til at

udlevere det Solgte uden Vederlag. - "*Kjøbslaaer Nogen med Den, som ei er mægtig og myndig til at afhænde, tabe sit Værd, og Den som har solgt, bekomme Godset igjen uden Vederlag*" (D. L. 5 - 3 - 10). I hvilken Henseende det mellem de Retslærde er omtvistet, om Kjøbesummen, naar den er i Behold, kan fordres tilbage eller ei. - Hvad faste Eiendomme angaaer, da overtager og bestyrer den Mindreaarige selv disse; kun er det Kurators Pligt at paasee, at han ikke ved ukloge Foranstaltninger forringer dens Værdie. Ligeledes er det Dennes Pligt at have Tilsyn med hvad Pengemidler den Mindreaarige muligt er i Besiddelse af; er det Obligationer, bør han paategne dem, at de uden hans Samtykke ikke maa qvitteres, transporteres eller pantsattes; er det rede Penge, bør han sørge for, at de paa sikker Maade gjøres frugtbringende. Kunne de ikke blive enige herom, bør Øvrighedens Resolution indhentes.

Alle skriftlige Kontrakter og Forpligtelser, der indgaaes af den Mindreaarige, udfordre i Regelen Kurators Samtykke og Medunderskrift for at være gyldige, og der gives endog Tilfælde, da end ikke dennes Samtykke er tilstrækkelig. Saaledes maa efter D. L. 5 - 3 - 6 og 7, ingen Mandsperson, som ikke er sine fulde fem og tyve Aar, sælge eller afhænde den Jord, han har erholdt ved Arv eller Gave, med mindre det skeer med hans nærmeste Slægtnings Raad og Samtykke til dermed at betale hans Forældres Gjæld, eller deres, hvis Arving han er, eller sin egen, saafremt denne er foraarsaget af Reiser og Studering, eller og han vil bruge Pengene til sin Nærings og Handels Forsættelse; og et ugift Fruentimmer maa aldrig afhænde sin Jord, uden til at bekoste sit Underhold eller betale sin arvede Gjæld med, da maa hun med nærmeste Slægtnings Raad sælge den, hvilket imidlertid nu formodentlig, efter Loven om Fruentimmernes Myndighed, ligeledes maa være indskrænket til Fruentimmerets 25de Aar. Dog kan ogsaa i disse Tilfælde til Salget erhverves kgl. Bevilling; og iøvrigt gjælder Lovstedet kun om Salg, men ei om Pantsættelse, saa at den Mindreaarige maa kunne pantsatte sin Jord med Kurators Samtykke, uden næste Frænders Raad. - Den, som ikke er sine fulde fem og tyve Aar, er heller ikke pligtig at svare til noget Forløfte (d. e. Kaution), som han inden eller uden Riget gjort haver (D. L. 1 - 23 - 13), og det end ikke, om hans Kurator ogsaa bar givet sit Samtykke dertil.

Den Mindreaarige maa i Almindelighed antages at have fri Raadighed over, hvad han ved sin egen Flid, saasom ved Arbeide, handel o. s. v. erhverver sig, saavel som over sine Renter og aarlige Indtægter; men dersom han uforsvarlig sætter disse overstyr, kan hans Kurator gribe til den Udvei, at lade ham erklære umyndig. - Og skjøndt den Mindreaarige ikke i Almindelighed kan gjøre Pengelaan paa sin egen Haand, maa dog rimeligviis undtages det Tilfælde da Laanet er stiftet til hans uundgaaelige Fornødenheder og ikke er større end at det kunde forudsættes, at den Paagjældendes Fortjeneste vilde være tilstrækkelig til dets Betaling.

17. For at forhindre Aagerkarles Bedragerier var det forhen paabudet, at alle skriftlige Kontrakter om Penge eller Penges Værd, som udstedtes af dem, der ikke vare fuldmyndige, skulde i Kjøbstæderne indgaaes for en Øvrighedsperson, eller for Notarius publicus, men paa Landet for Dommeren, eller for den Embedsmand, til hvem Notarialforretningerne vare overdragne, samt at de ved

Kontrakten forpligtede Personers Underskrift og Forsegling paa Dokumentet burde skee i denne Embedsmands og et tilkaldt Vidnes Paasyn, da slige Kontrakter og Forpligtelser ellers skulde være aldeles ugyldige (Fr. 26 Octbr. 1804). - Dette er nu hævet ved Fr. af 24 April 1839, saa at de, der af Personer, som ei ere fuldmyndige, modtage Forskrivninger, Transporter, Qvitteringer eller andre Dokumenter, som behøve Underskrift af Forældre, Værger eller Kuratorer. ved Erhvervelsen af de fornødne Underskrifter ikke skulle være bundne til at iagttage de i bemeldte Forordning foreskrevne Former, hvorimod det er Vedkommende overladt at benytte ethvert i Lovens almindelige Regler grundet Bevismiddel til dermed at godtgjøre Underskrifternes Ægthed (§ 1).

Imidlertid er det endnu fremdeles Enhvers Pligt, der vil inlde flg i Kontraktforhold med Nogen, selv at forvise sig om, at denne enten har den Myndighed, som behøves til at forpligte sig, eller i manglende Fald dertil har erhvervet rette Vedkommendes (Forældres, Værgers eller Kuratorers) Samtykke. Det er saaledes ikke nok for at kunne erhverve Rettigheder mod en Umyndig eller Mindreaarige, med hvem man har inladt sig i Kontraktforhold, at denne urigtigen har foregivet enten at have de til at forpligte sig nødvendige Egenskaber eller at Kurator eller andre Vedkommende dertil have givet deres Samtykke. Selv om han i denne Henseende har for sin Medkontrahent foreviist Dokumenter, efter hvis Indhold han vilde have den fornødne Myndighed eller være forsynet med Vedkommendes Samtykke, kan dette ikke paaberaabes til at gjøre nogen Fordring mod ham gjældende, med mindre Sagen paa efterstaaende Maade (i § 3) har været undersøgt, og denne Undersøgelse har givet et saadant Resultat. at han i Medhold af Paragraphens Indhold derfor kan drages til Ansvar (§ 2).

Naar den. der har handlet med en Person, som befindes at mangle den til at forpligte sig fornødne Myndighed, paaberaaber sig, at denne har brugt en saadan Fremgangsmaade, som den i Slutningen af § 2 anførte, skal han andrage det for vedkommende Øvrighed, som derpaa foretager en nøiagtig Undersøgelse af Sagens hele Sammenhæng. Dersom det da godtgjøres, at Medkontrahenten selv har været vidende om de af den Mindreaarige eller Umyndige benyttede Dokumenters Urigtighed, eller dog har maattet have Formodning derom, saa kan den Umyndige eller Mindreaarige ikke drages til Ansvar, hverken til Straf eller Skadeserstatning, og Medkontrahenten maa tilskrive sin egen Uforsigtighed det Tab han maa lide. - Men dersom Undersøgelsen ikke leder til at tillægge Medkontrahenten saadan Mislighed, bliver den Umyndige eller Mindreaarige at dømme til at give Erstatning til den besvegne Medkontrahent, saavelsom til at lide anden Straf efter Lovens almindelige Forskrifter (§ 3).

Kilde: Lovbog for Landmanden.
v/ M. Rasmussen, 5. udgave.
Odense, Miloske Boghandel, 1861.
Side 118 – 139

Første Afdeling.

Familieforhold, Skolegang, Tyendeforhold og Umyndighedsforhold, samt Værnepligt.

Sjette Kapitel. Om Tyendevæsenet.

Istedetfor forskjellige Anordninger hvorefter Tyendevæsenet forhen var ordnet, f. ex. Fr. af 25 Marts 1791 for Landet, Pl. af 3 Dcbr. 1755 for Kjøbenhavn og Kjøbstæderne, samt endeel andre Plakater og Reskripter, gjælder nu den almindelige Tyendelov af 10 Mai 1854, hvis enkelte Paragraphers fuldstændige Indhold her følger.

1. Den, der har fyldt sit 18de Aar, kan gyldigen bortfæste sig som Tyende. Paa yngre Personers Vegne skeer saavel Indgaaelse som Opsigelse af Tyendeforholdet af Forældre eller andre Foresatte, der dog kunne bemyndige den Paagjældende til selv at gjøre dette. - En for en Umyndig indgaaet Tyendekontrakt kan ikke være forbindende for Tyendet længere, end at det, naar det har opnaaet en Alder af 18 Aar, kan med sædvanligt Varsel, overensstemmende med § 40 i denne Lov, opsiges Tjenesten til den første almindelige Skiftetid overensstemmende med § 11 i denne Lov (§ 1).

2. Bevilling til at være Fæstemand kan meddeles af Øvrigheden paa ethvert Sted, hvor der viser sig Trang til at have en Fæstemand. - I Kjøbenhavn kan Ingen drive Forretninger som Fæstemand uden en saadan Bevilling. Øvrigheden fastsætter en passende Betaling, som den af samme beskikkede Fæstemand maa tage for sine Forretninger, og meddeler ham de fornødne Forholdsregler (§ 2). - Fæstemanden skal troligen meddele dem, som ved hans Medvirkning ville antage et Tyende, hvad han veed om dettes Brugbarhed og andre Egenskaber. - anbefaler han som brugbart eller tilforladeligt et Tyende, om hvilket han veed, at det har viist sig udueligt, eller er fundet i Utroskab, skal han, foruden at erstatte den Skade, som Huusbonden derved lider, bøde fra 5 til 20 Rd., og kan efter Omstændighederne, hvis han har Bevilling som Fæstemand, dømmes til at have denne forbrudt, hvilken sidste Følge altid indtræder, naar han anden Gang findes skyldig i samme Brøde (§ 3). - Forleder Fæstemanden et Tyende til at forlade

dets Tjeneste for at antage en anden, straffes han paa samme Maade, som er bestemt i § 3. (§ 4). - Ønsker Nogen sin Tjeneste som Tyende opbudt ved Kirkestævne paa Landet, skal Sognefogden foretage saadan Opbydelse uden Betaling (§ 5), see herom Fr. 25 Marts 1791.

3. En afsluttet Overeenskomst om Tjenesteforhold er bindende for enhver af Parterne, uden Hensyn til om Fæstepenge ere givne eller ikke. - Men ere Fæstepenge givne, afdrages de ikke i Lønnen, med mindre anderledes er vedtaget (§ 6). - (Øiemedet med at give Fæstepenge kan altsaa ikke være andet, end det, at derved have et uimodsigeligt Beviis for at Tyendekontrakten er indgaaet).

4. Størrelsen og Beskaffenheden af den Løn og andet Vederlag, som Tyendet skal have for sin Tjeneste, beroer ganske paa Overeenskomst (navnlig er herved det Lovbud hævet, der forhen forbød Tjenestefolk paa Landet at betinge sig Sæd i Straaet som Løn) Dersom Intet derom er vedtaget mellem Parterne, da skal Tyendet have et saadant Vederlag, som paa det Sted, hvor Tjenesten udføres, er almindeligt for et Tyende i lignende Stilling. Hvad i saa Henseende er Regel, afgjøres af Politøvrigheden (§ 7).

5. Den visse Personer af Bondestanden hidtil paahvilende særegne Forpligtelse til at tage fast Tjeneste, bortfalder for Fremtiden (saa at det altsaa staaer Enhver frit for at ernære sig ved Dagleie eller paa hvilkensomhelst anden lovlig Maade).

Tjenestetidens Varighed beroer paa Overeenskomst; dog skal det, naar Kontrakten er indgaaet paa flere Aar, eller under saadanne Betingelser, at Tyendet derefter kan blive bundet paa flere Aar, staae i Tyendets Magt at opsiges Tjenesten med et halvt Aars Varsel til en af de almindelige Skiftetider, imod at betale Huusbonden Saameget, som Lønnen udgjør for et halvt Aar (§ 8).

6. Er ingen vis Tjenestetid vedtagen, ansees Tyendeforholdet stiftet saaledes, at det med 3 Maaneders (Almanakmaaneders) Opsigelsesfrist kan hæves til en af de almindelige Skiftetider (§ 9).

7. En Overeenskomst om Tjeneste for kortere Tid end een Maaned, uden at Forlængelse, naar Opsigelse undlades, skal indtræde, henregnes ikke til Tyendekontrakter (§ 10) (og de for Tyende særegne Virkninger og Bestemmelser, som indeholdes i Lovene, kunne altsaa ikke anvendes i dette Tilfælde).

8. Skiftetid for Tyende, der tager Tjeneste halvaarsviis eller paa længere Tid, er, naar ei anderledes vedtages, hvert Aars 1ste Mai og 1ste November (§ 11).

9. Til den vedtagne Tid er Tyendet pligtigt at begive sig i Tjeneste og Huusbonden pligtigt at modtage samme, og ingen af Parterne kan frigjøre sig fra denne Forpligtelse ved at tilbagebetale eller overlade Fæstepengene.

Hvad ovenfor og iøvrigt i denne Lov er sagt om Huusbond, gjælder om Enhver, som holder Tyende (§ 12), (navnlig ogsaa Enker og andre Fruentimmer).

10. Vægrer Huusbonden sig uden lovlig Grund ved at modtage Tyendet i sin Tjeneste til aftalt Tid, kan Tyendet beholde Fæstepengene, som maatte være givne og desuden fordre Løn for den vedtagne Tjenestetid, dog ikke over 2 Aar, samt Kostpenge ligeledes for den vedtagne Tjenestetid, dog ikke over 8 Uger. Kostpengene bestemmes, naar deres Størrelse ikke er vedtagen, efter Billighed og hvert Steds Skik og Brug, fra 16 til 32 Sk. Rigsmynt om Dagen (§ 13).

11. Flytter Huusbonden, efterat have fæstet et Tyende og før Tjenestetidens Begyndelse, tangere end én Miil bort fra det Sted, hvor Tjenesten efter Aftalen med Tyendet forudsættes at skulle tiltrædes, er Tyendet ikke pligtigt at overtage Tjenesten og har Ret til at beholde Fæstepengene. - Er Huusbonden flyttet til Færøerne, Island, de danske Kolonier eller Udlandet, kan Tyendet endvidere fordre Løn for den vedtagne Tjenestetid, dog ikke for mere end et halvt Aar. Hvis Tyendet ikke 4 Uger før Tjenestens Tiltrædelsestid er underrettet om sidstnævnte Flytning, tilkommer det endvidere Kostpenge efter § 13 for den vedtagne Tjenestetid, dog ikke over 8 Uger. - Dersom et Tyende gaaer i Tjenesten, uagtet Huusbonden er flyttet bort fra det Sted, hvor den skulde tiltrædes, skal Huusbonden betale Tyendet de derved foraarsagede Flytningsomkostninger (§ 14).

12. Huusbonden kan af følgende Grunde nægte at modtage et fæstet Tyende, med mindre han allerede ved Antagelsen har kjendt Grunden:

a. Naar det har været hensat til Strafarbejde, eller har begaaet Tyveri, Bedrageri eller anden i den offentlige Mening vanærende Forbrydelse;

b. naar det i sin seneste Tjeneste har gjort sig skyldig i Fornærmelser i Gjerning imod Huusbonden eller de til hans Familie hørende Personer)

c. naar der er Børn i Huset, og Tyendet i en foregaaende Tjeneste har forledet Husets Børn til slette Handlinger;

d. naar det mangler de Færdigheder, der ved dets Antagelse bleve forlangte, og som det udtrykkeligen har angivet at besidde;

e. naar det har nogen smitsom eller væmmelig Sygdom;

f. naar det formedelst Sygdom eller Legemsskade er uskikket til at udføre sit Arbejde, eller naar et ugift Tyende er frugtsommeligt;

g. naar det ved sin Antagelse har skuffet Huusbonden med falsk Skudsmaal.

Huusbonden har i saadanne Tilfælde Intet at betale Tyendet og kan forlange de givne Fæstepenge tilbagebetalte (§ 15).

13. Kommer Tyender ikke i Tjeneste den fastsatte Dag, er Huusbonden berettiget til at antage et andet Tyende. Indfinder imidlertid det udeblevne Tyende sig i Løbet af næste Dag, eller hvis Udeblivelsen ikke kan tilregnes det og Kontrakten

er indgaaet paa et halvt Aar eller længere Tid, inden Forløbet af 8 Dage og i begge Tilfælde intet andet Tyende i dets Sted endnu er antaget, er Huusbonden pligtig at modtage det. Indfinder det sig først senere i Tjenesten, beroer det paa Huusbonden, om han vil modtage det eller ikke (§ 16).

14. Et Tyende, der kommer for seent i Tjenesten, men dog modtages i denne, taber Ret til saa stor en Deel af Løn og Kostpenge, som svarer til den Tid, i hvilken det er udeblevet, og skal desuden, hvis Udeblivelsen kan tilregnes det, bøde for hver udebleven Dag 48 Sk. til Politikassen, hvilke Bøder kunne indeholdes i Lønningen (§ 17).

15. Det Tyende, som uden at være hindret ved Sygdom eller anden lovlig Undskyldning ikke indfinder sig i Tjenesten i rette Tid, skal, naar Huusbonden af den Grund lovligen vægrer sig ved at modtage det, eller det aldeles udebliver, tilbagebetale Fæstepengene, samt erlægge til Huusbonden saameget, som den betingede Løn udgjør for Halvdelen af den vedtagne Tjenestetid, dog ingensinde for længere Tid end et halvt Aar, (d. e. Erstatningen skal, om der end er vedtaget nok saa lang Tjenestetid, dog ingensinde udgjøre mere end 1/2 Aars Løn), og desuden bøde fra 2 til 20 Rd. - Kun under særdeles formildende Omstændigheder maa de Bøder, som idømmes Tyendet, være mindre end halvt imod det Beløb, der forbrydes til Huusbonden (§ 18).

16. Bliver et Tyende uden egen Brøde ude af Stand til at tiltræde Tjenesten, da er det kun pligtigt at tilbagebetale Fæstepengene (§ 19).

17. Holder en Huusbond ulovligen et Tyende tilbage i Tjenesten efter Skiftetiden, skal han, saafremt andre Love ikke efter Gjerningens Beskaffenhed medføre større Straf, bøde fra 5 til 50 Rd. og give Erstatning for den Skade, som derved foraarsages. Hindrer han Tyendet fra at komme i rette Tid i en anden Tjeneste, som det har paataget sig, og denne derved tabes, skal han til Tyendet betale, foruden Beløbet af tilbagebetalte Fæstepenge, saameget, som Tyendet, hvis det var blevet bortviist fra den paatagne Tjeneste, skulde havt i Løn og Kostpenge efter Bestemmelsen i § 13, og til den anden Huusbond, der havde fæstet Tyendet, erlægge halvt saameget, som den af ham tilsagte Løn udgjør for den vedtagne Tjenestetid, dog ingensinde mere, end Lønningen beløber for et halvt Aar (§ 20).

18. Dersom Tyendet kan bevise, at Huusbonden i det sidste Halvaar førend Tyendet skal tiltræde Tjenesten har mishandlet eller sultet sit Tyende, eller søgt at forlede det til forbryderske eller usædelige Handlinger, kan Tyendet, dersom det derom var uvidende paa den Tid, da det paatog sig Tjenesten, ikke tilpligtes at gaae i denne, men det skal dog, hvis det udebliver, tilbagebetale de modtagne Fæstepenge (§ 21).

19. Om et Tyende endog ladet sig fæste til en vis Art af Tjeneste, er det dog pligtigt at deeltage i anden til dets Stilling og Evner passende Gjerning, som Omstændighederne kunne fordre, navnlig naar de, der skulde have udført samme, ved Sygdom eller andet Forfald ere for en Tid forhindrede deri, ligesom det i

Almindelighed efter Evne bør fremme Huusvæsenets Bedste. - Ethvert Tyende maa underkaste sig den huuslige Orden hos Huusbonden (§ 22)

20. Uden Huusbondens Samtykke er Tyendet ikke beføiet til at lade sin Tjeneste udføre af Andre (§ 23). - Heller ikke maa Tyendet uden Huusbondens Tilladelse forlade Huset i egne Anliggender, eller blive borte længere end tilladt (§ 24). - (Ifølge Fr. af 26 Marts 1845 § 4 bør Huusbonder og Alle, der have Myndighed over en andens Person, give deres Læredrenge, Tyende og andre Underordnede Tid og Leilighed til flittigen at kunne besøge Gudstjenesten og tilholde dem dertil at benytte den).

21. Al den Skade, som Tyendet paafører Huusbonden af Forsæt, Uagtsomhed eller Mangel paa nogen særegen Art af Dygtighed, der udkræves til bestemte Forretninger, hvortil Tyendet har ladet sig antage, skal det erstatte, og Erstatningen kan af Huusbonden indeholdes i Lønningen (§ 25). - Denne Bestemmelse, som vel i sig selv er retfærdig, men uidentvilt ofte misbruges, ligger allerede i D. L. 3 - 19 - 1, hvor det hedder: "*Tjenestefolk maa ei med deres Forseelse føre deres Huusbond Skade paa, men de bør selv lide for, hvis de brudt have.*" - Iøvrigt fortjener her og at mærkes 3 - 19 - 2: "*Giver Huusbond sin Tjener Fuldmagt paa sine Vegne at forrette noget, da bør Huusbonden selv at svare til, hvad derudi forsees af den, som han har givet Fuldmagt, og af ham igjen søge Opreisning.*")

22. For Ulydighed mod Huusbonden eller den, som paa Huusbondens Vegne kan befale over Tyendet, skal dette bøde fra 1 til 10 Rd. - For Trods og for Opsætsighed skal Tyendet dømmes enten til lige Bøder eller til simpelt Fængsel eller Fængsel paa Vand og Brød i indtil 5 Dage. - For fornærmelige Yttringer anvendes de samme Straffe, og for Modstand eller Fornærmelse i Gjerning Fængsel paa Vand og Brød fra 5 til 20 Dage, forsaavidt der ikke efter andre Love er forskyldt en større Straf (§ 26).

23. Huustugt er det mandlige Tyende underkastet indtil det bliver 18 Aar, og det qvindelige Tyende indtil det bliver 16 Aar gammelt. Naar Huustugt anvendes paa et saadant Tyende for de i § 26 nævnte Forseelser, bortfalde de sammesteds fastsatte Straffe (§ 27).

Huustugts Tilladelighed bestemmes i D. L. 6 - 5 - 5 og 6 saaledes.- "*Huusbond maa revse sine Børn og Tyende med Kjep eller Vond (d. e. tynd smidig Spire), og ei med Vaaben. Men gjør han dem Saar med Od eller Æg, eller slaer dem Lemmer sønder, eller skader dem paa deres Helbred, da straffes han, som om han en Fremmed havde gjort Skade.*" "*Det samme er og Hustruens Ret over hendes Børn og Tyende.*" Meningen heraf er imidlertid ikke, at der kun maa straffes med Kjep eller Vond, men dette nævnes blot som Exempel paa tilladelige Maader at straffe paa, uden at omfatte alle tilladelige Straffemaader. - Overdreven Huustugt ansees med skjærpet Straf paa Grund af den Kjærlighed og Omhu Huusbond og Hustru ere deres Tienestetyende skyldige (Fr. 4 October 1833 § 23).

24. Kommer Tyendet i Fængsel, uden at Saadant kan lægges Huusbonden til Last, og dets Tjeneste ikke strax ophører, taber det Fordring paa Løn for den Tid, Fængslingen varer (§ 28).

25. Huusbonden er pligtig at betale Tyendet Løn paa de Tider, som i saa Henseende mellem dem ere vedtagne. Har ingen Aftale fundet Sted angaaende Betalingstiden, forfalder Lønnen til Betaling for det Tyende, der er fæstet halvaarsviis eller paa længere Tid, til de almindelige Skiftetider, hvergang for det sidstforløbne Halvaar, og for et Tyende, som er fæstet paa kortere Tid, ved Enden saavel af den oprindelige vedtagne som af den ved Kontraktens Fornyelse senere af Tyendet paatagne Tjenestetid (§ 29).

26. Huusbonden kan ikke ved nogen kontraktmæssig Overdragelse, uden Tyendets Samtykke, give det en anden Huusbond (§ 30), (ligesom Tyendet efter § 23 heller ikke uden Huusbondens Samtykke kan sætte Nogen i sit Sted).

27. Paaføres Tyendet en Legemsskade eller en anden Sygdom som Følge af utilbøriigt Forhold fra Huusbondens Side, saasom naar han paaligger det overanstrengende eller noget med særegen Fare forbundet usædvanligt Arbeide, bør han bekoste Helbredelsen, og kan desuden tilpligtes at give Tyendet en billig Erstatning for det Næringstab, som det lider, efterat Tjenesten er ophørt. Derhos bør han efter Omstændighederne straffes med Bøder fra 5 til 100 Rdr. eller med simpelt Fængsel i indtil 4 Uger, saafremt han ikke efter andre Lovbestemmelser har forskyldt en større Straf (§ 31).

28. Paadrager Tyendet sig en Sygdom ved eget utilbørligt Forhold, maa det selv afholde de med Helbredelsen forbundne særegne Omkostninger, og Huusbonden kan, forsaavidt han ikke, naar han dertil er berettiget, strax afskediger det, (see § 41 Nr. 11), indeholde dets Løn for den Tid, det er tjenstdygtigt (§ 32).

29. Dersom Tyendet ellers bliver sygt i Tjenestetiden, skal Huusbonden vel betale det tilsagte Vederlag, indtil Tjenesten efter Opsigelse eller af anden lovlige Grund ophører, men Tyendet maa selv udrede Lægeløn og bære de til Lægemidler, særdeles Pleie og andre paa Helbredelsen anvendte Omkostninger (§ 33).

30. En Overenskomst mellem Huusbond og Tyende om, at Tjenesten skal ophøre, saasomt Tyendet maatte blive hjemløst af Sygdom, er ikke verbindende for Tyendet, og dersom et sygt Tyende (desuagtet) enten ifølge slig Betingelse eller efter en under Sygdommen indgaaet Overenskomst hæver Tyendeforholdet, frigjøres Huusbonden heller ikke i Forhold til Fattigvæsenet, som Tyendet maatte falde til Byrde, for de i denne Lov grundede Forpligtelser mod Tyendet (§ 34).

31. Et sygt Tyende kan ikke modsætte sig at indlægges i et offentligt Sygehuus (§ 35), naar nemlig Flytningen kan skee uden Fare.

Bliver et Tyende sygt og sengeliggende eller angreben af smitsom Sygdom, maa dets Flytning ikke finde Sted, om end Fardag er kommen, eller Tjenesten paa anden Maade er ophørt, førend i Kjøbstæderne en Læge og paa Landet enten en Læge, eller, hvor en Saadan ikke er tilkaldt, Sognepræsten, Sognefogden eller en Sogneforstander, erklærer at formene, at Flytningen kan skee uden Fare for Tyendets Helbred eller for Smittes Udbredelse. Hvis Huusbonden, overtrædende denne Forskrift, skaffer den Syge ud af Huset, skal han straffes paa samme Maade, som i § 31 er bestemt, og desuden bære alle Omkostninger paa den Syges Pleie og Helbredelse (§ 36).

33. Døer et Tyende, have Arvingerne kun Fordring paa en saadan Deel af Lønnen, som kan ansees fortjent, indtil Tyendet ved Sygdom blev sat ud af Stand til at forrette sin Tjeneste. Begravelsesomkostningerne er Huusbonden ei pligtig at betale (§ 37). - Døer Huusbonden, fortsættes Tyendeforholdet med hans Enke eller Bo, saaledes som det var stiftet med den Afdøde. Dog ansees Tyendeforholdet kun som stiftet i det længste for eet Aar, om end Kontrakten maatte være indgaaet for et længere Tidsrum. Ønske imidlertid de Vedkommende, at Tyendet skal fratræde Tjenesten tidligere end denne ellers vilde være ophørt, da ere de berettigede til at forlange Saadant, naar de tilkjendegive deres Bestemmelse derom inden 1 Maaned efter Dødsdagen, og betale Tyendet, foruden den til Fratrædelsesdagen fortjente Løn, deels Løn for saa langt et Tidsrum, som Tyendeforholdet var stiftet paa, dog ingensinde mere end til den første almindelige Fardag, som indtræffer 3 Maaneder efter Dødsdagen, deels Kostpenge for samme Tidsrum, dog ingensinde mere end for 8 Uger efter Fratrædelsen (§ 38).

33. En indgaaet Tyendekontrakt ansees, saalænge lovlige Opsigelse ikke er skeet fra nogen af Siderne, fornyet paa ligesaa lang Tid, som oprindeligen var fastsat, dog i det længste for 1 Aar, med mindre Parterne i nogen af disse Henseender have aftalt anderledes (§ 39).

31. Opsigelse bør, naar Tyendeforholdet er stiftet halvaarsviis eller for længere Tid, og ingen særlig Opsigelsestid er bestemt, skee med 3 Maaneders (Almanakmaaneders) Varsel. Forsaavidt de almindelige Skiftetider ere vedtagne, kan den senest foregaae den 1ste Februar og 1ste August. Er Tjenesteforholdet stiftet maanedsviis, er Formodning for, at Tjenesten kan opsiges med 14 Dages Varsel til den 1ste i enhver følgende Maaned (§ 40).

35. Uden Opsigelse kan Huusbonden strax afskedige Tyendet:

a) naar det begaaer Bedragerie, Tyverie eller nogen anden i den offentlige Mening vanærende Forbrydelse, eller tidligere har forseet sig paa saadan Maade;

b) naar det har været hensat til Strafarbeide;

c) naar det fængsles paa længere Tid end 8 Dage, uden at Saadant kan lægges Huusbonden til Last;

d) naar det tillader sig Haandgribeligheder eller grove, fornærmelige Ytringer imod Huusbonden, hans Familie, eller Nogen, der paa hans Vegne har at befale over Tyendet, saavel som og naar det i sin seneste Tjeneste har gjort sig skyldig i Fornærmelse i Gjerning imod Huusbonden eller de til hans Familie hørende Personer;

e) naar det nægter at adlyde Huusbonden eller Nogen, som paa hans Vegne har at befale over Tyendet, eller viser vedvarende Skjødesløshed i sin Pligters Opfyldelse;

f) naar det forfører Husets Børn til slette Handlinger, eller tidligere har gjort sig skyldigt i et saadant Forhold, saavel som og naar det ved slet Behandling eller Skjødesløshed udsætter dem for øiensynlig Fare;

g) naar det mishandler Kreaturer, som det skal passe;

h) naar det af Ondskab beskadiger Huusbondens Eiendom;

i) naar det viser særdeles stor eller gjentagen Uforsigtighed med Lys eller Ild, eller ved sin Skjødesløshed endog foraarsager Brand;

k) naar det mangler de Færdigheder, der ved dets Antagelse bleve forlangte, og som det udtrykkeligen har angivet at besidde;

l) naar det ved Tjenestens Tiltrædelse har nogen smitsom eller væmmelig Sygdom, eller i Tjenesten ved Usædelighed paadrager sig en saadan;

m) naar det gjør sig skyldigt i utugtigt Forhold med nogen anden til Huusstanden hørende Person;

n) naar et ugift Tyende er frugtsommeligt;

o) naar et Tyende, Advarsler uagtet, gjentagne Gange findes drukkent;

p) naar det ved Uforligelighed med Medtjenende forstyrrer Husets Fred og Orden, og Advarsel i saa Henseende har viist sig frugtesløs;

q) naar det ved sin Antagelse har skuffet Huusbonden med falsk Skudsmaal;

r) naar et Tyende indkaldes til Krigstjenesten, dog at dette er for mere end 6 Uger, saafremt Tyendet tjener halvaarsviis eller paa længere Tid.

Forsaavidt nogen Omstændighed, som har fundet Sted førend Tyendet tiltraadte Tjenesten, efter det Foranførte berettiger Huusbonden til at bortvise Tyendet, bortfalder saadan Ret, dersom Huusbonden var bekjendt med sliig Omstændighed dengang han modtog Tyendet, eller han, hvis den omhandlede Omstændighed først senere bliver ham bekjendt, ikke strax benytter sin Ret til, inden en passende kort Frist, at skille sig ved det (§ 41).

Naar Tyendet afskediges af nogen af de i § 41 nævnte Grunde, kan det kun fordre Løn og andet betinget Vederlag i Forhold til den Tid, hvori det har tjent. Det kan derhos ansees med de Straffe, som det efter de foregaaende Bestemmelser i denne Lov eller den øvrige Lovgivning ved sit Forhold maatte have forskyldt, samt paalægges at udrede den i § 25 omhandlede Erstatning. - Bliver et Tyende indkaldt til Krigstjeneste, uden at Huusbonden derved efter Bestemmelsen i § 41 Littra r bliver berettiget til at afskedige det, kan han dog afdrage i det tilsagte Vederlag en forholdsmæssig Deel for den Tid Tyendet er fraværende (§ 42).

36. Uden Opsigelse kan Tyendet strax forlade Tjenesten:

a) naar Huusbonden mishandler det;

b) naar han søger at forlede det til forbryderske eller usædelige Handlinger, eller, dersom han, naar andre til Huusstanden hørende Personer forsee sig paa saadan Maade, ikke efter dets Klage tager det i behørig Beskyttelse;

c) naar han, hvis Tyendet skal have sin Underholdning hos Huusbonden, vedblivende yder det slet eller utilstrækkelig Kost;

d) naar han groveligen krænker dets gode Navn og Rygte ved ugrundede Beskyldninger;

e) naar Tyendet ikke har kunnet erholde sin Løn eller betingede Kostpenge betalte til rette Tid;

f) naar Huusbonden opgiver sin hidtil havende Bolig og flytter over 1 Miil bort fra samme, eller han, uden at opgive sin hidtil havende Bolig, flytter over 3 Mile bort. (§ 43).

Forlader Tyendet Tjenesten af nogen af de i § 43 under Littra a, b og c nævnte Grunde, skal det have Løn indtil den Dag, hvortil Opsigelse enten forud er given, eller kunde være given paa den Tid, da Tyendet berettiges til at forlade Tjenesten, dog i det længste indtil første almindelige Fardag, som indtræffer 3 Maaneder efter bemeldte Tid. Derhos skal Tyendet have Kostpenge for samme Tidsrum, dog i det længste for 8 Uger, efter at Tjenesten er fratrukket. Kostpengene bestemmes efter Regelen i § 13. Herved bortfalder ikke det Ansvar, som Huusbonden forøvrigt ved sit Forhold kan have paadraget sig.

Forlades Tjenesten af de i § 43 under Littra d, e og f anførte Aarsager, har Tyendet kun Ret til Løn og betingede Kostpenge i Forhold til den Tid. Hvori det har tjent. - Dog, hvis Huusbonden flytter til Færøerne, Island, de danske Kolonier eller Udlandet, har Tyendet den samme Ret, som naar det forlader Tjenesten af de i § 43 Littra a, b og c nævnte Grunde (§ 44).

Flytter Tyendet med Huusbonden over een Miil bort fra det Sted, hvor Tjenesten er tiltraadt, skal Huusbonden, naar ei anderledes vedtages, bekoste dets Tilbagerejse ved Tjenestens Ophør (§ 45).

37. Den Huusbond, der uden lovlig Grund bortviser et Tyende af sin Tjeneste før Tjenestetidens Udløb, skal betale det Løn indtil den Dag, hvortil Opsigelse enten forud er given, eller kunde være given paa den Dag, da Tyendet bortvises, dog i det længste indtil første almindelige Fardag, som indtræffer 3 Maaneder efter bemeldte Dag. Derhos skal han betale Kostpenge for samme Tidsrum, dog i det længste for 8 Uger, efterat Tjenesten er fratraadt. Kostpengenes Størrelse bestemmes efter Regelen i § 13. (§ 46).

38. Det Tyende, som uden lovlig Grund forlader Tjenesten før Tjenestetidens Udløb, forbryder ei alene den fra sidste Fardag fortjente Løn, men skal ogsaa betale Huusbonden halvt saameget som Lønnen udgjør for den vedtagne Tjenestetid, dog ingensinde mere end Løn for et halvt Aar, og endvidere bøde fra 2 til 20 Rdr. Ved den nærmere Bestemmelse af disse Bøder kommer den i Slutningen af § 18 indeholdte Regel til Anvendelse. (§ 47).

39. For tilgodehavende Løn og Kostpenge, dog ikke for længere Tid end eet Aar, nyder Tyendet Fortrinsret i Huusbondens Fallitbo efter Bestemmelsen i Lovens 5 - 34 - 37. (Dette maa ikke forstaaes saaledes, at Tjenestefolk have første Fortrinsret; de maae tvertimod blandt andet staae tilbage for Panterettighed i faste Eiendomme, kongelige og kommunale Skatter, Huusleie m. m., dog gaaer Tjenestefolks Løn forud for kontraktmæssigt Underpant i Løsoere (Pl. 23 Juli 1819).

Ogsaa høiere Huusbetjente, paa hvem Tyendelovgivningen ellers ikke i ethvert Tilfælde kan anvendes, f. Ex. Handelsbetjente, Huuslærere, Avlsbestyrere o. s. v., have dog den heromtalte Fortrinsret for deres Løn i Huusbondens Bo, hvilket er afgjort ved en Høisteretsdom af 5 Marts 1820. (See Jur. Tidsskrift 1ste Bind Pag. 255).

Et Tyende hos en Fæstebonde skal for sidste halve Aars Løn og Kostpenge (endogsaa) have Fortrinsret fremfor Jorddrottens Krav hos Fæsteren. Søger Jorddrotten Udlæg ved Fogden for dette Krav, skal Fogden paasee, at Fæstebondens Tyende først fyldestgøres for anførte halve Aars Løn og Kostpenge. Skeer dette ikke, da skal det Jorddrotten givne Udlæg ikke virre Tyendet hinderligt i at søge Fyldestgørelse i det Jorddrotten udlagte Gods, saalænge dette endnu er i Jorddrottens eller i Fæstebondens Besiddelse (§ 48).

40. For et Aars Løn og Kostpenge, som dog ikke maae angaae nogen ældre Tid end Aaret indtil den sidst forløbne almindelige Fardag, kan Tyendet lade foretage Udpantning hos Huusbonden, forsaavidt denne ikke gjør Indsigelser imod Fordringen (§ 49). *”Betaler Huusbonden ikke den fortjente Løn i rette Tid, da skal Amtmanden, naar Tjeneren klager og Huusbonden ikke modsiger Kravet, foranstalte det Tilbagestaaende deraf udpantet hos Huusbonden uden Lovmaal og Dom, men dersom Huusbonden gjør Indsigelse mod Fordringen, maa den*

søges ved Rettergang" (Fr. 25 Marts 1791 § 16), hvilken Bestemmelse saaledes er udvidet til Kjøbstæderne.

Fogden, som gjør Udlæg for et Tyendes tilgodehavende Løn eller Kostpenge hos Huusbonden, kan ikke fordre Betaling for Forretningen, med mindre samme kan erholdes hos Huusbonden, efter at Tyendet er fyldestgjort for sin Fordring (§ 50).

41. Ethvert Tyende bør være forsynet med en Skudsmaalsbog, som skal bestaae af 3 Ark Papiir, hvoraf det første skal være Stempletpapiir af 4de Klasse Nr. 2 (10 Sk.), hvorhos Bogen skal være gennemdragen og indbunden, samt foran forsynet med et Uddrag af Lovbestemmelserne om Skudsmaalsbøger. Forinden en saadan Bog maa bruges, forsynes den i Kjøbenhavn og de øvrige Kjøbstæder med Politivrighedens, men paa Landet med Sognepræstens Segl, der sættes paa den Lidse, som er dragen igjennem Bogen. Denne Embedsmand anfører derhos paa Bogens første Side, hvor Stemplet findes, under sit Navn og under Angivelse af Datum: "*Skudsmaalsbog for N. N. i N. N.*" (hvorved paa Landet benævnes Byen, Sognet og Amtet). - Justitsministeren skal sørge for, at Skudsmaalsbøger til en billig Priis blive at erholde i alle Kjøbstæder og i ethvert Pastorat paa Landet. Forraadet anskaffes i Kjøbstæderne af Politiet og paa Landet af Sogneforstanderskaberne. - De anskaffede Bøger knnne udleveres, uagtet de ere forsynede med Stempel fra et ældre Aar end det, hvori de sættes i Brug (§ 51 - 53).

42. Børn, som ved deres Udgang af Skolen agte at tage Tjeneste som Tyende, skulle, naar de udskrives fra de almindelige Skoler i Kjøbstæderne, Kjøbenhavn undtagen, eller paa Landet, meddeles en paa foranførte Maade indrettet Skudsmaalsbog, hvori indføres deres Udskrivningsbeviis fra Skolen, samt naar og hvor Barnet er født, om det er døbt og konfirmeret, og i saa Fald hvor og naar. Fattige Børn erholde Bogen paa Fattigvæsenets Bekostning (§ 54).

Den, der ikke allerede ved Udgangen fra Skolen er forsynet med Skudsmaalsbog, men ellers skal anskaffe en Saadan, bør, forinden Bogen forsynes med Segl og Titel efter § 52, forevise den sammesteds nævnte Embedsmand Døbeattest og andre Beviser, hvorefter det Fornødne indføres i Bogen (§ 55).

Naar en Skudsmaalsbog er fuldskreven og en ny derefter anskaffes, gives denne Titel af Kontinuatious-Skudsmaalsbog, og vedkommende Embedsmand bør i samme anmærke, at den ældre er ham foreviist, hvilken fremdeles tilligemed den nye bliver at opbevare af Tyendet (§ 56).

43. Forkommer en Skudsmaalsbog, skal Tyendet under Bøder af indtil 5 Rdr. ufortøvet anmelde det for Politiet, som derpaa har at undersøge, hvorledes Bogen er forkommen. Er dette skeet forsætlig af Tyendet, bør det bøde fra 5 til 20 Rdr. Derhos bør Tyendet anskaffe sig en ny Skudsmaalsbog, hvilken i dette Tilfælde saavel paa Landet som i Kjøbstæderne udleveres af Politivrigheden og af denne forsynes med Segl og Titel, samt med fornøden Bemærkning om, at en

ældre Skudsmaalsbog, som Tyendet har havt, er bleven borte, og hvad Udfaldet har været af Politiets ovennævnte Undersøgelse, saavel som om de Oplysninger, der ere fremkomne angaaende Tyendets Fødested, Alder, Konfirmation, foregaaende Opholdssteder og Levnet. Den nye Skudsmaalsbog bør paa Landet inden 4 Dage forevises Sognepræsten under Bøder af indtil 10 Rdr. Politivrigheden bør i Politiprotokollen holde nøiagtig Fortegnelse over alle bortkomne Skudsmaalsbøger og være opmærksom paa, naar nogen saadan senere fremkommer (§ 57).

44. Enhver Huusbond, som fæster et Tyende, er berettiget til (nemlig saasnart han har fæstet Tyendet) at anføre i dets Skudsmaalsbog, fra og til hvilken Tid det er antaget i Tjeneste og for hvilken Løn (§ 58).

45. Enhver Huusbonde skal, forinden et Tyende forlader hans Tjeneste, indføre i dets Skudsmaalsbog, fra og til hvilken Tid Tyendet har tjent ham, samt i hvilken Egenskab.

Derimod beroer det paa Huusbonden selv, om han vil tilføie noget Vidnesbyrd om Tyendets Forhold i Tjenestetiden.

Den Huusbond, som mod bedre Vidende giver Tyendet et fordeelagtigt Skudsmaal, hvorved tredie Mand kan skuffes, skal ifølge Lovgivningens almindelige Grundsætninger staae den Skadelidende til Ansvar, og kan desuden efter Omstændighederne dømmes i Bøder indtil 20 Rdl.

Giver derimod Huusbonden i Skudsmaalsbogen Tyendet et ufordeelagtigt Vidnesbyrd, som kan være det hinderligt i at faae nye Tjenester, og han ikke kan tilveiebringe saadanne Oplysninger, som give antagelig Formodning for, al han har havt tilstrækkelig Grund dertil, skal han erstatte Tyendet den foraarsagede Skade, og desuden ansees med Straf, der, hvis fornærmelige Beskyldninger ere fremførte, bestemmes efter Lovene om Fornærmelser i Ord. og ellers til Bøder af Beløb indtil 20 Rdr. (§ 59).

46. Enhver, der ankommer til Kjøbenhavn eller en anden Kjøbstad for sammesteds at tage Tjeneste som Tyende, eller paa Landet tager saadan Tjeneste i et Pastorat, hvori han eller hun ikke hidtil har opholdt sig, skal i Kjøbstaden anmelde det for Politivrigheden og paa Landet for Sognepræsten, og af samme lade sin Skudsmaalsbog paategne. I disse Tilfælde bør saadan Anmeldelse ogsaa skee af den Huusbonde, der tager Tyendet i Tjeneste. - Anmeldelsen bør i Kjøbstæderne skee inden 24 Timer og paa Landet inden 4 Dage efter Ankomsten.

Ligeledes skal Enhver, der forlader den Kjøbstad eller det Pastorat paa Landet, hvor han eller hun hidtil har tjent som Tyende, førend Afreisen anmelde dette for fornævnte Embedsmand, som da har at indtegne i Skudsmaalsbogen, at Anmeldelse er skeet, men iøvrigt Intet om Tyendets Forhold.

Endelig bør i Kjøbenhavn Anmeldelse til Politiet saavel af Huusbonden som af Tyendet, og Anmærkning om Anmeldelsen i Skudsmaalsbogen ogsaa ellers skee, hvergang et Tyende forlader eller tiltræder en Tjeneste (d. v. s. hver Gang Tyendet skifter Tjeneste i Byen, uden at forlade samme), hvilken Anmeldelse bør foregaae inden 24 Timer derefter. - Politidirektøren i Kjøbenhavn kan lade de omhandlede Paategninger foretage ved en Politiassistent eller anden Embedsmand ved Politiet, ligesom han og, forsaavidt Anmeldelse skal skee til de almindelige Skiftetider, kan bestemme en Frist af 6 Dage til Anmeldelsen, og lade bekendtgjøre for hvilken. Deel af Byen Anmeldelsen bør foregaae paa enhver af disse Dage (§ 60).

47. Det Tyende, som ikke er forsynet med Skudsmaalsbog, eller forsømmer i rette Tid at gjøre nogen af de i § 60 befalede Anmeldelser, og derom at erholde Paategning i Skudsmaalsbogen, eller ikke lader denne, overensstemmende med § 59, paategne af den Huusbond, hvis Tjeneste det forlader, bør bøde fra 1 til 10 Rdr. (§ 61).

Forsømmer Huusbonden at give den i § 59 befalede Paategning i det Tyendes Skudsmaalsbog, der forlader hans Tjeneste eller at gjøre den ham efter § 60 paaliggende Anmeldelse, bør bøde fra 1 til 10 Rdr. (§ 62).

Den, som udriver Blade af sin Skudsmaalsbog, eller forsætlig gjør Noget i samme ulæseligt, bør bøde fra 5 til 10 Rdr., eller straffes med simpelt Fængsel i indtil 8 Dage eller Fængsel paa Vand og Brød i indtil 3 Dage.

Hvo, som forfalsker en Skudsmaalsbog (f. Ex. svigagtig forandrer Indholdet af samme) straffes efter de derom gjældende Lovbestemmelser (§ 63), navnlig Fr. af 11 April 1840 § 62 - 64 om Forfalskning af Dokumenter, hvorfor Straffen efter Omstændighederne kan bestemmes enten til Fængsel paa Vand og Brød eller til Forbedringshuusarbeide.

48. Sager, angaaende de i denne Lov omhandlede Forhold, undtagen naar der er Spørgsmaal om Forfalskning af Skudsmaalsbog, behandles politiretsviis. De i § 3, 36, 57, 59 3die Stykke, 61, 62 og 63 omhandlede Forseelser paatales af det Offentlige. - Andre Sager efter denne Lov behandles som private Politisager.

Vil Huusbonden tiltale et Tyende, fordi dette er udeblevet af hans Tjeneste, eller i Utide har forladt Tjenesten, skal saadan Sag paaklages inden 4 Uger fra den Tid, Tjenesten skulde være tiltraadt eller Tyendet er bortgaaet, med mindre Tyendets Opholdssted ikke er bekendt, da Huusbonden i saa Fald, ved inden samme Frist at gjøre en Anmeldelse til Politiovrigheden om den begaaede Ulovlighed, kan bevare sin Ret mod Tyendet.

Vil et Tyende tiltale Huusbonden, fordi denne ulovligen har enten nægtet at modtage det i Tjenesten, eller bortviist det af Tjenesten, eller ubeføiet har givet det et ufordeelagtigt Skudsmaal, har det ligeledes at paaklage Sagen inden 4 Uger efterat Tjenesteforholdet skulde være begyndt, eller er ophørt.

Anlægges Sag efter de ovenmeldte Frister, bliver den fra Retten at afvise, med mindre Modparten, efter den dertil ham af Dommeren givne Anledning, erklærer, at han desuagtet Intet har imod Sagens Fremme, eller han lader møde ved Sagfører og denne ikke gjør nogen Paastand om Afviisning.

Naar Indklagede hverken møder eller lader møde, og det ikke efter Klagerens Angivelser er tilstrækkelig tydeligt, om Proskriptionen er indtraadt eller ikke, bør Dommeren opfordre ham til at meddele den til Bedømmelsen heraf fornødne nærmere Forklaring, og derefter tage Bestemmelse om Sagens Afviisning eller Fremme.

Paatale til Straf for Ulydighed, Trods eller Opsætsighed af et Tyende maa udenfor Kontrasøgsmaalstilfælde ikke finde Sted, med mindre Sagen af Huusbonden paaklages inden 8 Dage efter Tyendeforholdes Ophør (§ 64).

49. For at virke til mindelig Afgjørelse af de Tvistigheder, der opstaae imellem Huusbond og Tyende paa Landet, bliver der i hvert Sogneforstanderskabsdistrikt at udnævne en Forligsmægler, saavel som en Suppleant, der, naar Førstnævnte har Forfald, kan fungere i hans Sted (§ 65). Forligsmægleren og Suppleanten vælges af vedkommende Sogneforstanderskab, dog saaledes, at Valget indstilles til Amtsraadets Approbation. Valget skeer paa tre Aar, og de Valgte ere pligtige at overtage det dem overdragne Hverv, med mindre de kunne gjøre antagelige Undskyldningsgrunde gjældende, hvis Tilstrækkelighed erkjendes af Sogneforstanderskabet, eller naar dettes Afgjørelse paaklages. af Amtsraadet. Efter 3 Aars Forløb skulle stedse nye Valg foregaae, og den, der i 3 Aar har fungeret som Forligsmægler, er da ikke pligtig at lade sig vælge paany enten til Forligsmægler eller til Suppleant før efter andre 3 Aars Forløb. - Skulde Forligsmægleren eller Suppleanten i Løbet af de 3 Aar begjære sig entlediget, blive de paaberaabte Undskyldningsgrunde ligeledes at bedømme af Sogneforstanderskabet og Amtsraadet. Sogneforstanderskabet er ogsaa berettiget til, naar det antager, at der er indtraadt Omstændigheder, ifølge hvilke den Paagjældende ikke længere bør forblive i Bestillingen, at gjøre Indstilling til Amtsraadet om hans Entledigelse ved sammes Beslutning (§ 66).

50. I hvert Sogneforstanderskabs-Distrikt anskaffes for Distriktets Regning og autoriseres af Forstanderskabet en Protokol til Brug ved de her omhandlede Forligsmæglinger. Denne Protokol har Forligsmægleren i sin Besiddelse, men afleverer den, ved Bestillingens Fratrædelse, til Eftermanden, ligesom den ogsaa bliver at udlevere til Brug for Suppleanten i de Tilfælde, hvor denne skal fungere. - Den første Gang Forligsmægleren, eller Suppleanten, skal handle som saadan, indfører og underskriver han i Protokollen følgende Ed:

"Jeg N. N., som af Sogneforstanderskabet i N. N. er Valgt til at mægle i Tyendesager, lover og sværger, at jeg med yderste Kræfter skal søge at befordre billig mindelig Forening imellem Parterne i alle de Sager, som indkomme for mig, og at jeg dertil skal bidrage med al mulig Nidkjerhed og Redelighed, efter mine Evner, samt efter min bedste Overbeviisning og Samvittighed. Saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord". (§ 67).

51. Til denne Forligsmægler har saavel Huusbond som Tyende, naar de ville føre Klage over hinanden med Hensyn til Tyendeforholdet, at henvende sig med Klagen. Dog henhøre under denne Forligsmægling kun de Sager, der reises, imedens Huusbond og Tyende endnu ere samlede med hinanden, eller dog begge opholde sig i samme Sogneforstanderskabs-Distrikt. Har Tyendet forladt Huusbondens Tjeneste og har Ophold i et andet Sogneforstanderskabs-Distrikt, anvendes de almindelige Regler om Sagers Paaklage ved Politiretten (§ 68).

Den, der har nogen Besværing eller Anke at føre, skal skriftligen eller mundtligen andrage Sagen for Forligsmægleren og angive Gjenstanden for sin Klage. Forligsmægleren har derefter at beramme et Møde til en vis passende Tid snarest muligt, og dertil indkalde Parterne ved en skriftlig Seddel. Denne Indkaldelse leveres Klageren, som besørger den ved de sædvanlige Stævningsmænd forkyndt for Modparten, saaledes at han erhoder idetmindste 2 Dages Varsel til det ansatte Møde (§ 69).

Ved Mødet, som holdes paa forligsmæglerens Bopæl eller et andet passende Sted inden lukkede Døre, bør Mægleren i Overensstemmelse med den af ham aflagte Ed søge at tilveiebringe Forlig imellem Parterne. Opnaaes saadant Forlig, bliver det at tilføre Protokollen og at underskrive saavel af begge Parter som af Forligsmægleren. Denne har derefter at give enhver af Parterne, der ønsker det, under sin Haand og sit Segl, en Udskrift af samme. Et saadant Forlig kan ligesom en endelig Dom fuldbyrdes ved Exekution. - Opnaaes derimod ikke Forlig, bliver en Angivelse af den paaklagede Sag og den forgjæves forsøgte Mægling at tilføre Protokollen, og derom en Attest at meddele Vedkommende, hvorefter Sagen kan forfølges ved Retten (§ 70).

52. Parterne have i Almindelighed at møde personligen. Den, der uden lovligt Forfald undlader dette, skal, hvis Sagen kommer til Rettergang, dømmes til at betale Sagens Omkostninger, og i Mulkt for unødigt Trætte fra 4 til 5 Rdr. uden Hensyn til det Udfald, Sagen iøvrigt maatte erholde (3 71).

Naar Klageren møder, og Indklagede udebliver, meddeles der Førstnævnte en Attest om den fra hans Side iværksatte Paaklage, og Sagen kan da af ham strax forfølges ved Retten, hvorhos Indklagede, hvis han ikke kan oplyse lovlig Aarsag til Udeblivelsen, bliver at ansee efter Bestemmelsen i § 71 (§ 72).

§ 53. Saalangt Forlig i de her omhandlede Sager ikke er prøvet hos den anordnede Mægler, eller Klageren i alt Fald ikke har iagttaget, hvad der paaligger ham, for at faae saadan Mægling foretagen, kan Sagen ikke antages til Behandling og Paakjendelse ved Retten, men denne har i Embeds Medfør at afvise samme. Naar derimod det Fornødne er iagttaget med Hensyn til den her foreskrevne Mægling, bortfalder den nu befalede Forligsmægling ved Politiretten, hvoraf følger, at Parterne strax kunne lade møde ved denne Ret ved Sagfører, efter de iøvrigt herom givne Regler (§ 73).

Forøvrigt komme de Regler og Grundsætninger, der gjælde med Hensyn til Forligsbehandlingen af Rettergangssager ved de sædvanlige Forligelseskommissioner, ogsaa til Anvendelse ved de her omhandlede Sager og

den for dem foreskrevne særegne Forligsbehandling. Dog kan, naar Forlig virkelig har været prøvet imellem Parterne, den almindelige Regel, at Intet bør paakjendes ved Retten, med mindre det først har været gjort til Gjenstand for Forligsmægling, ikke her gjøres gjældende, hverken med Hensyn til Omfanget af det, der derefter paatales ved Retten eller til de Paastande, der ved denne nedlægges. I Overensstemmelse dermed er ogsaa, under samme Forudsætning, Kontraklage til Forligsprøve unødvendig, for ved Retten at kunne reise Kontrasøgsmaal (§ 74).

54. Til Protokoller, Indkaldelser, Udskrifter m. m. ved den her omhandlede Forligsmægling benyttes ustempelt Papiir (§ 75). - Til Forligsmægleren erlægges ved Klagens Indgivelse 16 Sk., der strax betales af Klageren forud. Opnaaes Forlig, tilkommer der endvidere Forligsmægleren 16 Sk., der skal udredes af Indklagede, med mindre Parterne anderledes derom forenes. - Til Stævningmændene erlægges 16 Sk. af Klageren til lige Deling. - For de Udgifter, som Klageren har maattet forgjæves anvende med Hensyn til den her omhandlede Forligsmægling, har han, naar Sagen derefter forfølges ved Retten, Regres til Indklagede, forsaavidt der efter Lovgivningens almindelige Grundsætninger kan paalægges denne et saadant Ansvar (§ 76).

55. Under de saaledes for Tyendesager anordnede Forligsmægleres Virksomhed henhører nu ogsaa alle Sager angaaende Aftægt, naar begge de stridende Parter boe i eet og samme Sogneforstanderskabsdistrikt, og skulle disse Sager da afgjøres efter de for de nævnte Forligskommissioner i Tyendeloven foreskrevne Regler (Lov af 4de Marts 1857 § 8). - Grunden til denne Bestemmelse er: at disse der boe i samme Sogneforstanderskabsdistrikt som de uenige Parter, i Regelen maa antages at være bekjendte med de stedfindende Forhold mellem disse, eller dog med Lethed kunne erholde Kundskab om hvem Skylden egentlig paahviler, og derfor kunne foretage Mæglingen med større Held, hvortil endnu kommer, at der formedelst Aftægtsfolkernes Svaghed ei sjælden udfordres et Møde paa disses Bopæl, hvilket ikkun med betydelig Bekostning vilde kunne iværksættes af de ordinære Forligelseskommissioner.

Af ældre Anordninger, der ved denne Tyendelov ere traadte ud af kraft, kan mærkes: D. L. 3 -19 - 4, 5, 6, 9, 11, 12, 13, 14 og 15, Forordningen om Sæd til Løn af 19 Febr. 1701, Plak. af 3 Decbr. 1755, med Undtagelse af § 21, Reskr. af 11 Septbr. 1761, Forordn. af 23 Marts 1770, Plak. af 26 Mai 1779, Forordningen om Skiftetider af 25 Marts 1791, Frdn. af samme Dato om Politivæsenet paa Landet §§ 1 - 3 og 5 -19, Plak. af 14 Dcbr. 1810 § 8 18, 19 og 20, Forordn. af 5 Septbr. 1832 og Plakat angaaende en Indskrænkning i ugitte Bønderkarles Forpligtelse at tage fast Tjeneste, af 16 Decbr. 1840, - ligesom overhovedet ældre Lovbestemmelser, der ere i Strid med nærværende Lov, derved ere satte ud af Kraft.

Kilde: Lovbog for Landmanden. v/ M. Rasmussen, 5. udgave.
Odense, Miloske Boghandel, 1861.
Side 139 - 159

Første Afdeling.

Familieforhold, Skolegang, Tyendeforhold og Umyndighedsforhold, samt Værnepligt.

Syvende Kapitel. Om Værnepligt.

Pligten at deeltage i Fædrelandets Forsvar, der forhen, hvad Landkrigstjenesten angik, ikkun paalaae bondefødte Personer, er nu gjort almindelig for alle Rigets Indvaanere ved efterfølgende

Lov om almindelig Værnepligt af 12 Febr. 1849

I

Almindelige Bestemmelser.

1. Alle Mandspersoner, der have Indfødsret i Kongeriget Danmark, ere, uden Hensyn til Stand eller Herkomst, Værnepligten underkastede. Den samme Forpligtelse paahviler ogsaa Udlændinge, der have erhvervet fast Hjem her i Riget, forsaavidt ingen Konvention med en fremmed Stat eller noget undersaatligt Forhold til en saadan maatte være til Hinder derfor (§ 1). - Personer, der ere fødte paa Island, Færøerne eller Kolonierne, ere kun Værnepligten undergivne, naar de erhvervet fast Hjem nogetsteds i Danmark (§ 2), og da Bornholm har sit særegne Forsvarsvæsen, ere de, som ere fødte sammesteds, ikkun den sædvanlige Værnepligt underkastede, saafremt de tage Ophold noget andet Sted i Danmark i en saadan Alder, at Værnepligtens Opfyldelse endnu kan fordres (§ 3).

2. De, der efter de forhen gjældende Anordninger vare fritagne for Værnepligt, hvad enten saadan Frihed var grundet paa Fødsel eller senere erhvervet, navnlig ved Indbetaling af en Kjendelse til Landmilicefonden eller Søndrulleringsfonden, ere, forsaavidt de ere fødte 1826 eller senere, Værnepligten underkastede lige med den forrige værnepligtige Befolkning. De, derimod, som ere fødte forinden den 1ste Januar 1826, forblive i Besiddelse af

den tidligere erhvervede Frihed. - Naar Nogen, der i Henhold til den tidligere Lovgivning er bleven fritagen ved Indbetaling af en Kjendelse, skulde blive udskreven til activ Tjeneste, bliver den erlagte Kjendelse at tilbagebetale ham, saafremt den er bleven indbetalt forinden Udstedelse af Plakaterne af 10 og 27 Juli 1846. (§ 4 og 5).

Værnepligtige, der ere fødte førend 4 Januar 1826 og i Henhold til den tidligere Lovgivning have erhvervet Fritagelse for Udskrivning, saasom hjælpende Gaardmandssønner, Seminarister, Landhuusholdningsselskabets Elever i Fredstid m. fl., vedblive at beholde denne Frihed, saalænge der ikke indtræder en saadan Forandring i deres Stilling, som efter den tidligere Lovgivning vilde inddrage dem under Udskrivningen (Justitsm. Skr. 15 Mai 1819).

3. Enhver, der har modtaget den geistlige Ordination eller er fast ansat som Skolelærer, er fritagen for al Krigstjeneste og udslettes af Rullen. Den samme Fritagelse gjælder og alle af Staten anerkjendte Religionssamfunds Geistlige (§ 6).

Som fast ansatte og derfor for Udskrivning fritagne Skolelærere ere efter Justitsm. Cirkulaire af 26 Marts 1849 Følgende at betragte:

1) Skolelærere ved Landsbyskoler, der ere forsynede med Kaldsbrev og Kollats, hvad enten de ere eneste eller første Lærere, eller saakaldte Andenlærere;

2) Lærere ved Borger- og Almueskoler i Kjøbstæderne., der enten ere forsynede med Kaldsbrev og Kollats, eller hvem formelige Beskikkelsesbreve af vedkommende Skoledirektioner ere meddeelte;

3) Lærere ved borgerlige Realskoler i Kjøbstæderne, med Undtagelse af Aarhus, Helsingør og Vordingborg, der ligeledes ere forsynede med Kaldsbrev og Kollats, eller med formelige Beskikkelsesbreve;

4) Lærere ved Borger- og Almueskolerne i Kjøbenhavn, der ere beskikkede ved en Skrivelse fra den Kgl. Direktion for Borger- og Almueskolevæsenet, eller den administrerende Direktion for Kjøbenhavns Fattigvæsen, til Lærere ved bemeldte Skoler, naar de i bemeldte Skrivelse ikke ere betegnede som konstituerede Lærere eller Timelærere.

- Derimod kunne Adjunkterne ved de lærde Skoler, Lærere ved Realskolerne i Aarhus, Helsingør og Vordingborg, der sættes i Klasse med de lærde Skoler, samt Hjælperlærere ved Landsbyskoler, ikke betragtes som fast ansatte Skolelærere, hvilket ligeledes gjælder om saadanne Lærere ved offentlige Skoler paa Landet og i Kjøbstæderne, der kun ere konstituerede.

4. Saadanne, som ere dømt paa Æren eller have lidt Straf af offentligt Arbeide, ansees som uværdige til at tjene i Armeen eller paa Flaaden, og ere udelukkede af samme; men ere derfor ikke fritagne for i fornødent Fald at anvendes ved farlige

Arbejdskommandoer og deslige, i hvilket Øiemed de forblive staaende i Rullen, indtil de opnaae den Alder, med hvilken Værnepligten i Almindelighed skal op-høre (§ 7).

5. Enhver Mandsperson skal, saasnart han er konfirmeret, indføres i Lægdsrullen, til hvilken Ende Sognepræsten har at gjøre behørig Anmeldelse om de konfirmerede Drengene. Bekjendere af andre Konfessioner end den evangelistlutherske og den reformeerte skulle, naar de fylde det 15de Aar, anmeldes for Lægsforstanderen, for at indføres i Rullen, under en Mulkt til Fattigvæsenet af 2 Rdr, der gjentages for hvert paafølgende Aar Anmeldelsen forsømmes, indtil de Paagjældende skulle møde for Sessionen. Den samme Forpligtelse paahviler Fremmede, der nedsætte sig her i Riget, saavel med Hensyn til dem selv som deres Børn, forsaauidt de ere under 30 Aar (§ 9).

Ved Bestemmelsen af en vis Alder, saavel i disse Tilfælde som paa andre Steder i nærværende Lov, hvorefter Rettigheder og Forpligtelser beroe paa en vis Alder, tages kun Hensyn til den saakaldte Lægdsrullealder, nemlig det Aar, som den Paagjældende har fyldt ved Almanakaarets Begyndelse, saa at f. Ex. de i Aaret 1836 fødte ansees som 22-aarige i 1859. (§ 8).

6. Værnepligten opfyldes enten i Landarmeen eller i Søtjenesten, i Overeensstemmelse med de Regler, som indeholdes i det Følgende (§ 11). - Ingen andre Fritagelser eller Begunstigelser med Hensyn til Værnepligtens Opfyldelse kan tilstedes, end de, der have Hjemmel i nærværende almindelige Værnepligtslov (§ 12).

Værnepligtiges Andragende til Justitsministeriet, deres Værnepligt angaaende, bør indeholde Oplysning om det Amt og Lægd, i hvis Rulle Andrageren er indført, samt om hans Nummer i Lægdet, og skulle deslige Andragender, forsaauidt de, der indgive dem, ikke gjøre Tjeneste i Armeen eller Marinen, forsynes med Sessionens Betænkning førend de indkomme til Ministeriet, da de ellers blive henlagte uden Resolution (Cirkl. 24 Jan. 1832).

II

Om Værnepligt i Henseende til Land-Krigstjenesten.

7. Udskrivningen til Hæren skeer paa de anordnede Sessioner, i Overeensstemmelse med de Forskrifter, som nu ere, eller i Fremtiden maatte blive givne. Sessionerne tiltrædes for Landets Vedkommende af et Medlem af Amtsraadet, som dette selv vælger; har et Amt flere Amtsraad, møder et Medlem af hvert. - For Kjøbstædernes Vedkommende vælger Kommunalbestyrelsen i den Kjøbstad, hvor Sessionen afholdes, et Medlem af sin egen Midte til at tiltræde Sessionen (§ 13).

8. Med 22 Aars Alderen indtræder den almindelige Forpligtelse til Landkrigstjenesten, til hvilken Ende i Regelen enhver Landværnepligtig har

personlig at fremstille sig for den med Hensyn til Udskrivningen anordnede Session, til Bedømmelse og Behandling i Overensstemmelse med de i saa Henseende givne Regler (§ 14). For den almindelig anordnede Undersøgelse af Sessionslægerne ere de fritagne, der selv anmelde sig som fuldkommen tjenstdygtige, og derom medbringe en autoriseret Læges Attest (§ 15).

Besigtigelsen af det Mandskab, som angives at være udueligt til Krigstjenesten formedelst Legemsbræk eller ulægelig Sygdom, skal personligen foretages af en af de fungerende Regimentschirurger i Forening med vedkommende Distriktschirurg. Medbragte Lægeattester komme ikke i Betragtning, eller Thingsvidner antages som Beviis, uden for følgende Tilfælde: Slagsyge, Liigfald, Mangel paa Sandsernes Brug, Vanvittighed, uforsætlig Lemlæstelse, samt naar det af Sessionen udtrykkelig fordres (Pl. 15 3u!i 1836).

9. De, som ved dette Møde befindes at have saadanne Svagheder eller Mangler, der gjøre dem for stedse uskikkede til Krigstjenesten, har Sessionen strax at udslette af Rullen og at meddele Fripas (§ 11)). - De, der med 22 Aars Alderen ei endnu befindes at have en Høide af 61 Tommer, eller den fornødne Legemsdygtighed, eller som lide af nogen Svaghed eller Legemsfeil, der antages at kunne hæves, og som af den Grund forbigaaes ved Udskrivningen, have atter at møde med 23 Aars Alderen; findes de da endnu at være i lige Tilfælde, møde de med 24 Aars Alderen. Befindes de da tjenstdygtige, behandles de lige med det 22-aarige Mandskab; men de, som ei endnu til den Tid befindes at være tjenstdygtige til den staaende Hær, blive enten at udslette af Rullen, saafremt de findes uskikkede til al Krigstjeneste, eller, forsaavidt de findes brugbare til anden militair Tjeneste, at behandles i Overensstemmelse med § 33. (§ 17).

10. I Fredstid kan Enhver, naar han med den sædvanlige Udskrivningsalder for Sessionen derom fremsætter eller lader fremsætte Begjering, erholde Udslettelse med at behandles til Udskrivning for eet eller flere Aar indtil hans 25de Aar. - Med Udløbet af den tilstaaede Frist har den Vedkommende personlig at fremstille sig og bliver da at behandle lige med de 22-aarige Værnepligtige. Den, som da uden lovligt Forfald udebliver fra Sessionen, betragtes som forlods udskreven; men saafremt han ved senere Undersøgelse skulde befindes at være utjenstdygtig til Soldat, bliver han at tiltale ved Politiretten til at erlægge en Mulct af 10 til 20 Rdr. (§ 18).

11. Det er tilladt Enhver, som ei har opnaaet Udskrivningsalderen, men er 18 Aar eller derover, at indtræde i den staaende Hær som Menig paa de sædvanlige Vilkaar, forsaavidt han har det fornødne Maal og ellers er fuldkommen tjenstdygtig. - Derimod kan den Værnepligtige først med det 21de Aars Alder, naar han saaledes anmelder sig for Sessionen, stedes til Lodtrækning og behandles lige med det 22-aarige Mandskab (§ 19). - Overhovedet tillades det unge Mennesker, som have opnaaet 18 Aars Alderen, og have paataget sig 8 Aars stadig Tjeneste i Hæren i Underofficersklassen eller som Menige, paa denne Maade at udtjene deres Værnepligt; men har Nogen førend det 18de Aar været ansat i saadan Stilling, vil denne tidligere Tid ikke komme ham tilgode. Skulde den Paagjældende udtræde af sin Stilling, forinden han har gjort de 8 Aars

Tjeneste, bliver han, hvis han har tjent 5 Aar eller derover, at overføre til Forstærkningen, men i modsat Fald at behandle lige med den Aldersklasse, til hvilken han efter sin Alder hører (§ 20).

12 Der udskrives aarlig saa meget Mandskab, som Loven fastsætter. (Antallet af det Mandskab, der skal udskrives, fastsættes i Regelen hvert Aar ved en særegen Lov) Fordelingen paa de forskjellige Udskrivningsdistrikter skeer i Forhold til det Antal af tjenstdygtigt Mandskab, der ifølge de paa Sessionen erholdte Oplysninger staaer for Udskrivning. Det udskrevne Mandskab benyttes i Overeensstemmelse med Armeens Organisationsplan (§ 21)

Rekrutternes Repartition eller Fordeling til de forskjellige Troppeafdelinger foretages først efterat Sessionerne over hele Riget ere tilende, og Beretninger afgivne til høiere Vedkommende om Resultaterne deraf. Krigskommissærerne bør derfor meddele Oplysning, ei blot om Antallet af det til Udskrivning behandlede tjenstdygtige Mandskab, men tillige om Antallet af dem, der ere fundne skikkede til hver særskilt Vaabenart, hvorom en Vedtegning bør gjøres i Lodtrækningslisten for hver enkelt Mand. - Paa høiere Sted bestemmes derpaa, ei blot hvormange der af hvert enkelt Amt skulle udskrives til Soldater, men ogsaa hvormange til hver særskilt Vaabenart (Justitsm. Skr. af 15 Mai 1849),

13. Af det tjenstdygtige Mandskab, der staaer for Udskrivning, antages først de, som frivilligt melde sig for at forrette Tjeneste paa de sædvanlige Vilkaar (§ 22). Forsaavidt den tjenstdygtige Udskrivningsmasse er større end det Antal, der udskrives, bliver det at afgjøre ved Lodtrækning mellem de Paagjældende, hvo der strax skal udskrives, og hvo der skal forbigaaes indtil videre.

Lodtrækningen indrettes saaledes, at der for hele Udskrivningsdistriktet trækkes Nummere fra Nr. 1 opad. De, der erholde de lavere Nummere, udskrives fremfor dem, der erholde de høiere Nummere. Hver Mand er berettiget til selv at udtage sit Nummer. For dem, der før Sessionen anmelde og behørig godtgjøre at være forhindrede fra at møde paa Grund af Sygdom eller anden lovlig Forfald, som Sessionen har at bedømme, trækkes Lod af Lægdsmanden (§ 23).

Lodtrækningen foretages alene af det Mandskab, som ved den foregaaende Undersøgelse er befundet maaltidigt og tjenstdygtigt og skeer af det hver Dag paa Sessionen tilstedeværende Udskrivningsmandskab. Omendskjøndt Lodtrækning for hvert enkelt Amt eller Udskrivningsdistrikt foregaaer paa flere Dage efter hinanden, bliver den dog at ansee som een fortsat Handling, til hvilken Ende der ved Sessionens Begyndelse i hvert Udskrivningsdistrikt bliver i Lodtrækningsapparatet at nedlægge saa stort et Antal med Amtets Mærke forsynede Lodder, som rundelig svarer til det Antal Tjenstdygtige, der kan antages at findes i Distriktet. Efter endt Lodtrækning hver Dag bliver Tromlen at forsegle af Sessionen og at tage i Bevaring af Krigskommissæren indtil den følgende Sessionsdag aabnes for atter at benyttes. De Nummere, som da den sidste Dag blive tilbage i Tromlen som ei udtrukne, udtages og noteres af Sessionen, men udfalde af Følgerækken. Derefter forfattes en Lodtrækningsliste, der angiver den Følgeorden, hvori Mandskabet, under Iagttagelse af dets

Qualification til de særskilte Vaabenarter, blive at indkalde til Krigstjenesten. De, som enten paa Grund af egen Begjering eller formedelst Udeblivelse fra Sessionen forlods udskrives, anføres først paa Listen, hvorved de Øvrige. der have deeltaget i Lodtrækningen, skydes saamange Nummere tilbage. Forsaavidt der mellem dem, der have erholdt de lavere Nummere, findes Flere med Vedtegning om at være tjenlige til Garden, Kavalleriet, eller nogen anden Vaabenart, hvortil der udfordres en særegen Tjenstdygtighed, end der behøves til at forsyne disse Vaabenarter med det normerede Antal ordinære Rekrutter og Overcomplete, blive disse Flere, naar de iøvrigt efter deres Stilling i Nummerrækken maa betragtes som udskrevne, at anvende til en Vaabenart, hvortil der ikke udfordres nogen særegen Tjenstdygtighed, navnlig til Infanteriet. Men forsaavidt der blandt det Antal, som har trukket absolut Soldaterlod, ikke skulde findes saamange, som behøves til Cornplettering af ommeldte særskilte Vaabenarter, bliver det til disse Vaabenarter fornødne Mandskab at udtage af dem, som efter deres Nummer og Vedtegning staae nærmest for Tour dertil. - Naar Lodden til at udskrives træffer Nogen, der paa Grund af Sygdom eller andet lovligt Forfald er udebleven fra Sessionen, og saaledes ikke er bedømt af denne, bliver han at anvende til Infanteriet. - Lodtrækningslisterne trykkes og tilstilles samtlige Lægdsforstandere og Lægds mænd i Distriktet, for at Enhver kan overbevise sig om, at det er gaaet rigtig til, og kundgjøres desuden i Berlingske Tidende og i vedkommende privilegerede Provindsialavis. (Justitsm. Skr. af 45 Mai 1849).

Ligesom de paa Sessionen udtrukne Nummere afgjøre, hvo der skal indkaldes og hvo ikke, idet de lavere Nummere indkaldes fremfor de høiere, saaledes ville ogsaa de, der have trukket de lavere Nummere, forsaavidt de besidde den fornødne Tjenstdygtighed, fremfor dem, der have trukket de høiere Nummere, være at anvende til de Stillinger, i hvilke Tjenesten efter sin Beskaffenhed og Tjenestetidens Længde er strengest. Det indbyrdes Forhold i denne Henseende finder Sted i følgende Orden: 1) Garden til Hest; 2) Garden til Fods; 3) Ingeniørtropperne; 4) Artilleriets Constabler; 5) Cavalleriet; 6) Artilleriets Trainkonstabler; 7) Infanteri og Jægere. (Justitsm. Skr. af 42 Nov. 1849).

14. Den, der paa Grund af sit udtrukne høiere Nummer ei strax udtages til Soldat, skal dog være pligtig, om fornødent, at underkastes Vaabenøvelse, og bliver at betragte som overcomplet Soldat, saaledes, at han i Løbet af Aaret, indtil næste Sessions Afholdelse kan indkaldes til Dækning af opstaaede Vacancer. De, der ei saaledes i Løbet af Aaret ere blevne anvendte, ansættes paa næste Session i Forstærkningen, men kunne dog endnu i eet Aar underkastes Udskrivning til den staaende Hær, saafremt Aarets Mandskab ikke maatte være tilstrækkeligt til den bestemte Udskrivning. I saadant Tilfælde anvendes den yngre Aldersklasse fremfor den ældre. For dem, der saaledes senere udtages, beregnes Tjenestetiden ligesom for den Aldersklasse, med hvilken de have mødt til Lodtrækning. Saadant Mandskab kan, naar 2 Aar ere forløbne, efterat det har mødt til Lodtrækning, i Fredstid ikke mere udskrives (§ 24).

15. Den, der i Fredstid uden lovligt Forfald udebliver fra den Session, hvor han skulde behandles til Udskrivning, udskrives forlods til næste Session, saafremt

han befindes tjenstdygtig. men i modsat Fald bliver han at ansee ved Politiretten med en Mulct af 10 til 20 Rd. Den, som uden lovligt Forfald ogsaa udebliver anden Gang fra Sessionen, skal, naar han antræffes inden den paafølgende Session og befindes tjenstdygtig, afgives til vedkommende Troppeafdeling til 4 Aars stadig Garnisonstjeneste, men befindes han derimod utjenstdygtig, straffes han med en Mulct af 20 til 40 Rd. - Antræffes han ikke forinden den tredie Session, og han heller ikke selv fremstiller sig for samme, skal han ansees som den, der forsætlig søger at unddrage sig Værnepligtens Opfyldelse. Der bliver da at lægge Beslag paa den Formue, som han maatte besidde eller erhverve heri Landet, indtil han antræffes, eller hans Formue paa Grund af hans Død, eller ifølge de i Forordningen af 11 Septbr. 1839 (om borteblivende Personer) foreskrevne Regler tilfalder hans Arvinger. - Antræffes han inden sit 30te Aar, skal han afgives til vedkommende Troppeafdeling til 4 Aars stadig Tjeneste, saafremt han befindes tjenstdygtig. Befindes han derimod ikke tjenstdygtig eller han først antræffes efter 30 Aars Alderen, straffes han med simpelt Fængsel indtil 6 Maaneder, og bliver iøvrigt at behandle efter § 32. - Den, der i Krigstid uden lovligt Forfald udebliver fra den Session, hvorpaa han skulde behandles til Udskrivning, bliver strax at betragte som forlods udskreven (§ 25).

16. Enhver, der er udskreven til den staaende Hær og ei endnu er indtraadt i militær Tjeneste, er berettiget til at stille for sig, og til den Ende selv at skaffe en Mand tilveie, som skal træde i hans Sted. - Stillingen bliver at berigtige enten for Sessionen, eller, efter dennes Afholdelse, for vedkommende Troppeafdeling. - Den, som vil lade sig stille for en Anden, maa selv være frigjort for Tjeneste ved den staaende Hær og endelig overført til Forstærkningen. Ingen maa dertil antages, som ei er fuldkommen tjenstdygtig saavel i Almindelighed, som i Særdeleshed til den Tjeneste, han ønsker at paatage sig. - Han maa ei alene ikke have udstaaet nogen Straf, der gjør ham uværdig til at tjene i Armeen, men han maa og kunne bevise sit gode Forhold ved Attest fra vedkommende Øvrighed, i hvis Embedskreds han senest har havt fast Ophold. Er han en udtjent Militær, maa han fremlægge lignende Attest fra sin Kompagni- eller Eskadronschef, tilligemed Oplysning om hvorvidt han er skikket til Tjenesten. - Ordentligviis maa ingen gift Mand, som ei er Underofficer eller een til samme Klasse henhørende Militær, antages som Stillingsmand, og heller ingen med høiere Alder end 28 Aar, med mindre han har udtjent i den staaende Hær, i hvilket Tilfælde han dog ei maa være over 32 Aar gammel. - Fra denne sidste Regel gjøres dog Undtagelse med Hensyn til udtjente Underofficerer og andre i Klasse med disse staaende Militære, som kunne antages indtil det 40de Aar, naar vedkommende Troppeafdeling ønsker at beholde dem og erklærer dem fuldkommen istand til at paatage sig ny Tjeneste i den hele for Tjeneste i den staaende Hær bestemte Tid.

Stilleren bør være ansvarlig for den af ham stillede Mand indtil denne er mødt ved den paagjældende Troppeafdeling og af samme befunden tjenstdygtig, hvorom strax efter Mødet Underretning bør gives til Stilleren gennem vedkommende Krigskommissær. - Skulde den Stillede ei strax ved Mødet kunne erklæres for fuldkommen tjenstdygtig, men heller ikke ansees ligefrem kassabel, skal paa lige Maade derom strax meddeles Stilleren Underretning; men den

Stillede skal dog kunne beholdes til Prøve i det Høieste i 4 Uger. Erklæres han heller ikke da for tjenstdygtig, bliver derom uopholdeligen at meddele Underretning til stilleren, som da tilholdes enten selv at møde, eller igjen at stille en Anden, hvorhos det vil beroe paa vedkommende Troppeafdelings Bestemmelse, om Mødet skal finde Sted strax eller først med næste Hold Rekrutter.

For dette Ansvar fritages imidlertid de, der stille udtjente Underofficerer og andre med disse i Klasse staaende Militære, der have erholdt Stillingstilladelse og endnu staae i fast Tjeneste.

Den, der stiller en Forstærkningsmand, som ikke har udtjent i den staaende Hær, gaaer selv over i Forstærkningen i Stillingsmandens Plads. Har denne derimod udtjent i den staaende Hær, eller er han fri for Værnepligt, bliver Stilleren at behandle lige med dem, der have udtjent ved den staaende Hær. I Forstærkningen bliver Stilleren altid staaende, indtil han efter § 32 er berettiget til at erholde Afskedspas.

Den, der allerede staaer i Tjenesten som Soldat, kan ikke stille for sig uden særlig Tilladelse af Krigsministeriet, hvilken kun vil blive ham meddeelt, naar den, han vil stille for sig, er fuldkommen vaabenøvet ved den samme Vaabenart (§ 26).

Den Værnepligtige, som stiller en for Værnepligt fri Mand for sig til den staaende Hær, og som Følge deraf ansættes i Forstærkningen, kan først indkaldes til Tjeneste som Forstærkningsmand, naar den Aarsklasse, med hvilken han er udskreven, kaldes til Tjeneste i Forstærkningen. Dog staaer det Stilleren frit for at melde sig tidligere til at begynde sin Tjenestepligt i Forstærkningen, fra hvilken Tid han da Aar for Aar rykker op i Forstærkningen, indtil han kommer i den ældste Aldersklasse. Den Værnepligtige, der bytter med en ved den staaende Hær udtjent Forstærkningsmand, kan først indkaldes til Tjeneste ved Forstærkningen, naar Stillingsmanden selv skulde have været indkaldt til denne Tjeneste (Lov af 24 Novbr. 1850, der indeholder en Tillægsbestemmelse til § 26 i Værnepligtsloven).

I Henseende til stillingsberettigede Underofficerer skal der i de Lister, som af vedkommende Troppeafdelinger sendes til Udskrivningscheferne, tillige opgives en Normalsum for Stillingen, saaledes at det er overladt til de Sessionen tilstedeværende Officerer, efter Aftale med Sessionens øvrige Medlemmer, i fornødent Fald at tage nærmere Bestemmelse om Summens Størrelse, dog ei under den af hver af de Stillingsberettigede opgivne mindste Sum. - Iøvrigt bør Udskrivningscheferne i Sessionsplakaterne henlede Opmærksomheden paa den Usikkerhed, der er forbunden med Stilling paa Sessionen, da det først senere ved Repartitionen afgjøres, om de Paagjældende blive indbefattede under Udskrivningen til Linien, og, i saa Fald, hvilken Vaabenart de blive anvendte til, ligesom det og er uvist, om Stillingsmændene, forsaavidt de ikke endnu staae i fast Tjeneste som Underofficerer eller anden lignende Stilling, ved Troppeafdelingerne findes fuldkommen tjenstdygtige, hvorfor de Værnepligtige ville være

bedst tjente med at oppebie Repartitionen og efter Indkaldelsen stille for sig ved Troppeafdelinger (Cirkul. fra Justitsm. af 11 Marts 1852).

17. Ønsker Nogen, som har opnaaet 18 Aars Alderen, men ei endnu er endeligen behandlet paa Sessionen, at frigjøre sig for Tjeneste ved den staaende Hær, ved at stille for sig, da kan han, uden Hensyn til om han er tjenstdygtig eller ikke, af Sessionen begjære sig forlods udskreven, og derefter stille en Mand overensstemmende med de Regler, som indeholdes i § 26 (§ 27).

18. Nummerbytning kan skee enten paa Sessionen eller for vedkommende Troppeafdeling, naar den Mand, der ved Bytningen erholder det lavere Nummer, af Sessionen eller Troppeafdelingen erkjendes at have de Egenskaber, som udfordres for at kunne stilles for en Anden (§ 28).

Ved Cirkulæreskrivelse af 30 Marts 1849 har Justitsministeriet meddeelt sine Anskuelse angaaende den rette Forstaaelse af de Bestemmelser angaaende Stilling og Nummerbytning, som indeholdts i den 26de og 28de § af Loven om almindelige Værnepligt, saaledes som følger:

1) Egentlig Stilling med den Virkning, at Stilleren derved aldeles fritages for den Tjeneste, hvortil han er udskreven, kan kun finde Sted til den staaende Hær, altsaa ikke til Forstærkningen.

2) Naar derimod Lovens § 33 tillader de mindre tjenstdygtige Værnepligtige, der ere udskrevne som Trainkudske eller til Tjeneste ved Armens Depoter, Lazarether og deslige, at stille en anden til samme Klasse hørende Værnepligtig, som ikke selv er udskreven og af Sessionen dertil findes duelig, da er saadan Stilling alene at ansee som en Bytning, saa at de Paagjældende gjensidig indtræde i hinandens Sted, og som Følge deraf Stilleren kun fritages for Tjeneste, indtil den af ham Stillede selv kommer for Udskrivning, da han i saa Fald maa indtræde i dennes Plads.

3) Paa samme Maade kan en Forstærkningsmand træffe Overenskomst med en anden til samme Klasse hørende Værnepligtig, som ei er udskreven, saaledes, at den Sidste indtræder i den Førstes Plads med Hensyn til en vis bestemt Tjeneste eller en forestaaende Udkommando, imod at Stilleren igjen indtræder i den Stilledes Sted med Hensyn til dennes Forpligtelse til eventuel Indkaldelse.

4) Saalænge der endnu ere fuldkommen værnefrie Indfødte tilbage, som kunne lade sig stille, er der Intet til hinder for, at Forstærkningsmænd, eller de i Lovens 33te § omhandlede mindre tjenstdygtige Værnepligtige stille saadanne til at paatage sig en vis bestemt Deel af den dem paahvilende Tjeneste, dog at Stilleren ei derved berettiges til at erholde Afskeds- eller Frihedspas, men forbliver staaende i vedkommende Klasse indtil hans Tjenestetid ved samme er udløben.

5) Med Hensyn til foranstaaende i Nr. 2, 3 og 4 omhandlede Stillinger eller Bytninger bemærkes, at da ingen egentlig Stilling her finder Sted, kan det ikke fordres, at den, der saaledes paatager sig en Andens Tjeneste, ei maa være over

den i Lovens § 26 ommeldte Alder af 28 Aar, der er Grændsen for dem, som ville lade sig stille til den staaende Hær, hvorimod det er tilstrækkeligt, at den, der paatager sig en Andens Tjeneste ved Forstærkningen eller som Trainkudsk og deslige, ei er ældre end den, der stiller ham.

19. Ved Forstærkningen bliver at ansætte:

a) De, som have udtjent ved den staaende Hær. - Herfra undtages imidlertid det Mandskab, som i Henhold til § 20 frivillig har ladet sig ansætte i Underofficersklassen eller som Menige, og have gjort 8 Aars stadig Tjeneste, saavel som de, der efter Pl. af 27 Juni 1842 paa Grund af deres strengere Tjeneste ved den staaende Hær ere fritagne for Tjeneste ved Forstærkningen (Garden tilhest og tilfods), hvilke fremtidig beholde denne Fritagelse, saalangt Betingelserne om hiin strengere Tjeneste ikke ere forandrede ved Lov. - I Krigstid kan dog Ingen forlange Afsked fra den staaende Hær blot fordi han har tjent ved samme i den foreskrevne Tid, men den vil kun blive ham meddeelt, forsaavidt Forholdene tillade, at hans Afgang strax erstattes. b) De, som ved Lodtrækningen have trukket de høiere Nummere og ikke i Løbet af Aaret ere blevne indkaldte til Tjeneste overensstemmende med § 24. c) De, som have stillet for sig til den staaende Hær. d) Udlændinge (og Bornholmere), som paa Grund af at de tage Ophold her i Riget efter § 1, 2 og 3 blive Værnepligten underkastede, forsaavidt de da ere over 24, men under 30 Aar (§ 29).

20. Det til Forstærkningen henhørende Mandskab, der ikke først har tjent i Linien, er pligtig til, naar forlanges, at indfinde sig i de anordnede Exerceerskoler for at vaabenøves. Iøvrigt har Forstærkningsmandskabet i Fredstid ordentligviis ingen Tjeneste at forrette, hvorimod det har at møde ved de anordnede Mynstringer; men i Krigstid anvendes det saaledes som Omstændighederne kræve (§ 30). Naar Forstærkningen i Krigstid eller andre overordentlige Tilfælde skal indkaldes under Vaaben, bliver i Regelen den yngre Aldersklasse at indkalde fremfor den ældre (§ 31).

21. I Almindelighed er det udskrevne Mandskabs Tjenestepligt indskrænket til 16 Aar, saa at Enhver, der med 22 Aars Alderen er behandlet til Udskrivning, med det 38te Aar udslettes af Rullen og meddeles Afskedspas, men de, der med en tidligere eller senere Alder end 22 Aar ere blevne behandlede til Udskrivning, have at udtjene de fulde 16 Aar, hvorfra dog undtages de, der ifølge Bestemmelserne i § 17 ere endeligen behandlede til Udskrivning sildigere end med det 22de Aar, da disse udslettes af Rullen og meddeles Afskedspas med det 38te Aar. - Fremdeles skal og den, som en Tidlang forsætlig har unddraget sig Værnepligten, udtjene sin fulde Tjenestetid, saavel i den staaende Hær som i Forstærkningen (§ 32).

22. De Værnepligtige, som enten formedelst Mangel paa det anordnede Soldatermaal eller paa Grund af nogen mindre betydelig Svaghed eller Legemsfeil ei ansees skikkede til at tjene i Linien eller Forstærkningen, men paa den anden Side ei heller kunne erklæres for aldeles utjenstdygtige, blive at henføre til en særegen Klasse, hvoraf det Mandskab bliver at udskrive, som

maatte behøves ved Armeen til de der forefaldende Forretninger, saasom til at tjene som Trainkudske eller at ansættes ved Depoter, Lazarether eller til hvilket som helst andet militært Brug, hvortil de maatte findes skikkede. De yngre Aldersklasser udskrives fremfor de ældre. - Iøvrigt skal det være de Værnepligtige, som ere udskrevne til nogen Tjeneste af det ovennævnte Slags, tilladt at stille en anden til samme Klasse hørende Værnepligtig, som ikke selv er udskreven, og af Sessionen dertil findes duelig. - I denne Klasse bliver Mandskabet staaende indtil det 38te Aar, hvorefter det udslettes af Rullen og erholder Fripas.

Ingen Værnepligtig kan mod sin Villie befales at være Officersoppasser (§ 33).

23. Ihvorvel Forpligtelsen til at tjene i Armeen i Regelen ophører med 38 Aars Alderen, vil dog Enhver, ogsaa efter at han har opnaaet denne Alder, være pligtig til, naar Fædrelandet udsættes for fjendtligt Overfald, paa Opfordring af Kongen eller af dem, som af Kongen dertil ere bemyndigede, at gribe til Vaaben, for, saavidt han formaaer, at medvirke til at afværge saadant Overfald, i hvilken Henseende det vil have sit Forblivende ved Forordn. af 3 Juni 1801 (§ 34).

Ovenanførte Fr. af 3 Juni 1801 er af følgende Indhold:

"Enhver, som er eller har været indskreven i Landrullerne, skal, hvad enten han er Landeværnsmand eller ikke, være pligtig til i Feides Tid at forsvare den Provinds, hvor han boer eller opholder sig (§ 1). - Naar Landet trues med fjendtligt Overfald eller Krig, skal Amtmanden opfordre alt Mandskab, som ei hører til Landeværnsregimenterne, fra 21 til 50 Aars Alder til at væbne sig med saadanne Slags Vaaben, som efter Omstændighederne nærmere foreskrives (§ 2). Med saadanne Vaaben skal Enhver, naar han af Øvrigheden tilsiges, indfinde sig til den bestemte Tid paa det Sted, som vorder ham anviist, og forrette eller udføre det, som ham betroes eller befales (§ 3) - De, som formedelst Lodtrækning ere forbigaaede at udskrives som Soldater, skulle fortrinligen opbydes til den forefaldende daglige Tjeneste, saasom at gjøre Strandvagter og deslige. De Yngre skulle kaldes til Tjeneste fremfor de Ældre, naar ikke Alle dertil behøves (§ 4). - Den, der nægter at adlyde sin Øvrigheds Opfordring til Landets Forsvar, straffes som Kongens Buds modtvillige Overtræder og ansees som en feig Mand, der er uværdig til at kaldes Dansk" (§5).

24. Den Rigets Indvaanere saaledes paahvilende Værnepligt til Armeen, skal, saalænge de ikke ere indkaldte til Tjeneste, ei være dem til Hinder i at tage Ophold, hvor de ville, indenfor Rigets Grændser, dog at de fra den Tid de ere blevne optagne i Rullerne (see § 9), i Tilfælde af Flytning forsyne sig med behørig Følgeseddel. Denne udstedes af Lægdsmanden paa det Sted, hvor den Vedkommende staaer i Rullen, og afleveres inden 8 Dage efter Ankomsten paa det nye Opholdssted til Lægdsmanden sammesteds, der for Modtagelsen meddeler sin Tilstaaelse og derefter afleverer den til sin Lægdsforstander, som igjen besørger den tilstillet Udstederen. Forsømmelse hermed fra den Værnepligtiges Side ansees med en Mulkt af 2 Rdr.

Ligeledes staaer det enhver frit for, naar han tager fast Ophold et andet Sted end det, hvor han er indført i Rullen, at lade sig omvexle fra et Udskrivningsdistrikt til et andet (§ 35), hvilket efter Forordn. af 10 Mai 1843 bestaaer deri, at den Bortreisende, som vil overføres til et andet Amt, end det, i hvis Lægdsruller han hidtil har været indført, af Lægdsforstanderen erholder et Flyttebeviis, der af Modtageren forevises for Lægdsmanden baade i det fraflyttede og tilflyttede Lægd, og forsynet med begge disses Paategning afleveres til Lægdsforstanderen for sidstnævnte Lægd, der ligeledes paategner Beviset og derefter indsender det til Distriktets Udskrivningschef.

Ved Circulaire af 28 Februar 1857 har Justitsministeriet bemyndiget Lægdsforstanderne til paa Ministeriets Vegne at meddele efternævnte Klasser af Værnepligtige Tilladelse til at reise med Vandrebog i Kongeriget og Hertugdømmerne for at søge Arbeide i deres Profession og desl., nemlig:

- a. De Landværnepligtige, som ei endnu ere endelig behandlede til Udskrivning;
- b. De usøvnante Søværnepligtige, som i Henhold til Værnepligtsloven § 46 kunne udskrives til Landkrigstjenesten, men ei endnu ere endelig behandlede;
- c. De Land- og Søværnepligtige, der ere behandlede til Udskrivning, men ikke endnu ere indkaldte til Tjeneste;
- d. De Land- og Søværnepligtige, der have udtjent deres faste Garnisonstjeneste eller det dem paahvilende Søtogt, og derefter ere blevne hjemforlovede.

Dog, forsaavidt de under c og d nævnte Værnepligtige angaaer, kun under den Betingelse, at en i Lægdet bosat paalidelig Mand skriftlig forpligter sig til at modtage Tilsigelse paa den Værnepligtiges Vegne, saaledes, at Tilsigelsen har samme Virkning som om den Værnepligtige selv var bleven personlig tilsagt.

Derimod bør der ikke meddeles Vandrebog til nogen Værnepligtig, der blot midlertidig er permitteret fra Garnisonstjenesten eller den ham paahvilende Tjeneste ved Marinen, med mindre dertil er givet ham særlig Tilladelse af hans militære Foresatte. - Naar der saaledes meddeles en Værnepligtig Vandrebog til at reise i Kongeriget eller Hertugdømmerne, bør det ved en Anmærkning i Vandrebogen betydes ham, at han ifølge Forordn. af 10 Mai 1843 og 20 Marts 1845 er forpligtet til, saalangt han er paa Vandring, hvert Aar i de sidste Dage af August Maaned, ifald han er Landværnepligtig, og i de første Dage af Januar Maaned, ifald han er Søværnepligtig, at indsende til Lægdsforstanderen en Attest fra Politimesteren paa det Sted, hvor han opholder sig, om at han der har Ophold, samt at han, naar han forsømmer at fremsende saadan Attest, bliver ved Sessionen at ikjende en Mulkt af 2 Rdr., der i Gjentakelsestilfælde fordobles.

Endvidere bliver det ved en Anmærkning i Vandrebogen at indskjærpe den Værnepligtige, at han, naar han tager fast Arbeide paa et Sted i Monarkiet eller der tager Ophold af længere Varighed, har at anmelde sig for Stedets Lægdsmand, for at han, om fornødent, kan blive optaget paa dennes

Tilgangslister og Vandrebogen indsendt til Politimesteren til Opbevaring eller til Paategning om, at Vandretilladelsen indtil Videre er ophørt.

25. Landværnepligten skal i Regelen ikke være Nogen til Hinder for at reise til Udlandet, naar han ikke derfor forsømmer at opfylde de Forpligtelser, der ifølge de forestaaende Bestemmelser paahvile ham i Henseende til Tjenestepligtens Opfyldelse. - Den, som reiser til Udlandet før sit 15de Aar, er dog ikke videre forpligtet, end at han, hvis han vender tilbage før sit 38te Aar, da optages i Rullen med den Aldersklasse, hvortil han hører (§ 36).

26. Bestemmelserne i § 25 skulle dog ikke komme til Anvendelse paa den Værnepligtige, der formedelst Fraværelse i Udlandet udebliver fra den Session, hvor han var pligtig at møde for at behandles til Udskrivning, dog under Iagttagelse af følgende Regler: Den Værnepligtige, der saaledes har været bortreist til Udlandet, bør, saasnart han kommer hjem, fremstille sig for den første Session, som afholdes efter hans Hjemkomst, for at bevise, at han var i Udlandet paa den Tid, da han ifølge sin Alder skulde have mødt paa Sessionen til Behandling til Udskrivning, og at han der uafbrudt har opholdt sig siden; han bliver da at behandle til Udskrivning lige med det 22aarige Mandskab, saafremt han endnu ikke har opnaaet en Alder af 32 Aar, men ellers at udskrive til Forstærkningen; brister derimod hiint Beviis ham, bliver han at ansee som modvillig udebleven.

De i nærværende Paragraph givne Bestemmelser gjælde dog ikke om dem, som ved Bortreise i Krigstid unddrage sig fra Udskrivning. (37).

27. Den, der henhører til den staaende Hær, kan ikke reise udaf Riget uden dertil fra Krigsministeriet meddeelt Tilladelse, som i Regelen ikke kan ventes, saalænge den Vedkommende forretter fast Tjeneste. For Overtrædelse heraf ansees Vedkommende ved Politiretten med en Mulkt af 10 til 20 Rdr., forsaavidt hans Tjenesteforhold ei medfører, at han bliver at dømmes ved en militær Ret. - Det Samme gjælder om dem, der som Følge af de ved Lodtrækning erholdte høiere Nummere midlertidig ere forbigaaede, saalænge de i Overeensstemmelse med § 24 kunne som overkomplette Soldater indkaldes til Tjeneste ved den staaende Hær.

De, der endeligen ere overførte til Forstærkningen, og de, der henhøre til den i § 33 ommeldte Klasse, ere ikke ved deres Værnepligt hindrede i at begive sig til Udlandet (§38).

28. Værnepligten skal ikke være Nogen til Hinder for at erhverve Borgerskab i en Kjøbstad, hvilket dog paa den anden Side ingen videre Indflydelse har paa de ham paahvilende militære Tjenestepligter, end den, som omtales i Slutningen af § 40. (§ 39). - Den Forpligtelse, som fortiden paahviler Kjøbstædbeboerne til at gjøre Tjeneste i vedkommende Kjøbstads Borgervæbning eller Brand- og Politikorps, vedbliver fremdeles, dog at Tjeneste i Borgervæbningen eller Politikorpset ikke kan affordres Nogen, der henhører til den staaende Hær.

Tjeneste i Brandkorpset kan ikke fritage Nogen, der henhører til den staaende Hær, fra at opfylde den Tjeneste, som hans Stilling i denne medfører.

Tjenesten i saadanne Korps er alene at betragte som en Kommunalbyrde til Overholdelsen af den indre Orden og Sikkerhed i Kjøbstaden, uden Hensyn til Værnepligten, til hvilken Ende slige Korps alene skulle staae under den civile Øvrigheds Overbefaling. Dog skulle de borgerlige Korpser i Kjøbenhavn og øvrige faste Pladser, derunder indbefattet Helsingør, i Krigstid under Krigsbestyrelsens Befaling kunne anvendes til at modstaae fjendtligt Overfald, naar Byen angribes, og skulle derfor ogsaa i Fredstid staae under Krigsbestyrelsens Tilsyn. Alle de, der ere ansatte ved de sidstnævnte borgerlige Korps, skulle saalænge være fritagne for at indkaldes til Armeens Forstærkning, om de end ellers maatte henhøre til samme, saavelsom for at kunne bruges til saadan Tjeneste, som omhandles i § 33. (§ 40).

III

Om Værnepligt i Henseende til Søkrigstjenesten.

29. Udskrivning til Søkrigstjenesten skeer paa de anordnede Sessioner blandt de til Sørullen henhørende Personer (§ 41).

Som en Hovedregel er fastsat, at naar Udskrivning af Søfolk befales til Flaadens Bemanding, da bør samme fordeles lige over det hele Rige, i Forhold til det Antal Søindrullerede, som befindes i ethvert Distrikt. Mandskabet inddeles i Henseende til deres Duelighed i 4 Klasser, nemlig Heelbefarne, Halvbefarne, Søvante og Uvante. Naar Udskrivning skal skee, fastsættes ved Lov, hvormange Folk der skal anvendes i det Hele til Søkrigstjenesten, og hvor stort et Antal af hver af disse 4 Klasser, hvorefter der forfattes en Repartition over det Antal, som ethvert Udskrivningsdistrikt tilkommer at levere i Overeensstemmelse med foranstaaende Hovedregel. - I Listerne over det udskrevne Mandskab skal anmærkes, om nogle af disse Søfolk have lært enten Bødker-, Seilmager- eller Reebslager-Haandværket, paa det at de, naar de findes duelige, kunne anvendes til saadant Brug i Tjenesten (Fr. 8 Jan. 1802).

30. Til Sørullen henhøre:

1) Alle de Værnepligtige, som indtil 12te Februar 1849 (Lovens Udstedelsesdatum) vare optagne i Rullerne som Sølimiter.

2) Alle de Kjøbstadbeboere, som til samme Tid, i Henhold til Forordn. af 8 Januar 1802 § 1 vare indførte i Sørullerne (nemlig: "*alle, som boe i Kjøbstæder eller paa Kjøbstads Grund og ernære sig af Lodsvæsen, eller ved at fare med Skibe, Pramme, Jagter, Baade og andre Fartøier, af hvad Navn navnes kan, samt de der benytte sig af Fiskeri, tilligemed deres Sønner*").

3) De Uværnepligtige, som til samme Tid havde erholdt Sø- eller Volontær-Patent. (See Fr. af 8 Januar 1802 § 13).

Fremdeles bliver dertil at henhøre:

4) De af den hidtil for Værnepligt fritagne Befolkning, som paa den Tid, da Værnepligtsloven af 12 Febr. 1849 traadte i Kraft, havde fast Ophold indenfor Grændserne af Sølimitdistrikterne, forudsat at de ikke havde naaet den Alder, der i Henhold til § 5 fritager for at inddrages under Værnepligten, og de heller ikke maatte foretrække at opfylde deres Værnepligt i Landkrigstjenesten, hvilket staaer dem frit for.

5) Søofficerer og

6) disses Sønner, saasnart de have opnaaet den Alder, der i Medhold af § 9 medfører Forpligtelse til at optages i Rullen, hvilket ikke blot gjælder om de Sønner, de havde paa den Tid Loven udkom, forsaavidt de ikke vare fødte før 1ste Januar 1826, men ogsaa om deres fremtidige Sønner.

7) For Fremtiden alle de Værnepligtige, som have fast Ophold indenfor Sølimitdistrikternes Grændser paa den Tid, da de i Henhold til § 9 skulle optages i Rullerne.

8) Endelig de Landværnepligtige, som med særlig Tilladelse overføres til Sørollen i Overensstemmelse med de følgende Paragrapher (§ 42).

31. Naar en Landværnepligtig ønsker at overføres til Sørollen, kan Sessionen, naar han derom melder sig inden han har overskredet 18 Aars Alderen, til enhver Tid af Aaret meddele ham et Interimspatent til at fare tilsøes. Naar han er indtraadt i det 22de Aar, skal han fremstille sig for Sessionen for at erholde en Karakter angaaende sin Befarenhed. Erklæres han derved for heel- eller halvbefaren, eller søvant, samt i sidste Tilfælde godtgjør, at have sit Erhverv ved Lodsvæsen, eller ved at fare med Skibe, Pramme, Jagter, Baade og andre Fartøier, af hvad Navn nævnes kan, eller ved Fiskeri, og vil han blive ved Søfarten, meddeles ham strax Søpatent, hvorefter han udsattes af Landrullen; men faaer han ikke en af hine Karakterer, eller han ikke mere vil fare tilsøes, da forbliver han i Landrullen, og behandles som henhørende til samme (§ 43).

Ifølge Justitsm. Circulære af 31 Marts 1851 skal, med Hensyn til Landværnepligtige, som overensstemmende med denne § have Interims-Sørollepatent, følgende Regler iagttages:

1) De ere berettigede til midlertidigt at fare med indenlandske Skibe paa inden- og udenrigske Havne.

2) Der paahviler dem ingen Forpligtelse til at møde ved Søsessenionen.

3) De kunne, naar de selv begjære det, udskrives som Frivillige til Søkrigstjenesten.

4) De kunne, efter Reglerne i Værnepligtslovens § 55, lade sig stille for udskrevne Søværnepligtige.

5) Spørgsmaalet: om de efter Bestemmelserne i Værnepligtslovens § 43 bør overføres i Sørullen og deres Interimspatent i saa Fald ombyttes med et Matrospatent, eller om de skulle forblive i Landrullen og deres Interimspatent fratages dem, skal afgjøres og det Fornødne i denne Anledning derefter foranstalles af den Landsession, ved hvilken de tilligemed de øvrige Landværnepligtige af deres Aldersklasse i Medfør af Værnepligtslovens § 14 skulle behandles til Udskrivning som 22aarige, med mindre den Værnepligtiges Overførsel til Sørullen, paa hans Begjering og i Overensstemmelse med de i førnævnte § 43 indeholdte Regler, allerede maatte være afgjort af en tidligere afholdt Land- eller Søs session.

6) De, som uden at godtgjøre Sygdom eller andet lovligt Forfald - hvortil Fraværelse i Koffardifart dog ikke kan henregnes - udeblive fra den Landsession, ved hvilken de ifølge det Foranførte skulle møde til endelig Behandling, forsaavidt de ikke allerede tidligere ere blevne overførte til Sørullen, bør behandles overensstemmende med Værnepligtens § 25 og deres Interimspatenter snarest muligt fratages dem.

Ukonfirmerede Drengene, som ønske at ernære sig ved Søfarten, eller overhovedet paa en saadan Maade, som er forbeholdt de Søværnepligtige, skulle meddeles Interimspatenter med Paategning om, at de endnu ikke ere indførte i Sørullerne, hvilke efter deres Konfirmation ombyttes enten med Interimspatenter uden den ommeldte Paategning eller med Sørullepatenter, eftersom de Vedkommende ere blevne tilførte enten Land- eller Sørullen. - Naar Personer, der ere udgaaede af Land- eller Sørullerne paa Grund af Utjenstdygtighed, eller som ere over den Alder, at de kunne tilføres Sørullen, ønske at ernære sig ved Søfart og Fiskeri, skal Chefen for Udskrivningsdistriktet meddele dem en Tilladelse dertil, hvori bør anføres, hvorfor de ikke ere indførte i Sørullen (Justitsm. Cirkulære af 26 Juli 1849).

32. Enhver Landværnepligtig, der endelig er overgaaet til Forstærkningen eller henhører til den i § 33 omhandlede Klasse af mindre Tjenstdygtige, og som ønsker at beskæftige sig med Søfart og Fiskeri, er i Fredstid berettiget til at blive overført til Sørullen (§ 41).

33. Bestemmelsen i Forordningen af 8de Januar 1802, "*at Sønner af dem, der i Kjøbstæderne ernære sig ved Sø-fart, Lodseri eller vidtløftigt Fiskeri, skulle henhøre til Sørullen*", er nu aldeles bortfalden. For kjøbstad fødte Personer, der ikke allerede nu henhøre til Sørullen, kan Overførelse til samme følgelig kun skee i Overensstemmelse med Reglerne i § 42, 43 og 44. (§ 45).

34. Dersom nogen Søindrulleret ikke inden han indtræder i sit 22de Aar har saaledes beskæftiget sig med Søfart og Fiskeri, at han kan opføres i Rullen idetmindste som Søvant, skal han behandles til Udskrivning til Landkrigstienesten lige med det 22aarige Mandskab, og befindes han der tjenstdygtig, overgaaer han til Landrullen. - De usøvante Sølimiter, som med 22 Aars Alderen ei befindes at have den fornødne Høide og Legemsdygtighed til Landkrigstienesten, skulle, i Lighed med hvad i § 17 er foreskrevet for de Landværnepligtige, fremdeles møde paa Sessionen med 23 Aars Alderen, og i fornødent Fald med 24 Aars Alderen. Befindes de heller ikke da at have den fornødne Tjenstdygtighed, blive de staaende i Sørullen som Usøvante indtil det 38te Aar. Foranstaaende Bestemmelser gjælde for de Der, hvis Beboere hidtil have været fritagne for at behandles til Udskrivning til Landkrigstjenesten (§ 46).

Med Hensyn til de her omhandlede Usøvante, der have Forpligtelse til at aftjene deres Værnepligt enten i Sø- eller Landkrigstienesten, skal efter Justitsm. Cirkl, af 31 Marts 1851 følgende Regler iagttages:

1) De ere pligtige at møde for det Aars Landsession, ved hvilken de Værnepligtige af deres Aldersklasse behandles til Udskrivning som 22-aarige; og de af dem, som da ei have den fornødne Høide og Legemsdygtighed til Landkrigstjenesten, skulle, forsaavidt de ikke senere have erhvervet sig en højere Befarenhedskarakteer, fremdeles møde paa den følgende, og i fornødent Fald paa den næstfølgende Landsession, for der at behandles til Udskrivning.

2) De vedblive at være berettigede til at ernære sig ved Søfart og Fiskeri, indtil de efter eet eller flere Møder for Landsessionen maatte blive udskrevne til Armeen.

3) De, hvis Behandling til Landkrigstjenesten er udsat fra en til en anden Session, ere pligtige at møde ved de mellem Landsessionerne forefaldende Søsitioner, for at behandles til Udskrivning tilligemed de øvrige Søværnepligtige.

4) De af dem, som uden at godtgjøre Sygdoms- eller andet lovligt Forfald - hvortil Fraværelse i Koffardifart dog ikke kan henregnes - udeblive fra de Sitioner, hvor de skulle behandles til Udskrivning til Landkrigstjenesten, bør behandles efter Værnepligtslovens § 25, og deres Matrospatenter fratages dem.

35. Enhver, der henhører til Sørullen, men ei ønsker at beskæftige sig ved Søen, er indtil sit 18de Aar, eller, hvis han ikke inden det 22de Aar er bleven udskreven til Sõtjenesten, da indtil denne Alder berettiget til at blive overført til Landrullen og derom af Sessionen at erholde et Beviis (§ 47).

36. De Søværnepligtige forblive i Sørullen indtil deres 59de Aar og henføres efter deres Alder til en af de følgende 3 Afdelinger:

1. Ungdomsrullen, som indbefatter det unge Mandskab fra Indskrivningsalderen indtil det 17de Aar inclusive;

2. Hovedrullen, hvortil henhøre alle Søværnepligtige fra det 18de til det 38te Aar; og

3. Extrarullen, hvortil henføres alt Mandskab fra det 38te Aar indtil 50 Aars Alderen, med hvilken Alder de aldeles udgaae af Rullerne.

De Søværnepligtige, der ikke ville beskjæftige sig med Søfart og Fiskeri, ere berettigede til at blive udslettede af Rullen med det 38te Aar (§ 48).

37. Enhver i Ungdomsrullen eller Hovedrullen indført Søværnepligtig har, med 16 Aars Alderen og siden fremdeles, aarlig at fremstille sig for Sessionen, forsaavidt han ikke maatte være i Fart eller ved andet lovligt Forfald forhindret fra at møde. De i Extrarullen indførte Søværnepligtige møde kun, naar den Aldersklasse, hvortil de høre, indkaldes, saavel som til de Mønstringer, vedkommende Ministerium fra Tid til anden maatte finde sig foranlediget til at anordne (§ 49). - De, som ved det første eller et senere Møde befindes at have saadanne Svagheder eller Mangler, der gjøre dem for stedse uskikkede til al Søtjeneste, har Sessionen strax at udslette af Rullen og at meddele Udygtighedspas (§ 50). - De derimod, som ei saaledes findes egnede til at udslettes, men ei heller siden, og senest med det 24de Aar, befindes at være af den Legemsdygtighed, at de kunne udskrives til den egentlige Søtjeneste som Matroser, saavel som de af disse, der ei til det 24de Aar ere blevne Søvante og heller ikke i Henhold til § 46 ere blevne udtagne til Soldater, skulle under Benævnelsen af Usøvante blive staaende i Sørullen til det 38te Aar, for i paa-kommende Tilfulde at kunne i denne Egenskab udskrives til saadan Tjeneste, hvortil mindre Sødygtighed udfordres (§ 51).

38. I Fredstid, og naar ikke overordentlige Udrustninger finde Sted, skeer Udskrivning til Orlogstjenesten ikkun af det Mandskab, der henhører til Hovedrullen; men i Krigstid og til overordentlige Udrustninger kan tillige Mandskab i Ungdoms - og Extrarullerne udskrives. (§ 52).

39. For den ellers almindelige anordnede Undersøgelse af Lægerne paa Sessionen blive de Søværnepligtige at fritage, der selv anmelde sig som fuldkommen tjenstdygtige, og derom medbringe en autoriseret Læges Attest (§ 53).

40. Skjøndt Forpligtelsen til Udskrivning af Søtjenesten i Regelen ophører med det 50de Aar, skal dog, naar der i Krigstid maatte udgaae et saadant almindeligt Opbud, som omhandles i § 34, Enhver, som har udtjent sin Værnepligt tilsees, og endnu er af den Alder og Legemskraft, at han kan deeltage i Søforsvaret, være pligtig til at udføre den Tjeneste, hvortil han maatte blive ansat (§ 51).

41. Det er Enhver, der er udskreven som Søværnepligtig, men endnu ei er udkommanderet til nogen bestemt Tjeneste, tilladt at stille en anden af samme Befarenhed og Tjenstydgtighed for sig. En saadan Stilling gjælder kun for eet Togt og bliver at berigtige for Sessionen eller i alt Fald for vedkommende Søkrigskommissær. Indrulleringschef eller Hverving. Men den, der allerede er

kommanderet til en vis Tjeneste, kan ikke stille for sig uden særdeles Tilladelse af Marineministeriet.

Den, som har stillet for sig, betragtes, som om han havde udført det Tøgt, hvortil han var udskreven, og kan ei i Løbet af det Aar udskrives til nogen Søtjeneste, med mindre der senere maatte blive paabuden en yderligere Udskrivning i det Omfang, at han ikke længere kan forskaanes; dog skal det Tøgt, hvortil han har stillet for sig, i ethvert Fald regnes ham tilgode.

Ingen maa antages som Stillingsmand, med mindre han er fuldkommen tjenstdygtig til den Tjeneste, han vil paatage sig. Han maa ei alene ikke have udstaaet nogen Straf, der gjør ham uværdig til at tjene til Orlogs, men han maa ogsaa tilveiebringe fyldestgjørende Beviser for sit gode Forhold ved Attester fra dem, med hvilke han har faret, eller fra vedkommende Øvrighed, i hvis Embedskreds han senest har havt fast Ophold (§ 55).

42. Den samme Flytningsfrihed, som i Henhold til nærværende Lovs 35te § tilkommer de Landværnepligtige indenfor Rigets Grændser, tilkommer ogsaa dem, der høre til Sørullen (§ 56).

43. I Fredstid skal Værnepligten ikke være den Søindrullerede til Hinder for at reise til Udlandet eller tage Hyre med fremmede Nationers Skibe; dog er han pligtig, under en Mulkt af 10 Rdr. at anmelde sin Afreise for Distriktschefen, der meddeler ham et Beviis for at Anmeldelsen er skeet. Naar den, der saaledes har været bortreist, kommer tilbage her til Riget, har han under en lignende Mulkt at anmelde sig hos Distriktschefen (§ 57).

44. I Krigstid maa Søværnepligtige ikke tage Hyre med fremmede Nationers Skibe eller forlade Landet uden ifølge særskilt Tilladelse af vedkommende Ministerium. - For den Søværnepligtige, der i Krigstid medens han henhører til Ungdoms- eller Hovedrullen, uden særlig Tilladelse forlade Landet eller tager Hyre paa fremmede Nationers Skibe, bliver den almindelige Tjenestetid at forlænge udover det 38te Aar, saaledes, at den for hvert Aars uberettiget Fraværelse forlænges med eet Aar. - Naar nogen Søværnepligtig, i den Tid han er indkaldt til aktiv Tjeneste, maatte af særdeles Grunde ønske at reise ud af Riget, da kan Tilladelse dertil kun gives af Marineministeriet (§ 58).

Iøvrigt har det med Hensyn til Søindrulleringsvæsenet sit Forblivende ved de hidtil gjældende Bestemmelser, forsaavidt de ikke ere blevne forandrede ved nærværende Lov (§ 59).

45. De, som ere indførte i Sørullerne, ere ene og alene berettigede til at ernære sig af vidtløftigt Fiskeri, samt ved at fare med Skibe, Jagter, Pramme, Færger og Baade. Saa skal og ingen anden end de antages til Lodser, dog at de først bevise, at de dertil besidde den fornødne Duelighed. - Paa det at Søfolkene desbedre kan haandthæves i deres Rettigheder, maa ingen Skipper antage til sit Skibs Bemanding andre end dem, der ere forsynede med behørigte Patenter, og den Skipper, der befindes at have forhyret andre end Søindrullerede Folk, skal bøde

20 Rdr. for hver saadan Uberettiget, som han har antaget til sit Skibs Bemanding (Fr. af 8 Jan. 1802 § 4 og 11).

Ved "*vidtløftigt Fiskeri*", hvortil de Søindrullerede ere eneberettigede, forstaaes: Fiskeri, som drives i det aabne Hav, langt fra Land, med Garn, Vaade eller andre Fartøier, i Modsætning af det, som finder Sted under Kysterne eller i Fjordene, hvilket derimod staaer aabent for Enhver. - Denne de Søindrullerede tilstaaede Rettighed er dog kun at forstaae saaledes, at disse ere de eneste, der ved deres personlige Arbeide maa søge deres Underholdning paa denne Maade, hvorimod det er Enhver tilladt at anvende sin Formue til Udrustning til Fiskeri, og han saaledes, uden derved at ansees for at gjøre Indgreb i de Søindrulleredes Rettigheder, maa kunne drive vidtløftigt Fiskeri overalt i aaben Søe med store Vaade eller andre Fartøier, naar hans Nærværelse blot indskrænker sig til det fornødne Tilsyn med Arbeiderne og Foretagendets hensigtsmæssige Udførelse (Rskr. 3 Oktober 1829). Men naar ellers Saadanne, der ikke kunne tilføres og forblive i Sørullen, drive Søfart eller vidtløftigt Fiskeri, skulle de i Forhold til som Farten eller Fiskeriet har været betydeligt, bade fra 5 til 10 Rdr., der i Gjentagelsestilfælde fordobles (Pl. 6 Septbr. 1821).

I de 4 Maaneder, Søfarten sædvanlig standser, nemlig fra 1 Decbr, til Udgangen af Marts, samt i den øvrige Aarstid naar de ikke kunne faae Hyre, kunne alle Søindrullerede, saavel gifte som ugifte, ernære sig ved at arbeide med egne Hænder i alle Slags Kunster eller Haandværker, uden Hinder af de t Kjøbstæderne værende Laug; dog undtages herfra Guldsmedarbeide og andet saadant, hvorved der bruges Smeltning af Guld eller Sølv, ligesom heller ikke Tønder og andre Kar, som bruges i Handelen til at bestemme Maal og for hvis Rigtighed Vedkommende bør staae til Ansvar, af dem maa forfærdiges. - Desuden kunne gifte Søindrullerede i de nævnte 4 Maaneder søge deres Næring ved at sælge grovt Rugbrød, udskjenke Øl og Brændeviin i Kjøbstæderne, saavel til Fortæring paa Stedet som ud af Huset, samt ved at holde Marketenderie, hvorunder ogsaa hører Beværtning med varme Spiser; og de gifte Indrullerede kunne endvidere benytte de nævnte Rettigheder ikke blot i de 4 Vintermaaneder, men og i den øvrige Aarstid, naar de ikke kunne faae Hyre, saafremt en Saadan

a) beviisliggjør, at han idetmindste har gjort tvende Togter med de kgl. Krigsskibe, eller at han efterat have opnaaet sit 16de Aar, har faret idetmindste 2 Aar tilsøes med Koffardieskibe, samt at han i begge Tilfælde har erhvervet sig Karakteren af heel- eller halvbefaren Matros i Sørullen, eller deri er indtegnet som Styrmænd eller Skipper; og

b) dersom han i længere Tid end eet Aar uafbrudt har været ude af Søfarten, skal han med Attest fra Indrulleringsofficeren, eller Betjenten, eller Vaterskouten, godtgjøre, at han jævnlig har henvendt sig til Nogen af dem om at forhjælpes til Hyre, men at han af Mangel paa saadan Hyre ikke har kunnet erholde Samme; eller og at han skjellig beviser, ved Sygdom at have været forhindret fra at søge Hyre; dog ere de i Extrarullen staaende Folk fritagne for at føre det her foreskrevne Beviis om Sygdom eller Mangel af Hyre, og tabe desuagtet ei deres Rettigheder, om de end i længere Tid have været ude af Farten.

- De Indrulleredes Hustruer maa ogsaa hele Aaret igjennem, naar deres Mand ere i Farten, ernære sig paa foranførte Maader, og det ikke blot naar de ere udkommandere til Orlogs, men ogsaa naar de fare med Koffardiskibe. Det er dog ikke de Søindrullerede tilladt at forene sig Flere i Fællesskab til at forrette eet Haandværksarbeide, hvortil de ellers Hver især kunde være berettigede, men Enhver bør for sig ernære sig ved egne Hænders Arbeide; dog er det dem uformeent, til deres Haandværksdrift at bruge Haandlangere til saadant Arbeide, hvortil ingen Haandværkskunst udfordres, ligesom og den Søindrullerede maa benytte sin Hustrues og sine Børns Hjælp til at arbeide i hans Haandtering (Fr. 8 Jan. 1802. Pl. 7 Juli 1821. 24 Mai 1823. 25 Marts 1824. Indenr. Min. Sk. af 5 Septbr 1849).

Den, der paa Grund af Utjenstdygtighed er udslettet af Sørullen, tilkommer dog ikke de anførte Begunstigelser, om han end maa ernære sig ved Søfart og Fiskeri. (Indem. Min. Skr. af 10 Oktbr. 1850).

Ved kongelig Resolution af 25 Septbr. 1855 er, foreløbigt for et Tidsrum af 5 Aar, approberet et Regulativ, angaaende de Legemsfeil og Svagheder, som bør ansees hinderlige for de Værnepligtiges Anvendelse til Landkrigstjenesten, deels som Soldat, deels som Militairarbeidere, hvoraf her meddeles et Udtog.

I.

Legemsfeil og Svagheder, der begrunde fuldkommen Utjenstdygtighed til al Landkrigstjeneste, saa at de dermed behæftede Værnepligtige blive at udslette af Rullen med Udygtighedspas.

1. Sindssygdomme, hvorved Forstands- eller Opfattelsesevnerne ere forstyrrede, tilintetgjort eller betydeligt sløvede; Mangel paa Fatteevne; Tab af Hukommelse.
2. Misdannelse af hele Legemet eller betydeligere Dele af samme (Krøbling), Lamhed i et større eller vigtigere Lem, betydelig Lemlæstelse.
3. Liigfald, faldende Syge, Krampeslag (Epilepske), naar Anfald have været tilstede i det sidst forløbne Aar.
4. En saa spinkel og svag Legemsbygning (saa ufuldkommen legemlig Udvikling), at den Paagældende ikke har Mandskraft.
5. Tæring.
6. Almindelig Svækkelse efter foregaaende Sygdom eller af anden Aarsag.
7. Kjertelsygdom tilstede i høi Grad, eller naar den ytrer sig ved Kjertelsvulster, ved Saar eller Ar, som paa Grund af deres Omfang, Størrelse eller Sæde, eller af andre Aarsager paaviselig hindrer uundværlige Funktioner.

8. Chroniske Hudsygdomme, som have en stor Udstrækning eller ere smitsomme.
9. Fistler, Fistelsaar, saavel som andre med betydeligt Tab af Substants eller med Blodaareknuder forbundne Randsaar hvorsomhelst paa Legemet, navnlig naar de vedligeholdes af fordærvede Vædsker og der er Grund til at antage dem for uhelbredelige.
10. Ar paa Huden, der ere store eller sammenvoxede med de dybere liggende Dele, naar de enten ifølge deres Beskaffenhed ere let tilbøjeligt til at bryde op, eller have deres Sæde paa saadanne Steder, at de uundgaaeligt udsættes for stadigt Tryk og Stød eller foraarsage hindret Bevægelighed.
11. Høi Grad af Fedme, der hindrer almindelig Arbejdsdygtighed.
12. Udvæxter, Misvæxter og Fremstaaenheder af eller paa hvilkensomhelst Legemsdeel, naar de i høi Grad vanzire den Paagjældende eller hindre ham i at kunne benytte den militære Klædedragt, eller paa anden paaviselig Maade gjøre det umueligt for ham at udføre den militære Tjeneste.
13. Habituel stinkende Sveed hvorsomhelst paa Legemet, saaledes at den maa opvække Modbydelighed og Væmmelse hos den Paagjældendes Omgivelser, navnlig Fodsveed. naar denne frembringer Hudløshed paa Fodsaalerne.
14. Fuldkommen Skaldethed eller saadan, som indtager 2/3 af Haarbunden.
15. Skurv i høi Grad.
16. Blidhed paa begge Øine saavel som Kortsynethed og anden Svaghed af Synet i saadan Grad, at den hindrer i at udføre de Gjæringer og Arbejder, som almindelig forekomme i Livets forskjellige Stillinger.
17. Vedvarende Øienbetændelse i høi Grad.
18. Døvhed saavel som Tunghørighed og anden Svaghed af Hørelsen, saaledes at den til en betydelig Grad er hinderlig under Livets sædvanlige Sysler.
18. Saadanne chroniske Sygdomme af Næsen, dens Knokler eller Slimhinde, at Stemmen eller Aandedrættet i betydelig Grad hindres.
20. Chroniske Sygdomme eller organiske Feil i Munden og Svælget, som enten gjøre Tygningen eller Synkningen vanskelig eller Talen uforstaaelig.
21. Stumhed, samt stammende og utydelig Udtale i den Grad, at Talen bliver aldeles uforstaaelig.
22. Substantsmangel og unaturlige Indtryk af Hjerneskallen, saa at Hjernen mangler den tilstrækkelige naturlige Beskyttelse og let udsættes for Tryk.

23. Mangel eller Deformitet (Vanskabning) af nogen af Ansigtets Dele, hvorved dette betydeligt vanzires.
24. Modermærker i Ansigtet, hvorved dette aldeles vanzires.
25. Brystsyege ex: Lungesvindot (Tuberkler) og andre chroniske Sygdomme af Aandedrætsorganerne (Luftrøret, Lungen, Lungesækken).
26. Betydelig Deformitet, Skjævhed eller Krumning af Rygraden, saa at den Paagjældende faaer et meget vanziret uproportioneret Udseende, der aldeles udelukker militær Holdning og derhos hindrer ham i at kunne bære den militære Dragt eller Oppakning.
27. Betydelig Deformitet eller Skjævhed af Brystkassen, samt Fremstaaenhed af Skuldrene, som hindrer Armens frie Bevægelse eller bliver hinderlig paa samme Maade som foran ommeldes.
28. Betydelig Deformitet eller Skjævhed af Bækkenet, der medfører betydelig Hindring for Gangen eller bliver hinderlig paa samme Maade som foran ommeldes
29. Underlivsbrok, meget udvidet Bugring med tydeligt Anlæg til Brok.
30. Blæresteen.
31. Chroniske Sygdomme og organiske Feil i Urinveiene, der medføre enten Uformuenhed til at holde Vandet, eller betydelig Hindring for eller Besværlighed ved Vandladningen, eller anden paaviselig betydelig Ulempe og Uregelmæssighed ved samme.
32. Fremfald af Masttarmen (Endetarmen) og anden chronisk Sygdom i samme, naar den medfører paaviselige væsentlige Ulemper.
33. En saadan Mangel af udvendige Kjønsdele, at den medfører Impotens.
34. Stort Vandbrok.
35. Chroniske Sygdomme i Underlivsorganerne, som at udøve en skadelig svækkende Indflydelse paa Almeenbefindendet eller medføre paaviselige væsentlige Funktionsforstyrrelser.
36. Enhver chronisk sygelig Tilstand i Armen af hvilkensomhelst Aarsag eller Beskaffenhed, naar den i betydelig Grad indskrænker Armens Brugbarhed og Styrke.
37. Betydelig Svinde i Arm eller Haand med svækket Kraft.

38. Chroniske Sygdomme i eller omkring Skulder-, Albue- eller Haandleddet, der medføre enten Stivhed og Ubevægelighed i Leddet, eller Slaphed og Svaghed i Leddeforbindelsen, hvorved Armens eller Haandens Brugbarhed betydeligt indskrænkes.

39. Vanskabning eller anden chronisk sygelig Tilstand af Haanden, hvorved dennes Brugbarhed betydelig indskrænkes.

40. Mangel eller Ubrugbarhed af Tømmelfingeren.

41. Mangel eller Ubrugbarhed af 3 Fingre paa samme Haand, eller 2 Fingre paa samme Haand, naar Pegefingern er den ene af dem.

42. Enhver chronisk sygelig Tilstand af Laar eller Skinnebeen af hvilkensomhelst Aarsag eller Beskaffenhed, naar den i betydelig Grad indskrænker Lemmets Brugbarhed og Styrke.

43. Chroniske Sygdomme i eller omkring Hofte-, Knæ- eller Fodledet, der medføre enten Stivhed og Ubevægelighed i Leddet eller Slaphed og Svaghed i Leddeforbindelsen, hvorved hele Lemmets eller Fodens brugbarhed betydeligt indskrænkes.

44. Betydelig Svinde i Laar, Skinnebeen eller Fod, med svækket Kraft.

45. Skjævbenet, kalveknæet, hjulbenet i saadan Grad, at Feilen udelukker al militær Holdning og derhos medfører betydelig Hindring for Gangen.

46. Halten af hvilkensomhelst Aarsag, naar denne ikke kan hæves.

47. Deformitet af Foden (saasom Hestefod, Hælfod, Klumpfod, Platfod) krogede eller overliggende Tær og Seneknuder, naar Feilen medfører betydelig Hindring for Gangen.

48. Mangel af hele den store Taae eller flere Tær paa een Fod, naar det er aabenbart, at Feilen medfører betydelig Hindring for Gangen.

II.

Legemsfeil og Svagheder, der begrunde Utjenstdygtighed til Tjenesten i den staaende Hær og Forstærkningen, men som efter den her antydede Grad og Beskaffenhed ere uhinderlige for Anvendelse til Militærarbeidsklassen.

1. Blindhed eller betydelig indskrænkning af Synet paa eet Øie med fuldkommen Sundhed af det andet, Kortsynethed eller anden Svaghed af Synet i saadan Grad, at den hindrer fra at kjende Øjenstandene i den Afstand, hvori det

fordres af Soldaten, men dog tilsteder at udføre de Gjerninger og Arbeider, som almindelig forekomme i Livets forskjellige Skillinger.

2. Lamhed af et af de øverste Øielaag med fuldkommen Sundhed af det andet Øie.

3. Betydelig Skeelen paa eet eller begge Øine med ringe eller ingen Formindskelse af Synsevnen.

4. Taarerinden i betydelig Grad.

5. Tunghørighed i saadan Grad, at den hindrer fra at høre Lyd i den Afstand, hvori det fordres af Soldaten, uden dog væsentlig at være hinderlig i Livets sædvanlige Sysler.

6. Hareskaar i ringe Grad.

7. Mangel paa alle Fortænder i Over- og Underkæven og Mangel eller i høi Grad bedærvet Tilstand af et større Antal af de andre Tænder, uden dog at Tygningen betydeligt hindres.

8. Stammende eller saadan Udtale, at Ordene ere utydelige, uden at Talen dog derved bliver uforstaaelig.

9. Tabet af begge Øren.

10. Modermærker i Ansigtet, der ere iøjnefaldende, uden aldeles at vanzire dette.

11. Skjævhalsed, naar Feilen alene beroer paa en Muskelsammentrækning og ikke i betydelig Grad indskrænker Halsens Bevægelighed.

12. En unaturlig Udvikling af Brystkjertelen i saadan Grad, at Bandolerets Tryk ikke taales.

13. Blodaarebrok af betydeligt Omfang eller med Svinde i selve Testiklen, uden at medføre svækket Arbejdsdygtighed.

14. Iøjnefaldende Krumning eller anden Deformitet af Over- eller Underarmbenet, uden væsentlig Formindskelse af Lemmets Brugbarhed.

15. Abnormt Længdeforhold af Armen, naar det er meget iøjnefaldende, men forresten ikke medfører Funktionsforstyrrelse. (Den ene Arm kortere eller længere end normalt).

16. Stivhed eller Slaphed i mindre Grad af Skulder, Albue eller Haandleddet, naar den ikke hindrer Armens eller Haandens almindelige Brugbarhed.

17. Slaphed eller Stivhed af Tommelfingeren, Tab af yderste Led af samme Finger, naar ikke denne derved er bleven aldeles ubrugelig.

18. Tab eller Ubrugbarhed af Pegefingern paa høire Haand.

19. Tab eller Ubrugbarhed af 2 Fingre paa een Haand, naar ikke Pegefingern er den ene af dem.

20. Seneknuder paa Haandledet eller Fingeren af større Omfang, naar de ikke frembringe væsentlige Funktionsforstyrrelser.

21. Blodaareknuder af større Omfang uden at de dog ved deres Sæde eller Beskaffenhed skjønnes at medføre Hindring for Lemmets Brugbarhed.

22. Stivhed eller Slaphed i mindre Grad i Hofte-, Knæ- og Fodledet, naar den ikke i betydelig Grad hindrer Gangen eller Benets Styrke.

23. Skjævbenet, kalveknæet, hjulbenet, saaat Feilen bliver meget iøjnefaldende, uden dog at medføre væsentlig Hindring for Gangen.

24. Hinken eller Vralten af hvilken som helst Aarsag, naar den ikke afgiver Forhindring for en længere fortsat Gang.

25. Platfod, uden at Feilen medfører betydelig Deformitet eller forhindrer en længere fortsat Gang, naar den dog er hinderlig for den Paagjældende i at marschere.

26. Ubevægelighed af den store Tæe, Mangel af denne eller af flere andre Tæer paa een Fod, naar den ikke medfører betydelig Hindring for Gangen.

27. Mangel eller Ubevægelighed af tvende Tæer paa samme Fod, naar den ikke medfører betydelig Hindring for Gangen.

28. Krogede Tæer, overliggende Tæer, Seneknuder, naar de hindre i at marschere, uden dog at besværliggjøre den almindelige Gang.

Kilde: Lovbog for Landmanden. v/ M. Rasmussen, 5. udgave.
Odense, Miloske Boghandel, 1861.
Side 160 – 191

eller Mosters efterladte Mand, med sin afdøde Mands Farbroder eller Morbroder, med sin Stedfaders kjødelige Søster, mellem Stedsønnen og hans Stedfaders efterladte anden Hustru, mellem Steddatteren og hendes Stedmoders efterladte anden Mand, mellem Sødskendebørn og mellem sammenbragte Børn.

Derimod maa Bevilling erhverves til Ægteskab med sin egen eller sin afdøde Kones Faster eller Moster, med sin afdøde Heel- eller Halvbroders Enke eller fraskilte Kone, med sin afdøde Farbroders eller Morbroders Enke, med et Fruentimmer, der har været besøvet af Eens Broder eller Halvbroder, Farbroder eller Morbroder. Med Ansøgningen, der indsendes til Justitsministeriet, skal følge et Schema, der oplyser Slægtsskabets Beskaffenhed, samt Attest fra Sognepræsten om de Forlovedes Alder m. m., da Tilladelsen ei lettelig gives, naar Fruentimmeret er betydelig ældre end Mandspersonen. Det sædvanlige Gebyr for Bevillingen er 34 Rdr. 2 Mk.; men naar Supplikanterne ere Bønder, Matroser eller Tjenestefolk, det Halve, ligesom Moderation, eller og aldeles Eftergivelse af Gebyret ogsaa kan finde Sted, naar Vedkommende ved Præsteattest bevise deres Uformuenhed.

Absolut forbudt og i intet Tilfælde tilladeligt er Ægteskab mellem Stedforældre og Stedbørn. Svigerforældre og Svigerbørn (f. Ex. mellem en Fader og hans Søns efterladte Enke), samt disses Afkom i nedstigende Linie uden Undtagelse; ei at tale om Ægteskab mellem Forældre og deres Afkom, eller mellem Fuld- eller Halvsødskende (som da heller Ingen, der er ved sin fulde Forstand, vilde falde paa). I Henseende til disse forbudne Ægteskaber tilføies i Forordn, af 23 Mai 1800:

„Sammenleie mellem saadanne Personer er Blodskam, og en Forbrydelse, der drager Livsstraf efter sig. Til Advarsel for Enhver, og paa det at Ingen skulde af Vankundighed begaae en saadan Misgierning, igientages derfor hermed paa det Alvorligste Lovens Forbud imod Samleie, og Ægteskab mellem Forældre og deres Afkom, Stedforældre og Stedbørn, Svigerforældre og Svigerbørn, samt alle disses Afkom i nedstigende Linie, saa og mellem Sødskende,„

- Dersom en gift Mand besover et Fruentimmer, maa han efter Konens Død ikke gifte sig med den han saaledes har besøvet, hvilket ligeledes gjælder for en Kone, der, medens Manden levede, har ladet sig besøve af en Anden. (D. L. 3 - 16 - 8), Dog kan Bevilling dertil erholdes, i hvilket Tilfælde de avlede Børn betragtes som ægte.

3. Hemmelig Forlovelse medfører ingen lovlig Forpligtelse for nogen af Parterne til Ægteskab, og om det end af Kjærlighedsbreve etc. kan bevises, at den Ene har lovet den anden Ægteskab, medfører dette dog ingen Ret for Denne til at kunne tvinge sin Modpart dertil. De Foræring, tvende Forlovede maatte have givet hinanden, kunne som enhver anden Gave, neppe tilbagefordres, med mindre Forlovelsen netop er skeet af den ene Part for at optrække og bedrage den anden.

Ligesaalidt kan offentlig Forlovelse, om den end er indgaaet med vedkommende Forældres Samtykke, være bindende til Ægteskab, hvorimod i dette Tilfælde den.

Part, der uden gyldig Grund hæver Forbindelsen, maaskee kan tilpligtes at give den anden Opreisning for paaført Tort osv.

Selv om Lysning fra Prædikestolen er bestilt, eller endog allerede foregaaet, er det mere end tvivlsomt, om dette medfører nogen gyldig Forpligtelse til Ægteskab, saa at den af Parterne, der siden nægter at indgaae Ægteskab, paa Grund deraf kunde tvinges til at holde sit Løfte. - (See Ørsteds Formularbog 6te Udgave Pag. 575).

Betænker man, at den Forbindelse, som indgaaes ved Ægteskabet, bliver sluttet for hele Livet, og at sammes Hovedformaal er Parternes gjensidige Forædling og Lykke, saa kan man fornuftigviis heller ikke komme til nogen anden Slutning, end at enhversomhelst Tvang i denne Henseende bør undgaaes, som stridende mod Ægteskabets Natur og Øiemed.

4. Derimod bestemmer Christian den Femtes danske Lov, at enhver Mandsperson, der besvangrede en uberygtet Mø eller Enke, skulde tage hende tilægte, om hendes Forældre eller Formyndere deri vilde samtykke. (6 - 13 - 5).

Denne Artikel er imidlertid undergaaet adskillige Forandringer ved Fr. af 5. Marts 1734, der bestemmer, at den uberygtede Pige, der lader sig besvangre, ikke kan vinde Ægteskab med den, som har besvangret hende, med mindre Mandspersonen har lovet hende Ægteskab før han fik sin Villie med hende, i hvilket Tilfælde han er pligtig at ægte hende. (§ 1). Kan Fruentimmeret, der er bleven besvangret, ikke bevise det hende gjorde Ægteskabsløfte enten ved Barnefaderens skriftlige og tydelige Forpligtelse til Ægteskab, eller ved lovfaste Vidner paa den efterstaaende Maade, da maa den Beskyldte værge sig med sin Eed. og være siden angerløs (§ 2).

- Kjerlighedsbreve eller løse Ord og Løfter forbinde ei Nogen til Ægteskab; men Ægteskabsløfte, (naar det i Tilfælde af Besvangrelse skal bevises) regnes allene for at være, naar en Mandsperson under sin Haand og Segl med 2de bekjendte gode Mænds Underskrift til Vitterlighed har forpligtet sig til at ægte Qvindespersonen, eller og han i 2de eller flere bekjendte gode Mænds Overværelse mundtlig og tydelig har lovet hende Ægteskab, dog skal disse Vidner om mundtligt Ægteskabsløfte lovlige føres inden Aar og Dag; efter den Tid maa Dommeren ei engang modtage dem (§ 3).

- Men dersom Mandspersonen ikke har fyldt sine fem og tyve Aar, er det af ham givne Ægteskabsløfte i ethvert Tilfælde ugyldigt, og kan ikke komme Fruentimmeret til Nytte (§ 4).

- En Enke, der har ladet sig besvangre af nogen, som ikke er hendes Laugværge, kan aldeles ikke tiltvinge sig Ægteskab, i hvad Løfte end Barnefaderen kan have gjort hende (§ 5); bliver hun derimod besvangret af Laugværgeren, bør denne, om han er ledig, ægte hende, om hun vil, men dersom hun ikke vil, bør han, efter Lovens Ord, have forbrudt sin halve Boeslod til hende; og det samme er gjældende, naar en Formynder besvangrer sin Myndling. Istedetfor Tab af Boesloden eller en Deel af samme anvendes dog nu anden Straf, (D, L. 6 - 13 -

2 og Fr. 24 Septbr. 1824). Lader nogen Dannemands Datter. eller Møe sig beligge af Den, som engang har bedet om hende til Ægte, efter at han af Forældre eller Værge har faaet Nei, da tage hun Skade for Hjemgjæld; dog skal han give hende en hæderlig Hjemgift efter sin Formue og uvillige Mænds Sigelse, dersom han, naar hun selv eller hendes Forældre og Værger det forlange, ei vil ægte hende (§ 6).

- Dersom nogen Qvindesperson, være sig Enke eller Møe, som staaer i nogen Mands Brød eller Tjeneste, lader sig beligge af sin Huusbond, hans Søn, eller den han i sit Huus som Søn, Slægt eller Svoger antaget haver, da kan hun ikke vinde Ægteskab, og bør desuden lide anden Straf (§ 7).

- Overbevises en Qvindesperson, som paastaar at vinde Ægteskab, om at have været berygtet for nogen Slags Letfærdighed, da bør hun med redelige og ærbare bekendte Folks Vidnesbyrd skriftlig bevise sin skikkelige og tugtige Opførsel paa ethvert Sted, hvor hun har opholdt sig fra sin Ungdom af, og da kommer hende samme Vanrygte ikke til Hinder eller Skade i nogen Maade; men brister hende saadant Beviis, da tage hun Skade for Hjemgjæld, (§ 8).

- Hvis en Qvindesperson enten i Barns Nød eller for Præsten gjør nogen urigtig Bekjendelse om sin Barnefader, da bør hun ikke staae til Troende og kan ei vinde Ægteskab (§ 9).

5. Forinden Vielse maa holdes, bør Personernes Forsæt at indgaae Ægteskab 3 Søndage efter hinanden ved Høimessetjenesten bekjendtgjøres fra Prædikestolen, i den Menighed, hvortil Bruden hører. Dog kan Lysningen bortfalde, naar nogen forlanger at vies paa sit Sygeleie, ligesom og efter Bevilling eller saakaldet Kongebrev.

Lysningen bør nogle Dage forud bestilles hos Præsten, hvilket i Almindelighed bør skee personlig af Brudgommen; dog kan, hvis det er en Præsten bekjendt Person, Bestillingen ogsaa skee skriftlig, ligesom og Brudgommen i sit Forfald kan sende en Præsten bekjendt og paalidelig Mand til denne, for at foranstalte og meddele del Fornødne. (Forordn. 30te Marts 1824. 2. 5.)

6. Præsten bør ei iværksætte Lysningen, uden først at paasee at der Intet er til Hinder for det paatænkte Ægteskab, hvorved i Særdeleshed skal iagttages:

a) at Brudgommen ikke er under 20 og Bruden ikke under 16 Aar;

b) at begge ere konfirmerede og have været til Alters;

c) at ingen af dem er bunden ved noget foregaaende Ægteskab eller lovgyldig Forpligtelse til saadant;

d) at de ikke ere beslægtede eller besvogrede i forbudne Grader;

e) at en Enkemand idetmindste oppebier 3 Maaneder, og en Enke idetmindste 1 Aar fra den forrige Ægtefælles Død. Dog er det Bønder og andre Almuesfolk,

hvis Vilkaar ikke tillade dem længe at hensidde i ugift Stand, tilladt at indgaae nyt Ægtestab inden kortere Tid: nemlig Enkemanden 6 Uger efter hans Hustrues, og Enken 3 Maaneder efter hendes Mands Død, dog skal der i saa Tilfælde have Vished for, at Enken ikke er frugtsommelig ved sin afdøde Mand;

f) at Bruden, hvis hun ikke er Enke, eller Brudgommen, hvis han ikke er fuldmyndig, har Forældres eller Værges Samtykke, eller og at disses Indsigelse er af Øvrigheden kjendt ugyldig;

g) at Begge have deres Fornufts fulde Brug, samt derhos enten have havt Børnekopper eller ere vaccinerede;

h) at der fra Fattigvæsenets Side Intet er iveien for Ægteskabet;

i) at tvende, som have bedrevet Hoer med hinanden, ikke maa komme sammen i Ægteskab. (§ 5).

- Dersom Bruden befindes frugtsommelig ved en Anden, og Brudgommen dog forlanger Vielsen fuldbyrdet, synes dette, ifølge D. L. 3 - 16 - 14, ikke at kunne formenes ham (see Ny Kollegiallidende for 1848. Pag, 85),

7. Om foranførte Punkter bør Præsten, forsaavidt deres Natur tilsteder det, forsyne sig med autentiske Beviser, men iøvrigt bør han, til Sikkerhed for at intet andet er hinderligt for Personernes ægteskabelige Forbindelse, affordre dem tilstrækkeligt Forløfte.

Nogle af Betingelserne for et lovligt Ægteskab, saasom en vis Alder, Værgens eller andre Vedkommendes Samtykke, foregaaende Konfirmation og Altergang m. m., ere nemlig af den Beskaffenhed, at der for dem kan og bør tilveiebringes autentiske Beviser, hvorimod det neppe er muligt at tilveiebringe et nøiagtigt Beviis for, at de Paagjældende ei ere hinanden beslægtede eller besvogrede i de forbudne Grader, at ingen foregaaende Forbindelse er til Hinder for deres Ægteskab, og andre deslige negative Forudsætninger for det paatænkte Ægteskabs Lovlighed; og med Hensyn til saadanne Punkter er det at Forlovernes Indestaaelse udfordres.

Som Forlovere maa kun antages bosatte Mænd, om hvis Paalidelighed ingen grundet Tvivl have, eller og Saadanne, der beklæde et kongeligt Embede. Disse Forlovere bør ikke hver borge for en af de paagjældende Personer, men begge bør indestaae for, at der ingen lovlig Hindring gives imod det attraaede Ægteskab.

Præsten bør, hvor det efter Forlovernes Oplysningsgrad og borgerlige Stilling ansees fornødent, alvorligen indskjærpe dem det strenge Ansvar, der paaligger dem, da Forordn. af 31 Aug. 1695 byder: at de, som give vrang Skudsmaal eller urettelig gjøre Forløfte for dem, som ville indlade sig i Ægteskab, skulle ansees som Løgnere og straffes med Arbeide i Forbedringshuset fra 1 til 3 Aar. (§ 4).

Dersom de Personer, der have ladet lyse af Prædikestolen for sig, ikke lade sig sammenvie inden 3 Maaneder derefter, ansees den skete Tillysning for uefterrettelig, og ny Lysning skal iværksættes, hvis de senere maatte begjere at sammenvies. (§ 6).

8. Præsten maa ikke sammenvie Personer, imod hvis Ægteskab er gjort Forbud ved den vedkommende Retsbetjent (Herredsfogden), naar dette Forbud tillige paa lovlig Maade er forfulgt, og det ikke ved Dom eller paa anden gyldig Maade er ophævet.

Forbudet, der skal forkyndes af Retsbetjenten inden tredie Tillysning, eller i alt Fald inden Vielsen finder Sted, for Præsten i det Sogn, hvor Fruentimmeret opholder sig, bør forfølges uden Ophold, og kun saaledes forhindrer det Vielsen, indtil det ved Dom eller paa anden Maade er lovligen stadfæstet eller hævet.

Paa Als og Ærø skal, naar Forbudet skal have forhindrende Kraft, Stævning være udtaget inden 6 Uger efter at Forbudet er nedlagt.

Et ved private Personer nedlagt Forbud kan ikke have samme Virkning, som om det var skeet af Fogden. (Fr. 30 Marts 1824 § 8, 7de Novbr. 1832 § 3).

9. Brudevielsen tilfalder Sognepræsten for den Menighed, hvoraf Bruden er Medlem. Dette bestemmes imidlertid efter den Tid, da Vielsen finder Sted, saa at naar en Pige, som tjente i et andet Sogn, da Lysningen foregik, inden Vielsen lovlig forlader sin Tjeneste og tager Ophold i et fremmed Sogn, tilfalder Vielsen den Præst, til hvis Sogn hun er flyttet, om end Flytningen er skeet til en anden Tid end rette Fardag, naar den blot er foregaaet med Huusbondens Minde, og selv om den befalede Skudsmaalsforeviisning ei har fundet Sted.

- Derimod kan det ikke komme i Betragtning, om Bruden, uden at hendes Forbindelse med det Sogn, hvori Lysningen foregik, er ophørt, tager øieblikkelig Ophold i et andet Sogn, for der at lade sig vies; ei heller kan et lovstridigt Ophold sammesteds virke Forandring af det Sted, hvor hun skulde vies.

Et saadant lovstridigt Ophold er det, naar Bruden inden Vielsen flytter ind til Brudgommen, da ifølge Fr. 19 Febr. 1783 § 6 de Trolovede ei maa flytte til hinanden og boe under Tag sammen, forinden Brylluppet er holdt. (§ 14. Rskr. 27. Juni 1835, 24 Dcbr. 1832, 1ste Juni 1830).

- Dersom Brudefolkene forskaffe sig Bevilling til at vies af uvedkommende Præst, skal dog den Præst, som Vielsen ellers vilde tilfalde, nyde Betaling som om Vielsen af ham var forrettet, ligesom der heller ikke maa afgaae Kirkebetienterne eller Andre noget i deres Rettigheder, og Attest om at dette er fyldestgjort bør fremlægges inden Vielsen maa forrettes.

Tillige bør i intet Tilfælde Vielsen forrettes paa egen Haand af Nogen, der ikke er bestikket som Præst ved en vis Menighed, hvorimod enhver ordineret Mand kan paa en anden Præsts Vegne forrette Vielsen. (§ 14).

10. Brudevielsen bør, hvor ei Bevilling til at lade sig vie i Huset er meddeelt, i Almindelighed forrettes i Kirken.

Dog, dersom Nogen paa sit Sygeleie begierer at vies, og Omstændighederne ikke tilstede at oppebie Bevilling dertil, bør dette ikke hindre Vielsen, der i slige Tilfælde ogsaa maa skee uden foregaaende Lysning af Prædikestolen, hvorimod Alt, hvad der ellers er foreskrevet til Sikkerhed for Ægteskabets Lovlighed, bør iagttages, ligesom det og paaligger Præsten, igjennem sine Foresatte at indberette den saaledes foregaaede Vielse til Ministeriet (§ 16).

Bevilling til Vielse hjemme i Huset, samt uden foregaaende Tillysning fra Prædikestolen og af hvilkensomhelst Præst (Kongebrev), udleveres i Kongens Navn af Amtmanden, og i Kjøbenhavn af Magistraten, mod det almindelige Bevillingsgebyr 16 Rdr. 5 Mk., og erholdes uden videre, saa at det ikke er nødvendigt i Ansøgningen at anføre nogen særdeles Grund.

11. Brudevielser maa i Kjøbstæderne kun forrettes om Søgnedagene; men paa Landet kunne de og tilstedes om Søn- og Helligdagene. Iøvrigt kunne de foregaae paa enhver Tid af Dagen, og Præsten bør, saavidt mueligt, heri rette sig efter Vedkommendes Ønske. Han bør og, naar Vielsen foregaaer udenfor Gudstjenestedagene, selv befordre sig dertil, hvis Vedkommende ei godvillig ville yde ham Befordring, hvilket imidlertid kun er at forstaae med Hensyn til Vielsen i Kirken, men ikke naar Vielsen foregaaer i Huset, ligesom det og er tvivlsomt, om Præsten bør have fri Befordring, naar Vielsen Vel foregaaer i Kirken, men ikke til ordinær Gudstjenestetid (§ 17).

Præsten maa ei foreskrive Nogen, hvad han vil have for Vielsen, men skal lade sig nøie med hvad Enhver efter sin Evne af egen Villie vil give (Fr. 13 Marts 1683); dog er han berettiget til at fordre frivilligt Offer af Brudeparret med Følge.

12. I enkelte andre Stater, navnlig Frankrig, betragtes Ægteskab som enhver anden borgerlig Forening mellem tvende Parter, og kan derfor indgaaes uden kirkelig Vielse ved en simpel Erklæring for den borgerlige Øvrighed, at Vedkommende ville leve sammen som Mand og Kone.

- Hos os er denne mindre anbefalelige Fremgangsmaade, hvorved Døren aabnes for letsindige og uoverlagte Ægteskaber, ikkun tilladt, naar Parterne ikke høre til Folkekirken eller til et Religionssamfund, hvis Præster ere anerkjendte af Staten, eller og naar Mand og Qvinde høre til forskjellige Religionssamfund, i hvilke Tilfælde dette saakaldte borgerlige Ægteskab er tilladt ved Loven af 13de April 1851, som er af efterstaaende Indhold:

Naar en Mand og en Qvinde, der ikke høre til Folkekirken og heller ikke til et Troessamfund, som her i Landet har Præster, der ere anerkjendte af Staten og berettigede til at forrette Vielser, ville indgaae Ægteskab, kan dette med fuld borgerlig Gyldighed indgaaes for den borgerlige Øvrighed uden præstelig Vielse (§ 1.)

- Paa samme Maade kan Ægteskab stiftes imellem Personer, der høre til forskjellige Troessamfund, om end disse ere anerkjendte her i Landet. (§ 2). De, der ville indgaae saadant borgerligt Ægteskab, skulle herom indgive skriftlig Begjering til Øvrigheden paa det Sted, hvor Ægteskabet agtes fuldbyrdet; i Kjøbstæderne til Magistraten, hvor en saadan er, og ellers til Byfogden; paa Landet til Herredsfogden eller Birkedommeren, (§ 3)

Tre Uger før Ægteskabets Berammelse maa paa, det Sted, hvor Bruden hører hjemme, være kundgjort til Thinge, at et saadant Ægteskab agtes indgaaet, samt for hvilken Øvrighed. Hengaaer mere end 3 Maaneder efter Kundgjørelsen, uden at Ægteskabet fuldbyrdes, maa den gjentages.

Forbud mod Ægteskabet maa anmeldes for Øvrigheden paa Brudens Hjemstavn. (§ 4.)

Forinden Ægteskabet sluttet har vedkommende Øvrighed at forvise sig om at den foranførte paabudne Kundgjørelse har fundet Sted, og at intet Forbud er anmeldt, hvorhos den har at iagttage Alt, hvad der efter Loven ellers paaligger Præsterne, saasom Brudeparrets Alder, Slægtskabsgrad, mulig Understøttelse af Fattigvæsenet, Forløfte etc. alene med den Undtagelse, at der ikke skal kræves Beviis for Nydelsen af Alterens Sakramente, samt at Attest for Udskrivning fra Skolen kan træde istedetfor Konfirmations-Attest. (§ 5).

Paa den til Ægteskabets Stiftelse berammede Dag møder Brudeparret paa Byens Raadhuus, eller paa Herredets (Birkets) Thingsted. Øvrigheden foreholder først begge Personer Ægteskabets Betydning, modtager derpaa deres Erklæring, at de ville have hinanden til Mand og Hustru, og forkynder sluttelig, at Ægteskab mellem dem lovligt og med fuld borgerlig Gyldighed er indgaaet: Alt efter en foreskreven Formular. Handlingen foregaaer offentlig, og dersom øvrigheden kun bestaaer af een Person, tilkalder den tvende Vidner.

Om det indgangne Ægteskab indføres det Fornødne i en dertil indrettet Protokol, hvoraf Udskrift paa stemplet Papiir (4de Klasse Nr. 3, 20 sk) under Øvrighedens Navn og Segl meddeles Ægteparret som Vidnesbyrd om Ægteskabets Indgaaelse.

Ligeledes meddeler Øvrigheden inden 8 Dage en Udskrift til den Sognepræst, i hvis Sogn Bruden for Ægteskabet havde hjemme, hvorefter denne indfører Bemærkning om det indgaaede Ægteskab i sin Ministerialbog, (§ 6)

- For Kundgjørelsen til Thinge og Attest derom erlægges en Betaling af 2 Rdr.

- For Handlingen selv og for Udfærdigelsen af Protokoludskriften erlægges, foruden Betaling for det stemplede Papiir 1 Rdr., der tilfalder Øvrigheden, men i Kjøbenhavn Stadens Kasse.

- Hvis en Øvrighedsperson maa foretage en Reise til Thingstedet for denne Forretnings Skyld, udredes Befordringsgodtgjørelse efter Vognmandstaxt. (§ 7)

Naar Personer af forskjellige anerkjendte Troessamfund ønske kirkelig Vielse, kan en saadan forrettes saavel af Brudgommens som af Brudens Præst, men i første Tilfælde skal dog Anmeldelse om Vielsen skee til Brudens Præst, for at Bemærkning derom kan optages i hans Ministerialbog. (§ 7).

Forinden noget Ægteskab maa finde Sted mellem Personer, der ikke høre til et og samme Troessamfund, skulle disse til den Embedsmand, for hvem Ægteskabet indgaaes, afgive en Erklæring om, i hvilken Tro Børnene af deres Ægteskab skulle opdrages. Dog kan denne Bestemmelse senere forandres ved Ægtefællernes fælles Overeenskomst. Døer en af Ægtefællerne, kan den Anden ikkun med Kultusministeriets Samtykke forandre den tagne Bestemmelse. I ethvert Tilfælde skulle Børnene opdrages enten i den Troesbekjendelse, til hvilken En af Forældrene hører, eller i Folkekirkens Tro. (§ 9).

Forældre, der ikke høre til noget af de heri Landet anerkjendte Troessamfund, og ikke ønske deres nyfødte Børn ved Daab optagne i noget af dem, skulle ikke desmindre gjøre den i Fr. af 30 Mai 1828 foreskrevne Anmeldelse for Sognets Kirkebetjent, samt inden 8 Uger efter Fødselen opgive for Sognets Præst og Kirkebetjent det Navn, de ville have Barnet tillagt, til Indførelse i Ministerialbogen og Kirkebetjentens Embedsbog; og Attest om saadan Navngivelse træder da istedetfor Døbeattest. (§ 10).

For Børn, der ikke høre til de anerkjendte Troessamfund, træder Udskrivning af Skolen istedetfor Konfirmationen med Hensyn til alle til denne knyttede borgerlige Virkninger.

- Børn, der ikke skulle opdrages i den evangelisk-lutherske Religion, kunne forlanges undtagne fra Undervisningen i denne i de offentlige Skoler, hvorimod Skolebestyrelsen har at paasee, at Børnene ikke savne Oplysning om de moralske og almindelige religiøse Begreber, samt at de forsaavidt de høre til et christeligt Troessamfund, erholde Kundskab i Bibelhistorien. Viser det sig, at Børnene i denne Henseende forsømmes, ere Forældrene pligtige at lade dem modtage den fornødne Underviisning herom i Skolen.

- Forsaavidt saadanne Børn ikke have besøgt nogen offentlig Skole, kunne de, naar de ere 14 Aar gamle, indstilles til Prøvelse i den Almueskole, til hvilken de efter deres Opholdssted nærmest høre, paa den regelmæssige Examenstid, og saafremt de befindes at besidde den til Udskrivning fornødne Modenhed og Kundskab, erholde de en Attest derom, som da træder istedetfor Udskrivning af Skolen, (§ 11).

13. Ægtefæller kunne paa Grund af Gemytternes Uoverensstemmelse, vedvarende Uenighed etc. faae Bevilling til foreløbigt at adskilles i Henseende til Bord og Seng, især naar begge Ægtefællerne ere enige i at attraae Forandringen.

Bevillingen dertil udstedes af Amtmanden, og i Kjøbenhavn af Magistraten, men førend dette skeer, bør Præsten, i hvis Sogn Ægteparret opholder sig, mægle imellem dem, og ingen Ansøgning desangaaende maa komme i Betragtning,

førend Sjælesørgeren paa Ansøgningen har bevidnet, at der er givet ham Leilighed til at forsøge hvorvidt han ved religiøse Forestillinger har kunnet bevæge dem til atter at leve sammen i endrægtigt og christeligt Ægteskab, til hvilken Ende Vedkommende efter Tilsigelse bør møde hos Præsten, enten hver for sig eller samlede, eftersom han finder det tjenligt. (Fr. 30 April 1824 § 18).

- Denne geistlige Mægling bortfalder dog nu for dem, der for Øvrigheden erklære, at de ikke høre til noget her i Landet anerkjendt Troessamfund, eller som høre til to forskjellige Troessamfund.

- Naar Præstens Mægling intet kan udrette, indleveres Ansøgningen til Øvrigheden, som derpaa indkalder Ægtefællerne og forsøger den verdslige Mægling; er ogsaa denne forgjæves, bestemmes Vilkaarene, hvorunder Separationen skal finde Sted, og denne bevilges. Der skal træffes tydelige Bestemmelser angaaende den fælles Formue (Rskr. af 27 Septbr. 1928 *).

Der menes formentlig 1828, mh.

- De med Bevilling separerede Ægtefolk kunne, naar de derom blive enige, udendvidere flytte sammen igjen, og om end Formuens Deling under Separationen er bestemt, træder dog Fællesskabet ved Ægtefolkens Gjenforening uden videre paany i Kraft.

14. Separation i Henseende til Bord og Seng er imidlertid ikke Ægteskabets fuldkomne Ophævelse.

Til dette sidste kan Amtmanden i Kongens Navn meddele Bevilling, naar begge ved Bevilling separerede Ægtefolk have levet afsondrede fra hinanden i det Mindste 3 Aar, og tillige til at indgaae Ægteskab, naar den, der vil gifte sig igjen, godtgjør at han under hele Separationen har ført en ulastelig Vandel. Dog skal Ansøgningen derom atter paategnes af Præsten, at hans Mægling paany forgjæves har været forsøgt. Dersom Fattigdom beviislig finder Sted, kan Gebyret eftergives. (Fr. 23 Marts 1827).

15. I følgende Tilfælde kan Ægteskab, uden foregaaende Separation, ved Dom ophæves:

a) Naar den ene Part beviisligt har gjort sig skyldig i Horeri; ere de Begge skyldige bør de ei adskilles. Den Uskyldige maa gifte sig strax; den Skyldige ei før 3 Aar derefter, da den med Vidnesbyrd om ærligt og christeligt Forhold efter Skilsmissen kan erholde kgl. Bevilling dertil, men maa ikke boe i det Herred, Sogn eller By, hvor den Uskyldige har sin Bopæl.

b) Naar den ene Ægtefælle frivillig og uden den andens Samtykke forlader denne, i hvilket Tilfælde Ægteskabet kan hæves efter 3 Aars Forløb; men er det skeet i lovligt Ærinde og med den Andens Samtykke, skal den forladte Ægtefælle bie i 7 Aar; ja endnu længere, dersom der haves vis Kundskab om at den Bortreiste er forhindret imod sin Villie.

Skeer det, at en Kvinde efter forudgaaet lovlig Omgang, og i den Overbeviisning at Manden er omkommen, har giftet sig paany, og den første Mand derefter kommer hjem og begjerer sin Hustru tilbage, og han beviser at have under Fraværelsen forholdet sig tilbørligen, og ikke at have forset sig med nogen Anden, da bør Hustruen forlade den anden Mand og komme til den første igjen. (D. L. 3 - 16 - 15).

c) Visse Sygdomme, der forhindre Hensigten af Ægteskabet: har saadan Sygdom været for Ægteskabet, tilstedes den Lidende 3 Aars Tid til at søge Raad; kommer den efter Ægteskabet, maa den bæres som et andet Kors, Ægtefolk kunne paakomme.

16. Dersom den ene af Ægtefolkene bliver befunden i Tyveri eller anden Forbrydelse, maae de alligevel ei skilles ad, med mindre den Skyldige hendømmes til Fængsel for Livs Tid, i hvilket Tilfælde dog den Uskyldige skal bie 3 Aar, dersom den Skyldige tilligemed Straffen har mistet sin Ære, men 7 Aar dersom det ikke er for nogen uartig Sag; og om den Skyldige da ikke forundes sin Frihed, maa den Anden erhverve Dom til Skilsmisse. (Fr. 18 Dec. 1750).

17. Efter Forordn. af 11te Septbr. 1830 er en fraværende Persons Ægtefælle berettiget til at søge Skilsmisse naar den Fraværende i fem Aar har været borte, uden at der imidlertid er kommet nogen Efterretning om at han er i live. Naar særdeles Omstændigheder ere tilstede, som opvække en til Vished grændsende Sandsynlighed for at han er død, f. Ex. naar det Skib, hvormed han afreiste, beviisligen er forgaaet, eller naar det, efter at være afseilet til en europæisk Havn, har været Aar og Dag, men dersom det er til en Havn udenfor Europa, to Aar borte, uden at Efterretning derom er hørt, og, der Intet er fremkommet, som kunde give at formode, at han er bjerget, da er den forladte Ægtefælle ligeledes berettiget til at søge Skilsmisse, hvilken erhverves ved paa lovlig Maade at lade den Borteblevne offentlig indstævne, at føre Vidner om, hvorlænge han har været borte, osv.

18. Et efter Bevilling eller ved Dom ophævet Ægteskab kan efter dertil erhvervet Tilladelse atter fornyes. De adskilte Personer skulle da for Præsten erklære, at de igjen ville træde i ægteskabelig Forbindelse, og derhos stille Forlovere, hvorhos Præsten skal i sit Huus holde en Formaningstale til dem, uden dog at bruge de Formularer og Skikke, der efter Ritualet skal finde Sted ved Vielse. (Kgl. Res. af 20 Septb. 1815).

Kilde: Lovbog for Landmanden.
v/ M. Rasmussen, 5. udgave.
Odense, Miloske Boghandel, 1861.
Side 1 – 14.

Fjerde Afdeling.
Om Sundhedsforanstaltninger, samt om
Arv og Skifte.

Første Kapitel.
Hvad Lovene paabyde angaaende Menneskers
Liv og Helbred.

1. For at Enhver, der trænger til Lægehjælp, strax kan erholde samme, ere foruden den fra ældre Tider for ethvert Stift beskikkede Læge, eller Stiftsphysikus, overalt i Landet ansatte Distriktslæger, der af Regjeringen nyde en vis Løn; men som derhos er ringe og utilstrækkelig, hvorved man er gaaet ud fra den Forudsætning, at Den, som benytter deres Hjælp, efter sin Formuesforfatning maa yde dem en anstændig Betaling. Saavel for Stifts- som for Distriktslæger ere udstedte Instruxer af 4 Marts 1818, hvoraf mærkes § 4, som indeholder, at den vedkommende Læge uvægerligen bør komme til alle Syge, som trænge til og forlange hans Hjælp, hvilken Pligt han maa opfylde saavel om Natten som om Dagen, ikke mindre mod de Fattige end mod de Rige, og ligesaavel mod dem, der boe langt borte, som mod dem, der boe nærved, saavidt muligt er, og Nødvendigheden udkræver det; dog skal han have frit Underhold og sikker Befordring, hvilken sidste han maa lade sig nøie med saaledes, som Enhver efter sin Stand og sine Vilkaar kan frembringe. Distriktslægerne skulle derhos tilsee og kurere Hospitals- og faste Almissemønstre, samt Arrestanter, uden Betaling, imod at nyde fri Befordring og Diætpenge, naar Reiser i denne Anledning bør foretages.

Ved Siden af disse Regjeringens priisværdige Foranstaltninger er der tillige taget strenge Forholdsregler imod Qvaksalvere, d. e. Saadanne, som uden at have studeret Lægekunsten give sig af med at helbrede Syge og som derfor ved uforsigtig Brug af stærkt virkende Lægemidler let kunne foraarsage stor Ulykke. - Dersom nogen Qvaksalver findes at tage Syge under Kuur, skal han straffes første Gang med Bøder indtil 100 Rdr., eller simpelt Fængsel indtil 4 Maaneder, og i Gjentagelsestilfælde anvendes enten disse Straffe eller under meget graverende Omstændigheder Fængsel paa Vand og Brød (Lov af 3 Marts 1854). Ogsaa den kan straffes som Qvaksalver, der giver sig af med Aareladning uden efter en autoriseret Læges Ordination, hvilken dog ikke udfordres for Jordemødre i Barseltilfælde (Rskr. 22 Jan. 1831), hvorimod det ikke ansees for Qvaksalverie, at anvende Huusmidler imod udvortes Skade (Jur. Tidssk. 24 Bd. Pag. 88).

Naar Nogen, som ikke egentlig er Læge, har erhvervet sig udmærket Kundskab og Duelighed i en eller anden Deel af Lægekunsten og derom fra Amtmanden og Physikus skaffer Vidnesbyrd, kan han i vedkommende Ministerium erholde Tilladelse til at praktisere (Fr. 5 Septbr. 1794).

2. En vigtig Deel af Sundhedspolitiet er: Omsorg for at forhindre smitsomme Sygdommes Udbredelse, i hvilken Henseende det i bemeldte Instrux blandt Andet er gjort Lægerne til Pligt at paasee, at de almindelige Fødemidler ikke have nogen fordærvelig Indflydelse paa Sundheden, samt i modsat Fald at indberette dette til vedkommende Øvrighed. - Hvilke Forholdsregler der skulle iagttages, naar smitsomme Sygdomme yttre sig paa Landet, ere anførte i Forordningen af 17 April 1783. - Naar Nogen af Almuen bliver syg enten af Blodgang, Sprinkler eller nogen anden saadan farlig Sygdom, som udbreder sig videre blandt Husets Folk, og saaledes erfares at være smitsom, da skal Den, i hvis Huus Sygdommen har yttret sig, eller i hans Forfald hans Folk eller nemmeste Naboer, strax anmelde det for Sognepræsten, der bør drage Omsorg for, at Distriktslægen bliver hentet. De, som døde af smitsom Sygdom, skulle begraves inden 48 Timer i samme Tøi, hvori de ere bortdøde, og i Kister, der indvendigt ere begede og tjærede, samt nedgraves 4 Alen under Jorden. Ved saadan Jordefærd maa intet Liigfølge tillades, men alene saa mange Folk samles, som nødvendig behøves til at bortbære og begrave Liget. Dersom al anvendt Omhyggelighed ikke findes tilstrækkelig til at standse Sygdommens Udbredelse, da bliver, naar Stiftsphysikus anseer det uomgængelig nødvendigt, Indspærring af den befængte Gaard eller Bye at foranstalte paa den efter Omstændighederne mindst besværlige Maade.

For at det Offentlige, hvor det ansees fornødent, med tilstrækkelig Myndighed kan iværksætte Forholdsregler til at forebygge eller standse smitsomme Sygdomme, er endvidere i Efteraaret 1857 udkommen følgende

Lov om Tilveiebringelse af Sundhedsvedtægter.

§ 1.

For Kjøbenhavn, for alle Kongerigets Kjøbstæder og for de Landsogne, hvor vedkommende Amsraad eragter det fornødent, skulle Sundhedsvedtægter tilveiebringes.

Justitsministeriet udarbejder Forslag, der forelægges Kommunalbestyrelserne i Kjøbenhavn og Kjøbstæderne samt Sogneforstanderskaberne i de af Amsraadene udpegede Landsogne til Beslutning, med Opfordring til at afpasse dem efter hvert Steds særlige Forhold.

I Forslagets Forhandling skal Stads- eller Distriktslægen deeltage, dog uden Stemme. Ligesom andre Læger og Sagkyndige af Communalbestyrelsen eller Sogneforstanderskabet kunne indbydes til Deeltagelse, saaledes kan ogsaa Justitsministeren gennem en særlig Udsending, og Amtmanden personlig paa samme Maade deeltage i Forhandlingen.

Vedtægterne indsendes derefter til Stadfæstelse af Justitsministeren. Finder denne i de indsendte Vedtægter nogen utilraadelig eller lovstridig Bestemmelse, saa tilbagesender han dem til vedkommende Communalbestyrelse eller Sogneforstanderskab til ny Forhandling.

Finder Justitsministeren en saadan anden Gang forhandlet Vedtægt endnu ikke skikket til Stadfæstelse, saa giver han vedkommende Communalbestyrelse eller Sogneforstanderskab Valget imellem, enten at Vedtægten stadfæstes med Udeladelse af de af ham forkastede Bestemmelser, eller at hele Vedtægten forkastes.

Forandringer eller Tillæg til Vedtægterne betinges ligeledes af vedkommende Communalbestyrelses eller Sogneforstanderskabs og Justitsministerens Samtykke.

§2.

De af Justitsministeren stadfæstede Vedtægter skulle for den Tid, nærværende Lov gjælder, være bindende for de vedkommende Byers og Landsognes Beboere, hvorfor de skulle læses til Thinge og paa anden hensigtsmæssig Maade bringes til offentlig Kundskab. Det samme gjælder om senere Forandringer og Tiltag.

Politiedirecteuren i Kjøbenhavn, Amtmændene og Politimestrene ere forpligtede til at vaage over Vedtægternes Efterlevelse.

Overtrædelser straffes med Bøder indtil 200 Rdr. Sagerne behandles som offentlige Politisager, og Bøderne tilfalde Politikassen. I Sager, der anlægges mod Nogen, for ikke at have rettet sig efter de ham i Henhold til Vedtægterne givne Paalæg eller Forbud, blive de ved Loven hjemlede almindelige Tvangsmidler ved Dommen at bringe i Anvendelse.

§ 3.

Denne Lov og de ifølge Samme tilveiebragte Sundhedsvedtægter gjælde indtil 1ste April 1863.

3. Herhid hører og hvad der ved Anordningerne er paabudt angaaende Vaccinationen, der er den meest velgjørende af alle Regjeringens Foranstaltninger af denne Art, og som virkelig er til uberegneligt Gavn for mange Tusinde af Undersaatternes Liv og Velfærd. - Som bekjendt var Børnekopperne forhen en af de for Menneskeheden meest ødelæggende Sygdomme, for hvilken en engelsk Læge, Dr. Jenner, mod Slutningen af det forløbne Aarhundrede opfandt et sikkert Beskyttelsesmiddel, nemlig Indpodningen af de saakaldte Kokopper, hvis Gavnlighed nu er almindelig erkjendt og ved mangfoldige Erfaringer stadfæstet, saa at Regjeringen endog ved Fr. af 3 April 1810 har gjort det til Pligt for Alle og Enhver at benytte sig heraf. Samtlige Distriktslæger skulle aarlig omreise i deres Distrikter, for byviis at vaccinere dem, som dertil frivilligen melde sig, paa hvilke Reiser de nyde fri Befordring, samt for hver Person, som vaccineres, et Honorar af 24 sk., som betales af det Offentlige. Enhver, der heldigen har gennemgaaet Vaccinationen, skal meddeles en Attest efter et dertil anordnet Schema, og hans Navn desuden af

Lægen indføres i en dertil autoriseret Bog, samt derhos af Sognepræsten ligeledes indføres i Kirkebogen. - Ingen maa antages til Konfirmation, som ei enten beviisligen har varet vaccineret, eller har havt de naturlige Kopper, ligesom heller ingen maa ægtevies uden at dette først er beviisliggjort, og dersom det skulde hænde sig, at Nogen, som er udskreven til Krigstjenesten, hverken er vaccineret eller har havt Kopper, skal han strax efter sin Ankomst til Tjenesten underkastes Vaccination. - Der bør indrømmes Distriktslægerne Ret til at benytte Skolestuerne paa Landet til deri at foretage den offentlige Vaccination, dog at den fornødne Requisition desangaaende betimeligen tilstilles vedkommende Sogneforstanderskab. (Minist. Skr. af 30 Novbr. 1852).

4. Her maae vi ogsaa omtale nogle Tilfælde, da man deels formedelst indgroede Fordomme, deels ved uforsigtige Handlinger kan, uden selv at ville det, være Aarsag i et Menneskes Død og derved paadrage sig Lovens Straf. Det første af disse Tilfælde er, naar Nogen finder en forulykker og tilsyneladende død Person, og ikke strax yder ham Hjælp, hvorved han muligen kunde værre bleven reddet. I denne Henseende bestemmer Plakaten af 4 Aug. 1819 Følgende: Da det er almindelig Borgerpligt for Enhver, der har Leilighed til at frelse Nogen, som er i Livsfare, at anvende de Midler, der i saa Henseende staaer i hans Magt, saa paaligger det i Særdeleshed Enhver, som finder Nogen liggende i Vandet, uopholdeligen enten selv eller ved tilkaldt Hjælp at gjøre alt, hvad Omstændighederne tillade, for at faae den Drukneede optaget og de hensigtsmæssigste Redningsmidler anvendte, ligesom heller Ingen maa undslaae sig for ved saadan Leilighed at yde den Hjælp, hvortil han maatte være istand (§ 1). - Ligeledes er det en almindelig Pligt at sørge for Hængtes hurtigste Nedtagelse og for de efter Omstændighederne mulige Redningsmidlers Anvendelse, og overhovedet for Enhvers Frelse, der paa nogen voldsom Maade findes beskadiget, eller formedelst andre Omstændigheder er i hjælpeløs Tilstand (§ 2). - Foruden at det saaledes er Pligt uopholdeligen at sørge for at faae den Drukneede optaget af Vandet og den Hængte nedskaaren, samt at anvende foreløbige Hjælpemidler, paaligger det endvidere Vedkommende snarest muligt at kalde en Læge til hjælp, dersom Omstændighederne ikke ere saaledes beskafne, at de uden saadan Hjælp med Sikkerhed see sig istand til at redde den Forulykkede. Ligeledes bør Tildragelsen strax anmeldes for Politimesteren, eller paa Landet for Sognepræsten eller Sognefogden, for at disse inden Lægen kommer kunne sørge for den hensigtsmæssigste Behandling af den Paagjældende (§ 3). - Overtrædelse af foranførte Bud straffes med Bøder af indtil 100 Rdr. til Fattigvæsenet eller med Fængsel paa Vand og Brød, alt efter Sagens Omstændigheder, hvorhos endog høiere Straf kan anvendes paa Den, der efter sin særegne Stilling fremfor Andre var pligtig at sørge for den Forulykkedes Redning. - I intet Tilfælde maa det tjene Overtræderen til nogen Undskyldning, at han har staaet i den vrang og ukristelige Mening, at det er vanærende at røre ved Personer, der have taget sig selv af Dage, eller paa voldsom Maade ere ombragte eller beskadigede, inden en Øvrighedsperson eller Præst er tilkaldet (§ 4).

5. Fiskere eller Andre, som af Nødvendighed hugge Vaage eller Hul i Isen, ere under Straf af 14 Dages Fængsel paa Vand og Brød pligtige til, inden de forlade

Arbeidet, at forsyne Stedet med en Stang af 2 1/2 til 3 Alens Høide over Isen, som forsvarligen maa være fastgjort i samme, og paa Toppen bebunden med et paa lang Afstand kjendeligt Knippe Halm; og dersom Vaagen eller Hullet er over 1 Alen langt, da at udmærke Stedet med en ligesaadan Stang for hver af Enderne, samt naar saadant er skeet, uopholdeligen anmelde det for Politimesteren (Pl. 1ste Febr. 1809). - "*Drukner Mand i anden Mands Brønd eller Hule, i Gaard eller paa Gade, som ei lovlig er, eller Leergrav, som ei er vel med Gjerde forvaret, og desforuden fire Favne fra Alveien, da byde de som Vandet hører til, eller som Leergraven gjort have, samtlige til den Druknedes Arvinger 40 Lod Sølv*" (D. L. 6 - 11 - 9).

Disse 3de og lignende Lovsteder ere nu, hvad Straffen angaaer, forandrede ved Fr. af 4de October 1833, der paabyder: at Den, som, endog ved en ringere Uagtsomhed, maatte blive Aarsag til en Andens Død, skal straffes med Bøder af 20 til 100 Rdr. til vedkommende Fattigkasse, eller med Fængsel indtil 6 Uger; men dersom Fremfusenhed eller særdeles Ligegyldighed for Andres Liv og Sundhed har været forbunden med den uagtsomme Gjerning, eller Fleres Liv ved Gjerningen har været udsat for Fare, kan Straffen stige indtil 2 Aars Forbedringshuusarbeide, hvilket ogsaa er Tilfældet, dersom Gjærningsmanden ifølge sin Stilling har tilsidesat de ham særdeles paaliggende Pligter.

6. Liigsyn. Intet Liig maa jordes, førend det med behørig Attest er godtgjort, at sikkre utvivlsomme Tegn paa Døden have viist sig (Pl. 13 Jan. 1832 § 1). Denne Attest skal i Kjøbstæderne udstedes af en Læge; men paa Landet skal, saafremt Vedkommende ikke heller ville forskaffe Attest af en Læge, Ligene undersøges af tvende paa Politimesterens Forslag af Amtmanden hertil udnævnte gode og oplyste Mænd, og Attest af disse meddeles, inden Begravelsen maa gaae for sig. Til Liigsynsmænd skal fornemmelig bruges Skolelærere, Sognefogder og Fattigforstandere, men Øvrigheden kan ogsaa udnævne andre paalidelige Mænd, som dertil ere at formaae. For at ingen Vanskelighed skal indtræde, om nogen af Mændene maatte være forhindrede, skal i ethvert Sogn paa Landet udnævnes flere end to Mænd; men om disse i en bestemt Orden skulle fordele Forretningerne mellem sig, eller om Forretningerne ordentligviis skulle tilfalde enkelte, og de øvrige blot bruges i deres Forfald, bestemmes af Øvrigheden efter Omstændighederne. Dog bør udstrakte Landsbysogne stedse deles i flere Distrikter, saaledes at der i intet Tilfælde bliver nogen lang Vei mellem Liighuset og Synsmændene (§ 2). For at undersøge Liget og derom udstede Attest, nyder Lægen 40 sk., og hvor Undersøgelsen foretages af Liigsynsmændene, erlægges samme Betaling til Deling mellem dem. Dog erlægges i begge Tilfælde kun halv Betaling, dersom den Døde var Huusmand, Inderste, Haandværkssvend, Dagleier, Tjenestetyende, eller hørte til en anden Stilling, der ikke kan ansees fordeeltigere, ligesom al Betaling bortfalder, hvor Fattigvæsenet skal besørge Begravelsen (§ 4). Finder Lægen eller Liigsynsmændene, at Dødsfaldet fortjener Justitsvæsenets Opmærksomhed, bør de paa Landet uopholdelig gjøre Indberetning derom til Præsten, som igjen tilstiller Politiovrigheden Beretningen med sine Tanker derom, og førend det af Politiet eller Præsten er dem tilkjendegivet, at der intet er til Hinder derfor, maa Begravelsesattest ei meddeles (§ 5). - Hvor Attest ei meddeles af en Læge, bør idetmindste 3 Dage oppebies fra

den Tid Døden viste sig indtil Liget nedlægges i Kisten, med mindre umiskjendelige Tegn paa Forraadnelse tidligere maatte vise sig, dog at der i Tilfælde af smitsom Syge forholdes efter de derom givne Anordninger (§ 6).

For at bedømme, om et Liig sikkert tør vorde begravet, bør lægges Mærke til følgende Tegn paa samme:

- a) at den bekjendte Liiglugt bemærkes ved Liget;
- b) at Legemet overalt er iiskoldt, og efterat have været stivt atter er blevet slapt og bøieligt, hvorved dog maa tages i Betragtning om det kunde være stivfrossent;
- c) at Øinene ere brustne, d. e. at de ere indfaldne, og den midterste Deel af samme (Hornhinden) ikke længere er blank og gennemsigtig;
- d) at der sees store grønne Steder paa Underlivet og blaasorte paa Ryggen;
- e) at Underlivet udspændes, og at der flyder stinkende Vædske ud af Næsen, Munden og Endetarmens Aabning;
- f) at Overhuden gaaer af i store Stykker, saavel paa Underlivet som paa flere andre Steder af Legemet.

– Af disse Tegn maa idetmindste de 4 første være at see paa Liget, naar Døden har været en Følge af Sygdom; men er derimod et Menneske død pludselig, f. Ex. efter Fald, Stød, Saar, der have blødt meget, Blodstyrtning, Krampeslag, Modersyge, Besvimelse o. desl., eller efter hvilket som helst Tilfælde, naar det træffer et Menneske, der ellers ansaaes for frisk og sundt, da maa saadant et Liig ei begravnes førend alle ovennævnte Tegn paa Døden tydelig har viist sig. - Liigsynsmændene skulle i deres Attester udtrykkelig bevidne, at de med Hensyn til disse Kiendetegn finde den omhandlede Persons Død aldeles utvivlsom. Naar Smitte er at befrygte, bør efter endt Forretning Munden skylles, samt Ansigt og Hænder vadskes med en Blanding af Æddike og Vand. (Anviisning vedføjet Pl. 13 Jan. 1832).

Kilde: Lovbog for Landmanden. v/ M. Rasmussen, 5. udgave.
Odense, Miloske Boghandel, 1861.
Side 445 - 552

Fjerde Afdeling.

Om Sundhedsforanstaltninger, samt om Arv og Skifte.

Andet Kapitel. Om Arv.

1 Om Arv ifølge Loven.

Allerede ved Forordn, af 21de Mai 1845 gjordes betydelige Forandringer i de forhen gjældende Lovbud om Arv i Almindelighed, idet denne Forordning navnlig

- a. tildeels ophævede den Forskjel, som ellers fandt Sted, naar Personer af forskjelligt Kjønn arvede;
- b. indførte den lineale Arvegangsmaade, som forhen ikke anvendtes i alle Tilfælde;
- c. tillod en større personlig Testationsfrihed, som iforveien kun fandt Sted ifølge kgl. Konfirmation.

Senere fulgte herpaa Loven af 29de Decbr. 1857, der aldeles hævdede Arvegangsforskjellen mellem Mandkjønn og Qvindekjønn. - Da det er af megen Vigtighed, at denne Deel af Lovgivningen kommer til saa udbredt Kundskab som muligt, meddeles her fuldstændigt Fr. af 21de Mai 1845 tilligemed de senere Forandringer.

1. En Afdøds Børn og øvrige Afkom skal fremdeles som hidtil være hans nærmeste Arvinger, saa at ingen Anden paa Grund af Slægtskab kan tage Arv, saalænge nogen Saadan er til. - Det skal, hvad Arvegangsmaaden i nedstigende Linie angaaer, have sit Forblivende ved Lovens 5 B. 2 Kapitel, saa at naar en Søn eller Datter er død inden Arveladeren, sammes Børn, der ere Arveladerens Børnebørn, træde istedetfor deres afdøde Fader eller Moder og tage den Lod, som vilde have tilfaldet denne, om den havde været i Live, - at hvis ogsaa Barnebarnet er død inden Arveladeren, og har efterladt sig Børn, disse da ligeledes træde i hiint Barnebarns Sted, og at der skal forholdes paa lignende Maade, saafremt noget Barnebarns Barn maatte være død, efterladende sig Børn, og saa fremdeles, saalænge Afkom er til. (Fr. 21de Mai 1845 § 1).

2. Vore ældre Love foreskrev som almindelig Regel, at Mandspersoner arvede dobbelt mod Qvindespersoner. "*Mandspersoner tager to Lodder imod en Qvindesperson tager een, i alle Arve*". (D. L. 5 - 2 - 29). I denne almindelige Forskrift gjorde Forordn, af 21 Mai 1845 et betydeligt Brud, da den indskrænkede denne Ulighed til ikkun at gjælde med Hensyn til Arvinger i nedstigende Linie, og derhos indeholdt den Bestemmelse, at det skulde staae Forældre frit for at tillægge Datter lige Lod med Søn, eller dog paa anden Maade forøge den Datteren tilkommende Lod, dog at denne ikke maatte blive høiere end en Broderlod. (Fr. 21de Mai 1845 § 2). Endelig hævdede Loven af 29de Decb. 1857 aldeles enhver Forskjel paa Kjønnes Arveret, saa at nu - fra 1ste Mai 1858 at regne - Mand og Kvinde i alle Tilfælde tage ligestore Arvelodder. (Lov af 19de Decbr. 1858 § 1). Dermed er naturligviis ogsaa den Forældre forhen tillagte Rettighed til at forhøie Døttrenes Lod bortfalden, idet nemlig Døttrene nu efter Loven have Rettighed til en ligesaa stor Lod som Sønnerne. Et Forslag om at Forældre skulde have Ret til at forhøie Døttrenes Lod ud over Sønnernes, stilledes vel under Behandlingen af den ovennævnte Lov af 1857, men forkastedes af Stænderne.

3. Dersom intet arveberettiget Afkom er til, ere den Afdødes Fader og Moder, hvis begge ere i Live, hans eneste Arvinger. Forsaavidt ikke Spørgsmaalet om Arvens Deling bortfalder paa Grund af det fuldkomne Fællesskab, der efter Loven finder Sted mellem Ægtefolk, bliver Arven mellem dem at skifte i lige Dele, med mindre de ved Dom ere adskilte for Hoer, thi da arver den Uskyldige alene. (Fr. 21 Mai 1845 §3). (Det er kun den ved Dom erkjendte Hoersbrøde, der bør have den omhandlede Virkning, thi naar den Forurettede vælger at faae Ægteskabet opløst ved Bevilling, bliver Hoersbrøden derved ikke saaledes formelig erkjendt som ved en Dom, og ved at vælge denne skaansommere Vei maa den Paagjældende antages at renuncere paa den Ret, som Loven ellers giver ham (Ny Colleg. Tid. for 1842 Pag. 595).

4. Er derimod enten Fader eller Moder død, saa arver den af disse, som endnu er til, den halve Deel af Formuen, men den anden halve Deel tilfalder den afdøde Faders eller Moders Børn, der ere Arveladerens Fuld- eller Halvsødskende, til lige Deling, og hvis Nogen af disse allerede er død, træde dens Børn og Afkom i dens Sted, aldeles i Lighed med hvad der er foreskrevet i § 1. Saafremt der intet Afkom er til efter den af Forældre, der er død, arver den Anden alene. (Fr. 21de Mai 1845 § 4).

5. Ere begge Forældre døde, vil enhver af deres Arvelodder tilfalde deres Børn, som ere Arveladerens Sødskende. Saafremt der ikke er uden eet Kuld Børn, saa ville disse altsaa arve lige, men er der forskjellige Kuld, da tager hvert Kuld den Part, som vilde være tilfalden dets Fader eller Moder, og de, der ere Børn af begge, arve saaledes i begge Egenskaber. Forsaavidt nogen af Arveladerens Sødskende forud er død, men har efterladt sig Børn, træde disse i deres Faders eller Moders Sted, og paa samme Maade forholdes der og, naar nogen af Sødskendenes Børn er død, og saa fremdeles, Alt i Lighed med hvad der er fastsat i § 4.

Saalænge Nogen er til, saavel af Samfædre som af Sømmødre-Sødskenes Afkom, vil altid den halve Arv blive ved hver af disse Linier, enten de dertil hørende Personer ere flere eller færre, nærmere eller fjernere, men naar ingen er til i den ene Sødskendelinie, arver der anden alene. (Fr. 21de Mai 1845 § 5).

6. Er hverken Afkom til, eller Fader eller Moder, eller Sødskende eller Sødskenes Afkom, saa tilfalder Arven, den Afdødes Bedsteforældre, saaledes at den ene Halvdeel tilfalder Faderens og den anden Halvdeel Moderens Forældre, mellem hvilke den indbyrdes deles i lige Parter. Er nogen af Bedsteforældrene død, vil dennes Lod gaae over til dens Børn og øvrige Afkom, aldeles efter de samme Regler, som i § 4 og 5 ere foreskrevne med Hensyn til den, Forældre, Sødskende og disses Afkom tilkommende Arv. - Er een af Bedsteforældrene paa fædrene eller mødrene Side død, uden at efterlade sig Descendenter, vil dens Part tilfalde den anden af Bedsteforældrene paa samme Side eller dens Børn; men er ingen til denne Arvegangsklasse hørende Person til paa fædrene Side, tilfalder hele Arven dem, der høre til Mødrenelinien og omvendt. (Fr. 21de Mai 1845 § 6).

7. Er heller ingen Arving til i den i § 6 omhandlede Arvegangsklasse, gaaer Arven over til Oldeforældrene og disses Afkom, hvorved der forholdes i Lighed af Bestemmelserne i fornævnte Paragraph, saaledes nemlig, at enhver Ascendentlinie, saalænge nogen dertil hørende Person er til, beholder sin særegne Lod, og at denne, naar en enkelt Linie er uddød, gaaer over til den samme nærmeste Hovedlinie; men at, hvis kun een af disse Linier er til, da den hele Arv tilfalder denne. Saaledes vil Farfaderens og Farmoderens Forældre, eller de fra disse nedstigende Linier, tilsammentagne, til lige Deling arve den halve Part, og Morfaderens og Mormoderens Forældre eller disses Afkom, den halve Part. Men naar t. Ex. ingen Ascendent er til i Farfaderens Linie, ei heller noget fra saadan Ascendent nedstigende Afkom, vil den Part, som ellers vilde være tilfalden samme, gaae over til Farmoderens, hvorimod det Hele, naar denne heller ikke er til, vil tilfalde Morfaderens og Mormoderens Linie til lige Deling, eller naar en af dem er uddød, den af dem, som maatte være til. (Fr. 21 Mai 1845 § 7).

8. Naar der heller ingen efter § 7 arveberettiget Person er til, vil den Afdødes Efterladenskaber tilfalde hans Tipoldeforældre eller disses Afkom, og dermed i Eet og Alt være at forholde efter de i ommeldte og de foranførte Paragrapher fremsatte Grundsætninger, i Overeensstemmelse med hvilke den Grændse, som Loven i visse Tilfælde sætter med syvende Mand, herefter bortfalder. (Fr. 21de Mai 1845 § 8).

9. Da de foregaaende Paragrapher kun gaae ud paa at bestemme, hvorledes Slægtninge skulle arve, saa vil det med Hensyn til Spørgsmaalet om Beskaffenheden af det Slægtskab, der skal stifte Arveret, have sit Forblivende ved de hidtil derom gjældende Regler. - Dog skal, da Lovens 5 Bogs 2 Kap. 33 Art. (om offentlig Trolovelse) ikke længere efter sit bogstavelige Indhold er anvendelig, et udenfor Ægteskab født Barn være arveberettiget efter Fader og Fædrenefrænder, saafremt Forældrene inden dets Fødsel, ved at bestille

Tillysning til Ægteskab, eller løse Vielsebrev, eller, naar han henhører til Søetaten, ved at løse Friseddel, har tilkjendegivet den Hensigt at indgaae Ægteskab, men Vielsen er bleven forhindret ved Faderens kort efter indtrufne Død, eller anden ham utilregnelig og indtil hans Død vedvarende Hindring saasom Sygdom eller Fangenskab. Dette gjælder imidlertid kun med Hensyn til den sædvanlige Slægtskabsarv, og bliver uden Anvendelse paa de Familieeiendomme, med Hensyn til hvilke en særegen Arvefølge er indført, ligesom heller ikke det Barn, der er i førnævnte Tilfælde, kan gjøre Fordring paa de særdeles Rettigheder, som efter Faderens Stilling maatte tilkomme hans ægte Børn. (Fr. 31de Mai 1845 § 9).

10. Saafremt en Fader paa eet eller flere af sine Børn anvender særskilte betydelige Bekostninger, være sig for, efterat Opdragelsen er tilendebragt, at fremme deres videre Uddannelse til deres tilkommende Bestemmelse, eller for at sætte dem istand til at indgaae Ægteskab, eller komme i Levevei, eller til deres Virksomheds Udvidelse, eller i andre Maader til deres Velfærds Befordring, og han til Iagttagelse af Billighed mod sine andre Børn finder, at disse Udlæg eller Forstrækninger bør afkortes i hvert enkelt Barns Arvelod, saa bør, naar dette fremgaaer af en i denne Henseende forfattet Optegnelse eller af andre klare Beviser, saadan Afkortning finde Sted, og det saavel i deres Fædrearv, som i den, der maatte tilfalde dem efter deres i Fællesskab med Faderen levende Moder. Den af Faderen derom efterladte Optegnelse skal i Almindelighed være tilstrækkelig til Beviis for de hvert Barn givne Forskud. Dog, hvis der maatte fremkomme særdeles Oplysninger, som svække denne Optegnelses Troværdighed, eller det maatte vise sig, at saadanne for Barnet gjorte Udgifter vare optegnede, som efter deres Beskaffenhed og Boets Forfatning, samt hvad der er anvendt paa de øvrige Børn, uden paa lige Maade at være optegnet, ikke egne sig til at betragtes som Forskud paa tilkommende Arv, eller at noget var ansat til en kjendelig overdreven Priis, saa har Skifteforvalteren efter alle Forholds nøieste Overveielse at bestemme, om og hvorvidt Afkortning bør finde Sted. - Naar den modtagne Gjenstand kan tilbagegives i uforringet Tilstand, maa Barnet derved i Almindelighed kunne befrie sig fra at tilsvare den derfor ansatte Værdie. I modsat Fald bør dog Anskaffelsesprisen ikke ubetinget beregnes, men Hensyn efter Omstændighederne ogsaa tages til den nærværende Pengeværdie, og i det Hele Ansættelsen ikke skee til høiere Priis, end billigt kan være, for at de øvrige Børn kunne nyde Jevnet. Naar det til en sikker Bedømmelse af de Forhold, der ved den omhandlede Afkortning bør komme i Betragtning, findes tjenligt, har Skifteforvalteren at opfordre gode og retsindige Mænd af den Afdødes Beslægtede eller nøie Bekjendtskab til i saa Henseende at afgive deres Skjøn. (Fr. 21de Mai 1845 § 10).

11. Hvis de Summer, der findes at være forstrakte et Barn, overstige den Arvelod, der kan tilkomme det, saa vil det vel ingen Arv erholde, men heller ikke kunne tilpligtes som Debitor at betale, hvad det alene har modtaget som Forskud paa tilkommende Arv. Dog, hvis en Fader til Forurettelse for sine Kreditorer har gjort saadanne Gaver til sine Børn, at han eller hans Bo derved sættes ud af Stand til at fyldestgjøre Kreditorerne, saa vil der blive at forholde efter Lovens 5 B. 4 Kap. 8. 9. 10 Art., hvorefter Børnene i det nævnte Tilfælde ”*enten skulle svare*

til Forældrenes Gjæld efter deres Død, eller ved deres Ed igjen indføre i Stervboet, hvad de af Forældrene have bekommet"; samt 5 - 14 - 46, hvorefter "i Opbud, samt i Arvs og Gjælds Fragaalelse, Pante, Kjøbe- og Mageskiftebreve baade af Kreditor og Debitor med høieste Eed bør bekræftes, at der intet Bedrag er derunder, og ingen Afhændelser, som ere skeete ved Gave, Kjøb eller i andre Maader mellem Ægtefolk, Forældre, Børn eller Arvinger, skulle komme Kreditorerne til Skade, naar det befindes at være skeet efterat Debitor var i den Tilstand og saa haardt med Gjæld beladt, at han ikke kunde betale sin Gjæld, hvilket og med Eed maa bekræftes". (Fr. 21 Mai 1845 § 11).

12. De Forstrækninger, som Moder efter Faders Død gjør sine enkelte Børn, blive paa samme Maade og under samme nærmere Bestemmelser, som Paragrapherne 10 og 11 indeholde med Hensyn til Faderen, at afkorte i deres tilkommende Arv. Dette skal og gjælde, naar det er hendes anden Mand, der som den der er raadig over sit og Moderens fælles Bo gjør dem deslige Forstrækninger. Saa skal der og forholdes paa lignende Maade med Hensyn til de Forstrækninger, som Bedsteforældre gjøre til et Barnebarns Bedste, efterat Barnet er død. (Fr. 21 Mai 1845 § 12).

13. Saafremt det Barn, der har faaet Forskud paa dets tilkommende Arv efter Fader og Moder, eller en af disse, ikke overlever samme, men det derimod efterlader sig Børn, bliver Forskuddet i sin Tid at afkorte disse i deres Arv efter Bedsteforældrene, aldeles paa den Maade og under de samme Betingelser, som med Hensyn til selve Barnet er bestemt. (Fr. 21 Mai 1845 § 13).

For at Medarvingerne skulle kunne fordre, at det Barn, der af sine Forældre (eller Bedsteforældre) har modtaget særskilte Gaver eller Forstrækninger, skal lade sig disse Gaver eller Forstrækninger afkorte i sin Arv, fordres ikke blot, at det skal bevises, at Barnet i sin Tid har modtaget dem; men tillige: at det har været Forældrenes Villie og Hensigt, at de modtagne Summer skulle afkortes Barnet. - En blot Optegnelse paa, hvad der er modtaget, er saaledes ikke tilstrækkelig til at hjemle Paastand om Afkortning, naar vedkommende Forældre ikke tillige udtrykkelig have tilkjendegivet, at det Modtagne skal afkortes i den senere faldende Arv. - Iøvrigt udfordres til de her omhandlede Optegnelser ikke de ellers for testamentariske Dispositioner befalede Former; men det er tilstrækkeligt, at Optegnelsen beviisligt er forfattet af den vedkommende Fader eller Moder. Optegnelserne bør derhos, som andre Declarationer, skrives paa stemplet Papiir af 4de Klasse Nr. 4 til 42 Sk.

14. Det skal fremdeles være forbudt at sælge eller pantsætte den Arv, som man har at vente, hvilket Forskud og skal være anvendeligt paa Bortgivelse af saadan Arv. Dog er det ikke Børn eller andre Descendenter, naar de iøvrigt ere mægtige og myndige til at raade over deres Formue, formeent, enten mod eller uden Vederlag at meddele Arveladeren Afkald paa deres Arveret; hvilket Afkald, naar ingen Indskrænkning i saa Henseende er gjort, skal være ligesaa forbindende for Udstæderens Børn, som for ham selv; dette skal ogsaa gjælde, naar udenfor Descendentlinien en Arving maatte meddele Afkald til den, som han skal arve. (Fr. 21 Mai 1845 § 14).

15. Foruden de i § 8 1 - 8 omhandlede Beslægtede er ogsaa den Afdødes Ægtefælle berettiget til at tage Lod efter samme. Denne Lod skal, naar den Afdøde efterlader sig arveberettiget Afkom, være lige med en Broderlod, hvilket imidlertid nu, da begge Kjøen ifølge Lov af 29 Decbr. 1857 arve lige, maa hedde: lige med et Barns Lod efter Loven. Dog maa den i intet Tilfælde overstige en fjerde Deel af den Afdødes Boeslod efter Fradrag af det, der i Medfør af nærværende Forordnings § 23 maatte være bortgivet til enkelte Livsarvinger eller Andre. Om der end ikke ere Børn til i første Grad, er det dog den Lod, som vilde være tilfalden et saadant, der i foranførte Henseende maa tages i Betragtning, uagtet den deles mellem flere Descendenter, der træde i det afdøde Barns Sted. Naar den Afdøde intet Afkom efterlader sig, vil en tredje Deel af dens Boeslod tilfalde den Længstlevende. (Fr. 21 Mai. 1845 § 15).

16. Da der ved § 15 er indrømmet den længstlevende Ægtefælle en Rettighed, der i det Hele er den gavnligere, og forbunden med færre Misligheder, end den Ret, Lovens 5 - 2 - 19 i visse Tilfælde tillægger samme til en saadan Broderlod som der omhandles (nemlig: naar Ægtefolk havde Børn sammen, og der ingen Særkuldbørn paa nogen af Siderne befandtes, arvede den Efterlevende en Broderlod, som imidlertid skulde komme til Børnene igjen, dersom den giftede sig); efter den Adgang, som den paafølgende Artikel i Loven tillægger Ægtefolk til at oprette en Specifikation, hvorved det sædvanlige Formuefællesskabs Virkninger i visse Henseender indskrænkes, saa bortfalder derved Alt, hvad bemeldte Artikler desangaaende have fastsat. - Det følger iøvrigt af sig selv, at den Arv, der tilkommer den Længstlevende, erhverves med samme Ret, som al anden Arv, uden at de særegne Bestemmelser, som førstnævnte Lovens Artikel indeholder med Hensyn til den der omhandlede Broderlod, derpaa kunne finde nogen Anvendelse (og at den altsaa i intet Tilfælde skal af den Længstlevende tilbagebetales Børnene), ligesom det Ovenanførte ikke gjør nogen Forandring i den Adgang, som der for Tiden er for Ægtefolk til at erhverve Confirmation paa Foreninger, hvorved det sædvanlige Formuesfællesskab ophæves eller indskrænkes.

Hvad angaaer den en Enke i Lovens 5 - 2 - 25 tillagte Ret til at udtage den Fæstens- eller Morgengave, som af hendes afdøde Mand maatte være hende tillagt, da vil denne fremdeles vedblive, saaledes, at bemeldte Gaver udtages forlods af det fælles Bo, inden nogen Deling af samme finder Sted. (Fr. 21 Mai 1845 §16). - (Morgengave maa kun gives af Adel og lige med Adel Privilegerede, og, den maa, uden Arvingernes Samtykke, ikke overstige 2000 Specier. Iøvrigt er denne Forret nu bortfalden ifølge Grundloven. - Fæstengave, som Fæstefolk give hinanden, er ogsaa indskrænket inden en vis Størrelse).

17. Saafremt den først afdøde Ægtefælle aldeles ikke efterlader sig nogen Beslægtet, der ifølge de forestaaende Bestemmelser er arveberettiget efter ham eller hende, arver den Længstlevende det hele Bo. Ligesom det imidlertid følger af sig selv, at saavel den her, som den i § 15 omhandlede Ret for Ægtefæller til at arve hinanden, bortfalder ved Skilsmisse, saaledes ophører den ogsaa, naar de ifølge dertil erhvervet Bevilling leve adskilte i Henseende til Bord og Seng. (Fr. § 17).

B. Om Arv ifølge Testament i Almindelighed.

Et eensidigt Testament kan, selv om det er kongelig konfirmeret, fra Giverens Side gjenkaldes, eller et nyt oprettes, ligesom og det, der er oprettet, senere kan erholde Forandringer eller Tilsætninger (Codiciller). Om derimod reciproke Testamenter, hvorved 2de Personer, for det meste Ægtefolk, eller vel endog Flere, indsættes til gjensidigt at arve hinanden, kunne tilbagekaldes af den ene Part, er Tvivl underkastet. Findes der efter en Afdød forskjellige Testamenter, gjælde de alle, forsaavidt de kunne bestaae med hinanden og der ei ved dem er bortgivet Mere end Testator er Eier af, eller har Ret til at bortgive; er dette derimod Tilfældet, maa hver Arving taale Afdrag i den ham bestemte Lod. Forsaavidt de imidlertid ere hinanden modstridende, gjælder det sidste og Yngste Testament. Ved den foranførte Anordn. af 21 Mai 1845 er en større Testationsfrihed indført, hvilket bestemmes i efterfølgende Paragrapher.

1. Det skal for Fremtiden være Enhver, der har opnaaet 18 Aars Alderen og er ved sin Fornufts fulde Brug, og som ikke efterlader sig Børn eller andre Livsarvinger (d. e. Arvinger i nedstigende Linie) tilladt ved Testamente at disponere over samtlige sine Eiendele saaledes som den finder for godt, uden at det er fornødent, derpaa at erhverve allerhøieste Confirmation. - Dog kan den ene Ægtefælle ikke uden den andens Samtykke betage denne den Deel af sine Efterladenskaber, hvortil nærværende Anordnings § 15 berettiger ham eller hende. (Fr. 21 Mai 1845 § 21). - Kjønsskjellen kommer her ikke i Betragtning, saa at Fruentimmer der have opnaaet 18 Aars Alderen, ligesaavel som Mandspersoner af samme Alder maa kunne oprette Testament, og naar dette oprettes af en Person mellem 18 og 25 Aar, udkræves heller ikke Kurators Indvilligelse for at Testamentet kan have Gyldighed. - Et Testament, der er oprettet af en Person, som ikke har fyldt 18 Aar, vil, i Tilfælde af hans Død, maaskee kunne erholdes konfirmeret i Justitsministeriet.

2. Hvis den, der opretter en testamentarisk Disposition, enten formedelst Ødselhed eller af anden særdeles Aarsag er sat under Værgemaal, vil en Saadan ikke gyldigen kunne disponere over sin Formue ved Testament, med mindre der paa dette erhverves allerhøieste Confirmation, hvilken vil være at meddele af Justitsministeriet. Ligeledes vil Autorisation af bemeldte Kollegium være nødvendig, for at en saadan Umyndiggjort Person retsgyldigen skal kunne tilbagekalde sit paa foranførte Maade bekræftede Testament, eller et ældre, som han inden sin Umyndighedstilstand maatte have oprettet.

3. Den, der efterlader sig Børn eller andre Livsarvinger, er nu - ifølge Loven af 29 Decbr. 1857 § 2 - berettiget til ved Testament at disponere over en Trediedeel af sit Boe, og det hvad enten Dispositionen oprettes til Fordeel for Prlvate, eller til Bedste for Kirker, Skoler, Fattige eller andet saadant Øiemed. Det er altsaa kun de to Trediedele af den Formue, Forældrene efterlade sig, der nødvendigt tilhører deres Børn, Børnebørn eller andre Livsarvinger som Pligtdeel, og som Forældrene ikke ved Testament kunne raade over, medens det derimod staaer Fader og Moder, enten hver for sig eller begge i Forening, frit for, ved Testament at bortgive en Trediedeel af deres efterladte Formue til hvem de ville, enten dette

nu er til eet af Børnene, eller den ene Ægtefælle til den anden, eller endog til Fremmede, milde Stiftelser o. s. v. - Det følger af sig selv, at een af Forældrene ikke kan raade over en Trediedeel af det hele fælles Boe, men kun over en Trediedeel af sin egen (halve) Boeslod.

4. For at et Testament, hvis Rigtighed ikke af alle Vedkommende erkjendes, skal kunne have Retsgyldighed, bør det være affattet skriftligt, samt derhos af Testator underskrevet eller vedkjendt, enten for Notarius publicus under Iagttagelse af Bestemmelserne i Plakaten af 8 Januar 1823, eller for tvende særligen i dette Øiemed tilkaldte Vidner, der ved Paategning paa Testamentet have attesteret, og i paakommende Tilfælde under Eed kunne bekræfte, at Testator paa den Tid, da han i deres Overværelse underskrev eller vedkjendte sig Testamentet, var sin Fornuft fuldkommen mægtig. Hvis Testator ei kan læse Skrift, maa Testamentet tydelig være oplæst for ham, og dette af Notarius eller Vidnerne bekræftes. Som Testamentsvidner skulle kun saadanne Mænd komme i Betragtning, mod hvis Paalidelighed eller Upartiskhed aldeles ingen gyldig Indvending kan fremsættes.

- (Af Bemærkningerne til Forordn. fremgaaer, at de saakaldte Testamenta holographa, der heelt igjennem ere skrevne med Testators egen Haand, ere de samme Regler undergivne som andre Testamenter, og at deres Ægthed navnlig ikke kan bevises ved et blot Skjøn).

Naar Vidner skulle føres om Rigtigheden af et Testament, bør stedse den Afdødes Intestatarvinger, og hvor det er givet, at der er et ældre Testament, som staaer i Strid med det, hvis Rigtighed skal oplyses, tillige de ved dette tidligere Testament indsatte Arvinger, tilkaldes til at overvære Vidneføringen. Forsaavidt den, der saaledes vil føre Vidner, enten er uvidende om, hvilke arveberettigede Slægtninge den Afdøde efterlader sig, eller de Paagjældende ikke have noget ham bekjendt Opholdssted i Riget, skal Stævningen med 6 Ugers Varsel indføres, hvis Boet bliver at behandle indenfor Sjællands Stift, i den Berlingske Tidende, og ellers i Stiftsavisen for det Stift, hvori Boet bliver at behandle. (Fr. § 24).

5. Fra den i § 24 givne Forskrift om at Testamenter blive skriftlig at forfatte, kan Undtagelse finde Sted, naar Nogen under en pludselig og betænkelig Sygdom ønsker at oprette Testament. Testationsakten kan da foregaae mundtlig i Overværelse af tvende særligen tilkaldte Vidner, der have de Egenskaber, som ifølge § 24 udkræves for Testamentsvidner i Almindelighed, dog at disse Mænd strax have om Dispositionens Indhold at opsætte og underskrive et Dokument, hvortil foreløbig kan bruges ustemplert Papiir. Men et saadant Testament er at ansee som tilbagekaldt, saafremt Testator, efterat have overstaaet Sygdommen, ikke inden 4 Uger gjentager samme under de for skriftlige Testamenter foreskrevne Former. (Fr. § 25). Om Sygdommen kan ansees som baade pludselig og betænkelig, kan fordres bedømt af Domstolene.

Fremdeles skulle de af Selveierbønder, saavelsom de inden Skibsborde eller i Feldten oprettede Testamenter være gyldige, naar de derom givne særlige

Anordninger ere iagttagne. - Naar en Selveierbonde ifølge Fr. 13 Mai 1769 og 23 Nov. 1837 har givet sin faste Eiendom til eet af sine Børn mod et moderat Vederlag, skal han ikke være beføiet til paa anden Maade at disponere over mere end en Ottendedeel af sin øvrige Formue, saaledes som denne bliver efter den Værdi, der i Testamentet er sat paa Gaarden (Fr. § 26), og den foranstaaende Regel om Tilladelse til at borttestamentere en Trediedeel af Formuen uagtet der er Livsarvinger, kommer altsaa ikke her til Anvendelse.

6. Et Testament, der blot er bekræftet med Vidner, er saaledes vel overensstemmende med Anordningen lovformeligt, men dog adskillige Misligheder underkastet. Det har saaledes kun Retsgyldighed, naar Vidnerne til Thinge eedfæstes, hvorved den Omstændighed let kan indtræffe, at de kunne være døde inden deres Vidnesbyrd affordres dem, i hvilket Tilfælde Testamentet synes at maatte være ugyldigt (Rskr. 23 Marts 1846). - Saa bør og Vidnerne efter Anordningens Udtryk være Saadanne, mod hvis Paalidelighed og Upartiskhed aldeles ingen gyldig Indvending kan fremsættes, og det vil derfor let indtræffe, at Vedkommende ved at vælge Vidner, i sin Uvidenhed benytter sig af Saadanne, at Testamentet paa Grund deraf ved Domstolene forkastes, da, vel at mærke: kongelig Konfirmation ikke meddeles paa et saadant Testament, hvor der fremsættes Indvendinger mod det optagne Thingsvidne, men Skifteretten, eller i alt Fald de overordnede Domstole i saa Fald have at afgjøre, hvorvidt Testamentet kan tillægges Gyldighed eller ikke (Rskr. 2 Juni 1846). - Ogsaa kan mærkes Indenrigsm. Skr. af 17 April 1852, ifølge hvilken, naar et reciprokt Testamente ikke er notarier underskrevet, men alene paategnet af Vitterlighedsvidner, den længstlevende Ægtefælle ikke kan overtage Boet uden Skiftehold, men Skifteretten bør tage det under Behandling, og paa de umyndige Arvingers Vegne forlange testamentets Gyldighed kontasteret ved Thingsvidner. Iøvrigt kan om Vidner mærkes: Villige Vidner, saasom Huusbond, Hustru, Børn, Tyende, Sødskende, eller slige saa nær Besvogrede, skulle ei anses (D. L.1 -13 - 16). Intet udædisk Menneske, eller nogen anden, som forvunden er for nogen uærlig Sag, Tyverie, Forræderie eller Trolddom, skal staae til Troende i Vidnesbyrd (1 - 13 - 19). Overhovedet skulle Vitterlighedsvidner være i Besiddelse af borgerlig Agtelse, samt derhos skrivekyndige; og den, der er nødsaget til at oprette et Testament med blot Vitterligheds-Vidners Attestation, handler rigtigst i, foruden at de valgte Vidner ikke bør være ham beslægtede, undergivne, eller endog interesserede i Testamentet, dertil at vælge Mænd, der nyde særdeles Agtelse, saasom Embedsmænd, Borgerrepræsentanter, Sogneforstandere o. s. v., skjøndt naturligviis Enhver, mod hvis "*Paalidelighed og Upartiskhed*" ingen gyldig Indvending kan fremsættes, er et brugbart Vidne.

Ifølge Lovens 5 - 1 - 7 skal Den, som ei kan læse eller skrive (naar han nemlig vil oprette et Dokument) sætte sit Segl under, om han noget haver, eller sit Bomærke, med to Dannemænds Hænder til Vidnesbyrd, som han selv dertil ombedet haver, og som skulle være tilstede, naar Handlingen sluttes og lydeligen oplæses. At denne Artikel, ifølge hvilken Vitterlighedsvidnerne skulle tilkaldes af den uskrivkyndige Kontrahent selv, endnu antages at staae ved Magt, sees af en Dom, indrykket i Juridisk Ugeskrift for 1854, hvorefter et Testament kuldkaستes, tildeels fordi denne Form ikke var iagttaget.

Medens saaledes et Testament, der blot er bekræftet af Vidner, er forbunden med yderligere Forhandlinger og Bekostninger ved Vidneføringen, og derhos underkastet flere Fataliteter, frembyder den anden Bekræftelsesmaade, nemlig ved Notarial-Attestation, fuldkommen Betyggelse og er derhos maaskee endog mindre bekostelig. - Notarii Attestation har nemlig offentlig Troværdighed, faaat, naar et Testament er oprettet eller vedkjendt for Notarius og har erholdt Dennes Paategning, kan der ikke mere reises Tvivl om dets Ægthed, og naar Testamentet derhos er indført i Notarialprotokollen, hvilket maa forlanges af den Paagjældende selv, kan der heller ikke blive Tale om Forfalskning i Testamentets engang kontasterede Indhold. Ifølge Pl. af 8 Jan. 1823 skal Notarius (d. e. paa Landet i almindelighed Herredsfogden eller Birkedommeren, men i Kjøbstæderne Byskriveren og i Kjøbenhavn en egen Embedsmand) attestere at Testamentet indeholder Vedkommendes Villie, tilkjendegivet i en Tilstand, hvori han var sin Fornuft fuldkommen mægtig, samt derhos under strengeste Embedsansvarlighed personlig udføre de Handlinger og modtage de Erklæringer, som han attesterer Dog kan, hvis det behøves, en anden paalidelig Mand konstitueres af Amtmanden, til i Notarii Forfald at udføre hans Forretninger, og bør dette, hvor Forretningen af en Saadan foretages, anføres i den Akt, som udfærdiges. (§ 7). - Ogsaa bør Notarius til alle de Forretninger, som af ham udføres, bruge tvende Vitterlighedsvidner, som han selv af sine Gebyrer skal betale (§ 8). - For at overvære Forretningen, paategne det udfærdigede Dokument og derefter indføre samme i sin Embedsprotokol, nyder Notarius 1 Rdr. 66 Sk., hvortil kommer 1/8 som Godtgjørelse for Vidnerne, og desuden den sædvanlige Femtedeels Afgift, saa at den hele Bekostning, naar Vedkommende møde paa Notarii Bopæl, ikkun beløber sig til lidt mere end 3 Rd. Forlanges Testamentet indført i Notarialprotocollen, betales desuden 36 Sk. pr. Ark. - Naar Notarius reqvireres paa Landet for at udføre deslige Forretninger, nyder han tillige fri Befordring, eller Godtgjørelse for Rejseomkostninger frem og tilbage efter Stedets Vognmandstaxt, og naar Notarius forlanges til selv at forfatte Testamentet, som egentlig ikke vedkommer hans Embede, oppebærer han derfor den Betaling, hvorom han med Vedkommende kan komme overeens; og det er da hans Pligt, omhyggeligt at sørge for, at alt iagttages, der kan have Indflydelse paa et Testaments Gyldighed. (Spottelreglm. af 22 Marts 1814) Det er ikke nødvendigt, at Notarius læser Testamentet, eller kjender dets Indhold; men det er nok, at han og Vidnerne see Testator underskrive sit Navn, eller høre ham vedgaae sin Underskrift under Dokumentet, hvorunder Notarius da tegner sin Attest om at Vedkommende paa en Tid, da han var ved sin Fornufts fulde Brug, har underskreven eller vedkjendt sig Testamentet.

7. Den, der efter sin Stilling maatte finde det stemmende med sine Livsarvingers Tarv, at den hele Formue eller en væsentlig Deel af samme overlades til en enkelt af disse mod et passende Vederlag, har Adgang til at faae et dertil sigtende Testament konfirmeret i Justitsministeriet, naar det, efterat Erklæringer ere indhentede, saavel fra vedkommende Øvrighed, som fra andre paalidelige med Forholdene nøie bekendte Mænd, saa vidt mueligt af den nærmeste Slægt, befindes, at en saadan Disposition virkelig er til fælles Tarv, hvortil hører, at der er tillagt hver Livsarving et saadant Vederlag, der med Grund kan antages at svare til den der efter § 23 skal være forbeholden. Hvad i Særdeleshed

Sædegaardseiere angaaer, da er det en Saadan tilladt at disponere over sit halve Bo til Fordeel for den af sine Livsarvinger, som han vil tillægge Sædegaarden, dog at han, naar han heraf gjør Brug, ikke er berettiget til at disponere over mere end en Fjerdedeel af sin øvrige Formue til Fordeel enten for de andre Børn, eller for Fremmede. (Fr. § 27).

8. Ligeledes have Forældre Adgang til, efter indhentede Erklæringer fra de i § 27 nævnte Personer, at faae en Disposition, der gaaer ud paa, at deres Børns Arvemidler, eller en Deel deraf, efter deres Død skal sættes fast, saa at de ikke kunne raade over Kapitalen, men alene oppebære Renten, konfirmeret af Justitsministeriet, hvem det paaligger at paasee, at slige Midler behørigen sikkres, forsaavidt der maatte være Grund til at tilstede, at de unddrages fra Indsættelsen i Overformynderiet. Iøvrigt vil der ved Afgørelsen af, hvorvidt Konfirmation maa meddeles paa Dispositioner af fornævnte Slags, være at tage Hensyn til, om Forældrene have betaget vedkommende Børn noget af deres lovbestemte Arvelod. (Fr. § 28).

9. Forsaavidt en testamentarisk Disposition, der gaaer ud paa at betage et Barn noget af dets lovbestemte Arvelod eller den frie Raadighed over Arvemidlernes Substants, skal udstrække sin Virkning baade til Fædrene- og Mødrene-Arven, maa den være oprettet af begge Forældrene i Forening. Endskjøndt det saaledes staaer en Fader frit for, uden Moderens Medvirkning at gjøre en Disposition af foranførte Beskaffenhed med Hensyn til Børnenes Arv efter ham, vil hendes Samtykke dog være nødvendigt, for at Dispositionen ogsaa skal gjælde med Hensyn til Børnenes Mødrenearv. Derimod kan Moderen, saalænge hun lever i Ægteskab med Børnenes Fader, ikke uden dennes Samtykke gjøre nogen Forandring i Børnenes lovbestemte Arveret efter hende. Men er Faderen død, er hun berettiget til at gjøre alle de Dispositioner med Hensyn til hendes Børns Arv, som det ellers er en Fader tilladt at gjøre. (Fr. § 29).

10. De Forskrifter, som de foranstaaende Paragrapher indeholde med Hensyn til Testamenter, skulle ogsaa være anvendelige paa saadanne Gavebreve, der først skulle opfyldes efter Giverens Død, dog med de Modifikationer, der flyde af et slikt Gavebrevs Natur som Kontrakt. (Fr. § 30).

11. De testamentariske Dispositioner, der hjemles ved nærværende Anordnings § 21 og 23 kunne fremdeles foreløbigen skrives paa det ved Fr. af 3 December 1828 cfr. Plakaten af 10 Oktober 1832 anordnede stemplede Papiir. Men efter Testators Død blive saadanne Dispositioner at forsyne med Stempel til første Klasse efter Summens Størrelse, forsaavidt Taxten for dette Stempel er større end for det Papiir, der oprindeligt er brugt.

Det paaligger Skifteforvalteren at foranstalte de Dispositioner, der ifølge det Foranførte behøve Omstempling, indsendte til Finantsministeriet, hvor den Paagjældende har at indløse samme, mod at betale Forskjellen mellem det brugte stemplede Papiir, og det, hvortil det omstemples. Størrelsen af den ved Testamentet tillagte Arvs Værdi bliver, forsaavidt den ikke umiddelbart fremgaaer af Testamentets Indhold, at udfinde paa samme Maade, og efter de

Regler, som Fr. af 12 Septb. 1792 og 8 Febr. 1810 have bestemt med Hensyn til Arveafgifter.

Testamenter skulle efter Fr. 3 Decbr. 1828 skrives paa stemplet Papiir af 4de Klasse Nr. 7 til 3 Rd. 48 Sk., naar Summen eller Værdien af den Gjenstand, hvorover der disponeres, overstiger 1000 Rd., ligesom og naar der ved Testamentet ikke disponeres over en vis Sum eller anden bestemt Gjenstand, hvis Værdi kan opgives, hvilket ogsaa gjælder for reciproke Testamenter mellem Ægtefolk; men oprettes et saadant mellem andre end Ægtefolk, skrives det, naar Værdien overstiger 1000 Rd., eller naar der ikke disponeres over nogen vis Sum eller bestemt Gjenstand, hvis Værdie kan opgives, paa Papiir af 4de Klasse Nr. 9 til 8 Rd. Overstiger derimod Summen ikke 1000 Rd., kan Testamentet skrives paa anden Klasses Papiir, i hvilken Henseende Værdien af de ved reciproke Testamenter gjensidigt skjænkede Summer sammenlægges. - Endvidere maa Testamenter, hvorved der disponeres over hele Testators Formue, nærværende og tilkommende, ligeledes skrives paa anden Klasses Papiir efter den Værdi, Formuen kan anslaaes at have paa den Tid Testamentet oprettes, naar denne ikke overstiger 1000 Rd., hvorom Testator efter bedste Overbeviisning og paa Tro og Love skal gjøre Forklaring, enten i Testamentet selv, eller ved særskilt Paategning paa samme (Pl. 10 Octbr. 1832). Men efter Testators Død skal, som anført, deslige Testamenter omstemples til første Klasse, og Forskjellen mellem Papirets Beløb erlægges.

Naar Testator disponerer over sin Formue i Faveur af sine Arvinger efter Loven, men udenfor de (sædvanlige) lovbestemte Forhold, skal Omstemplingen af Testamentet kun bestemmes efter Størrelsen af den Formue, som de indsatte Arvinger erholde ved selve Testamentet, altsaa mere end hvad der tilkommer dem efter Loven, uden at den Omstændighed, at Testator ikke udtrykkeligen har adskilt samme fra den Deel af hans Efterladenskaber, som vilde tilfalde de indsatte Arvinger paa Grund af de naturlige Arveforhold, kan foranledige en Forhøielse i Stempelafgiften. Skifteforvalteren bør derfor, hvergang et Testament af sligt Indhold indsendes til Omstempling, opgive hvilke Intestatarvingerne ere, og med hvor stort Beløb den dem tillagte Arv overstiger deres respective Arvelod (Rentek. Cirk. af 4 Decbr. 1847). Forsaavidt der Ved reciproke Testamenter blot bestemmes, hvorledes der skal forholdes med den Førstafdødes Efterladenskaber, uden at indeholde Bestemmelse om, hvorledes efter den Længstlevende skal arves, kommer alene Værdien af det, der falder i Arv efter den Førstafdøde, i Betragtning ved Omstemplingen (Ny Koll. T. for 1846 Pag. 1055). - Omstemplingen af et reciprokt Testament, hvorved den Længstlevende beholder hele Fællesboet som sin Eiendom, bør kun finde Sted i Forhold til de to Trediedele af den Afdødes Boeslod, da den ene Trediedeel ikke erhverves ifølge Testament (Rskr. 15 Sept. 1846).

Naar et paa ustemplet Papiir eller paa urigtigt stemplet Papiir oprettet Testament ved Testators Død indsendes til Omstempling, bliver det at forsyne med det Stempel, som ved Oprettelsen skulde være brugt, i hvilket Tilfælde de anordnede Bøder dikteres, samt derhos at omstemple efter Anordningen med Fradrag af hiint Stempels enkelte Taxtbeløb, hvilket ogsaa skal iagttages i

Henseende til de Testamenter vedføjede Codiciller, hvortil behørigt stemplet Papiir ikke er blevet forbrugt (Ny Koll. T. for 1846 Pag. 1056). Testamenter, som oprettes i Feldten, maa skrives paa ustemplet Papiir (Pl. 38 Aug. 1848).

Kodiciller, eller senere Forandringer og Bestemmelser i et allerede forhen oprettet Testament, skulle skrives paa særskilt stemplet Papiir af samme Sort som et andet fuldstændigt Testament (Fr. 3 Decbr. 1828). Overeensstemmende hermed blev ved Rentekammerskrt. af 11 Febr. 1837 bestemt, at en Paategning paa et Testament, hvorved Testator flere Aar efter Testamentets Oprettelse indsatte en anden Exekutor end den i Testamentet oprindeligt indsatte, skulde stemples.

C. Om Selveiertestamenter

1. Ved adskillige Anordninger er der tillagt Selveierbønder en særegen og mere udvidet Testationsfrihed, fornemmelig i den Hensigt at bevare Selveiergaardene i Familierne og forhindre, at den Arving, der efter sine Forældre overtog en saadan, ikke skulde blive altfor overlæst med Gjæld, hvilket ellers let vilde skee, naar han til flere Sødskende skulde udrede en større Arvelod, og hvorved det blev vanskeligere at holde Gaarden i ønskelig Drift. - Den Anordning, hvorved denne vigtige Rettighed først blev givet Selveiere, er Fr. af 13 Mai 1769, som i denne Anledning i § 5 bestemmer Følgende: En Selveierbonde maa fastsætte, hvorledes der efter hans Død med hans Gaard skal forholdes, hvem af hans Børn eller Arvinger samme skal tilfalde, hvad Besætning der skal følge Gaarden, og hvad Sum den skal tages for. Naar han herom ved sit Værnething dikterer sin Villie til Protokollen, og lader sig give Afskrift deraf under Dommerens og Skriverens Haand, er sligt et Testament af samme Gyldighed, som om det af Kongen var konfirmeret. - Da imidlertid denne Testationsfrihed ikkun blev lidet benyttet, fordi der om Anordningens rette Forstaaelse herskede Tvivl og Meningsforskjellighed, der ofte gav Anledning til fordærlige Rettergangstrætter, saa blev det foranførte Lovbud givet følgende nærmere Bestemmelser ved en Forordning af 22 Novbr. 1837, hvortil senere kom Forordn. af 21 Mai 1845 og Pl. 17 Marts 1847.

2. Naar en gift Eiendomsbonde, der lever i det sædvanlige Formuefællesskab med sin Hustru, vil benytte den Frihed, Forordn. af 13 Mai 1769 § 5 giver ham til at gjøre testamentarisk Anordning over hans Gaard med Tilbehør, bør han dertil erhverve Hustruens Samtykke. (Fr. 22 Novbr. 1837 § 1).

3. Ved den testamentariske Anordning, som Forældre saaledes gjøre over en Selveiergaard, kan det og bestemmes, at den af dem, der bliver den Længstlevende, skal, dog under de nærmere Bestemmelser, som den efterfølgende 4de § indeholder, beholde Gaarden med Tilbehør, imod et Vederlag, der svarer til den Værdie, hvorfor Gaarden i sin Tid skal overlades til et af Børnene, hvilket Vederlag sikkres i Eiendommen og udbetales i de Tilfælde, hvori Børns fædrene-eller mødrene-Arv ellers skal udbetales dem. Den Længstlevende, (der saaledes kun erholder Brugsret over Gaarden), er ikke bemyndiget til at sælge Gaarden, uden at den først tilbydes den Søn eller Datter,

som den i sin Tid skal tilfalde, hvilken da skal være berettiget til at modtage samme for den i Testamentet satte Værdie, og med Beløbets Tilveiebringelse have Henstand til den anden derpaa følgende Juni eller December Termin, hvilken sidste ved denne Leilighed ogsaa i Jylland bliver at regne for Omslagstermin. Saafremt bemeldte Arving ikke er myndig, skal Sagen inden Beslutning tages om Gaardens Overtagelse, indstilles til Justitsministeriets Bedømmelse, Det følger af sig selv, at der ved Ægtefolkernes fælles Testament ogsaa kan bestemmes yderligere Indskrænkning i den Længstlevendes Raadighed over Gaarden, og at det navnlig kan formenes denne at pantsatte samme, ligesom den Længstlevende i intet Tilfælde kan give Nogen Panteret foran de Arvelodder, som ere Børnene tilfaldne efter deres forhen afdøde Fader eller Moder, hvilke Arvelodder, som foranført, blive prioriterede i Gaarden, indtil der paa anden Maade gjøres Arvingen Fyldest for samme (Forordn. § 2).

4. Det følger ligeledes af sig selv, at den Længstlevende ikke kan efter sin Ægtefælles Død gjøre nogen Forandring i den engang til Fordeel for et af Børnene af dem tilkjendegivne sidste Villie, men skulde bemeldte Barn døe, eller ei ville modtage Eiendommen, kan den Længstlevende ved en ny testamentarisk Disposition bestemme hvo af de øvrige Børn der skal træde i dets Sted, saafremt det fælles Testament ei allerede indeholder nogen Bestemmelse desangaaende. (§ 3).

5. Den Ret til at beholde Gaarden, som der ved Ægtefolks fælles Testament kan tillægges den Længstlevende af disse, skal med Hensyn til Manden ikke være indskrænket til den Tid, han bliver hidsiddende ugift; men Gaarden kan i Testamentet tillægges ham saa længe han lever, om han end gifter sig paa ny. Ligeledes kan Gaarden og, dersom Enken indlader sig i nyt Ægteskab, forblive hos hende og hendes anden Mand, saalangt indtil den Søn, hvem Gaarden efter Testamentet skal tilfalde, bliver myndig, hvorved i Overensstemmelse med Lovens 3 - 17 - 34 (myndig under Kurator) forstaaes at han har opnaaet 18 Aars Alderen, eller den Datter, som den er tillagt, indgaaer Ægteskab. Naar saaledes Enken indgaaer nyt Ægteskab, bør en Forretning af vedkommende Skifteforvalter foranstaltes optaget, som viser Beskaffenheden af Gaarden med Tilbehør, der, som foranført, i sin Tid skal afleveres til en Søn eller Datter. Ligeledes bør og en saadan Forretning optages, hvor det ellers ved Anvendelsen af § 2 maatte være fornødent, til fuldstændig Oplysning af, hvad den vedkommende Arving i sin Tid kan fordrø. Iøvrigt skal den Søn eller Datter, som i Anledning af Enkens nye Ægteskab kommer i Besiddelse af Gaarden, saafremt Testamentet ikke indeholder nogen for Samme fordeeltigere Bestemmelse, fyldestgjøre hende for sin Halvpart i Gaarden efter den Værdie, som den ved lovlig Vurdering findes at have, uden Hensyn paa den i Testamentet til Regel for Delingen mellem Børnene satte Værdie, og bør i dette Tilfælde samme Frist til Summens Tilveiebringelse gives, som i § 2 er tilstaaet (§ 4).

6. Istedetfor en saadan Disposition, som § 2 og 4 hjemle en Selveierbonde og hans Hustru Ret til at oprette til hinandens Fordeel, skal det ogsaa, uanset at de have Livsarvinger, staae dem frit for, ved reciprokt Testament at bestemme, at den Længstlevende skal beholde Gaarden med Tilbehør som sin fuldkomne

Eiendom, imod efter foregaaet edelig Taxation at udbetale den Førstafdødes Arvinger en Trediedeel af Gaardens og dens Tilbehørs sande Værdie, denne dog kun beregnet efter Fradrag af den derpaa hvilende Gjæld, hvormed disse i ethvert Tilfælde skulle lade sig Nøie, samt endelig under den Betingelse, at den Længstlevende frafalder sin Ret til at tage Broderlod efter den Afdøde. (§ 5). Herved er imidlertid at mærke, at Enken, naar hendes afdøde Mand har tillagt hende den Trediedeel, han har Ret til at disponere over, nu staaer sig bedre ved at tage Arv efter almindelige Regler, end efter nærværende Paragraph.

7. Forsaavidt en Selveier ingen Livsarvinger har, skal han i Benyttelsen af Forordn. af 13 Mai 1769 § 5 ikke være bunden til nogen af sine Arvinger, men han kan borttestamentere Gaarden med Tilbehør til hvem han vil, ligesom det heller ikke skal være fornødent at fastsætte noget Vederlag til hans Slægtninge. Dog skal han, naar han besidder Eiendommen i Fællesskab med sin Hustru, i Overensstemmelse med § 1 have dennes Samtykke, naar han vil benytte foranførte Testationsfrihed til Fordeel for Andre end Hustruen selv. Iøvrigt kunne Ægtefolk, som ingen Livsarvinger have, oprette sligt Testament til Bedste for hinanden indbyrdes (§ 6).

8. Den Selveiere ved Forordn. 13 Mai 1769 § 5 tilstaaede Ret til at bestemme, hvad der skal følge med Gaarden og regnes til dens Besætning, skal ikke indskrænkes til Kreaturbesætning, men ogsaa indbefatte Inventarium, Indboe og Udboe af alle Slags, som findes i Gaarden (§ 7).

9. Den ovennævnte ved Forordn. 13de Mai 1769 § 5 Selveiere tilstaaede og ved denne Forordning nærmere forklarede og bestemte Testationsfrihed finder Sted hvad enten en Selveiergaard besiddes med fuldkommen, eller kun med ufuldkommen Eiendomsret, og tilkommer ligeledes selv de Arvefæstere, som ei ere berettigede til at sælge eller pantsætte deres Gaarde, forsaavidt saadant kan bestaae med det Arvefæstebrev eller andet Dokument, hvorpaa Testators Hjemmel til Eiendommen grunder sig. Hvad Størrelsen angaaer af de Eiendomme, over hvilke der kan disponeres ved Selveiertestament, da er et saadant anvendeligt ved alle Eiendomme, ikke blot Bøndersteder, men og bebyggede Hovedgaardsjorder, der have et Tilliggende af 1 Tønde Hartkorn eller derover, og den samme Rettighed tilkommer ogsaa Eierne af alle større Eiendomme, som dog ikke maa kunne henføres til Sædegaarde, med Hensyn til hvilke det forbliver ved Forordningen af 21 Mai 1845 § 27. - Hvad Steder med mindre end 1 Tønde Hartkorn angaaer, da, eftersom disse ei kunne betragtes som Selveiergaarde, saa kunne Eierne ikke raade over samme ved Testament anderledes end i Medhold af de almindelige Love. Foranførte Bestemmelser ere at forstaae om Ager og Engs Hartkorn; dog bliver Skov- og Mølleskyld at medregne efter det sædvanlige Forhold som 1 til 2.

Forøvrigt er den omhandlede Testationsret ikke betinget af at den Paagjældende efter sin Fødsel og personlige Stilling hører til Bondestanden. (§ 8 og Pl. af 17 Marts 1847 § 2).

10. Ligesom den, der besidder flere Selveiergaarde, ikke kan ved Testament tillægge eet Barn flere af disse, saaledes kan der heller ikke forbeholdes den Længstlevende flere Gaarde; dog maa Sidstnævnte ogsaa kunne beholde den Gaard, som er tillagt en ikke fuldmyndig Søn eller Datter, indtil han bliver fuldmyndig og hun gift, hvorved det imidlertid i Overeensstemmelse med § 4 bliver at iagttage, at i det Tilfælde, hvor Enken gifter sig paany, ikke Fuldmyndighed, men alene Myndighed udkræves, for at den vedkommende Søn skal sættes i Besiddelse af Gaarden. Eiheller kan det Foranførte være til Hinder for, at den Længstlevende beholder de flere Eiendomme, der kunne tilfalde den som Boeslod efter Loven (§ 9).

11. En Enke, der eier en Selveiergaard, kan i Eet og Alt udøve den Testationsfrihed, som hjemles i de anførte Forordninger. Imidlertid kan den Enke eller Enkemand, som hensidder i uskiftet Boe efter den Afdøde, uden at der medens denne levede er gjort nogen testamentarisk Anordning om Gaarden, ikke benytte den nævnte Testationsfrihed anderledes, end at den Afdødes Arvinger maa beholde den allerede faldne Fædrene- eller Mødrene-Arv uforkrænket. (§ 10).

13. Det har sit Forblivende ved den Tilladelse, som Forordn. af 13 Mai 1769 § 5 giver Selveiere til at diktere deres sidste Villie til Thingbogen og deraf tage en Udskrift. Det Gebyr, som ved denne Leilighed skal erlægges, er 9 Sk. Sølv til Dommeren og 18 Sk. til Skrивeren, foruden Tillægsafgiften, en Femtedeel til Justitskassen. Udskriften af Retsprotokollen meddeles paa stemplet Papiir af 4de Klasse Nr. 3 til 20 Sk. Naar Vedkommende vil fremlægge en forud skriftlig affattet testamentarisk Disposition, kan denne være paa ustemplet Papiir, men til Udskriften maa det ovenmeldte stemplede Papiir bruges, ligesom for Modtagelsen og Udskriften betales Gebyr som foranført. Naar Testatorerne formedelst Alder eller Sygdom ikke ere istand til at møde paa Thingstedet, kunne de begjere Extraret sat paa deres Bopæl for at modtage Erklæringen af deres sidste Villie, og da betales i Gebyr 1 Rdr. 48 Sk. til Dommeren og ligesaameget til Skrивeren, foruden den ovenberørte Tillægsafgift, hvorhos der som Godtgjørelse for Befordringen, uden Hensyn til længere eller kortere Vei, i ethvert Tilfælde betales 2 Rdr. Sølv til den vedkommende Retsbetjent, eller hvis Dommer- og Skrивer-Embederne ere adskilte, da til hver af disse; men ingen særskilt Betaling maa da tages for Aktens Beskrivelse og Forsegling, eller i Anledning af de ved Forretningen brugte Vitterligheds-Vidner. Naar der i et engang oprettet Selveierbonde-Testament siden foretages nogen Forandring, bliver i Eet og Alt det Samme at iagttage, som ved selve Testamentets Oprettelse. Iøvrigt ophæver et i Overeensstemmelse med Fr. af 13 Mai 1769 § 5 og 22de Novbr. 1837 oprettet Selveiertestament ikke Nødvendigheden af Skiftehold efter den Afdøde, hvor samme ellers efter Loven og Anordningerne er fornødent, men ligesom Testamentet i det Hele bør tages til Følge ved Skiftets Afslutning, saaledes kan Gaarden med Tilbehør ikke med Hensyn til Skiftegebyrerne og de dermed forbundne Udgifter beregnes til en større Værdige end den, hvortil samme i Testamentet er ansat. (§ 11).

13. Det staaer ogsaa en Selveier frit for: under de sædvanlige Testationsformer at oprette et Testament af det Indhold, som de nævnte Forordninger hjemle, og skal han i saa Tilfælde bruge det for Testamenter anordnede stemplede Papiir. - Forsaavidt Testamentet oprettes mellem Ægtefolk saaledes, at det giver den ene af disse Adkomst til, efter den andens Død, at besidde Gaarden med de Indskrænkninger, som Fr. 22de Novbr. 1837 § 2 og 4 indeholde, bør, hvis det oprettes i den først anførte Form, en Afskrift af den til Thingbogen dikterede Villieserklæring indføres i Panteprotokollen og derfor det sædvanlige Thinglæsnings- og Protokollationsgebyr betales, ligesom Testamentet, naar det paa anden Maade er oprettet, bør thinglæses (§ 12).

14. Naar en Selveierbonde i Medfør af de foranførte Anordninger har givet sin faste Eiendom til eet af sine Børn mod et moderat Vederlag, maa han ikke disponere over mere end en Ottendedeel af sin øvrige Formue, saaledes som denne bliver efter den Værdie, der er sat paa Gaarden, hvilket ogsaa gjælder, naar en Selveierbonde og hans Hustru, der have Livsarvinger, overeensstemmende med Fr. 22de Novbr. 1837 § 5 at testamentere hinanden Gaarden til Eiendom, hvorhos den Broderlod, der ellers tilfalder den Længstlevende, bortfalder. (Fr. 21 Mai 1845 § 26).

15. Foruden den særdeles Frihed til at disponere over sin Gaard, som efter Forordningerne af 13 Mai 1769, 22de Novbr. 1837, og 31 Mai 1845 § 26 tilkommer Selveiere og disses Enker, kan der og efter Omstændighederne ventes Konfirmation paa Testamenter, hvorved en Saadan bestemmer, at Gaarden med Tilbehør, for den paa samme satte Vurdering, og iøvrigt under Jagttagelse af de i forannævnte Anordninger givne nærmere Bestemmelser, skal, saafremt det Barn, den agtes overdraget til, ved Døden maatte afgaae forinden Testator, tilfalde bemeldte Barns efterlevende Ægtefælle, for hvilken Konfirmation i intet Tilfælde bliver at erlægge højere Gebyr end det anordnede laveste Konfirmationsgebyr, nemlig 16 Rdr. 5 Mk. (Plakat af 17de Mai 1847 § 1).

16. Naar en Selveierbonde efterat have oprettet Selveiertestament, i levende Live afstaaer den paagjældende Eiendom til den Arving, der efter Testamentets Bestemmelse først ved Testators Død skulde overtage den, kan dette ikke skee ved en blot Paategning paa Testamentet, men Skjøde maa udstedes paa behørigt stemplet Papiir, og for de Arvemidler, som de øvrige Arvinger beholde indestaaende i Eiendommen, samt for den Aftægt Testator muligen har betinget sig, særskilte Forskrivninger udstedes, ligesom og Halvprocenten til Kongens Kasse skal erlægges af den hele Sum, hvorfor Eiendommen er overdraget, derunder indbefattet hvad der overtages af den paa samme tidligere hvilende Gjæld. Naar Arvingerne i et saadant Tilfælde erholde deres Arv udbetalt, kan Qvittering derfor heller ikke skee ved Paategning paa Dokumentet, men Afkaldet maa ligeledes skrives paa anordningsmæssigt stemplet Papiir. (Finantsm. Skr. af 10de April 1849).

D. Om borteblevne Personers Arv og Formue.

(Fr. 11 Septbr. 1839).

§ 1.

Den i Lovens 5te Bogs 2 Kap. 10 Art. givne og siden ved yngre Anordninger nærmere bestemte Forskrift om Arvs Afsætning til en Arving, naar det ikke vides, hvor han er at finde, skal for Fremtiden ikke komme til Anvendelse, med mindre der haves Vished for, at hiin borteblevne Person, ved at overleve den, hvis Efterladenskaber skulle deles, har erhvervet Arv efter denne. Med den Arvelod, som i saadant Tilfælde bliver at udlægge den fraværende Arving, bliver der, hvad enten han aldeles ikke har meldt sig under Skiftet, eller han har mødt eller ladet møde, at forholde aldeles paa samme Maade, som i nærværende Anordning er foreskrevet om Behandlingen af en forsvunden Persons efterladte øvrige Formue. Men udenfor saadanne Tilfælde skal, naar Proklama til Arvingerne i Overensstemmelse med Fr. af 5 Juli 1822 er udstedt og udløben, eller naar dette paa Grund af Arvens ringe Beløb bortfalder, men dog Aar og Dag er forløbet fra den Tid Skiftebehandlingen begyndte, den beholdte Formue deles mellem dem, der have meldt og legitimeret sig som Arvinger, uden Hensyn til den Muelighed at en anden nærmere eller ligesaa nær berettiget Arving, som ikke har meldt sig, endnu kunde have været ilive paa den Tid, da Arven faldt. - Dog har Skifteforvalteren, i Forbindelse med Proklamas Udstedelse, eller paa hvilkensomhelst anden Maade Omstændighederne maatte tillade, at drage Omsorg for at Dødsfaldet kommer til den Paagjældendes Kundskab, saafremt iøvrigt de forhaandenværende Oplysninger give grundet Formodning om, at hans Opholdssted, om det end for Øieblikket ikke vides, med Udsigt til et heldigt Udfald kan efterspørges. De derpaa medgaaede Omkostninger blive i ethvert Tilfælde at afholde af den Fraværendes Lod. Dog bør Boets Slutning, saafremt Proklama er udløben, ikke beroe efter deslige Undersøgelsers Udfald.

§ 2.

De i § 1 givne Bestemmelser skulle imidlertid ikke betage den forbigaaede Arving, som senere maatte melde sig, hans Ret til Arven; men denne skal, i Overensstemmelse med D. L. 5 - 2 - 11, staae ham aaben i femten Aar. I fornævnte 15 Aar, at regne fra den Dag, da Arven ved Arveladerens Død faldt, skal han være berettiget til at søge Arven tilbage fra de Arvinger, til hvilke den, af Mangel paa betimelig Anmeldelse eller Legitimation fra hans Side, er udlagt. Dog kan han kun hos hver af disse søge, hvad denne har oppebaaret af den Lod, der, hvis hans Tilværelse under Skiftet havde været bekjendt, maatte have været ham udlagt, ligesom de imidlertid oppebaarne Renter ikke blive ham at erstatte. Undtagelse herfra vil alene finde Sted, forsaavidt de, der have oppebaaret Arve, maatte have gjort sig skyldige i den dem bekjendte Sandheds Fordølgelse eller i nogen Mislighed, der efter Lov og Ret kan medføre Forpligtelse til Skadeserstatning.

§ 3.

Den samme Ret, som tilkommer den forbigaaede Arving, saafremt han siden melder sig inden fornævnte 15 Aar, tilkommer ligeledes hans Arvinger eller enhver Anden, der lovlig er berettiget til at træde i hans Sted, naar det

godtgjøres, at han, efterat have overlevet vedkommende Arvelader, er død inden Arven ved 15 Aars Forløb var præskriberet.

§ 5.

Iøvrigt staaer det Enhver frit for, til Sikkerhed for sit Barn eller anden sin Arving, som maatte være fraværende, at bestemme, at den Samme tilfaldende Arvelod i en saadan Tid, som af ham maatte fastsættes, dog ikke over 15 Aar, skal bevares og frugtbargjøres enten i Overformynderiet eller paa anden af Arveladeren bestemt Maade, hvilken hans Villie ikke, for at være forbindende, behøver at være tilkjendegivet i Form af Testament, hvorimod det er nok, at den er beviislig.

§ 6.

Hvad den Formue angaaer, der ellers heri Riget maatte tilhøre en Person, som ikke er at finde, da vil den Øvrighed, som har at vaage for Umyndiges Tarv, ogsaa være pligtig at drage Omsorg for hiin Formue, f. Ex. ved hvor det gjøres fornødent, og af de derunder Interesserede begjeres, at bestikke en Værge til enten at opbevare og bestyre hans Gods, som ved Skifteforvalteren bør registreres og vurderes, eller til at foranstalte Godset realiseret og Beløbet indsat i Overformynderiet og derfra frugtbargjort, under Iagttagelse af de for Bestyrelsen af Umyndiges Midler gjældende Regler. Til Værge bør, saavidt muligt, beskikkes en Mand, der, foruden at have de ellers fornødne Egenskaber, kan antages at have særdeles Interesse for den Fraværendes Tarv og Bekjendtskab med hans Anliggender. Ved de Beslutninger som tages, bør saavel de nærmeste af hans Arvinger, der ere tilstede, som den beskikkede Værge, afgive deres Mening, hvorpaa Beslutning bliver at tage af vedkommende Overformynder, men ere alle fornævnte Personer ikke enige, indstilles Sagen til Amtmandens nærmere Resolution. I Kjøbenhavn tilfalder det Magistraten at afgive Resolution, som dog, naar den ei bifalder den Mening, hvorm Værgen og Arvingerne ere enige, bør andrage Sagen for vedkommende Ministerium til endelig Resolution. Hvad de rede Kapitaler angaaer, som en slig fraværende Person eier, da blive de stedse at indtage under Overformynderiet.

§ 7.

De foranførte Bestemmelser ere dog uanvendelige, naar den Borteværende har en Ægtefælle, som findes heri Riget. Det vil nemlig da tilfalde denne, dog Hustruen med en dertil af Øvrigheden beskikket Værges Samtykke, at bestyre Boet, saalænge Ægteskabet bliver ved Magt. Men erholder den efterladte Ægtefælle Skilsmisse, bliver Boet af Skifteforvalteren at dele, og den anden Ægtefælles Lod at behandle efter § 6. Ei heller vil nogen Foranstaltning fra Øvrighedens Side være at føie, forsaavidt den Borteværende har indsat en Fuldmægtig, der er bemyndiget og tillige villig til at varetage hans Anliggender, saalænge ellers ingen tredie Persons Ret opfordrer Øvrigheden til slig Foranstaltning, eller saadanne Omstændigheder indtræde, som maa forudsættes at have villet bestemme den Fraværende til at tilbagekalde den Fuldmægtigen givne Fuldmagt, da øvrigheden i saa Fald ogsaa skal være berettiget til at remove denne. Det følger af sig selv, at Øvrigheden i alle Tilfælde er beføiet til at sørge for, at den Forsvundnes Børn nyde Underholdning og Opdragelse ved

Hjælp af det Gods, han her besidder, samt at hans Kreditorer erholde deres Ret til efter lovlig Omgang at søge Betaling i bemeldte Gods.

§ 8.

Naar en Person, som har nogen Formue heri Riget, i fem Aar har været borte, uden at der imidlertid er kommen nogen Efterretning om, at han er ilive, kunne hans Livsarvinger, under Iagttagelse af den Fremgangsmaade, som i de følgende Paragrapher foreskrives, stedes til fremtidig Rentenydelse af hans Kapitaler eller til Nytten og Brugen af de Eiendele, som ellers maatte være at bevare for ham. Hvis han ingen Livsarvinger har, indtræder denne Ret for hans Arvinger derimod først efter ti Aar, hvilke, saafremt han er bortreist inden han havde fyldt sit 18de Aar, først regnes fra dette sidste Tidspunkt. Iøvrigt forstaaer det sig af sig selv, at saafremt den Bortblevne maatte have efterladt testamentarisk Disposition om, hvorledes med hans Formue skal forholdes, denne, forsaavidt Dispositionen ellers er lovgyldig, bliver at følge.

§ 9. 10. 11.

For saaledes at stedes til Nydelse af Renter af den Udeblevnes Kapital, eller til Nytten og Brugen af hans Eiendele, have Arvingerne at foranstalte ham indstævnet til den Ret, der var hans sidste Værnething her i Landet, med 3 Maaneders Varsel, og ved Indkaldelse i de offentlige Tidender. Efterat de vedkommende Arvinger have tilveiebragt de muelige Beviser til Oplysning om, at Indstævnte har været borte i det nævnte Tidsrum, samt at der i samme ingen Efterretning haves om, at han er ilive, har Dommeren ved en formelig Dom at bestemme, om de ere berettigede til de Indtægter eller Renter, som paaløbe efter 5- eller 10-Aarsdagen fra den Tid af, at der, overensstemmende med § 8, ingen Efterretning haves om, at den Indstævnte var ilive. Dersom denne siden maatte melde sig, saa kan han fordrø alle endnu ikke forfaldne og oppebaarne Renter og Indtægter, uden at hans Arvinger fremdeles kunne nyde noget deraf. Skulde efter Dommens Afsigelse andre Personer godtgjøre, at de ere nærmere berettigede end de Arvinger, der ved Dom have faaet sig Renterne eller Indtægterne tilkjendte, ere disse Sidste dog heller ikke i dette Tilfælde pligtige at refundere de af dem alt oppebaarne Renter og Indtægter. (See iøvrigt om Fremgangsmaaden ved Indstævningen m. m. de anførte §§ selv).

§ 12.

Naar 20 Aar ere forløbne fra den Tid af, at Efterretningen mangler om, at den Indstævnte er ilive, kunne hans Arvinger erhverve Dom, hvorved selve hans Formue tilkjendes dem. For at opnaae dette, bør Indstævningen iværksættes efter den foran foreskrevne Maade, dog at der gives Aar og Dags Varsel, og at Indkaldelsen indrykkes 3 Gange i de offentlige Blade (Berlingske Tidende, Stiftsavisen m. fl.), dersom Formuen beløber sig til 500 Rd. eller derover. Hvis den Indstævntes Udeblivelse i 20 Aar under Sagen skjellig oplyses, bliver hans Formue at tilkjende hans Arvinger som Eiendom efter de Arveforhold, som fandt Sted paa den Tid, da de 20 Aar ved Dom ere erkjendte at være udløbne. Dog bør denne Tidsfrist, hvis den Fraværende ved sin Bortreise var under 18 Aar, først regnes fra den Tid, han har opnaaes denne Alder. - Alle i § 9 - 12 foreskrevne

Regler ere og anvendelige paa den Formue, som for Tiden (1839) tilhører Personer, der ere borte, uden at det vides om de ere ilive.

§ 14.

Naar særdeles Omstændigheder ere tilstede, som opvække en til Vished grændsende Sandsynlighed for, at en Person, der ei er at finde, er død, f. Ex. naar det Skib, hvormed han er afreist, beviisligt er forgaaet, eller det har været saalænge borte, uden at Efterretning derom er hørt, at Assurancen, om en saadan havde fundet Sted, efter Lovens 4 - 6 - 10 vilde kunne affordres Assurandeurerne, og der Intet er fremkommet, som kunde give at formode, at han er bjerget, saa kunne Arvingerne, uden at oppebie de foreskrevne 5 eller 10 Aar, forfølge Sagen i Overeensstemmelse med Forskrifterne i § 9, 10 og 11, forsaavidt de i et saadant Tilfælde ere anvendelige, for at komme i Besiddelse af Renterne eller Indtægterne af den Borteværendes Formue, og efterat 3 Aar ere udløbne fra den Tid, den Begivenhed forefaldt, hvorved han formodes at have fundet sin Død, kunne de, under Iagttagelse af Bestemmelserne i § 12 faae sig hans Formue tilkjendt som Eiendom. Disse 3 Aar blive dog i det Tilfælde, hvor et Skib, paa Grund af den ovennævnte Lovens Artikel, formodes at være forulykket, at regne fra den Tid, da Assurancen i Medhold af dette Lovsted kunde fordres udbetalt. Skulde imidlertid den bortreiste Person i de her omhandlede Tilfælde imod Formodning vende tilbage, skal han være berettiget til i et Tidsrum af 20 Aar fra sin Bortreise at fordre sin Formue tilbage fra dem, som den er. bleven tilkjendt til Raadighed. Hvis den Fraværende ved sin Bortreise var under 18 Aar, regnes fornævnte Tidsfrist først fra den Tid, han har opnaaet denne Alder.

Den her omhandlede Lovens Artikel lyder saaledes: "*Hvis ingen Tidende efter flittig Forespørgsel skulde kunne bekommes om det forsikkrede Skib eller Gods, som til nogen Stad i Europa er gaaet, inden Aar og Dag, da holdes det for at være forulykket. Er det uden Europa, og ingen Kundskab kan faaes inden to Aar, saa regnes det fortabt, og efter den Dag haver Assurandeurten tre Maaneder til at betale Pengene*".

§ 15.

Naar den fraværende Person, om hvem ingen Efterretning kan faaes, vilde være 90 Aar gammel, om han var i Live, kunne Arvingerne erholde sig hans Formue tilkjendt til Eiendom, uden at oppebie nogen anden Tid end den Indvarslingen m. m. selv kræver.

§ 16.

I de samme Tilfælde, hvori en fraværende Persons Livsarvinger, i Medhold af § 8 og 14 ere berettigede til at komme i foreløbig Besiddelse af Renterne eller anden Indtægt af hans Formue, er og dennes Ægtefælle berettiget til at søge Skilsmisse, efter at have stævnet paa den i § 9 foreskrevne Maade, og efterat iøvrigt den i § 10, samt i Forordn. af 29 Mai 1750 foreskrevne Fremgangsmaade er iagttaget. Den Arv, som en forladt Ægtefælle har erhvervet paa en Tid, da det ikke vides, om den bortreiste Ægtefælle var i Live, bliver ikke at indføre i Boet ved dets Deling med den Sidstes Arvinger.

§ 17.

Naar Ingen har meldt sig som Arving efter en Person, der i 20 Aar er forsvunden, uden at der haves Efterretning om at han er i Live, kan Skifteretten foranstalte saavel ham som hans Arvinger indkaldte paa den i § 12 foreskrevne Maade, og naar da Ingen melder sig, tilfalder Formuen Fondet *ad usus publiens*, eller forsaavidt Kjøbenhavns Overformynderie angaaer, dettes Reservefond.

Kilde: Lovbog for Landmanden. v/ M. Rasmussen, 5. udgave.
Odense, Miloske Boghandel, 1861.
Side 552 – 580

Fjerde Afdeling.

Om Sundhedsforanstaltninger, samt om Arv og Skifte.

Tredie Kapitel. Om Skifte.

A. Skifte i et Dødsboe.

Ogsaa er ved forommeldte Lov af 21 Mai 1845 givet billigere og mildere Forholdsregler i Henseende til den efterlevende Mands eller Kones Forpligtelse til at skifte med Børnene efter en afdød Ægtefælle, hvilke Bestemmelser indeholdes i efterstaaende Paragrapher.

1. En Mand er, efter sin Kones Død, ikke pligtig at skifte med deres fælles Børn, være sig myndige eller umyndige, saalænge han ikke indlader sig i nyt Ægteskab, med mindre Ægtepagter eller andre gyldige Bestemmelser maatte medføre Nødvendigheden af et saadant Skifte. Ogsaa staaer det til Manden ved en testamentarisk Disposition at tillægge sin Hustru samme Ret til at beholde det hele Bo udeelt, som der tilkommer ham selv, hvilken Disposition ifølge Pl. af 25de Marts 1847 skal skrives paa stemplet Papiir af 4de Klasse Nr. 4 til 42 Sk., og ved hvis Udstedelse de sædvanlige Testationsformer maa iagttages. Men i Mangel af en saadan Bestemmelse skal Amtmanden, og i Kjøbenhavn Magistraten, kunne indrømme hende Tilladelse til i sin Enkestand at forblive hensiddende i uskiftet Bo med hendes umyndige Børn, naar hun med paalidelige Attester godtgjør, at hun er en huuslig og forstandig Qvinde, (efter Kancell. Cirk. af 14 Juni 1800: Attest fra Præsten eller andre paalidelige Mænd, at hun er en skikkelig og huuslig Qvinde, saa at der ei med Grund kan formodes, at hun skulde forøde Boets Formue). Denne Frihed kan ogsaa af bemeldte Øvrighed tilstaaes hende, uagtet der ere umyndige Stedbørn, naar det, ifølge den fødte Værges Erklæring, eller andet troværdigt Vidnesbyrd, kan antages, at hun tilbørligen vil sørge for deres Underholdning og Opdragelse. - En lige Frihed kan og under samme Betingelse indrømmes den længstlevende Mand med Hensyn til hans umyndige Stedbørn. - Hvad myndige Stedbørn angaaer, da bliver den Længstlevende pligtig at skifte med dem, med mindre de selv renuncere paa Skifte. - Naar der, imedens den Længstlevende hensidder i uskiftet Bo, skulde tilfalde ham eller hende Noget ved en af Boet uafhængig Adkomst, især ved Arv eller Gave, da skal den Længstlevende være berettiget til at holde det saaledes Erhvervede udenfor Boet, under Betingelse af, at Skifte strax forlanges, inden det Erhvervede er indkommet i Boet (Fr. 21 Mai 1845 § 18).

2. Den i den foregaaende § omhandlede Ret for den længstlevende Ægtefælle, til at forblive hensiddende i uskiftet Bo, ophører, naar han eller hun indlader sig i nyt Ægteskab. Men naar der i saa Tilfælde skal holdes Skifte, saavel som og hvor den længstlevende Ægtefælle, endog uden at indgaae nyt Ægteskab, i Medhold af Bestemmelserne i § 18 er pligtig at skifte, bør dog Skifteforvalteren drage Omsorg, for, at der derved ikke skeer videre Standsning i Boets Benyttelse af den Paagjældende, end høist nødvendigt. - Et saadant Skifte bør grunde sig paa dennes egen Opgjørelse af Boets Aktiva og Passiva (Gjæld og Formue), forsaavidt dennes Rigtighed erkjendes af Arvingerne eller disses Værger, og Skifteforvalteren ikke paa de Umyndiges Vegne finder nogen særdeles Anledning til at paatvivle dens Rigtighed; men selv naar hiin Opgjørelse ikke fra alle Sider erkjendes for rigtig, bør dog i Almindelighed ingen Realisation af Boets Eiendele finde Sted, men disses Værdie alene ansættes af uvillige Mænd. Og naar paa foranførte Maade Børnenes Arvelodder ere udfundne, blive disse at udbetale, eller, forsaavidt de ere umyndige, paa behørig Maade at sikkre, i hvilken Henseende de, i Reskriptet af 7 Febr. 1794 § 2, samt Plakaterne af 19 Aug. 1833 og 13 April 1824, foreskrevne Bestemmelser blive at iagttage (§ 19).

De i denne Paragraph nævnte Lovbud, hvorefter Børns Arvelodder skulle sikkres, ere af følgende Indhold: "*Den Arv, som tilfalder umyndige Børn efter den ene af deres Forældre, eller umyndige Børnebørn efter den ene af deres Bedsteforældre, maa, naar samme ei kan udredes uden at sælge det af Boets løse eller faste Gods, som den Afdødes Ægtefælle behøver enten til sin Næringsdrift eller til dagligt og uundværligt Brug, blive indestaaende hos den Længstlevende af Forældrene eller Bedsteforældrene, imod at der til Sikkerhed for samme gives thinglæst Udlæg i Boets løse og faste Eiendomme, hvilke betroes den efterlevende Ægtefælle til Brug, saafremt denne enten herfor kan forskaffe antagelig Sikkerhed, eller af Overformynderen (i Kjøbenhavn af Magistraten) ansees vederhæftig og paalidelig. Dog skal formelig Panteobligation ikke affordres den Længstlevende, men en bekræftet Extract eller Udskrift af den i Skiftetbrevet gjorte Repartition og Udlæg kan udfærdiges paa slet Papiir (Rskr. 10 Febr. 1798) og thinglæses mod Betaling af det Halve imod Obligationer efter Summens Størrelse (Rskr. 21 Sept. 1822). Og naar den Umyndiges Underholdning og Opdragelse besørger af den efterlevende Fader eller Moder, skal ingen Rente svares af den saaledes udlagte Hovedstol (Reskr. 7 Febr. 1794 § 3). - Naar den Længstlevende, efterat have indgaaet nyt Ægteskab, ved Døden skulde afgaae, kan atter saavel hiin Arv, som den, der endvidere falder efter den Længstlevende, fremdeles blive indestaaende, imod samme eller lige Sikkerhed, hos den efterlevende Stedfader eller Stedmoder, Stedbedstefader eller Stedbedstemoder, naar saavel vedkommende Værge som Overformynder finde, at denne ei kan skaffe større Sikkerhed, og at de Umyndige ere bedre tjente med at lade deres Arv indestaae i Boet imod saadan Sikkerhed, end at tvinge Stedfaderen eller Stedmoderen, Stedbedstefaderen eller Stedbedstemoderen til Realisation. Saafremt imidlertid Overformynderen skulde finde Betænkelighed ved at stadfæste saadan Værgens Mening, skal Sagen afgjøres ved Amtmandens Resoluiion". (Pl. 19 Aug. 1823 og 13 April 1824).*

3. I de Tilfælde, hvor et Bo i Medfør af nærværende Anordning ikke bliver at tage under Skiftebehandling paa Grund af, at Vedkommende forbliver hensiddende i uskiftet Bo med umyndige Børn, bliver der, indtil videre, at svare Skifteforvalteren og Skifteskriveren en Recognition, der ifølge Fr. af 5 April 1754 og Sportelreglm. af 22 Marts 1814 skal være proportioneret efter Boets Beløb, som Vedkommende selv angiver, hvilken Recognition ikke skal være ringere end 6 og ikke maa være høiere end 120 Rd., samt til Skriversalarium 1/3 af dette Beløb og desuden 1/5 til Justitsfondet. - Dog bliver en slig Recognition ikke at svare i Stervboer efter Huusmænd og Inderster af Landalmuen, som hidtil for sammes Erlæggelse have været fritagne (§ 32). - Til Landalmuen kan i saa Henseende en Skipper ikke regnes, der har taget Borgerskab i en Kjøbstad, Omendskjøndt han tillige eier et Huus i et Landsbysogn. (Rskr. 26 Juni 1845). I Henseende til den nævnte Recognition kan fremdeles mærkes efter Fr. af 5 April 1754: "*Bliver den Efterlevende fremdeles siddende i uskiftet Bo indtil Børnene ere myndige, saa de efter Loven kan skifte og dele imellem sig, da skal Rettens Middel ei have videre Salanum i et saadant Bo, men nøies med den bekomne Recognition. Men dersom den Efterlevende senere skifter og deler med Børnene, medens nogle af dem endnu ere umyndige, enten det skeer ved den ordinaire Skifteforvalter eller paa anden Maade, skal dog Rettens Middel nyde deres fulde Skifte- og Skriver-Salarium efter Boets Beløb og Skiftedbrevets Vidtløftighed, dog at deri afkortes det, de tilforn i Recognition have bekommet, hvilken Afkortning og skal finde Sted, omendskjøndt det tilfalder en anden Skifteforvalter at forrette Skiftet end den, der havde oppebaaret Recognitionen. Dersom den længstlevende Ægtefælle dør før der er holdet Skifte efter den først afdøde, da skal Rettens Middel, om det tilfalder dem at forrette Skiftet, oppebære Salarium efter Boets Beløb for eet Skifte og ei videre, dog uden at noget afkortes i Henseende til Recognitionen, de tilforn af samme Bo have bekommet,- og naar Een dør af 2de Ægtefæller, som ikke efterlader sig Livsarvinger og ved Testamentet have bedrevet hinanden, at den Længstlevende skal beholde hele Boet uskiftet og udeelt, da skal hverken svares Salarium eller Recognition af den Længstlevende, førend samme ved Døden afgaaer, da Rettens Middel, om det tilfalder dem at forrette Skiftet, oppebærer Salarium for eet Skifte alene og ei videre.*"

Et Dødsboe kan behandles:

- a) af extraordinaire Skifteforvaltere, der enten udnævnes af Regjeringen til at forestaae et eller andet Skifte, eller som ved Testament ere indsatte til Exekutor af Vedkommendes sidste Villie, hvortil naturligviis hører Bevilling af Justitsministeriet efter forudgaaende Ansøgning;
- b) af Arvingerne selv (indbyrdes Skifte), naar disse alle tilsammen ere myndige og tilstede;
- c) af den ordinaire Skifteret, der i Kjøbstæderne bestaaer af Borgermester og Raad i Forening med Byfogden samt Byeskriveren som Skifteskriver; paa Landet, ifølge Lov af 28 April 1850, af Herredsfogderne og paa enkelte Steder af Birkedommere, og i Kjøbenhavn af to Assessorer af Hof- og Stadsretten, som efter 3 Aars Forløb afgaae og afløses af to andre, tilligemed en Skifteskriver og en Bogholder, foruden Fuldmægtige og Kopister.

4. Indbyrdes Skifte, som foretages af Arvingerne selv uden Skifterettens Mellemløst. Naar samtlige Arvinger ere myndige, samt nærværende, enten personlig eller ved Befuldmægtigede, ere de berettigede til selv at skifte og dele Arven imellem sig. og Øvrigheden har ikke at befatte sig dermed, uden det af den begjeres (D. L. 5 - 2 - 16), hvilket ogsaa gjælder i Henseende til Mindreaarige. (Rskr. 15 April 1780). - Ifølge Etatsraad Hansens Fremstilling af det danske Skiftevesen Pag. 278 kunne Kreditorerne, imod de myndige Arvingers Ønske, ei fremtvinge offentlig Skiftebehandling, hvorimod Kreditorerne, om de have begjert Betaling af Boet og ei maa den nyde, kunne søge Arvingerne, Een for Alle og Alle for Een, for deres Tilgodehavende. - Offentlige Oppebørselsbetjentes Boer overtages altid af Skifteretten, uden Hensyn til om Arvingerne ere myndige eller umyndige, fraværende eller tilstedeværende; dog kunne de myndige eller tilstedeværende Arvinger erholde Boet ekstraderet, saasart de skaffe Beviis for, at det Offentlige er tilfredsstillet. - Den Omstændighed, at der er paalagt de testamentariske Arvinger Indskrænkninger med Hensyn til Dispositionen over Arven, f. Ex. at denne skal henstaae i Overformynderiet, kan ikke betage dem Ret til selv at skifte Boet (Rskr. 16 Jan. 1819), hvilken Ret heller ikke kan betages Arvingerne, fordi det er dem paalagt at udrede visse Legater til Umyndige. - Dersom Arvingerne under Skifterettens Behandling blive myndige, kunne de forlange Boet ekstraderet til egen Behandling, hvilket og er Tilfældet, naar de, efterat have været fraværende, komme tilbage. - Naar Arvingerne, ved at anmelde Dødsfaldet, erklære at de ere den Afdødes eneste og myndige Arvinger, udfordres der intet Beviis for, at der ingen andre, umyndige eller fraværende Arvinger gives.

Naar Arvingerne saaledes selv skifte uden Øvrighedens Mellemløst, ere de og pligtige at overtage Boets hele Gjæld, om end denne overstiger deres Arv, og det Enhver i samme Forhold, hvorefter han har taget Arv; ja i visse Tilfælde hæfte de endog Een for Alle og Alle for Een, nemlig naar nogen Kreditor haver den Afdødes Brev, som forbinder Arvingerne paa denne Maade; naar der i Boet skal gjøres Regnskab for offentlige Penge; og naar, som ovennævnt. Kreditor begjærer Betaling af Boet førend den skiftes og denne da nægtes (see Lovens 5 - 3 - 83). - Naar derimod Arvingerne (enten efter Loven eller ved Testament) ei paa egen Haand skalte og valte med Stervboer, men overlade samme til vedkommende Skifterets Behandling, da kunne de ved Skiftets Slutning modtage hvad Arv der lovligt tilfalder dem: og dersom nogen Prættension, ihvor favorabel den end er, siden vaagner paa saadant Stervboe, er slig Arving ei pligtig at udbetale mere, end han har bekommet i Arv, uden at svare nogen Rente for den Tid han samme har besiddet; og skjøndt dette ei er tilstrækkeligt til Fordringen, er han dog fri for videre Tiltale. - Dersom den Afdødes Efterladenskab ei bliver tilstrækkelig til Gjælden, bør de Arvinger, som intet have arvet, og intet paa egen Haand i Boet foretaget, men overladt alting til Skifteforvalteren, være frie for at svare til den Afdødes Gjæld og for Kreditorernes Tiltale (Fr. 8 April 1768).

Ifølge en Høisteretsdom af 7de April 1830 maa det ansees afgjort, at en Enke eller myndige Arvinger, som overtage et Bo, have Ret til, med Virkning at udstede Proklama med 12 Ugers Varsel under de samme Betingelser, hvorunder et saadant benyttes til at frigjøre et Bo, som er under Skiftebehandling, for de

Fordringer, der ei efter Proklama anmeldes; hvorfor og en Mand med Svigermoder, med Retsvirkning maa indkalde hans afdøde Svigerfaders Kreditorer ved Proklama med 12 Ugers Varsel, forsaavidt Boets Beskaffenhed ikke maatte medføre, at længere Varsel er fornødent (Rskr. 10 Mai 1831).

Selve Arvens Deling iværksættes, hvad Løsøre og rede Penge angaaer, ved Overleverelse og Modtagelse mellem Arvingerne indbyrdes. - Offentlige eller private Obligationer kunne overdrages den enkelte Arving ved en af samtlige Arvinger paa samme meddeelt Paategning, hvorimod en Kreditor ikke kan gives Udlæg for hans Fordring i et Boet tilhørende privat Gjælds-brev ved en blot Paategning paa samme, men en formelig Transport bør særskilt udstedes (Fr. 3 Decbr. 1828 § 8 Litra f.) - Ogsaa med Hensyn til Boets faste Eiendomme kan Overdragelse til enkelte Arvinger fuldbyrdes ved en af samtlige Arvinger meddeelt Paategning paa Arveladerens Adkomstdokument (Rskr. 4 Oktober 1831).

Arvingerne behøve ikke at optage nogen Protokol over deres Forhandlinger, eller at udstede nogen Skifteakt, og med Hensyn til de anordnede Afgifter, for hvilke de, Een for Alle og Alle for Een indestaae, angive Arvetagerne Arvens fulde Værdie paa Tro og Love og efter bedste Skjønnende, saaledes som de driste sig til at bekræfte med Lovens Eed, om forlanges (Fr. 8 Febr. 1810).

5. Offentligt Skifte, som foretages af den ordinære Skifteret. Naar Nogen ved Døden afgaaer, enten han efterlader sig Arvinger eller ikke, og hvad enten der ere umyndige eller fraværende, eller blot myndige Arvinger, skal Dødsboet strax anmeldes for Stedets Skifteforvalter af den Afdødes tilstedeværende Arvinger, eller af Dem, som ere i Huset, hvor den Afdødes Gods og Midler befindes, under 100 Rd. Straf (Fr. 12 Sept. 1792 § 8). - Naar derefter formelig Skiftebehandling finder Sted, enten fordi nogle af Arvingerne ere umyndige eller fraværende, eller fordi de myndige Arvinger eller Kreditorer forlange det, indfinder Skifteretten sig strax efter Anmeldelsen og forsegler Boet, nemlig de Værelser, Gjemmer o. s. v., hvorfra den indtil nærmere Registrering vil udelukke Enhver, samt tager de rede Penge og Pengebeviser i Forvaring. Den, som derefter gaaer ind i et forseglet Dødsbo, og der opbryder eller borttager Seglene, og det ham lovligen overbevises, skal bøde sine tre Mark (D. L. 5 - 2 - 87). Dog kan Forseglingen efterlades, naar den efterladte Ægtefælle har fælles Børn og den Afdøde ingen Særfuldbørn, og der ingen stor vidtløftig Gjæld i Boet findes, ligesom Forseglingen heller ikke pleier at finde Sted ved ringe Stervboer. - Tredive Dage efter Forseglingen bliver almindelighed Boet af Skifteretten tilligemed Arvingerne eller disses Formyndere registreret og vurderet (5 -2 - 3). Men siger Hustruen sig at være med Barn efter sin Huusbondes Død, maa hun, efter de 30 Dage blive hensiddende i uskiftet Bo i 20 Uger. Befindes det da, at hun er frugtsommelig, besidder hun Boet fremdeles indtil Barnet er født (5 -2 -13).

Realisation af Boets Eiendele ved Auction bør finde Sted, naar nogen af Arvingerne ere fraværende, eller naar de vel ere tilstede og myndige, men ikke kunne komme overeens om Godsets Deling in natura, eller naar Boet ikke er tilstrækkeligt til at betale Kreditorerne, eller naar der ere umyndige Børn og Værgen for disse paastaaer Auction. (Her maa imidlertid mærkes Fr. af 31 Mai

1845 § 19, hvorefter den længstlevende Ægtefælle ikke af sine Medarvinger kan tvinges til Boets Realisation).

Ifølge Pl. af 31 Oktbr. 1767 er det overladt til Arvingerne selv, nemlig de myndige og nærværende, men for de Umyndiges og Fraværendes Vedkommende deres Formyndere eller Fuldmægtige, at antage en vederhæftig Mand til at indkassere Auktionspengene, og Skifteforvalteren maa aldeles ikke befatte sig med at beskikke nogen saadan Inkassator, undtagen det overdrages ham af samtlige Arvinger, efterat han har erindret dem om, selv at antage en. - Naar nogen af Arvingerne selv vil være Inkassator, og kan stille Sikkerhed, har han dertil Forret (Rskr. 33 Novbr. 1793). Dette er for Kjøbenhavn ved Pl. af 21 Marts 1809 næmere bestemt saaledes: at i Stervboer, hvor alle eller nogen af Arvingerne, eller deres Mandatarier, ere tilstede, skal Inkassator vælges af dem; men hvor ingen Arvinger ere tilstede, da af Skifteretten. Dersom Arvingerne ikke maatte være enige, eller nogle af dem ere fraværende, da bør Pluralitetens eller de Tilstedeværendes Valg følges, dog at i saa Fald den Valgte stiller Skifteforvalteren Sikkerhed for Oppebørselerne. - Endelig skal, i Fallit- samt i Arvs- og Gjælds-Fragaaelses-Boer de anmeldte Kreditorer have samme Ret, som saaledes er tilstaaet Arvingerne i Stervboer; hvilke Bestemmelser uden tvivl ogsaa maa være gjældende udenfor Kjøbenhavn (Hansens Skiftevæsen Pag. 128).

De kontante Penge, som Inkassator ved Løsøre-Auktioner i Døds- eller Konkursboer modtager, skal inden 8 Dage indbetales til Skifteretten (Pl. 3 Juni 1818 § 2), (hvorimod et Kanc. Circ. af 14 Marts 1829 bestemmer, at Incassator inden 6 Uger efter af den ved Auktionskonditionerne tilstaaede Frist skal gjøre Rigtighed for Auktionsbeløbet.

Som Inkassations-sallarium ved Salget af Varer og Løsøre, maa i Døds- og Konkursboer i intet Tilfælde tilstaaes mere end 4 Procent, og af de Pengesummer, som blive kontant betalte, maa Inkassator kun oppebære 2 pCt. (§ 4 og 5). - Auktionsbeløbet for de faste Eiendomme, som et Bo lader sælge, skal stedse afleveres til Skifteforvalteren uden at passere Inkassators Hænder (§ 7). - Endelig er som almindelig Regel foreskrevet, at dersom Inkassator ikke i rette Tid indkommer med Auktionsbeløbet, skal han fra saadan Tid betale 6 pCt. i Rente af Auktionssummen, samt en daglig Mulkt af 2 Mk. indtil 2 Rd. til de Fattige (§ 3).

Saavel i Dødsboer som i Opbuds- og Fallitboer og i andre Boer, hvor Proclama til Kreditorer bliver at udstede, skal dette nu, ifølge Lov af 1857, skee ved en Indkaldelse med 3 Maaneders Varsel, dersom den Paagjældende ikke kan antages at have staaet i Gjældsforpligtelse paa noget Sted udenfor Europa eller paa Island og Færøerne. Hvor dette derimod er Tilfældet, bør Indkaldelsen skee med 6 Maaneders Varsel.

Disse Indkaldelser skulle 3 Gange efter hinanden indføres i Berlingske Tidende, samt udenfor Sjællands Stift tillige i vedkommende Stiftsavis, og paa Bornholm i den af Øens Aviser, som dertil af Regjeringen bestemmes. Varslet

regnes fra den sidste Bekjendtgjørelses Datum. - Derimod bortfalder saavel den hidtil i adskillige Tilfælde nødvendige Bevilling til Proclamas Udstedelse, som den befalede Thinglæsning af samme.

Ved Dødsboskifter efter Personer, som efter deres Livsforhold ei kunne formodes at have staaet i nogen ualmindelig Forbindelse formedelst Handel eller deslige, kan al Indkaldelse, uden Hensyn til den Afdødes. efterladte Formue, forbigaaes, naar Arvingerne, eller de, til hvilke Boet overdrages, erklære at ville paatage sig dets retmæssige Gjæld, om nogen Fordring siden skulde opstaae.

Foranstaaende Bestemmelser komme ligeledes til Anvendelse, naar en Enke, der hensidder i uskiftet Boe, vi! udstede Proclama til sin afdøde Mands Kreditorer, eller naar Arvinger, der holder privat Skifte, ville udstede Proclama til Arveladerens Kreditorer.

Virkningen af et lovligt udstedt Proclama, for Kreditorernes Vedkommende, er disses Forpligtelse til at anmelde deres Fordringer, saaledes, at naar dette ikke skeer inden den i Bekjendtgjørelsen nævnte lovlige Varselstid, bør Skifteretten ikke modtage Fordringen, omendskjøndt Anmeldelsen skeer førend Boet er sluttet (Pl. 26 Marts 1790). - Dette gjælder dog ikke med Hensyn til Kreditorer, der have haandfaaet Pant, og formeentligen heller ikke med Hensyn til Panthavere i faste Eiendomme, skjøndt Proclamaet ogsaa for disses Vedkommende maa antages at have den Virkning, at Kreditor, naar han ikke af sit Pant erhoder fuld Betaling, ikke kan holde sig til Boet for det Manglende. - Derimod maa, naar Nogen, som har Pant i Løsøre, unnlader at anmelde sin Fordring inden Proclamaets Udløb, denne antages derved at være tabt. (See Jur. Tidsskrift 15 Bd. 2 Hefte Pag. 169 - 182). -

6. Omkostningerne i Anledning af Skifte.

I alle Boer, som ved Skifterettens Hjælp behandles og bringes til Ende, betales af den hele Masse, eller Boets virkelige Indtægt, uden at Gjælden fradrages, $11\frac{1}{3}$ Procent med Forhøielse af $\frac{1}{5}$, altsaa af hvert Hundrede 1 Rd. $57\frac{3}{5}$ Sk., hvoraf Skifteforvalteren dog kun erhoder 1 Rd. af hvert 100 Rd. som Massen beløber sig til, indtil 24000 Rd., og det øvrige, nemlig $\frac{1}{3}$ pCt. indtil 24,000 Rd. og $1\frac{1}{3}$ pCt. af hvad der er Mere tilfalder Statskassen. Forhøielsen af $\frac{1}{5}$ tilfalder deels Justitskassen, deels Statskassen. - Af Summer, som ere mindre end 50 Rd., svares Afgift som af fulde 50 Rd., men hvad der er over 50 svares af et fuldt Hundrede, og naar Overskuddet af 50 eller 100 er saalidet, at det bliver mindre end Afgiften saaledes beregnet, medtages selve det ubetydelige Overskud istedetfor Afgiften. Er. f. Ex. et Boes Masse 250 Rd. 24 Sk., blive de 24 Sk., foruden Salarium af 250 Rd. at erlægge. - Naar Revision af Boets Papirer er nødvendig, og Skifteforvalteren paatager sig samme, maa han for sit Arbeide hermed, samt for Regningers og Rigtigheds Opgjørelse med Boets Debitorer og Kreditorer, beregne sig fra 5 til 30 Rd. i Forhold til Arbeidets Vidtløftighed; men det staaer vedkommende Arvinger eller Kreditorer frit for, at antage en Anden til dette Arbeide.

For at udstede Proklama til en Skiftebehandling, hvor dette efter Anordningen skal skee, betales, naar Boets beholdne Formue beløber indtil 100 Rd. incl. - 1 Rd.; fra 100 til 500 Rdr. - 2 Rd., og af over 500 betales 5 Rd. - Hvor ingen beholden Formue er, eller Konkurs finder Sted, betales til Skifteforvalteren for Proklamaets Udstedelse ialt 1 Rd., uden Hensyn til Boets Indtægt. Naturligviis betales desuden for Proklamaets Indførelse i de offentlige Tidender.

Naar Skifteforvalteren har taget et Bo under Behandling og samme for dets Slutning bliver Vedkommende extraderet, beregnes, istedetfor ovenstaaende Sallarium, i Forhold til Boets Forfatning og Skifteforvalterens Umage, en Recognition af fra 2 til 120 Rd., samt 1/3 deraf til Skifteskriveren, og af det Hele 1/5 til Justitsfondet. - Hvis der opstaaer Uenighed om Recognitionens Størrelse, bestemmer Overøvrigheden ved sin Resolution samme. (Sportelreglm. § 86 - 92).

Skiftebrevet bør altid tages beskrevet, naar et Boe deles mellem Arvinger, hvoraf nogen enten er umyndig eller fraværende, uden i sidste Tilfælde at have antaget en Fuldmægtig til at varetage hans Tarv under Skiftet. Men hvis alle Arvingerne ere myndige, hvortil og Mandspersoner over 18 Aar, og nu Piger af samme Alder, blive at regne, og de alle have været nærværende, personlig eller ved Fuldmægtig, kan Skiftebrevets Løsning ikke paanødes dem; men det bør da kun gives beskrevet, naar det maatte forlanges; hvilket og gjælder om alle Konkursboer. Bekostningen derfor udredes af hele Boet, undtagen naar mindre end Halvdelen af Arvingerne eller Kreditorerne forlange Skiftebrev, i hvilket Tilfælde Minoriteten selv har at bekoste samme (Sportelreglm. § 94).

Skiftebreve skrives paa stemplet Papiir af første Klasse efter de beholdne Midlers Størrelse, hvortil henregnes Alt, hvad der bliver tilovers, efterat Gjælden er fradraget, saa at, naar der skiftes i Anledning af en Ægtefælles Død, den Længstlevendes Boeslod medregnes, saavel som Skifteomkostningerne. Bliver Intet tilovers som beholdne Midler, skrives de 3 første Ark af Skiftebrevet paa stemplet Papiir af 4de Klasse Nr. 4, dog skulle alle 3 Ark ikke anvendes, uden hvor det udfordres efter Dokumentets Størrelse (Fr. 3 Dcbr. 1828). - For Skifteaktens Beskrivelse betales arkviis 60 Sk.; Forseglingen betales med 1 Rd., og Udskrifter af Skiftebrevet med 36 Sk. pr. Ark.

Forudelt de egentlige Skifteomkostninger skal endvidere af al Eiendoms-Værdie, være sig faste Eiendomme, Løsøre eller Kapitalformue, erlægges en halv Procent til Kongens Kasse, hver Gang den ved Arv efter Loven eller ved Testament gaaer over til en ny Eier. Naar myndige Arvinger dele sig selv imellem, eller nogen tiltræder Arv uden Skifte, angiver Arvtageren Værdien, med Tillæg af de rede Penge, paa Tro og Love og efter bedste Skjønnende, saaledes, som han ved sin Ed tør bekræfte, men hvor Skifte forrettes af ordentlige eller overordentlige Skifteforvaltere, bestemmes Værdien efter de lovlige Vurderingsforretninger, som lægges til Grund ved Skiftet. Afgiften, der skal betales til Retsskriveren, erlægges ikke af den Længstlevendes Hovedlod og bortfalder aldeles, naar Arven er under 100 Rd. (Fr. 8 Febr. 1810. Pl. 18 Aug. 1812).

Fremdeles skal af al Arv, som efter Loven, Testament eller Forening, tilfalder andre end Arveladerens Ægtefælle, Livsarvinger, Fader, Moder, eller Sødskende, naar de, eller deres Børn i deres Sted, arve tilligemed Moder, betales 4 Procent til Kongens Kasse, dog ikke naar Arven er under 100 Rd., og heller ikke af Midler eller Formue, som gives til offentlig Brug, eller af Pensioner, der ikke gives længere end een Persons Levetid. Afgiften erlægges kun af den beholdne Arv ved Skiftets Slutning, men hvor myndige Arvinger selv tiltræde Arv, erlægges den inden Aar og Dag efter Dødsfaldet, og hvor Proklama udstedes, i det Seneste 3 Maaneder efter at samme er udløben. Befindes det at Dølgemaal er lagt paa Arven eller paa en Deel deraf, betales Afgiften tredobbelt; udeblives med Afgiften erlægges den dobbelt. (Fr. 12 Septbr. 1792). - Førlovspenge er en tredje Afgift, som bestaaer i, at der af hver Arvelod, som overstiger 10 Rd., og som føres ud af den Skiftejurisdiction, hvorunder den er falden, skal betales 3 Lod Sølv. 1 Rd. (D. L. 5 - 2 - 75).

B. Skifte i et Fallitbo.

1. Et Bo siges at være fallit eller concurs, saavel naar det efterat være kommen under Skiftebehandling befindes at være utilstrækkeligt til samtlige dets Kreditorers Fyldestgjørelse, som naar det paa Grund af Eierens Insolvents bliver taget under Skifterettens Behandling for at uddeles til Kreditorerne. I sidste Tilfælde kan et Bo blive taget under Fallitbehandling, enten naar Debitor for Gjælds Skyld hemmelig undviger, i hvilket Tilfælde Øvrigheden strax skal tage Boet under Skiftebehandling (Fr. 28 Octb. 1702); - eller naar Debitor selv anmelder for Skifteretten at være insolvent og anmoder samme om at tage hans Bo under Behandling, i hvilken Henseende den nævnte Fr. i § 5 bestemmer, at naar nogen uden sin egen Forseelse eller Forsømmelse befindes at være kommen fra sine Midler, og han det for Stedets Øvrighed oprigtig tilkiendegiver og redelig afleverer sine beholdne Midler og Effekter fra sig, for at tilfredsstille sine Kreditorer, da maa han ei paa sin Person af Kreditorerne arresteres saalænge Boet bliver under Rettens Forvaltning, for at han kan blive tilstede og give Oplysning om Boets Tilstand. - Men naar Forretningen er tilendebragt og Kreditorerne ikke ere tilfreds med ham, maa han, om han længere end 14 Dage derefter bliver tilstede, paa sin Person arresteres. - Endelig kan Konkurs ogsaa udbryde paa Grund af Requisition fra Kreditorernes Side, naar disse antage, at Boet er utilstrækkeligt til at betale al derpaa hvilende Gjæld, hvortil dog ikke udfordres et egentlig strengt legalt Beviis af Kreditor, men kun dennes moralske Overbeviisning, som han da ved den begyndte Undersøgelse af Boets Tilstand vil finde stadfæstet eller modsagt. - For at Boet skal tages under Behandling, udfordres ikke at samtlige Kreditorer derom skulle være enige, men det kan endog skee af en enkelt af disse (Jur. Tidsflr. 13 Bd. 2 H. Pag. 66).

2. Om Straffen for svigagtig Fallit. Naar Nogen, hvis Bo er taget under Behandling, og som forudses at maatte komme under Behandling som Opbudsel eller Fallitbo, forstikker sit Gods, eller til Skade for Boet afhænder samme, hemmelig inddriver sine Fordringer, eller skaffer Beviserne for samme tilside, eller i andre Maader fordølger disse, eller han meddeler Gjældsbreve for Summer, som han ei er skyldig, eller Qvitteringer for hvad der ei er betalt, eller

han iøvrigt foretager Noget, der gaaer ud paa, at urigtige Fordringer paa Boet gjøres gjældende, eller dettes lovlige Eiendele eller Fordringer ikke komme samme tilgode, straffes han som for Bedragerie (med Fængsel paa Vand og Brød indtil 4 Aars Strafarbeide) og skal der ved Straffegradens Bestemmelse tages Hensyn til de fordærvelige Følger, som sligt uredeligt Forhold medfører, endog for den almindelige Kredit. - Men har han viist en saa høi Grad af Uredelighed, at han, uden at have været i den Nødvendighed at opgive sit Bo eller standse med Betaling, har ved saadanne Midler som de foranførte givet det Udseende af, at hans Bo var utilstrækkeligt til hans Kreditorers Fyldestgørelse, og han saaledes har gjort Opbud eller er gaaet Fallit for at berige sig paa sine Kreditorers Bekostning, hensættes han til Strafarbeide fra 5 til 10 Aar (Fr. 11 April 1840 § 54). Ifølge Pl. af 10 April 1841 skal denne Paragraph ogsaa være anvendelig paa Den, der vidende om en Persons Opbud eller Fallit har til Skade for Boet indladt sig med Personen i saadanne Handlinger, hvortil denne var uberettiget. - Naar Dokumenters Antidatering eller andre lignende Misligheder benyttes for at opretholde en af den Fallerende eller Opbydende foretagen kontraktmæssig Handling, bliver dette som en sær skærpende Omstændighed at tage i Betragtning ved Straffegradens Bestemmelse. - Bestemmelsen i den første Deel af § 54 bliver og at anvende paa Den, der paa en Tid, da han maatte forudsee sit forestaaende Opbud eller Fallit, svingagtig optager nye Forstrækninger eller udsteder nye Panteforskrivninger, som ville give enkelte af hans Kreditorer Fortrin for de øvrige, eller benytter de Midler, han har ihænde, til at forskaffe enkelte Kreditorer Betaling paa de øvriges Bekostning, saa og paa Den, der, udenfor Tilfælde af Opbud eller Fallit, foretager sig Proformaafhændelser, Proformapantsættelser, eller benytter opdigtede Fordringer for at betage sine Kreditorer Midlerne til at erholde, hvad dem tilkommer (§ 55). Dog kan ved Straffegradens Bestemmelse efter Omstændighederne større Lempelighed finde Sted end ved Anvendelsen af forestaaende Paragraph. - Befindes det, at Nogen før sit Opbud eller Fallissement, hvorved der især skal tages Hensyn til de nærmeste 6 Uger, har foretaget sig saadanne Handlinger, der i en mærkelig Grad forøge Boets Gjæld eller formindske Midlerne til dens Dækning, skal det, saavel ved nøie at gennemgaae hans Bøger og Papirer, som og i fornødent Fald ved Forhør over ham selv og Andre, som desangaaende kunne give Oplysning, undersøges, hvorvidt saadanne Omstændigheder have fundet Sted, at han kan antages at have handlet uden uredelig Hensigt. - Men skulde det derved befindes, at han ved at forfalske eller bortskaffe sine Handelsbøger eller føre dem saaledes, at den Oplysning om hans Tilstand og Handlinger, som disse burde give, mangler, eller paa andre deslige Maader forsætlig har lagt Hindringer iveien for saadan Undersøgelse, dømmes han efter den første Deel af § 54. Dersom det efter Omstændighederne ei kan antages, at Fallenten har havt et saadant svingagtigt Forsæt, men han dog findes at have gjort sig skyldig i grove Uordener i Henseende til Førelsen af sine Handelsbøger, bliver han at ansee med Straf af Fængsel fra 1 til 6 Maaneder (§ 56). - Naar det findes, at den, hvis Bo er kommet under Opbuds- eller Fallitbehandling, ved ødsel, uregelmæssig Levemaade, ved høit Spil eller andre vovelige og til hans Formue og Indtægtskilder i intet Forhold staaende Foretagender saaledes har ødelagt sin Formue, at det hans Kreditorer paaførte Tab væsentlig maa hidledes af saadan letsindig Adfærd, uden at iøvrigt nogen egentlig svingagtig Omgang kan overbevise ham, saa bliver han, efter

Graden af det Utilbørlige i hans Forhold og med Hensyn til det hans Kreditorer derved paaførte Tab, at straffe med Fængsel indtil 2 Aar. Saa bør han og være uberettiget til paany at drive den Handel eller Næring, hvortil han forhen havde Hjemmel, og heller ikke maa han stedes til at drive en Næring af mindre Betydenhed, uden at dertil er erhvervet vedkommende Ministeriums særdeles Tilladelse. - Iøvrigt kan den Omstændighed, at den Opbydende eller Fallerende i Medhold af det Foranførte maatte blive straffet med Fængsel, ikke betage hans Kreditorer deres Ret til under de i Loven hjemlede Betingelser at paastaae ham, dog først efter Udløbet af Straffetiden, hensat i Gjælds fængsel.

3. Fordringernes indbyrdes Orden efter deres forskjellige Fortrinsret. Efter Hr. Etatsraad Hansens Fremstilling af det danske Skiftevesen kunne Kreditorerne i et Fallitboe efter deres Fordringers forskjellige Fortrinsret ordnes paa følgende Maade i 9 Klasser, hvorved der iøvrigt henvises til bemeldte Skrift Pag. 341 - 456.

Første Klasse. Saadanne, der forlods og uden Konkurrence, samt uden at afvente Skiftets Slutning kunne erholde deres Tilgodehavende.

Hertil høre:

a) De, som have Eiendomsret over nogen i Boet værende Ting, f. Ex. alle, som have laant, leiet, deponeret eller pantsat Ting til Fallenten, dog at disse Sidste maa betale den Sum, hvorfor Tingen er pantsat, førend denne kan udleveres dem. - Herved er i Almindelighed at mærke, at den fremmede Gjenstand maa være tilstede i Boet; er den derimod forkommet, bliver Fordringen paa Erstatning derfor at henregne blandt de simple Fordringer.

b) De, der have erholdt lovligt Udlæg før Fallitten, maa forlods kunne udtage det Udlagte af Boet.

c) De, der have erholdt Namsdom *) eller offentligt Forlig over Fallenten og faaet samme thinglæst før Fallitten, kunne gjøre Exekution i Fallitboet, hvorunder det imidlertid bliver at afgjøre, om dette virkelig er i Besiddelse af saadanne Gjenstande, hvori Udlæg kan gives (Jur. Tidsskr. 20 Bd. 1 H. Pag. 115).

*) Nams- eller Indførselsdom er den Dom, ved hvilken En under Tvang af Exekution er tilpligtet at betale en vis Sum. Exekutionen kaldes Nam i Henseende til rørligt og Indførsel i Henseende til urørligt Gods (Brorsons Fortolkning over Lovens femte Bog, 1ste Bd. Pag. 298).

d) De Kreditorer, der have haandfaaet Pant, ere beføiede til udenfor Konkursen at gjøre sig betalt i deres Pant, saavidt dette kan tilstrække, med mindre Boet vil udbetale den Fordring, hvorfor Pantet er stillet til Sikkerhed; dog udfordres at Kreditor virkelig er i Besiddelse af Pantegjenstanden, samt at Debitor har været berettiget til at overdrage Tingen til haandfaaet Pant. Ligemed haandfaaet Pant kan og betragtes

e) den Skippere ifølge D. L. 4 - 3 -11 tilkommende Ret til for tilgodehavende Fragt og for de Havariomkostninger, som falde paa Ladningen, at tilbageholde saameget af denne, som udfordres til at dække Fragt og Omkostninger, indtil samme blive betalte eller paa anden Maade sikkede. -

f) Endelig kan til denne Klasse af Kreditorer ogsaa henregnes dem, som for deres Tilgodehavende kunne gjøre sig betalte i hvad de igjen skyldte, eller som have Ret til at liqidere med Boet, hvilket i ethvert Tilfælde gjælder forsaauidt Boets

Fordring blot er Regningskrav, men er tvivlsomt naar dette har Haandskrift for Fordringen. –

g) Omkostningerne ved den Afdødes Begravelse, hvis Dødsboe er fallit, samt, formeentlig, Erstatning for det hertil af Trediemand gjorte Udlæg; men da Skifteretten har at bestemme, hvad der udfordres til en efter den Afdødes Stand anstændig Begravelse, byder Forsigtighed, at Kjøbmænd, Haandværksfolk og Andre, som forstrække noget til Begravelsen, hertil iforveien erhverve Skifterettens Approbation.

Anden Klasse. Fordringer, som have Fortrinsret, fremfor alle Panthavere. Disse ere:

a) Udlæg, som Skifteretten har havt i Anledning af Skiftet, saavel som samtlige Skiftegebyrer.

b) Tiendetageres Fordring paa den Afgift, der ifølge Forening eller Kjendelse skal erlægges istedetfor Tiende in natura, hvilken Fortrinsret "*fremfor alle andre Kreditorer, endog Panthavere og kongelige Skatter*" (Fr. 8 Jan. 1810) dog kun gjælder for det sidstforløbne Aars Tiendeafgift. –

c) Tjenestefolks Fordring hos Fæstebønder for det sidste halve Aars Løn, der endog skal udredes fremfor Jorddrottens Krav hos Fæstebonden, uagtet denne kunde have ladet sig give Udlæg og gjort Indførsel deri for sin Fordring (Fr. 35 Marts 1791 § 18).

d) Jorddrottens Ret hos Fæstebonden til forlods at udtage af dennes Bo fremfor al anden Gjæld Besætning og Inventarium, som tilligemed Gaarden er overleveret.

Tredie Klasse. Derefter følge Panterrettigheder i urørlige Ting, som begrundes umiddelbart i et positivt Lovbud. Dertil hører:

a) Nationalbanken har første Prioritets Panteret for de den tillagte Hæftelser, saalænge disse ikke ere afdragne, fremfor al anden Gjæld, som paa Eiendommen hæfter, endog fremfor alle kgl. Skatter og Afgifter.

b) Kongelige Skatter, som svares af faste Eiendomme, hæfte paa de Eiendomme, hvoraf de ere forfaldne, med Fortrinsret endog fremfor Pantefordringer, dog ikkun for 2 Aar fra den Tid af da de forfalde til Betaling, men efterat Fortrinsretten er tabt, betragtes Restancen alene som en simpel Fordring (Fr. 8 Juli 1810 § 2). Derefter følge paa samme Maade:

c) Brandhjælpspenge, og

d) Samtlige Kommune-Afgifter, som efter de gjældende Forskrifter i Kjøbstæderne lignes efter Grundtaxt og Areal og paa Landet efter Hartkorn. –

e) Den af Herlighedseieren til en Arvefæstegaarde efter Fr. 13 Mai 1769 betingede aarlige Afgift.

f) Den i Lovens 5 -10 - 5 omtalte Jordskyld, hvorunder kan antages at henhøre enhver i en Andens Eiendom perpetueret aarlig Afgift, der naturligviis maa beholde Fortrinnet for enhver af Eierne selv paadragen eller paalagt Forpligtelse, efterdi denne altid maa være yngre end den med selve Ejendomsretten stiftede Afgift.

Fjerde Klasse. Panterrettigheder i faste Eiendomme, som den Paagjældende frivillig har paataget sig, enten ved at overtage en vis borgerlig Stilling, der medfører hans Godsdes Forhæftelse, eller ved at indgaae en privat Pantekontrakt.

a) Til det første Slags hører Nationalbankens og de kongelige Kassers Fordringer hos vedkommende Oppebørselsbetjente og disses Kautionsister for de dem betroede Oppebørseler, hvilken Fortrinsret har en saadan Udstrækning, at den saavel hos Kautionisten som hos Oppebørselsbetjenten gaaer foran enhver Pantsætning, være sig af rørlige eller urørlige Ting, være sig til Underpant eller Haandfaaet Pant, dog er den betinget af at Bestallingen eller Kautionsbeviset paa behørig Maade er thinglæst.- Ligeledes haves stiltiende Panteret hos Magistratspersoner, Byfogder, Herredsfogder og Birkedommere for al den private Formue, der kommer under deres Varetægt som Skifteforvaltere, Overformyndere, eller i anden Henseende som Embedsmænd, hvilket og gjælder om Postmestere, Forstandere og Oppebørselsbetjente ved alle offentlige Stiftelser, der staae under Stiftsøvrighedens Tilsyn m. Fl. (see Fr. 8 Juli 1840 § 48, 49 og 50). –

b) Hvad kontraktmæssige Panterettigheder i faste Eiendomme angaae, da gjælde disse som bekjendt fra Panteforskrivningens Udstedelses-Datum, naar den er thinglæst i i rette Tid, men fra Thinglæsningens Datum, naar den er foregaaet efter den i Loven bestemte Tid, hvorhos det er en Selvfølge, at den ældre Ret gaaer forud for den yngre.

Femte Klasse. Panterettigheder i rørlige Ting ifølge et vist Lovbud. Foruden den kongelige Kasse m. Fl. ifølge det Forrige tilkommende Fortrinsret i Oppebørselsbetjenters og adskillige Embedsmænds rørlige Gods have:

a) Præste-Enker og entledigede Præster fremfor andre Fordringer første Prioritet i Præstienden for tilgodehavende Pensioner.

b) Skippere og Skibsfolk have Ret til for tilgodehavende Lønning eller Hyre og Føring at nyde forlods Betaling og Udlæg i Redernes Bo, først i Fragten, dernæst i Skibet med Tilbehør, og endelig i det indladede Gods, forsaavidt samme er Redernes Eiendom, alt fremfor Bodmerie- eller andre Pantekreditorer. Naar Skibsfolket har været hyret for en vis Reise, hvor lang den end er, nyde de denne Fortrinsret for al den Hyre de have tilgode, saavel for Ud- som Hjemreisen; men ere de antagne for Maanedshyre, da for de sidste 12 Maaneders Hyre, alt under den Betingelse, at disse Fordringer gjøres afhængige ved Retten inden 6 Uger efter at Skibet har udlosset, naar det er hjemkommet med Ladning, men har det været ballastet, da inden 3 Uger efter Ankomsten. Forsømmer Nogen dette, ansees han at have krediteret Rederen sin Fordring, hvilken da gaaer ned i Klasse med Krav efter Haandskrift (Fr. 28 Decbr. 1792). Men hvis Skibet forliser, og der af Skib og Gods ikke saameget bjerges, at Folkene deres Hyre deraf kunne bekomme, da have de Intet at fordre (D. L. 4 - 4 - 8).

c) Næst efter disse Fordringer antages, at den Kreditor, hos hvem en Skipper har optaget Penge paa Bodmeri, har forlods Sikkerhed i det frelste Skib, Redskab og Fragt (D. L. 4 - 5 - 5).

Sjette Klasse. Derefter følge de saakaldte privilegerede Fordringer, hvortil kan henregnes:

a) Krav for Midler, der betroes enkelte Embedsmænd, der ikke ere stiltiende Panteret underkastede, saavel som hvad der betroes Bestyrere af Fattig- og Skolekasser, Overformyndere i Kjøbstæderne og enhver Anden, der ifølge en af det Offentlige paalagt Pligt har at oppebære eller forvalte nogen Deel af Statens,

Kommunens, Stiftelsers eller enkelte Personers Midler, forsaavidt den før omtalte stiltiende Panteret ikke kan gjøres gjældende (Fr. 8 Juli 1840).

b) Frederiks Hospital har for det dobbelte Beløb af Pleie og Medikamenter Fortrinsret i en afdød Patients Gods, som befindes udenfor Hospitalet, hvad han efterlader sig i selve Hospitalet er dette hjemfaldet (Reskr. 6 Okt. 1786).

c) Umyndiges Fordring hos Værgen, forsaavidt denne tager Deel i hans Midlers Bestyrelse.

d) Huusleie, dog rimeligviis ikkun for 1 Aar, hvorunder ogsaa hører de Skatter, som Leieren har at godtgjøre Huuseieren.

e) Jorddrottens Fordring for tilgodehavende Landgilde hos Fæsteren, saavel som for udlagte Skatter, Hoveripenge og øvrige aarlige Afgifter, som Bonden har paataget sig at udrede for Gaardens Brug, hvorhos denne Fortrinsret endog ikke kan antages at indskrænke sig til det sidste Aars Afgifter.

f) Skatter og Kommuneafgifter, som ikke svares direkte af de faste Eiendomme, men ere blot personlige,

g) Jorddrottens Erstatning hos Fæsteren for Gaardfæld og Forstrækning til Avlings Fortsættelse,

h) Tjenestefolk have dernæst Fortrinsret i Huusbondens Boe for 1 Aars tilgodehavende Løn og Kostpenge, hvilket ogsaa gjælder om Fuldmægtige (Høiesteretsdom af 2 Marts 1820).

i) Apothekernes Fordring for krediterede Medikamenter.

k) Lægernes Honorar for det sidste Aar (Pl. 10 Marts 1818).

l) Naar Kramvarer sælges, maa de Kjøbende krediteres paa 6 Maaneder, og nyder da Sælgeren Fortrinsret for Kjøbesummen (Fr. 19 Decbr. 1693) i denne Klasse.

m) Lotteriets Fordring hos dets Kollekteurer for de dem anfortroede Lotteripenge (Fr. 7 Febr. 1758).

Syvende Klasse. Fordringer med kontraktmæssigt Underpant i Løsøre. Ifølge Pl. af 23 Juli 1819 og 14 Mai 1834 maa Fordringer med Panteret i rørligt Gods staae tilbage for de i foranstaaende Klasse nævnte privilegerede Fordringer, og det ikke blot i Tilfælde af Konkurs, men og naar Exekution eller Udpantning gjøres for slige Fordringer, uden at det i sidste Tilfælde er nødvendigt at tage hele Debtors Bo under Konkursbehandling. Dersom imidlertid Pantebrevet ikke er thinglæst til første eller anden Thingdag eller de øvrige Former iagttagne, som Fr. 28 Juli 1841 foreskriver for dette Slags Pantsættelser, eller dersom Dokumentet er udstedt inden et Tidsrum af 6 Uger før Debtors Fallit, er Pantsættelsen ugyldig, og Fordringen bliver saaledes at ansætte blandt Fordringer efter simpel Haandskrift.

Ottende Klasse. De saakaldte liqvide Fordringer efter Lovens 5 -14 - 38: "*Derefter skal iagttages rigtige Gjældsbreve og Vexelbreve, samt over den Afdøde imens han levede lovligt erhvervede Domme*".

- Hertil maa da henføres:

a) Alle Forskrivninger, hvori Udstederen erklærer at være en vis Sum Penge skyldig, saasom Panteobligationer forsaavidt de ikke af Panterne ere blevne fyldestgjorte, simple staaende Obligationer, Vexelobligationer, Reverser, Anfordringsseidler, accepterte Anviisninger, accepterte Regninger,

Kontokouranter, forsaavidt Udstederen deri erkjender at være Noget skyldig, og overhovedet enhver Fordring efter Haandskrift.

b) Vexelbreve, hvilke saaledes maa regnes ligemed andre Gjældsbreve, uden at der kan tillægges de ved samme grundede Fordringer nogen videre Forret. –

c) Fordringer efter lovligt erhvervede Domme, ligemed hvilke ogsaa ansees Fordringer, der grunde sig i Forliig, afsluttede ved Forligelseskommissionen eller for Retten.

d) Retsgebyrer, som Rettens Betjente maatte have tilgode for Sager, Thinglæsninger og deslige, saavel som atteresterede Auktionsregninger.

e) Skibsfolks Løn, naar Fordringen ikke er fremsat i rette Tid.

Niende Klasse. De sidste Fordringer, der blive at udlægge i et Fallitbo, ere endelig Fordringer uden Haandskrift (Regningskrav), ifølge Slutningen af Lovens 5 - 14 - 38: "*Hvis efter Regnskaber og uden Haandskrifter eller Domme fordres*"; hvilke i Almindelighed føre Navn af illiqvide Fordringer. - Enhver Fordring, der ikke understøttes ved noget Haandskrift, vedbliver at henregnes til denne Klasse, selv om Fordringens Rigtighed godtgjøres med fuldt juridisk Beviis, saasom ved tvende lovfaste Vidners Udsagn. - Om endog en uaccepteret Regning i en Kjøbmands Konkursbo befindes at stemme med Fallentens Hovedbog, kan den dog kun henregnes til de illiqvide Fordringer (Høiesteretsdom af 16 Marts 1809). Bøder, som Fallenten kan være idømt, kunne ikke fordres før al Gjæld er betalt "*efterdi den Skyldige ikke bør straffes paa mere end han selv eier, og hans Kreditorer ikke bør betale Straffen for ham*". Dog maa Bøder efter en thinglæst Dom have Fortrin for den Gjæld, som den Domfældte senere stifter (Fr. 6 Decbr. 1743 § 12).

4. Naar et Fallitbo endelig er sluttet ved Repartition og Udlæg af det hele Bo til Kreditorerne, kan den ved Skiftebehandlingens Begyndelse thinglæste Fallitdeklaration igjen udslettes af Pantebogen, uden Samtykke af de Kreditorer, som ikke ere blevne tilfredsstillede. At Den, der eengang har falleret, saaledes at hans Kreditorer ikke ere blevne fuldkommen tilfredsstillede, ogsaa efter Skiftets Slutning vedbliver at være Debitor for det Restbeløb af Gjælden, som efter Boets Opgjørelse forbliver ubetalt, er vel en Selvfølge; men dersom de utilfredsstillede Kreditorer, naar han senere har erhvervet andet Gods, attraae i dette at søge Betaling ved en Konkursbehandling, maa et ganske nyt Skifte foretages, der fordrer ny Thinglæsning (Rskr. 12 Febr. 1835). - De Kreditorer, der ikke, inden det udstedte Proklama er udløben, anmelde deres Fordringer, have dog derved tabt deres Ret, ikke alene mod Boet, men og imod Fallenten, efter at Skiftet er sluttet eller Boet ekstraderet til hans Raadighed (Fr. 28 Oktober 1702 § 2).

Kilde: Lovbog for Landmanden. v/ M. Rasmussen, 5. udgave.

Odense, Miloske Boghandel, 1861.

Side 581 -600